

Н.А. Волкова, Н.Е. Подвальна

Організація та методика економічного АНАЛІЗУ

10 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10 10

10
10
10
10
10
10
10
10

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Н.А. Волкова,
Н.Е. Подвальна

Організація та методика економічного аналізу

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Одеса ОНЕУ 2013

УДК 657:005(075.8)

ББК 65.053я73

В 61

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за освітньо-професійною програмою бакалавра з напрямку «Економіка і підприємництво» (лист № 1/11-1098 від 5.02.2013 р.)

Рецензенти:

Немченко В. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Одеської національної академії харчових технологій;

Лисюк В.М. – доктор економічних наук, старший науковий співробітник Інституту проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України;

Максимова В. Ф. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Одеського національного економічного університету

Волкова Н. А., Подвальна Н. Е.

Організація та методика економічного аналізу: Навч. посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт. – 2013. – 267 с.

ISBN 978-966-2361-92-6

Навчальний посібник з дисципліни „Організація та методика економічного аналізу” підготовлений вперше відповідно до програми навчальної дисципліни для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

У навчальному виданні висвітлені теоретичні і практичні аспекти організації і методики економічного аналізу в системі управління підприємством.

Теоретичні, організаційні та методичні питання розглядаються у взаємозв'язку: від методів та методик, прийомів економічного аналізу та організації його на підприємстві; задач виробництва та реалізації продукції, товарів та послуг до визначення фінансових результатів діяльності та фінансового стану підприємства. Навчальний посібник базується на чинних в Україні законодавчих і нормативних актах, методичних та інструктивних документах з питань бухгалтерського обліку й аналізу. За змістом він відповідає програмі навчальної дисципліни «Економічний аналіз» та «Організація та методика економічного аналізу». Значна увага приділяється інтерпретації показників звітності та трактуванню результатів дослідження з позиції економічного аналізу. Усі методики проілюстровані наскрізним прикладом. Для кожної теми надано контрольні запитання та тестові завдання.

Навчальний посібник може бути використано викладачами та студентами економічних спеціальностей, а також фахівцями з економіки, фінансів, бухгалтерського обліку та менеджменту.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ	7
1.1. Значення та задачі економічного аналізу. Предмет, об'єкти та види економічного аналізу.	7
Ключові терміни та поняття	7
1.1.1. Структурно-логічні схеми	12
1.1.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	15
1.1.3. Тестові завдання	17
1.1.4. Теми рефератів, доповідей	22
1.2. Метод і методика економічного аналізу	24
Ключові терміни та поняття	24
1.2.1. Структурно-логічні схеми	26
1.2.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	29
1.2.3. Тестові завдання	30
1.2.4. Теми рефератів, доповідей	36
1.3. Прийоми економічного аналізу	37
Ключові терміни та поняття	37
1.3.1. Структурно-логічні схеми	40
1.3.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	43
1.3.3. Тестові завдання	44
1.3.4. Теми рефератів, доповідей	49
1.3.5. Вправи для самостійної роботи	50
1.3.6. Приклад розв'язання вправ	53
2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ	58
Ключові терміни та поняття	58
2.1. Структурно-логічні схеми	59
2.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	62
2.3. Тестові завдання	63
2.4. Теми рефератів, доповідей	64
3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ	65
Ключові терміни та поняття	65
3.1. Структурно-логічні схеми	68
3.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	71
3.3. Тестові завдання	72
3.4. Теми рефератів, доповідей	74
3.5. Вправи для самостійної роботи	75
3.6. Приклад розв'язання вправ	78
4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ Й ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ	83
Ключові терміни та поняття	83
4.1. Структурно-логічні схеми	85
4.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	86
4.3. Тестові завдання	87
4.4. Теми рефератів, доповідей	91
4.5. Вправи для самостійної роботи	92
4.6. Приклад розв'язання вправ	98

5.	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	107
	Ключові терміни та поняття	107
5.1.	Структурно-логічні схеми	109
5.2.	Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	109
5.3.	Тестові завдання	111
5.4.	Теми рефератів, доповідей	115
5.5.	Вправи для самостійної роботи	116
5.6.	Приклад розв'язання вправ	120
6.	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ	126
	Ключові терміни та поняття	126
6.1.	Структурно-логічні схеми	127
6.2.	Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	131
6.3.	Тестові завдання	132
6.4.	Теми рефератів, доповідей	134
6.5.	Вправи для самостійної роботи	135
6.6.	Приклад розв'язання вправ	137
7.	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИТРАТ	142
	Ключові терміни та поняття	142
7.1.	Структурно-логічні схеми	144
7.2.	Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	146
7.3.	Тестові завдання	147
7.4.	Теми рефератів, доповідей	152
7.5.	Вправи для самостійної роботи	153
7.6.	Приклад розв'язання вправ	156
8.	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	160
	Ключові терміни та поняття	160
8.1.	Структурно-логічні схеми	164
8.2.	Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	165
8.3.	Тестові завдання	167
8.4.	Теми рефератів, доповідей	172
8.5.	Вправи для самостійної роботи	173
8.6.	Приклад розв'язання вправ	177
9.	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ	182
	Ключові терміни та поняття	182
9.1.	Структурно-логічні схеми	186
9.2.	Питання для роздуму, самоперевірки, повторення	190
9.3.	Тестові завдання	191
9.4.	Теми рефератів, доповідей	197
9.5.	Вправи для самостійної роботи	198
9.6.	Приклад розв'язання вправ	205
10.	РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	218
	Список літератури	236
	Додатки	242
	Додаток А	242
	Додаток Б	255

ВСТУП

Розвиток ринкової економіки в країні істотно залежить від рівня професійної підготовки управлінських кадрів, отримання нових знань і придбання практичних навиків аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. В нових господарських умовах керівник і фахівець будь-якого рівня повинні володіти достатніми знаннями, щоб об'єктивно оцінювати результати діяльності підприємства, враховувати і оцінювати дію чинників, що впливають на процес його функціонування.

Пристаючи до аналізу стану підприємства, керівники і фахівці, в першу чергу, знайомляться з його фінансовою і статистичною звітністю. Саме звітність у концентрованому вигляді містить найістотнішу інформацію про організацію.

За фінансовою і статистичною звітністю можна сформулювати загальне розуміння бізнесу і оцінити багато аспектів діяльності організації, у тому числі успішність маркетингової стратегії організації, ефективність використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, стан зусиль з оптимізації податкових платежів. Очевидно, що така інформація необхідна як внутрішнім користувачам (власникам і менеджменту), так і зовнішнім (кредиторам, потенційним інвесторам, аудиторам, податковим органам, ін.). Але цю інформацію складно ідентифікувати, інтерпретувати і оцінити, часто вона суперечлива і неоднозначна. І тоді виникає необхідність у відповідних алгоритмах аналізу, які дозволяють не тільки і не стільки обчислювати необхідні для оцінки організації показники, але і інтерпретувати одержані результати, які впливають на діяльність організації і приводять її до тих результатів, які ми бачимо у фінансовій звітності.

Головна мета навчального посібника - допомогти студентам і фахівцям, що мають відношення до організації і управління бізнесом, дати огляд прийомів, методів і методик, які можуть бути використані при проведенні

аналітичних розрахунків, а також допомогти оволодіти цими аналітичними інструментами, що дозволяють об'єктивно проводити не тільки комплексну оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства, але і на їх основі ухвалювати ефективні управлінські рішення, сприяючи економічному зростанню підприємства.

При підготовці даного видання авторами було проаналізовано і використано теоретичні розробки українських і зарубіжних учених в області теорії економічного аналізу, аналізу господарсько-фінансової діяльності, ефективного бізнесу. Матеріали курсу в повному обсязі використовувалися авторами протягом декілька років при читанні курсів з економічного аналізу і організації та методики економічного аналізу.

Особливістю навчального посібника є те, що він ґрунтується на використуванні доступної звітно-облікової інформації, такої, як бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, додаток до бухгалтерського балансу. Запропонована вашій увазі логічна послідовність викладу матеріалу дозволяє забезпечити спадкоємність у пізнанні основ економічного аналізу: виявлення основних чинників, що впливають на фінансово - господарську діяльність підприємства, осмислення і вибір методики аналізу з урахуванням специфіки конкретної ситуації, планування діяльності на перспективу, вибір найефективніших способів організації, фінансування, збільшення темпів економічного зростання підприємства. Розглянуті методи і методика забезпечені наскрізним прикладом, який дозволяє зрозуміти логіку аналітичних процедур і допоможе в практичній діяльності ухвалювати аргументовані управлінські рішення. За суттю, запропонований навчальний посібник є настільною книгою як для самостійного вивчення, так і для організації навчального процесу з метою освоєння практичних навичок організації і методики економічного аналізу.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

1.1. Значення та задачі економічного аналізу. Предмет, об'єкти та види економічного аналізу.

1.2. Метод і методика економічного аналізу.

1.3. Прийоми економічного аналізу.

1.1. Значення та задачі економічного аналізу. Предмет, об'єкти та види економічного аналізу.

Ключові терміни та поняття

Аналіз – це метод дослідження, який полягає у мисленному або практичному роздрібненні цілого на складові частини.

Синтез – це метод дослідження будь-якого явища в його єдності і взаємозв'язку частин, узагальнення, зведення в єдине ціле даних, одержаних у процесі аналізу.

Індукція – спосіб переходу від знання окремих фактів до знання загального, від вивчення причин до результатів.

Дедукція – спосіб дослідження від загального до окремих фактів, від результатів до причин.

Економічний аналіз як наука – це система спеціальних знань, що шляхом розчленування цілого на складові і виділення окремих сторін, властивостей, зв'язків, спрямована на дослідження економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, яка формується під впливом об'єктивних економічних законів з науковим обґрунтуванням завдань та договірних зобов'язань, оцінкою їх виконання, визначенням величини дії позитивних і негативних чинників, невикористаних резервів і розробленням пропозицій щодо вироблення оптимальних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва.

Економічний аналіз – важливий елемент у системі управління виробництвом, дієвий засіб виявлення внутрішніх невикористаних резервів, основа для вироблення оптимальних управлінських рішень щодо успішної діяльності в умовах ринку.

Зміст економічного аналізу є визначення конкретного завдання дослідження економічних явищ та процесів; комплексна їх оцінка у взаємозв'язку, взаємозалежності та взаємообумовленості; аналіз причин та наслідків цих зв'язків; обчислення величини та впливу факторів на відхилення за загальним результативним показником; визначення основних напрямків розвитку; оцінка дієвості механізму реалізації управлінських рішень.

Мета економічного аналізу – надання сприяння виконанню завдань підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських суб'єктів, створення сприятливих умов для подальшого розвитку і поліпшення економічної роботи за допомогою підготовки проектів оптимальних управлінських рішень.

Предмет економічного аналізу – це вивчення сукупності економічних, фінансових, кредитних, юридичних, політичних, соціальних відносин і діяльності людей з організації та управління виробництвом, що розглядається в тісному взаємозв'язку з технічною стороною виробництва і економічною політикою держави на даному етапі її розвитку.

Об'єкти економічного аналізу – це всі сторони діяльності підприємства, усі процеси, пов'язані з цією діяльністю.

Суб'єкти економічного аналізу – власники, податкові органи, банки, акціонери, партнери, кредитори, фондові біржі, страхові компанії, аудиторські фірми.

Оперативний ситуаційний аналіз є найбільш активним і проводиться безпосередньо в процесі виробництва або відразу після здійснення господарських операцій чи змін ситуації і за підсумками якого оперативно приймають відповідні управлінські рішення.

Ретроспективний (наступний, подальший, підсумковий) аналіз – проводиться після закінчення господарського циклу робіт. За допомогою цього

виду аналізу можна глибоко і всебічно вивчити економіку підприємства, виявити чинники впливу, резерви, недоліки, однак, уже після закінчення процесу виробництва.

Перспективний (попередній, прогнозний) аналіз – передуює прийняттю управлінських рішень, він призначений для розгляду явищ і процесів з позиції майбутнього, тобто перспективи розвитку, прогнозування результатів діяльності, виконання замовлень, завдань, зобов'язань, запобігання небажаним результатам.

Діагностичний (експрес-аналіз) – це спосіб установлення характеру порушень нормального перебігу економічних процесів на основі типових ознак, які властиві лише для даного порушення. Знання цих ознак дозволяє швидко і досить точно встановити характер порушень, не проводячи будь-яких замірів, розрахунків, тобто без дій, які потребують, як правило, додаткового часу та коштів.

Порівняльний аналіз – використовується для оцінки виконання завдань, договірних зобов'язань, прогнозованих показників.

Факторний аналіз – спрямований на виявлення розміру впливу чинників на результати діяльності підприємства.

Внутрішній аналіз – проводиться безпосередньо на підприємствах відповідними службами для управління виробничою, комерційною та фінансовою діяльністю.

Зовнішній аналіз – проводиться вищими органами підприємства, фінансовими органами, банками, акціонерами, інвесторами.

Внутрішньогосподарський аналіз – вивчає діяльність тільки досліджуваного підприємства та його структурних підрозділів.

Міжгосподарський аналіз – дає можливість порівняти результати діяльності декількох підприємств, що дозволяє виявити недоліки в їх діяльності, резерви, передовий досвід і на основі цього дати більш об'єктивну оцінку ефективності діяльності підприємств.

Комплексний аналіз – охоплює всю діяльність підприємства для об'єктивної оцінки досягнутих економічних результатів, організаційно-технічного розвитку і рівня використання виробничих ресурсів.

Тематичний (цільовий) аналіз – передбачає вивчення окремих найбільш актуальних на даний час сторін діяльності.

Техніко-економічний аналіз – проводять технічні служби підприємства (відділи головного інженера, головного технолога, головного енергетика та інші). Він вивчає взаємодію технічних та економічних процесів, їх вплив на кінцевий результат діяльності.

Статистико-економічний аналіз – вивчає загальні закономірності та тенденції розвитку, масові явища і процеси для загальної оцінки діяльності, контролю за цією діяльністю і визначення основних напрямів розвитку. Цей вид аналізу здійснюють статистичні органи.

Фінансово-економічний аналіз – проводять фінансові служби підприємства, фінансові органи, банки. Основна увага приділяється дослідженню фінансових результатів діяльності підприємства, а саме: прибутковості, рентабельності, виконанню фінансового плану, ефективності використання власного та позичкового капіталу, зміцненню фінансової стійкості та платоспроможності.

Аудиторський (бухгалтерський) аналіз – це експертна діагностика фінансового стану підприємства. Його проводять аудитори або аудиторські фірми для оцінки фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності, прогнозування фінансового стану, уникнення банкрутства.

Соціально-економічний аналіз – проводять економічні служби, соціологічні лабораторії, статистичні органи для дослідження взаємозв'язку соціальних та економічних процесів, їх взаємозалежності та впливу на результати господарської діяльності.

Економіко-екологічний аналіз – досліджує взаємодію економічних та екологічних процесів, зв'язки природи і людини, а також витрати, пов'язані зі збереженням та поліпшенням навколишнього середовища.

Маркетинговий аналіз – проводиться службами маркетингу підприємства для дослідження ринків збуту продукції, її конкурентоспроможності, попиту та пропозиції, комерційного ризику, цінової політики.

Моніторинг – як вид аналізу, означає постійне і безперервне дослідження функціонування новацій у конкретному середовищі господарського механізму.

Маржинальний аналіз – це метод, за допомогою якого дають оцінку й обґрунтовують ефективність управлінських рішень у бізнесі.

Функціонально-вартісний аналіз – досліджує функції виробів або процесів, які виконує об'єкт, і зорієнтований на оптимальні методи їх реалізації на кожній стадії життєвого циклу виробу. Призначення цього методу – виявити зайві витрати і запобігти їм шляхом ліквідації непотрібних вузлів, деталей, заміни матеріалів.

Стохастичний (дисперсійний, кореляційний, компонентний) аналіз – використовується для вивчення залежностей між досліджуваними явищами і процесами господарської діяльності підприємств.

Управлінський аналіз є складовою частиною управлінського обліку і забезпечує керівництво підприємства аналітичною інформацією, яка використовується для розроблення та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Фінансовий аналіз – виступає як складова фінансового обліку і забезпечує зовнішніх користувачів інформацією про підприємство.

Економіко-математичний аналіз – дозволяє встановити оптимальний варіант управлінського рішення щодо використання виробничих ресурсів.

1.1.1. Структурно-логічні схеми

Рис. 1.1.1. Місце економічного аналізу серед інших економічних наук

ПЛАНУВАННЯ	За допомогою планування намічається програма ефективного функціонування об'єкта управління по досягненню заданої мети. Аналіз дає кількісну і якісну оцінку змін, що відбуваються в керованому об'єкті щодо заданої програми.
НОРМУВАННЯ	Нормування полягає в створенні такої системи норм і нормативів, що забезпечувала б нормальне функціонування підприємства. Процес обґрунтування норм полягає в аналізі і виборі найбільш ефективного їхнього варіанта або визначальних характеристик.
ОБЛІК	Система обліку відбиває всі ресурси і господарські засоби підприємств, їхнє прямування і зміну. Використовуючи ці зведення, аналіз дозволяє встановити недоліки в обліку, виявити причини недоліків, щоб сприяти удосконалюванню обліку.
АНАЛІЗ	
КОНТРОЛЬ	Аналіз, використовуючи дані спостережень, здійснюваний в порядку контролю за процесами різноманітної діяльності підприємств, дозволяє встановити випадки відсутності контролю за окремими сторонами роботи різноманітних ділянок підприємства. Це дозволяє виявити причини недоліків і вживати заходи щодо їх усунення.
РЕГУЛЮВАННЯ	Регулювання сприяє прийняттю оптимального управлінського рішення на базі комплексного підходу, а також його виконання. Останнє досягається шляхом створення умов, що усувають дію негативних причин, якщо аналізом розкриті додаткові резерви.

Рис. 1.1.2. Місце економічного аналізу серед функцій управління

<p>Функціональна спрямованість аналізу припускає його органічний взаємозв'язок із реалізацією визначених функцій управління – технічною підготовкою виробництва, розробкою економічних важелів управління матеріально-технічним забезпеченням виробництва, збутом, управлінням фінансами, вивченням кон'юнктури ринку, зовнішньоекономічними зв'язками, валютними відносинами</p>	<p>У сучасних умовах господарювання відбувається зсув акцентів із ретроспективного характеру аналізу до перспективного аналізу, що дозволяє прогнозувати економічні результати, вибирати альтернативи розвитку і виробляти практичні рекомендації для здійснення найкращого варіанта</p>
<p>Зміст економічного аналізу припускає рішення таких загальних завдань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінка обґрунтованості і напруженості взятих зобов'язань - об'єктивна оцінка динаміки господарського розвитку підприємства - визначення впливу техніко-економічних чинників на досягнуті результати роботи підприємства - визначення внутрішньовиробничих резервів підвищення ефективності господарювання; розробка пропозицій щодо їх мобілізації - контроль за впровадженням пропозицій, зроблених у ході аналізу - поширення передового досвіду щодо підвищення ефективності виробництва - розробка короткострокових і довгострокових прогнозів щодо розвитку підприємства 	<p>Коло завдань, що вирішуються у період переходу до ринкової економіки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прогнозування попиту продукції і можливості її збуту на внутрішньому і зовнішньому ринках з урахуванням зміни цін - оцінка виробничого потенціалу підприємства з урахуванням технічного рівня, необхідних інвестицій на майбутній період - аналіз реальних умов і обсягу матеріально-технічного забезпечення, складу та рівня кваліфікації кадрів з точки зору відповідності новим умовам виробництва - прогнозування на базі різноманітних розрахунків обсягу виробництва продукції і рівня собівартості, фінансових результатів - оцінка загальної потреби підприємства в коштах, у тому разі залучених (кредити, випуск акцій та облігацій, валютні ресурси)

Рис. 1.1.3. Задачі економічного аналізу

Рис. 1.1.4. Види економічного аналізу

Рис. 1.1.5. Співвідношення та взаємозв'язок окремих видів аналізу

Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Дайте визначення економічного аналізу як науки.
2. Назвіть основні риси економічного аналізу.
3. Розкрийте зміст економічного аналізу.
4. Розкрийте сутність економічного аналізу та необхідність його проведення.
5. Що є теоретичною основою економічного аналізу? Відповідь обґрунтуйте.
6. Аналіз і синтез. Їх сутність і відмінності між ними.
7. Роль економічного аналізу і синтезу в системі управління підприємством.
8. Що є предметом економічного аналізу?

9. Перелічіть об'єкти економічного аналізу.
10. Перелічіть основні суб'єкти економічного аналізу та їх цілі.
11. У чому полягає мета підприємницької діяльності?
12. Сформулюйте основні завдання економічного аналізу.
13. Розкрийте роль економічного аналізу в системі управління виробництвом та підвищення його ефективності.
14. Назвіть основні принципи та завдання економічного аналізу.
15. Охарактеризуйте функції економічного аналізу.
16. Які базові принципи дослідження покладено в основу економічного аналізу?
17. Економічний аналіз. Його вплив на результативність підприємницької діяльності.
18. З якими суміжними економічними дисциплінами має зв'язок економічний аналіз?
19. Дайте класифікацію видів економічного аналізу за основними критеріями. Що впливає на їх визначення?
20. Охарактеризуйте основні типологічні види економічного аналізу.
21. Розкрийте сутність класифікації видів економічного аналізу за ознакою часу.
22. Який вид аналізу має більше значення - ретроспективний чи перспективний?
23. Який вид аналізу має більше значення - оперативний чи підсумковий?
24. У чому ви вбачаєте різницю між перспективним і стратегічним аналізом?
25. Розкрийте сутність класифікації видів економічного аналізу від глибини дослідження та призначення результатів економічного аналізу.
26. Розкрийте сутність класифікації видів економічного аналізу за обсягом дослідження та мірою охоплення даних.
27. Розкрийте сутність класифікації видів економічного аналізу за суб'єктами.
28. Розкрийте сутність класифікації видів економічного аналізу за місцем проведення.

29. Назвіть види економічного аналізу за об'єктами управління та охарактеризуйте їх.
30. Висвітліть сутність, назвіть види і завдання факторного аналізу.
31. За яким критерієм класифікують функціонально-вартісний і кореляційний види економічного аналізу?
32. Яка необхідність та роль фінансово-економічного аналізу в ринковій економіці?
33. Охарактеризуйте мету та основні завдання фінансово-економічного аналізу.

1.1.3. Тестові завдання

1. Економічний аналіз - це:

- а) засіб контролю за дотриманням вимог економічних законів на практиці роботи підприємства;
- б) наука, яка пізнає економічні процеси та явища в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості, становленні та розвитку;
- в) наука, яка розглядає зміни в економічних законах та їх використання на практиці;
- г) засіб контролю за економічними процесами та явищами.

2. За допомогою синтезу відбувається:

- а) поєднання частин у єдине ціле та навпаки;
- б) уявне або фактичне поєднання цілого з частин, які були виділені за допомогою аналізу;
- в) уявне або фактичне поєднання частин економічного аналізу;
- г) фактичне поєднання частин економічного аналізу.

3. Індукція – це:

- а) прийом дослідження, при якому від знань про загальне ідуть до окремих фактів;
- б) спосіб логічного мислення;
- в) спосіб логічного мислення, прийом дослідження, при якому від знань окремих фактів ідуть до узагальнення, від окремого до загального;
- г) спосіб логічного мислення, прийом дослідження, при якому від знань загальних положень ідуть до окремих фактів.

4. Метод індукції – це:

- а) систематичне цілеспрямоване сприйняття об'єкта;
- б) сукупність пізнавальних операцій, у результаті яких здійснюється рух від окремих фактів до загального;
- в) установлення подібності та відмінності явищ і факторів впливу навколишнього середовища;
- г) сукупність прийомів поділу предмета дослідження на складові.

5. Дедукція – це:

- а) прийом дослідження, при якому від загальних положень ідуть до окремого;
- б) прийом дослідження, при якому від загальних положень, правил ідуть до менш загальних, від загального до окремого;
- в) прийом дослідження, при якому від окремого положення, правила ідуть до загального;
- г) спосіб логічного мислення, прийом дослідження, при якому від знань окремих фактів ідуть до узагальнення, від окремого до загального.

6. Метод дедукції – це:

- а) сукупність прийомів і закономірностей поєднання окремих частин предмета в одне ціле;
- б) відтворення явища в історичній теорії з відволіканням від випадковості;
- в) використання загальних наукових положень про явище під час дослідження його конкретних виявів;
- г) процес пізнання з використанням економічних моделей.

7. Предметом економічного аналізу є:

- а) вивчення сукупності економічних, фінансових, кредитних, юридичних, політичних та соціальних відносин та діяльності людей з організації та управління виробництвом, які розглядаються в тісній взаємодії з технічною стороною виробництва та економічною політикою держави на даному етапі розвитку;
- б) господарська діяльність підприємства;
- в) економіка окремої галузі;
- г) економіка країни.

8. Господарська діяльність підприємства – це:

- а) суспільне явище, яке характеризується виробничими відносинами та суб'єктивною діяльністю людей з організації та управління виробництвом;

- б) суспільне явище, яке характеризується технічною стороною та виробничими відносинами під час суб'єктивної діяльності людей з організації та управління виробництвом;
- в) суспільне явище, яке характеризується технічною стороною виробництва, сукупністю виробничих, фінансових, кредитних, політичних, юридичних та соціальних відносин та суб'єктивною діяльністю людей з організації та управління виробництвом;
- г) виробничі відносини під час суб'єктивної діяльності людей з організації та управління виробництвом.

9. Об'єкти економічного аналізу – це:

- а) процеси виробництва, постачання, збуту продукції та економічні категорії (фінанси, прибуток, витрати на виробництво);
- б) процеси виробництва, постачання, збуту продукції;
- в) окремий структурний підрозділ підприємства;
- г) економіка країни.

10. За напрямками дослідження види аналізу класифікуються, як:

- а) комплексний, попередній;
- б) загальноекономічний, техніко-економічний;
- в) попередній, наступний;
- г) оперативний, комплексний.

11. По охопленню досліджуваних питань види аналізу класифікуються, як:

- а) комплексний, тематичний;
- б) попередній, технічний;
- в) галузевий, цеховий;
- г) оперативний, комплексний.

12. За аспектами дослідження види аналізу класифікуються, як:

- а) фінансово-економічний, техніко-економічний, функціонально-вартістний;
- б) комплексний та технічний;
- в) попередній, оперативний, ретроспективний;
- г) оперативний, комплексний.

13. За шириною вивчення резервів і види аналізу класифікуються, як:

- а) комплексний та технічний;
- б) попередній, оперативний, перспективний;
- в) внутрішньозаводський, порівняльний;

г) оперативний, комплексний.

14. За періодичністю проведення види аналізу класифікуються, як:

- а) внутрішньозаводський, порівняльний;
- б) попередній, оперативний, наступний;
- в) попередній, технічний;
- г) комплексний та технічний.

15. За досліджуваними об'єктами види аналізу класифікуються, як:

- а) міжгалузевий, галузевий, заводський, цеховий, регіональний, за функціональними службами;
- б) внутрішньозаводський, порівняльний;
- в) фінансово-економічний, техніко-економічний, функціонально-вартісний;
- г) комплексний та технічний.

16. За застосуванням технічних засобів види аналізу класифікуються, як:

- а) оперативний, технічний;
- б) технічний, механізований, немеханізований;
- в) немеханізований, із застосуванням ЕОМ;
- г) комплексний та технічний.

17. За глибиною дослідження і призначенням результатів розрізняють аналіз:

- а) фінансовий, техніко-економічний, функціонально-вартісний;
- б) оперативний, підсумковий;
- в) комплексний, тематичний;
- г) внутрішній, зовнішній.

18. За обсягом дослідження і мірою охоплення даних аналіз буває:

- а) внутрішньогосподарський і міжгосподарський;
- б) комплексний (повний) і локальний (тематичний);
- в) зовнішній і внутрішній;
- г) суцільний і вибірковий.

19. За суб'єктами (користувачами) аналізу розрізняють аналіз:

- а) фінансовий, техніко-економічний, функціонально-вартісний;
- б) комплексний, локальний;
- в) внутрішній, зовнішній;
- г) внутрішньогосподарський і міжгосподарський.

20. За часом дослідження процесів і явищ аналіз буває:

- а) галузевий і міжгалузевий;
- б) суцільний і вибірковий;
- в) внутрішній і зовнішній;
- г) попередній (перспективний) і наступний (ретроспективний).

21. За місцем проведення економічний аналіз буває:

- а) галузевий і міжгалузевий;
- б) комплексний, локальний;
- в) суцільний і вибірковий;
- г) управлінський і фінансовий.

22. Функціонально-вартісний аналіз базується на пошуку способів зниження:

- а) матеріаломісткості продукції;
- б) продуктивності праці;
- в) фондівдачі продукції;
- г) рентабельності продукції.

23. Для об'єктивної оцінки досягнутих економічних результатів всю діяльність підприємства охоплює такий вид аналізу, як:

- а) комплексний;
- б) тематичний;
- в) міжгалузевий;
- г) оперативний.

24. Порівняти результати діяльності кількох підприємств дає можливість такий вид аналізу, як:

- а) міжгосподарський;
- б) техніко-економічний;
- в) статистико-економічний;
- г) фінансово-економічний.

25. Технічні служби підприємства проводять такий вид аналізу, як:

- а) комплексний;
- б) тематичний;
- в) техніко-економічний;
- г) міжгосподарський.

1.1.4. Теми рефератів, доповідей

1. Історичні аспекти розвитку економічного аналізу.
2. Історія розвитку економічного аналізу в дореволюційний період.
3. Історія розвитку економічного аналізу в революційний період.
4. Історія розвитку економічного аналізу в сучасний період.
5. Еволюція економічного аналізу у ХХ столітті.
6. Сучасні тенденції розвитку економічного аналізу.
7. Взаємозв'язок економічного аналізу з іншими науками.
8. Критичний огляд визначення аналізу в сучасній літературі.
9. Методичні аспекти економічного аналізу.
10. Порівняльний аналіз підходів до визначення предмета економічного аналізу в роботах вітчизняних та зарубіжних авторів.
11. Аналіз як функція управління.
12. Особливості класифікації аналізу за змістом процесу управління.
13. Періодизація виникнення видів аналізу.
14. Особливості класифікації видів аналізу в українській практиці.
15. Особливості та можливості порівняльного міжгалузевого аналізу.
16. Сутність та сфери використання порівняльного методу економічного аналізу.
17. Особливості класифікації видів аналізу за просторовими та часовими ознаками.
18. Види економічного аналізу (фінансовий та маркетинговий).
19. Види економічного аналізу: технічний та фундаментальний.
20. Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) в сучасних умовах господарювання.
21. ФВА та особливості його впровадження на практиці.
22. ФВА як інструмент зниження собівартості.
23. Способи вимірювання впливу факторів у стохастичному аналізі (кореляційний аналіз).

24. Фінансово-економічний аналіз як інструмент визначення життєдіяльності підприємства.
25. Стратегічний аналіз у системі заходів підвищення конкурентоспроможності підприємства.
26. Види економічного аналізу (стратегічний, інвестиційний та логістичний).
27. Основи бенчмаркінгу.
28. Особливості PEST та GAP аналізу.
29. Види економічного аналізу, пов'язані з глибиною дослідження та призначенням результатів.
30. Види економічного аналізу: інвестиційний, соціально-економічний, логістичний, інституційний.
31. Сутність та сфери використання порівняльного методу економічного аналізу.

1.2. Метод і методика економічного аналізу

Ключові терміни та поняття

Метод економічного аналізу – загальний підхід до вивчення господарської діяльності підприємства, який реалізується в його методиці. Це спосіб системного, органічно взаємозв'язаного вивчення, вимірювання і узагальнення впливу окремих чинників на виконання господарських завдань і динаміку розвитку підприємства, виявлення резервів підвищення ефективності і якості роботи, здійснюваних шляхом обробки спеціальними прийомами показників, що характеризують діяльність підприємства.

Методологія економічного аналізу – це більш загальне поняття, що вбирає в себе крім методу дані про формування економічного явища, його структурних зв'язків і шляхів подальшого розвитку і вдосконалення.

Методична основа економічного аналізу – діалектика, тобто розгляд всіх явищ і процесів у взаємозв'язку і взаємообумовленості, в постійному їх розвитку через боротьбу протилежностей, суперечностей, перехід кількісних змін в якісні.

Методика – це сукупність конкретних прийомів, способів і засобів, використовуваних у процесі аналізу в певній послідовності для досягнення поставленої мети.

Науковий апарат аналізу – це сукупність конкретних прийомів дослідження.

Економічний показник – є характеристикою конкретного об'єкта чи процесу, його економічної суті в числовому виразі.

Показники – виконують функції оцінки результату роботи, чинника формування, ознаки зміни, кінцевої мети, проміжного наслідку.

Економічні показники – класифікуються за економічним змістом явищ і процесів, характером їх відображення, способом виміру, ступенем охоплення, місцем у причинно-наслідкових зв'язках, способом формування.

Система показників – це впорядкована їх множина, у якій кожен показник дає кількісну або якісну характеристику певної сторони господарської діяльності, що має властивості звітності і подільності, пов'язаний з іншими показниками, але не дублюючи їх.

Чинники (фактори) – це активно діючі сили, що викликають позитивні або негативні зміни аналізованого об'єкта.

Чинники (фактори) класифікуються за умовами виробництва, з позиції обґрунтування рішення, за характером впливу на виробництво.

Резерви – це потенційні можливості підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємства за рахунок поліпшення використання ресурсів унаслідок упровадження певних заходів.

Резерви класифікуються - за місцем виникнення, за способом виявлення, за часом мобілізації, по стадіях створення і експлуатації виробів, по стадіях процесу відтворення, по трьох моментах процесу виробництва та за характером впливу на результати виробництва.

Інформаційне забезпечення аналітичних досліджень – це сукупність інформаційних ресурсів і методів їх організації, необхідних і придатних для здійснення аналітичних і управлінських процедур, які забезпечують господарсько-фінансову діяльність підприємства.

Інформація – це впорядковані повідомлення про господарські процеси і явища, що відбуваються, сукупність певних даних і знань про них.

Вимоги до інформації – повнота, достовірність, суттєвість, порівнянність, неперервність, адаптивність, оперативність, перспективність.

Системний підхід до аналізу – виражається в комплексному, взаємопов'язаному вивченні багатосторонніх зв'язків і взаємної зумовленості дії факторів організації, техніки і технології виробництва.

Принципи системного підходу – це чітке формування мети аналізу; розгляд досліджуваної проблеми як єдиної системи; виявлення щонайбільшої кількості взаємозв'язків; виявлення і глибокий аналіз альтернативних шляхів вирішення проблеми.

1.2.1. Структурно-логічні схеми

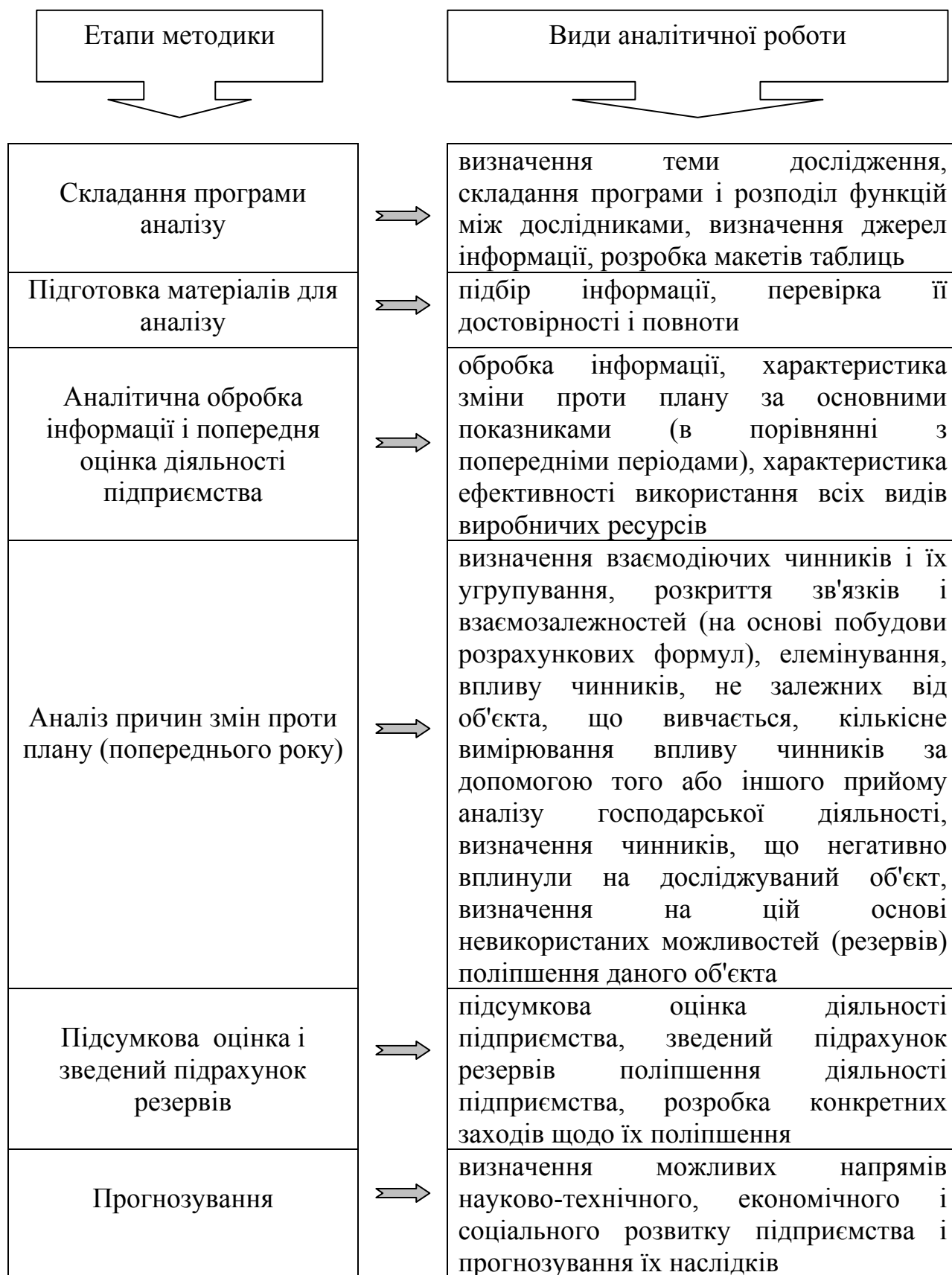

Рис. 1.2.1. Методичні етапи аналітичної роботи

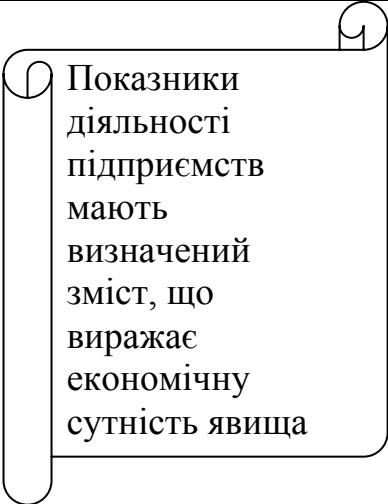
<i>За характером виміру:</i> - натуральні - умовно-натуральні - вартісні - трудові	 <p>Показники діяльності підприємств мають визначений зміст, що виражає економічну сутність явища</p>	<i>За охопленням дією:</i> - загальні - часткові
<i>За характером відображення процесів:</i> - відносні - абсолютні		<i>За змістом:</i> - кількісні - якісні
<i>За періодом, що вони охоплюють:</i> - показники статичні - показники динамічні		<i>За відношенням до діяльності:</i> - об'єктивні (незалежні) - суб'єктивні (залежні)

Рис. 1.2.2. Класифікація показників

Рис. 1.2.3. Класифікація чинників

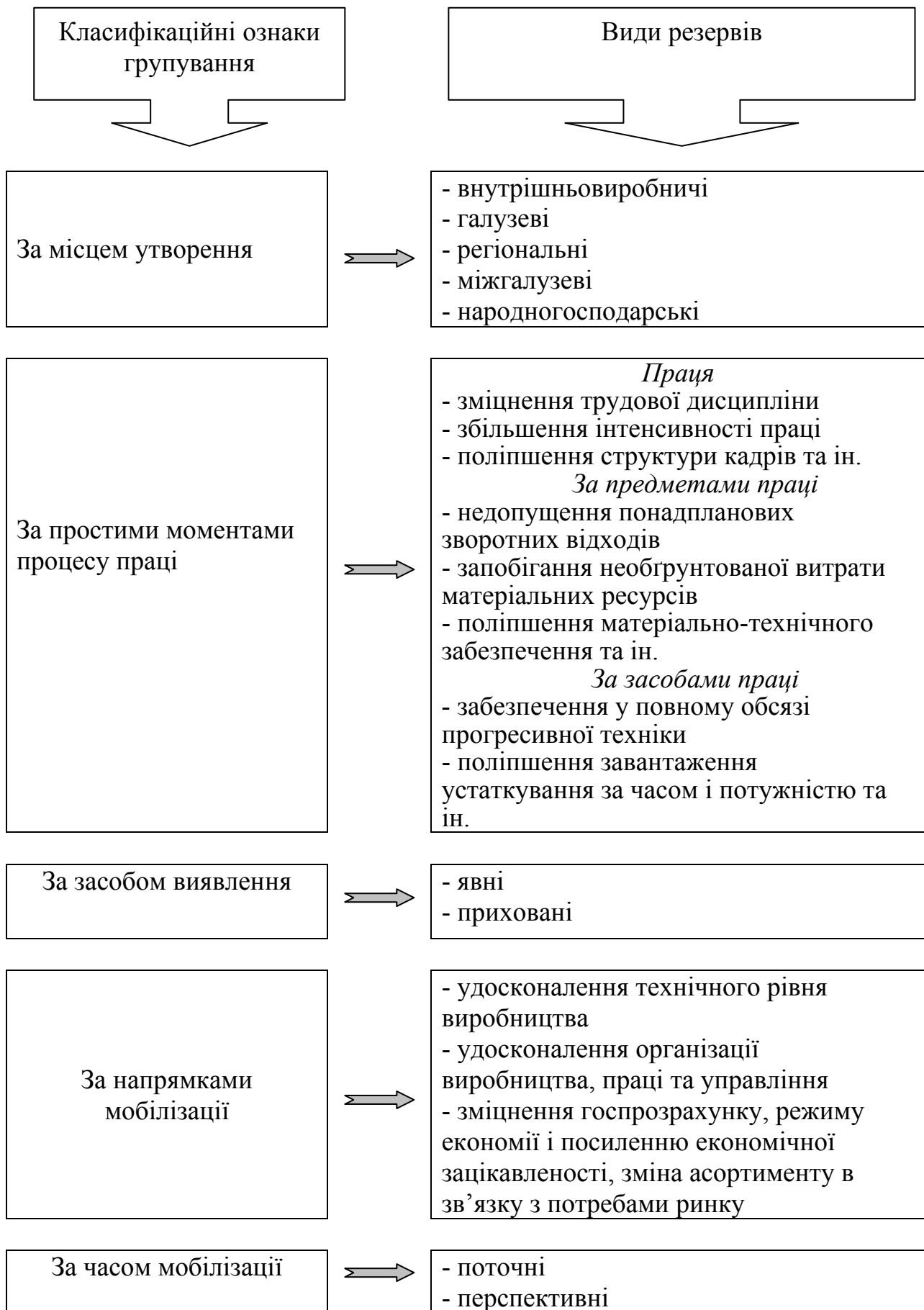

Рис. 1.2.4. Класифікація резервів

1.2.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Дайте визначення методу економічного аналізу.
2. Що таке методика економічного аналізу? Які її особливості?
3. Дайте визначення поняття “економічний показник”.
4. Які функції можуть виконувати показники?
5. За якими ознаками класифікуються показники?
6. Наведіть приклади класифікації показників економічного аналізу за різними ознаками.
7. Що відображають кількісні та якісні показники?
8. Поміркуйте: показники “фондовіддача”, “продуктивність праці” – якісні чи кількісні?
9. Абсолютні і відносні показники. Їх суть і порядок використання.
10. В яких вимірниках виражаються абсолютні показники?
11. Дайте визначення системи показників.
12. Дайте визначення поняття “чинники”.
13. Як можна класифікувати основні чинники виробництва? Наведіть приклади негативного та позитивного впливу чинників виробництва на економічні процеси підприємства.
14. Прямий і зворотний зв’язок між результативними і факторними ознаками. Їх суть.
15. Дайте визначення поняття “резерви”.
16. Назвіть класифікаційні ознаки чинників та резервів виробництва, які враховуються у процесі аналізу господарської діяльності підприємства. Розкрийте їх зміст.
17. Наведіть приклади резервів за видами ресурсів.
18. Наведіть приклади виявлення резервів у сфері виробництва і сфері обігу. Як проводиться реалізація цих резервів?
19. За рахунок чого можна досягти підвищення ефективності виробництва?
20. Яка роль економічного аналізу в досягненні мети підприємницької діяльності?

1.2.3. Тестові завдання

1. Методом економічного аналізу є:

- а) підхід до вивчення господарської діяльності підприємства з урахуванням впливу основних чинників, що характеризують зміни, які відбуваються на підприємстві;
- б) вивчення, вимір та узагальнення впливу окремих чинників на виконання завдань, які поставлені перед підприємством, для виявлення резервів підвищення ефективності та якості роботи, що здійснюється шляхом порівняння показників, які характеризують діяльність підприємства за допомогою спеціальних прийомів;
- в) загальний підхід до вивчення господарської діяльності підприємства, спосіб системного, органічно взаємопов'язаного вивчення, виміру та узагальнення впливу окремих чинників на виконання господарських завдань та динаміку розвитку підприємства, виявлення резервів підвищення ефективності та якості роботи, що здійснюється шляхом обробки показників, які характеризують діяльність підприємства за допомогою спеціальних прийомів;
- г) підхід до вивчення господарської діяльності підприємства.

2. Методологія економічного аналізу – це:

- а) поняття, яке розкриває сутність економічного явища та його структурні зв'язки;
- б) поняття, яке розкриває шляхи подальшого розвитку та вдосконалення економічного явища;
- в) поняття, яке вбирає в себе, крім метода, знання про формування економічного явища, його структурних зв'язків та шляхів подальшого розвитку та вдосконалення;
- г) поняття, яке розкриває сутність економічного явища.

3. Методологічна основа економічного аналізу – це:

- а) розгляд усіх явищ та процесів у взаємозв'язку та взаємообумовленості, у постійному їх розвитку крізь боротьбу протилежностей, суперечностей, перехід кількісних змін у якісні;
- б) розгляд явищ та процесів під час їх переходу від кількісних змін у якісні;
- в) розгляд усіх явищ та процесів у постійному їх розвитку під час переходу від кількісних змін у якісні;
- г) розгляд явищ та процесів.

4. Методика економічного аналізу – це:

- а) сукупність конкретних прийомів, які використовуються під час проведення аналізу господарської діяльності підприємств усіх форм власності;
- б) сукупність конкретних прийомів, способів та засобів, які використовуються в процесі аналізу в заздалегідь визначеній послідовності для досягнення поставленої мети;
- в) сукупність прийомів, які використовуються в процесі аналізу для досягнення поставленої мети;
- г) сукупність конкретних прийомів.

5. Завданням економічного аналізу є:

- а) системний аналіз показників виробничих потужностей та їх використання;
- б) комплексне системне вивчення діяльності підприємства з метою виявлення резервів виробництва та їх використання;
- в) дослідження виробничо-господарської діяльності в межах підприємства для злагодженого управління певним підприємством і прийняття управлінських рішень;
- г) системне вивчення показників виробничо-господарської діяльності.

6. Показники – це:

- а) повна характеристика об'єкта, яка відображається у цифрах, індексах, коефіцієнтах та ін.;
- б) характеристика об'єкта за допомогою цифр, коефіцієнтів та індексів;
- в) стисла характеристика об'єкта за допомогою відображення явищ у цифрах, коефіцієнтах, індексах;
- г) характеристика виробничо-господарської діяльності.

7. Для забезпечення коректності порівняння показників, насамперед, слід урахувати:

- а) напруженість планових завдань;
- б) тотожність періодів;
- в) організаційну структуру підприємства;
- г) організацію виробництва.

8. За характером виміру показники класифікуються, як:

- а) абсолютні, відносні;
- б) натуральні, вартісні;
- в) кількісні, якісні;
- г) кількісні, відносні.

9. За охопленням дією показники класифікуються, як:

- а) загальні, часткові;
- б) натуральні, вартісні;
- в) відносні, абсолютні;
- г) кількісні, відносні.

10. За характером відображення показники класифікуються, як:

- а) кількісні, якісні;
- б) загальні, часткові;
- в) абсолютні, відносні;
- г) кількісні, відносні.

11. За змістом показники класифікуються, як:

- а) натуральні, часткові;
- б) абсолютні, вартісні;
- в) кількісні, якісні;
- г) кількісні, відносні.

12. Визначити, який з наведених показників відноситься до абсолютних:

- а) фондівдача;
- б) прибуток;
- в) матеріалівдача;
- г) оборотність оборотних коштів.

13. Визначити, який з наведених показників відноситься до загальних:

- а) енергоємність продукції;
- б) матеріалоемність продукції;
- в) вихід готової продукції з 1 тонни сировини;
- г) вартість виробленої продукції.

14. Визначити, який з наведених показників відноситься до часткових:

- а) вартість основних засобів;
- б) вартість виробленої продукції;
- в) вміст корисних речовин у сировині;
- г) прибуток.

15. Визначити, який з наведених показників не належить до якісних:

- а) витрати на 1 грн. товарної продукції;
- б) фондоозброєність праці;
- в) технічна озброєність праці;
- г) вартість активної частини основних засобів.

16. Чинники – це:

- а) активно діючі сили, що викликають негативні зміни в стані об'єкта, який розглядається під час аналізу господарської діяльності підприємств різних форм власності;
- б) активно діючі сили, що викликають тільки негативні, або тільки позитивні зміни в стані об'єкта та в показниках, що його відображають;
- в) активно діючі сили, що викликають позитивні або негативні зміни в стані об'єкта, який аналізується, та в показниках, що його відображають;
- г) сили, що викликають зміну показника.

17. За можливістю виміру чинники класифікують, як:

- а) загальні, тимчасові;
- б) які піддаються та не піддаються виміру;
- в) складні, прості;
- г) об'єктивні, зовнішні.

18. За ступенем спільності для різноманітних підприємств чинники класифікують, як:

- а) загальні, специфічні;
- б) внутрішні, зовнішні;
- в) об'єктивні, суб'єктивні;
- г) об'єктивні, зовнішні.

19. За ознакою моментів процесу праці чинники класифікують, як:

- а) складні, прості;
- б) засоби праці, предмети праці, праця;
- в) основні, допоміжні;
- г) об'єктивні, зовнішні.

20. За характером впливу на результати виробничо-господарської діяльності чинники класифікують, як:

- а) роздільні, пов'язані;

- б) основні, допоміжні;
- в) постійні, тимчасові;
- г) об'єктивні, зовнішні.

21. За ознакою спрямованості чинники класифікують, як:

- а) роздільні, пов'язані;
- б) внутрішні, зовнішні;
- в) прості, складні;
- г) об'єктивні, зовнішні.

22. За складністю відображаючих причин чинники класифікують, як:

- а) складні, прості;
- б) роздільні, пов'язані;
- в) внутрішні, зовнішні;
- г) об'єктивні, зовнішні.

23. За часом дії чинники класифікують, як:

- а) постійні, тимчасові;
- б) основні, загальні;
- в) специфічні, прості;
- г) роздільні, пов'язані.

24. За характером причин чинники класифікують, як:

- а) постійні, тимчасові;
- б) об'єктивні, суб'єктивні;
- в) складні, прості;
- г) роздільні, пов'язані.

25. За характером дії чинники класифікують, як:

- а) об'єктивні, суб'єктивні;
- б) постійні, тимчасові;
- в) внутрішні, зовнішні;
- г) специфічні, прості.

26. Резерви – це:

- а) невикористані можливості підприємства зі збільшення й удосконалення виробництва, які реалізуються за рахунок ліквідації непродуктивних витрат і втрат та впровадження світового досвіду;

- б) невикористані та перспективні можливості збільшення й удосконалювання виробництва, які реалізуються за рахунок упровадження досягнень науково-технічного прогресу, ліквідації непродуктивних витрат і втрат, широкого поширення передового досвіду підвищення ефективності виробництва;
- в) невикористані та перспективні можливості підприємства зі збільшення виробництва та реалізації продукції, зменшення собівартості, підвищення прибутку за рахунок широкого поширення передового досвіду, підвищення ефективності виробництва та ліквідації непродуктивних витрат і втрат;
- г) можливості підприємства в подальшій роботі.

27. За місцем утворення резерви класифікують, як:

- а) внутрішньовиробничі, галузеві, регіональні, міжгалузеві, народногосподарські;
- б) явні, сховані;
- в) поточні, перспективні;
- г) галузеві, поточні.

28. За часом мобілізації резерви класифікують, як:

- а) поточні, перспективні;
- б) галузеві, явні;
- в) сховані, поточні;
- г) галузеві, поточні.

29. За засобами виявлення резерви класифікують, як:

- а) поточні, перспективні;
- б) явні, сховані;
- в) галузеві, регіональні;
- г) галузеві, поточні.

30. За напрямками мобілізації резерви класифікують, як:

- а) удосконалення організації виробництва, технічного рівня виробництва, зміцнення госпрозрахунку, режиму економії і посиленню економічної зацікавленості, зміна асортименту у зв'язку з потребами ринку;
- б) підвищення технічного рівня виробництва, посилення економічної зацікавленості керівництва підприємства, режиму економії, зміцнення госпрозрахунку, зміна асортименту у зв'язку з потребами ринку;
- в) удосконалення технічного обладнання підприємства, зміцнення режиму економії по фонду заробітної плати робітників, посилення економічної зацікавленості керівництва підприємства, зміцнення госпрозрахунку, зміна асортименту у зв'язку з потребами ринку;

г) удосконалення техніки та підвищення заробітної плати.

31. За простими моментами процесу праці резерви класифікують, як:

- а) за засобами праці, предметами праці та самою працею;
- б) внутрішньовиробничі за працею, засобами праці, постачанням та реалізацією;
- в) явні та сховані за засобами праці, предметами праці, працею, постачанням, реалізацією;
- г) внутрішні, зовнішні.

32. Під виробничими резервами розуміють:

- а) виробничі запаси підприємства;
- б) резервні запаси;
- в) золотовалютні резерви держави;
- г) потенційні можливості підвищення ефективності виробництва.

33. За видами ресурсів резерви виробництва розподіляються на:

- а) кращого використання основних засобів;
- б) явні і приховані;
- в) поточні й перспективні;
- г) екстенсивної та інтенсивної дії.

34. За строками використання розрізняють резерви:

- а) явні і приховані;
- б) внутрішньогосподарські та галузеві;
- в) екстенсивної та інтенсивної дії;
- г) поточні і перспективні.

1.2.4. Теми рефератів, доповідей

1. Система показників, які використовуються в аналізі.
2. Характеристика інформаційної бази аналітичних досліджень.
3. Інформаційна база економічного аналізу діяльності підприємства.
4. Сутність класифікації чинників економічного аналізу.
5. Резерви і шляхи досягнення підвищення ефективності підприємницької діяльності.

1.3. Прийоми економічного аналізу

Ключові терміни та поняття

Приєм порівняння – це науковий метод пізнання, у процесі якого невідоме (досліджуване) явище, предмети зіставляються із уже відомими, досліджуваними раніше для виявлення загальних ознак або відмінностей між ними.

Горизонтальний порівняльний аналіз – використовується для визначення абсолютних і відносних відхилень фактичного рівня досліджуваних показників від базового та оцінки відхилень.

Вертикальний порівняльний аналіз – застосовується для вивчення структури економічних явищ та процесів шляхом розрахунку питомої ваги складових у загальному цілому, співвідношення складових цілого між собою, а також впливу чинників на рівень результативних показників шляхом порівняння їх розмірів до і після зміни відповідного чинника.

Трендовий аналіз – застосовується при дослідженні рядів динаміки, тобто при вивченні відносних темпів зростання і приросту показників за ряд років до рівня базисного року.

Приєм деталізації – полягає в розкладанні, розчленуванні загальних показників на складові.

Деталізація показників за часом – дає можливість виявити динаміку господарських явищ, їх ритмічність, а також періоди, на які припадають кращі та гірші результати діяльності підприємства.

Деталізація показників за місцем – дає можливість виявити передові і відсталі ланки виробництва, вивчити причини відставання.

Деталізація показників за складовими частинами – дозволяє вивчити вплив окремих елементів (чинників) на загальний результат, структурні зрушення в складі цих елементів.

Деталізація показників за центрами відповідальності – дає змогу оцінити роботу окремих виконавців (служб, відділів), визначити їх права на заохочення.

Прийом середніх величин – використовується для того, щоб одержати узагальнену кількісну характеристику сукупності однорідних явищ, процесів, показників за відповідною ознакою.

Прийом відносних величин – це узагальнюючі показники, які відображають кількісне співвідношення між двома ознаками, явищами і які вимірюються в коефіцієнтах, математичних відсотках, промілях, складних натуральних одиницях. З його допомогою можна глибше розуміти суть і характер відхилень від базових показників.

Прийом групування – це поділ загального числа досліджуваної сукупності об'єктів на якісно однорідні групи за відповідними ознаками з метою вивчення її структури або взаємозв'язку між компонентами.

Типологічні групування – призначені для розподілу всієї сукупності первинних даних соціального або вибіркового спостереження на однорідні групи або класи.

Структурні групування – використовують для подальшого вивчення внутрішньої будови досліджуваної сукупності, її складу та структури.

Факторні групування – допомагають установити причинно-наслідкові зв'язки між досліджуваними ознаками явищ та фактори, які впливають на їх зміну.

Аналітичні групування – дозволяють розкрити зміст середніх величин та виявити причинно-наслідкові зв'язки між узагальненими значеннями економічних показників у межах якісно однорідних груп.

Індексний прийом – базується на відносних показниках. Розрізняють індивідуальні, зведені та агрегатні індекси.

Індивідуальні індекси – характеризують співвідношення величини фактичних та планових індивідуальних показників.

Зведені індекси – показують співвідношення зведеного фактичного показника до планової чи базової величини.

Агрегатні індекси – характеризують співвідношення суми величини фактичних показників до суми величини базових показників. Ці індекси дозволяють вираховувати вплив факторів на сукупність.

Балансовий (сальдовий) прийом – полягає в установленні рівноваги між кількома однорідними та взаємопов'язаними показниками для виявлення значення одного з них за відомими значеннями інших.

Прийом елімінування – це логічний прийом, за допомогою якого вивчають дію зміни даних за одним факторним показником на зміну даних за головним показником. Це здійснюється різними способами, найбільш поширеними є: повний прийом ланцюгових підстановок, скорочений прийом ланцюгових підстановок, прийом різниць у рівнях показників та прийом перерахунку планових показників.

Економіко-математичні прийоми:

Кореляційний аналіз – дозволяє виявити зв'язок між окремими явищами або показниками та виміряти його міцність. Цей зв'язок може бути повним, тобто функціональним, при якому коефіцієнт кореляції дорівнює одиниці, в інших випадках зв'язок може бути відсутнім, тобто дорівнювати нулеві.

Парна кореляція – дає можливість перевірити наявність зв'язку між двома показниками, один із яких є факторним, а інший – результативним.

Множинна кореляція - дає можливість перевірити зв'язок, який виникає від взаємодії кількох факторів з результативним показником.

Регресійний аналіз – це метод установлення аналітичного відображення стохастичної залежності між досліджуваними ознаками. Рівняння регресії показує, як змінюється результативний (залежний) показник при зміні будь-якого з незалежних показників (факторів).

Кореляційно-регресійний аналіз – цей метод використовується для визначення тісного зв'язку між показниками, які не пов'язані між собою функціонально.

Дисперсійний аналіз – це статистичний метод аналізу результатів спостережень, які залежать від різних одночасно діючих факторів, вибору найважливіших з них та оцінки їх впливу. Завдання дисперсійного аналізу – дати оцінку співвідношення між факторами для того, щоб визначити суттєвість або несуттєвість різних умов спостереження.

Методи математичного програмування – призначені для оптимізації господарської діяльності. З їх допомогою оцінюють ступінь досягнення потенціалу, визначають “вузькі місця”, ступінь конкурентності та дефіцитності.

1.3.1. Структурно-логічні схеми

АНАЛІЗ – прийом дослідження, що полягає в розчленуванні цілого на складові елементи	СИНТЕЗ – прийом, що полягає в з'єднанні окремих елементів у єдине ціле
ІНДУКЦІЯ – прийом дослідження, при якому від знання окремих фактів йдуть до узагальнень; від часткового до загального	ДЕДУКЦІЯ – прийом дослідження, при якому від загальних положень, правил і законів йдуть до менш загальних положень, правил, законів; від загального до часткового
СПОСТЕРЕЖЕННЯ – систематичне, цілеспрямоване сприйняття об'єкта	ВИМІР – процес визначення чисельного значення деякого розміру за допомогою одиниці виміру
ПОРІВНЯННЯ – установлення подібності й розходження предметів і явищ дійсності	АБСТРАГУВАННЯ – уявне відволікання від несуттєвих властивостей, зв'язків, відносин предметів і одночасне виділення однієї або декількох сторін цих предметів, які цікавлять дослідника

Рис. 1.3.1. Загальнонаукові прийоми

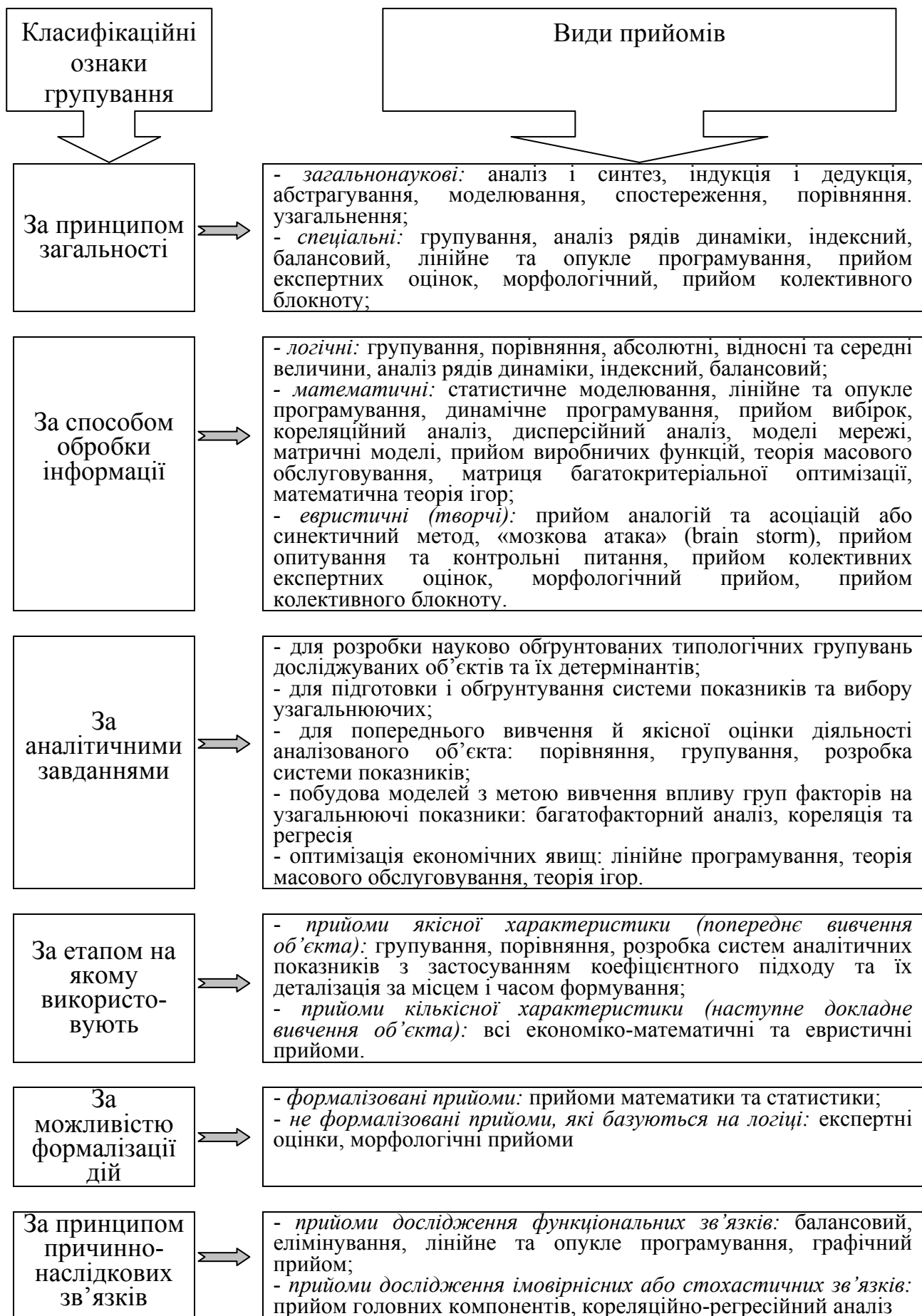

Рис. 1.3.2. Класифікаційні ознаки прийомів аналізу

Рис. 1.3.3. Спеціальні прийоми аналізу

1.3.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. У чому полягає суть прийому порівняння?
2. Які типи порівнянь застосовують в економічному аналізі та яка їхня мета?
3. За умови виконання яких вимог можливе використання прийому порівняння?
4. Назвіть основні способи приведення показників до зіставного виду.
5. У чому полягає суть методу деталізації та які види деталізації Ви знаєте?
6. Охарактеризуйте основні види відносних і середніх величин.
7. У чому полягає суть методу групування та які види групувань Ви знаєте?
8. Дайте характеристику індексному методу.
9. Для чого використовують балансовий (сальдовий) метод в економічному аналізі?
10. У чому полягає балансовий (сальдовий) прийом економічного аналізу?
11. Яка роль табличного та графічного подання аналітичної інформації?
12. Що означає елімінувати?
13. Назвіть основні прийоми, що застосовують для виміру впливу факторів у детермінованому факторному аналізі.
14. Охарактеризуйте суть, сферу застосування і процедуру розрахунків основних прийомів, що застосовуються для виміру впливу факторів. Опишіть суть прийому ланцюгових підстановок.
15. За якими правилами обчислюють вплив факторів на відхилення за загальним показником скороченим прийомом ланцюгових підстановок?
16. Розкрийте методику обчислення факторів за допомогою прийому різниць у рівнях показників.
17. Які методи відносяться до статистичних?
18. Економіко-математичні методи в економічному аналізі, їх класифікація.
19. Для чого і коли застосовують прийоми кореляційного аналізу? Які його завдання?
20. Для чого і як розраховують коефіцієнт кореляції?
21. З якою метою використовують кореляційно-регресійний аналіз та які його етапи?

1.3.3. Тестові завдання

1. Прийом деталізації полягає у ...

- а) розкладанні, розчленуванні загальних показників на складові;
- б) виключенні дії всіх факторів на відхилення за загальним показником, окрім одного;
- в) поділі загального числа досліджуваної сукупності об'єктів на якісно однородні групи з метою вивчення її структури або взаємозв'язку між компонентами;
- г) поділі загальних показників на складові, окрім одного.

2. За формою відносні величини поділяються на:

- а) абсолютні;
- б) кількісні;
- в) якісні;
- г) індекси, відсотки, коефіцієнти.

3. Відносна величина виконання плану – це:

- а) відносна частка (питома вага) частини в цілому;
- б) співвідношення між фактичним і плановим рівнями показників;
- в) співвідношення ефекту з ресурсами або витратами;
- г) співвідношення ефекту з ресурсами.

4. Загальний рівень ознаки, що аналізується, коли вона схильна до значних коливань характеризують за допомогою такої величини, як:

- а) абсолютна величина;
- б) відносна величина;
- в) середня величина;
- г) якісна величина.

5. Якщо взаємозв'язок між результативним показником і факторами, що його визначають, має функціональний характер в аналітичній практиці використовують:

- а) прийом порівняння;
- б) балансовий прийом;
- в) прийом елімінування;
- в) ряди динаміки.

6. Найбільш раціональним засобом при розрахунку впливу окремих факторів на зміну економічного явища є:

- а) прийом абсолютних різниць;
- б) прийом різниць у рівнях показників;
- в) повний прийом ланцюгових підстановок;
- г) прийом перерахунку показників.

7. Скорочений прийом ланцюгових підстановок ґрунтується на:

- а) визначенні різниць між фактичними і плановими (базовими) частковими показниками і множенні їх по кожному показнику на абсолютні значення іншого взаємозв'язаного з ним часткового показника;
- б) коригуванні планового показника на процент виконання плану з випуску продукції й порівнянні одержаної величини з фактичним показником;
- в) порівнянні співмірних показників;
- г) коригуванні співмірних показників на темп росту з випуску продукції.

8. Якщо різницю за кількісним показником помножити на планове значення якісного показника, то за допомогою скороченого прийому ланцюгових підстановок визначимо...

- а) вплив зміни якісного показника на відхилення за загальним показником;
- б) вплив зміни кількісного показника на відхилення за загальним показником;
- в) вплив зміни загального показника на відхилення за кількісним показником;
- г) вплив зміни загального показника на відхилення за якісним показником.

9. Якщо різницю за якісним показником помножити на фактичне значення кількісного показника, то за допомогою скороченого прийому ланцюгових підстановок визначимо...

- а) вплив зміни загального показника на відхилення за якісним показником;
- б) вплив зміни якісного показника на відхилення за загальним показником;
- в) вплив зміни кількісного показника на відхилення за загальним показником;
- г) вплив зміни загального показника на відхилення за якісним показником.

10. При розрахунку впливу факторів засобів праці на зміну обсягу виробництва більш доцільно використовувати такий прийом аналізу, як:

- а) прийом порівняння;
- б) скорочений прийом ланцюгових підстановок;
- в) балансовий прийом;
- г) повний прийом ланцюгових підстановок.

11. Для перевірки результатів розрахунків факторного аналізу використовується такий прийом, як:

- а) прийом перерахунку показників;
- б) балансовий прийом;
- в) прийом порівняння;
- г) скорочений прийом ланцюгових підстановок.

12. Прийоми елімінування використовуються у випадках . . .

- а) при розв'язанні задач стосовно розмежування впливу окремих факторів на результат дії цих факторів, незалежно від характеру зв'язків, що існують між ними;
- б) при розв'язанні задач, у яких не існує функціональних зв'язків між факторами та результатом дії цих факторів;
- в) при розв'язанні задач, у яких існують вірогідні зв'язки між факторами та результатом дії цих факторів;
- г) при розв'язанні задач стосовно розмежування впливу окремих факторів на результат дії цих факторів за наявності функціональних зв'язків між факторами та результатом дії цих факторів.

13. Група прийомів елімінування – це:

- а) прийом порівняння, балансовий прийом, сальдовий прийом;
- б) прийом перерахунку, повний прийом ланцюгових підстановок, прийом абсолютних різниць, прийом різниць у рівнях показників;
- в) прийом розрахунку індексів, прийом групування, прийом будування динамічних рядів;
- г) повний прийом ланцюгових підстановок, прийом абсолютних різниць, прийом різниць у рівнях показників.

14. Прийом перерахунку в аналізі використовується, коли показники економічних явищ залежать від зміни:

- а) прибутку підприємства;
- б) обсягу й структури надання та реалізації послуг;
- в) обсягу надання або обсягу реалізації послуг;
- г) обсягу й структури надання або реалізації послуг.

15. Послідовність розрахунків за допомогою прийому перерахунків повинна бути така:

- а) базові дані треба перерахувати на відсоток змін факторного показника потім фактичні дані порівнюють зі скоригованими;

- б) фактичні дані необхідно перерахувати на відсоток зміни факторного показника, потім фактичні дані порівнюють зі скоригованими;
- в) базові та фактичні дані можна перерахувати на відсоток змін факторного показника, потім фактичні скориговані дані порівнюють із скоригованими базовими даними;
- г) фактичні дані необхідно перерахувати на відсоток зміни факторного показника, потім базові дані порівнюють зі скоригованими.

16. Відносним відхиленням при використанні прийому перерахунку є:

- а) відношення абсолютної різниці між фактичними та базовими даними до базисних даних, яке виражається у відсотках;
- б) відношення абсолютної різниці між скоригованими та базисними даними до базисних даних, яке виражається у відсотках;
- в) різниця між фактичними та скоригованими даними стосовно економічних явищ;
- г) різниця між скоригованими та фактичними даними стосовно економічних явищ.

17. Для повного прийому ланцюгових підстановок характерна така послідовність розрахунків:

- а) заміна даних одного з базисних показників підприємства на фактичну величину при збереженні інших на попередньому рівні, а потім порівняння скоригованого показника з попереднім;
- б) заміна даних одного з базисних показників (спочатку якісних, потім кількісних) на фактичну величину при збереженні інших на попередньому рівні, а потім порівняння скоригованого показника з попереднім;
- в) заміна даних одного з базисних показників (спочатку кількісних, потім якісних) на фактичну величину при збереженні інших на попередньому рівні, а потім порівняння скоригованого показника з попереднім;
- г) заміна даних одного з фактичних показників (спочатку кількісних, потім якісних) на базисну величину при збереженні інших на фактичному рівні, а потім порівняння фактичного показника із скоригованим.

18. Послідовність розрахунків прийомом абсолютних різниць має бути така:

- а) від базового показника віднімається фактичний показник й отримане відхилення множиться на базисну величину попереднього й фактичну величину наступного показника, при збереженні вимог діалектичного переходу від кількісних показників до якісних;
- б) від фактичного показника віднімається базовий показник й отримане відхилення множиться на базисну величину попереднього й фактичну величину

наступного показника, при збереженні вимог діалектичного переходу від кількісних показників до якісних;

в) від фактичного показника віднімається базовий показник й отримане відхилення множиться на базисну величину наступного й фактичну величину наступного показника, при збереженні вимог діалектичного переходу від кількісних показників до якісних;

г) від фактичного показника віднімається базисний показник й отримане відхилення множиться на базисну величину наступного й фактичну величину попереднього показника, при збереженні вимог діалектичного переходу від кількісних показників до якісних.

19. Різниця у рівнях показників знаходиться шляхом . . .

а) порівняння фактичного рівня кожного фактичного показника зі 100 відсотками;

б) порівняння фактичного рівня незалежного факторного показника зі 100 відсотками, а кожного наступного факторного показника з рівнем попереднього показника;

в) порівняння кожного наступного факторного показника з рівнем попереднього показника;

г) порівняння темпів зростання кожного із показників зі 100 відсотками.

20. Вплив різниць у рівнях показників на обсяг виробленої продукції знаходиться . . .

а) шляхом множення їх на фактичний обсяг виробленої продукції;

б) шляхом множення їх на базисний обсяг виробленої продукції;

в) шляхом множення їх на абсолютне відхилення звітнього обсягу виробленої продукції від базисного;

г) шляхом множення їх на відносне відхилення звітнього обсягу виробленої продукції від скоригованого.

21. Назви показників і факторів в аналітичних таблицях, які використовують для оформлення розрахунків прийомом різниць у рівнях показників . . .

а) співпадають у всіх випадках;

б) не співпадають у всіх випадках;

в) співпадають лише за першим показником таблиці;

г) співпадають за першим та останнім показником таблиці.

22. Факторний показник – це:

а) назва економічного фактора в економічному аналізі;

- б) назва показника, у якому відображається дія відповідного фактора;
- в) це будь-який показник аналітичної таблиці;
- г) це один із показників аналітичної таблиці.

23. Результативний показник у факторному аналізі – це:

- а) підсумковий показник аналітичної таблиці;
- б) показник економічного ефекту;
- в) показник сукупного впливу окремих факторів;
- г) це один із показників аналітичної таблиці.

24. Висновок за результатами проведених розрахунків впливу окремих факторів на результативний показник доцільно складати у такій послідовності:

- а) у послідовності отриманих результатів аналітичних розрахунків;
- б) у послідовності відповідей на загальні задачі економічного аналізу з урахуванням наряду впливу факторів;
- в) у послідовності відповідей на загальні задачі економічного аналізу з урахуванням наряду впливу факторів та з ранжуванням величини результатів;
- г) у послідовності відповідей на загальні задачі економічного аналізу з урахуванням наряду впливу факторів та з ранжуванням їх величини та виявленням резервів щодо підвищення ефективності роботи підприємства.

1.3.4. Теми рефератів, доповідей

1. Проблемні питання класифікації прийомів економічного аналізу.
2. Сутність та методика застосування прийому порівняння.
3. Сутність та методика застосування прийому групування.
4. Сутність та методика застосування прийому абсолютних, відносних та середніх величин.
5. Сутність та методика застосування балансового (сальдового) прийому.
6. Сутність та методика застосування прийому перерахунку.
7. Сутність та методика застосування прийому долевої (пайової) участі.
8. Сутність та методика застосування індексного прийому.
9. Сутність та методика застосування графічного прийому.

10. Сутність та методика застосування економіко-математичних прийомів.
11. Сутність та методика застосування прийому побудови аналітичних таблиць.
12. Способи виміру впливу факторів у стохастичному аналізі.
13. Установлення причинно-наслідкових зв'язків за допомогою факторних групувань.
14. Методи фінансових обчислень.
15. Математико-статистичні методи виміру зв'язків між факторами та результативними показниками.

1.3.5. Вправи для самостійної роботи

1. За допомогою повного прийому ланцюгових підстановок, скороченого прийому ланцюгових підстановок та прийому різниць у рівнях показників визначити вплив чинників засобів праці на обсяг виробленої продукції. Зробити детальний висновок.

Для розрахунків використовувати дані, подані в таблиці 1.3.1.

Таблиця 1.3.1

Вихідна інформація для аналізу впливу засобів праці на обсяг виробленої продукції

Показники	Варіант 1		Варіант 2		Варіант 3	
	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	5189	5636	49356	49680	8934	8898
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн.	3586	3649	39904	41453	5956	5932
3. Середньорічна вартість активної частини основних засобів, тис. грн.	1614	1788	19154	22799	3931	3915

2. За допомогою повного прийому ланцюгових підстановок, скороченого прийому ланцюгових підстановок та прийому різниць у рівнях показників визначити вплив чинників праці на обсяг виробленої продукції. Зробити детальний висновок.

Для розрахунків використовувати дані, подані в таблиці 1.3.2.

Таблиця 1.3.2

Вихідна інформація для аналізу впливу чинників праці на обсяг виробленої продукції

Показники	Варіант 1		Варіант 2		Варіант 3	
	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	5189	5636	49356	49680	8934	8898
2. Середньо-спискова чисельність робітників, осіб	323	318	639	624	276	249
3. Число днів, відпрацьованих усіма робітниками, людино-дні	81073	81726	160389	164112	71484	61752
4. Число годин, відпрацьованих усіма робітниками, людино-годин	648584	612945	1251034	1214429	571872	494016

3. За допомогою повного прийому ланцюгових підстановок, скороченого прийому ланцюгових підстановок та прийому різниць у рівнях показників визначити вплив чинників предметів праці на обсяг виробленої продукції. Зробити детальний висновок.

Для розрахунків використовувати дані, подані в таблиці 1.3.3.

Таблиця 1.3.3

Вихідна інформація для аналізу впливу предметів праці на обсяг виробленої продукції

Показники	Варіант 1		Варіант 2		Варіант 3	
	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	5189	5636	49356	49680	8934	8898
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	2543	2987	22210	25337	6700	6600

4. За допомогою прийому перерахунку визначити абсолютне та відносне відхилення по матеріальних витратах підприємства. Зробити детальний висновок.

Для розрахунків використовувати дані, подані в таблиці 1.3.4.

Таблиця 1.3.4

Вихідна інформація для визначення абсолютного та відносного відхилення по матеріальних витратах підприємства

Показники	Варіант 1		Варіант 2		Варіант 3	
	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік	За попередній рік	За звітний рік
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	5189	5636	49356	49680	8934	8898
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	2543	2987	22210	25337	6700	6600

1.3.6. Приклад розв'язання вправ

1. За допомогою повного прийому ланцюгових підстановок проведемо аналіз впливу чинників праці на обсяг виробленої продукції, якщо відомо, що:

Показники	За попередній рік	За звітний рік
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	6250	6636
2. Середньоспискова чисельність робітників, осіб	303	308
3. Число днів, відпрацьованих одним робітником, дні	260	268
4. Тривалість робочого дня, годин	7,5	8,0
5. Середньогодинний виробіток продукції на одного робітника, грн.	10,5779	10,0491

Факторна модель обсягу виробленої продукції матиме такий вигляд:

$$O_v = Ч \times Д \times Т \times V_{пр},$$

де O_v – обсяг виробленої продукції, тис. грн.;

$Ч$ – середньоспискова чисельність робітників, осіб;

$Д$ – кількість днів, відпрацьованих одним робітником, дні;

$Т$ – середня тривалість робочого дня, годин;

$V_{п.р.}$ – середньогодинний виробіток продукції на одного робітника, грн.

На наступному етапі слід побудувати аналітичну таблицю та провести розрахунки (табл. 1.3.5).

Таблиця 1.3.5

Аналіз впливу чинників праці на обсяг виробленої продукції

Підста-новка	Середньо-спискова чисельність робітників	Кількість днів, відпрацьованих одним робітником	Середня тривалість робочого дня	Середньогодинний виробіток продукції на одного робітника	Обсяг виробленої продукції	Розрахунок	Вплив чинників
0	303	260	7,5	10,5779	6250	-	-
1	308	260	7,5	10,5779	6353	$6353 - 6250 = 103$	↑ Ч
2	308	268	7,5	10,5779	6549	$6549 - 6353 = 196$	↑ Д
3	308	268	8	10,5779	6985	$6985 - 6549 = 436$	↑ Т
4	308	268	8	10,0491	6636	$6636 - 6985 = -349$	↓ $V_{пр}$

Баланс показників: $103 + 196 + 436 - 349 = 6636 - 6250$

Висновок: у звітному році, порівняно з попереднім роком, обсяг виробленої продукції збільшився на 386 тис. грн. Дані зміни відбулись за рахунок збільшення тривалості робочого дня на 0,5 години, що привело до збільшення обсягу виробленої продукції на 436 тис. грн., за рахунок збільшення кількості днів, відпрацьованих одним робітником на 8 днів обсяг виробництва виріс на 196 тис. грн. та за рахунок збільшення середньоспискової чисельності робітників на 5 осіб збільшення обсягу виробництва складало 103 тис. грн.

У той же час, на підприємстві відбулось зменшення середньогодинного виробітку продукції на одного робітника на 0,5288 грн., або 52,88 коп., що призвело до зменшення обсягу виробленої продукції на 349 тис. грн.

Таким чином, підприємство має змогу збільшити обсяг виробленої продукції на 349 тис. грн. за рахунок збільшення середньогодинного виробітку продукції на одного робітника.

2. За допомогою скороченого прийому ланцюгових підстановок провести аналіз впливу чинників засобів праці на обсяг виробленої продукції, якщо відомо:

Показники	За попередній рік	За звітний рік
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	6250	6636
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн.	5225	5250
3. Частка активної частини основних засобів у середньорічній вартості основних засобів основного виду діяльності	0,55	0,60
4. Фондовіддача активної частини основних засобів, грн.	2,1749	2,1067

Факторна модель обсягу виробленої продукції матиме такий вигляд:

$$O_b = O_{ЗОВД} \times \chi_{ачоз} \times \Phi_{вач},$$

де O_b – обсяг виробленої продукції, тис. грн.;

$O_{ЗОВД}$ – середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн.;

$\chi_{ачоз}$ – частка активної частини основних засобів у середньорічній вартості основних засобів основного виду діяльності;

$\Phi_{\text{вачоз}}$ – фондвіддача активної частини основних засобів, грн.

На наступному етапі слід скласти аналітичну таблицю та провести розрахунки (табл. 1.3.6).

Таблиця 1.3.6

Аналіз впливу чинників засобів праці на обсяг виробленої продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення			
			усього	у т. ч. за рахунок		
				ОЗОВД	$\mathcal{C}_{\text{ачоз}}$	$\Phi_{\text{вачоз}}$
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	6250	6636	386			
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн.	5225	5250	25	25 x x 0,55 x x 2,1749 = 29,9		
3. Частка активної частини основних засобів	0,55	0,60	0,05		0,05 x x 2,1749 x 5250 = 570,9	
4. Фондовіддача активної частини основних засобів, грн.	2,1749	2,1067	-0,0682			-0,0682 x x 0,6 x x 5250 = -214,8

Баланс показників: $29,9 + 570,9 - 214,8 = 6636 - 6250$

Висновок: у звітному році на підприємстві відбулось збільшення обсягу виробленої продукції на 386 тис. грн. Дані зміни були викликані збільшенням частки активної частини основних засобів на 5% та збільшенням середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності на 25 тис. грн., що у свою чергу привело до збільшення обсягу виробленої продукції відповідно на 570,9 тис. грн. та 29,9 тис. грн.

Однак, на підприємстві відбулось зменшення фондівдачі активної частини основних засобів на 0,0682 грн., або 6,82 коп., що призвело до зменшення обсягу виробленої продукції на 214,8 тис. грн.

Таким чином, підприємство має резерв збільшення обсягу виробленої продукції на 214,8 тис. грн. за рахунок більш ефективного використання основних засобів, тобто підвищення рівня фондівдачі активної частини основних засобів.

3. За допомогою прийома різниць у рівнях показників розрахувати вплив чинників предметів праці на обсяг виробленої продукції, якщо відомо:

Показники	За попередній рік	За звітний рік
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	6250	6636
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	2555	2999
3. Матеріаловіддача, грн.	2,4462	2,2127

Факторна модель обсягу виробленої продукції матиме наступний вигляд:

$$O_v = MB \times M_b,$$

де O_v – обсяг виробленої продукції, тис. грн.;

MB – матеріальні витрати, тис. грн.;

M_b – матеріаловіддача, грн.

На наступному етапі слід побудувати аналітичну таблицю та провести розрахунки (табл. 1.3.7).

Таблиця 1.3.7

Аналіз впливу чинників предметів праці на обсяг виробленої продукції

Показники	Темп росту, %	Різниця в рівнях показників	Вплив на відхилення		Розрахунок
			сума, тис. грн.	найменування чинників	
1. Матеріальні витрати (2999 : 2555) x 100	117,378	117,378 – 100 = +17,378	+1086,13	збільшення матеріальних витрат	$\frac{+17,378 \times 6250}{100}$
2. Обсяг виробленої продукції [(2999 x 2,2127) : (2555 x 2,4462)] x 100	106,176	106,176 – 117,378 = -11,202	-700,13	зменшення матеріаловіддачі	$\frac{-11,202 \times 6250}{100}$

Баланс показників: 1086,13 – 700,13 = 6636 – 6250

Висновок: за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення обсягу виробленої продукції на 386 тис. грн. Дані зміни відбулись за рахунок збільшення матеріальних витрат на 17,378%, що привело до збільшення обсягу виробленої продукції на 1086,13 тис. грн., але на підприємстві відбулось зменшення матеріаловіддачі на 11,202%, що призвело до зменшення обсягу виробленої продукції на 700,13 тис. грн.

Таким чином, підприємство має змогу збільшити обсяг виробленої продукції на 700,13 тис. грн. за рахунок більш ефективного використання матеріальних ресурсів, тобто за рахунок збільшення матеріаловіддачі.

4. За допомогою прийому перерахунку визначити абсолютне та відносне відхилення по матеріальних витратах підприємства, якщо відомо:

Показники	За попередній рік	За звітний рік	Темп росту, %
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	6250	6636	106,176
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	2555	2999	117,378

Побудуємо аналітичну таблицю та проведемо розрахунки (табл. 1.3.8).

Таблиця 1.3.8

Визначення абсолютного та відносного відхилення по матеріальних витратах підприємства

Показник	За попередній рік	Фактично за звітний рік в оцінці минулого року	За звітний рік	Відхилення	
				абсолютне	відносне
Матеріальні витрати	2555	$\frac{2555 \times 106,176}{100}$	2999	2999 - 2555 =	2999 - 2713 =
		2713		444	286

Висновок: у звітному році порівняно з попереднім роком відбулось збільшення матеріальних витрат на 444 тис. грн., хоча при темпі росту обсягу виробленої продукції у розмірі 106,176% матеріальні витрати повинні були зрости лише на 286 тис. грн.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

1. Поняття організації економічного аналізу та основні етапи його проведення
2. Організаційні форми економічного аналізу на підприємстві
3. Інформаційне забезпечення економічного аналізу та планування аналітичної роботи
4. Документальне оформлення результатів аналізу

Ключові терміни та поняття

Організація аналітичної роботи – включає розробку загальних планів та програм; порядок проведення аналізу; матеріальне, методичне й наукове забезпечення; загальне керівництво; способи виконання аналітичних робіт; контроль за виконанням.

Етапи аналітичного процесу:

- підготовчий (розробка програми аналізу, визначення кола інформаційних матеріалів та підготовка їх до аналізу);
- основний (аналітичне опрацювання показників, вирішення в процесі аналітичних досліджень основних завдань аналізу, оцінка результатів діяльності);
- завершальний (узагальнення результатів аналізу та їх оформлення, передача аналітичної інформації, висновків та пропозицій керівництву підприємства для прийняття управлінських рішень).

Інформація – це впорядковані повідомлення про господарські процеси і явища, що відбуваються, сукупність певних даних і знань про них.

Вимоги до інформації – повнота, достовірність, суттєвість, порівнянність, неперервність, адаптивність, оперативність, перспективність.

Інформаційне забезпечення аналітичних досліджень – це сукупність інформаційних ресурсів і методів їх організації, необхідних і придатних для здійснення аналітичних і управлінських процедур, які забезпечують господарсько-фінансову діяльність підприємства.

Структурно-логічні схеми

Рис. 2.1.1. Етапи організації аналітичного дослідження

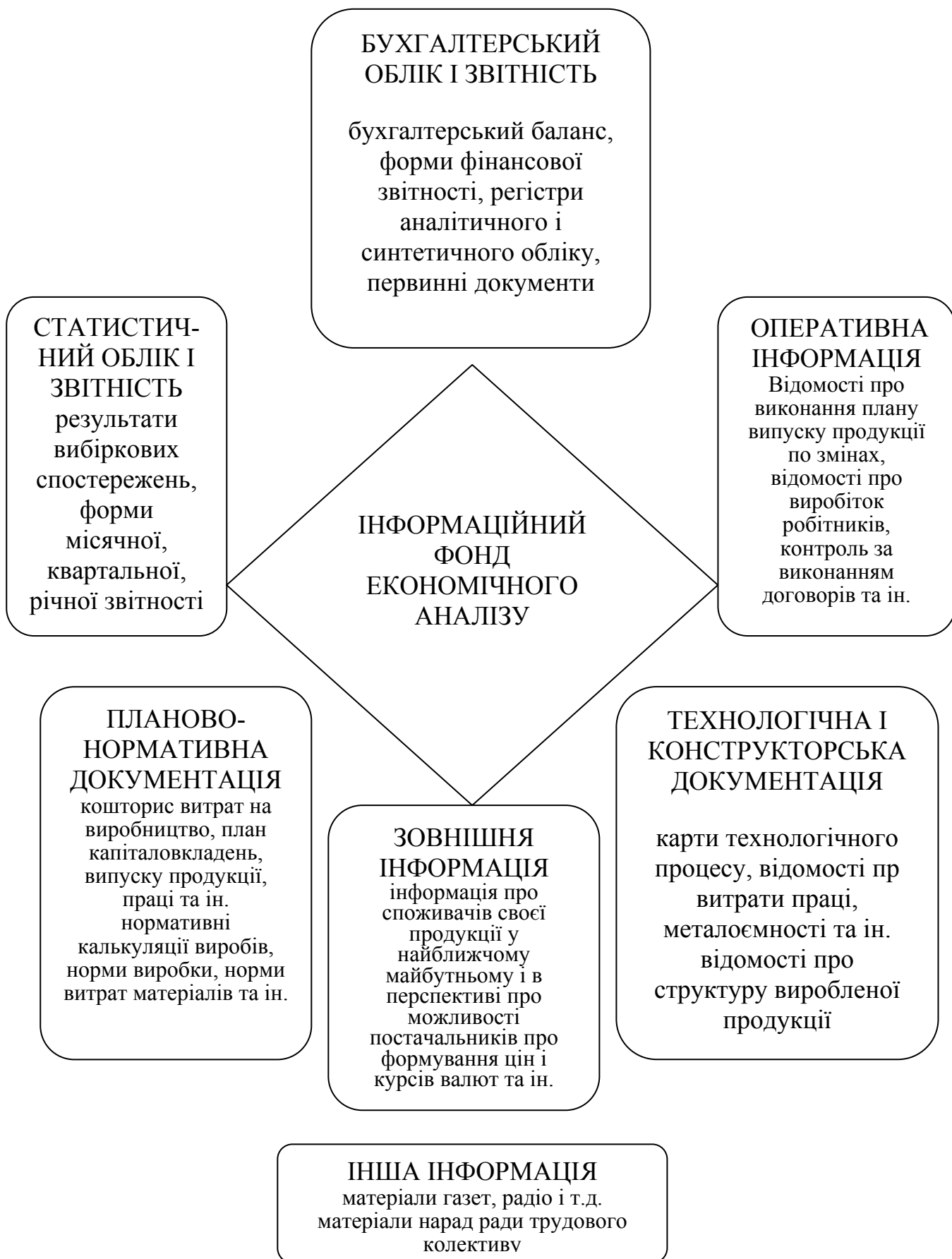

Рис. 2.1.2. Інформаційне забезпечення аналітичного дослідження

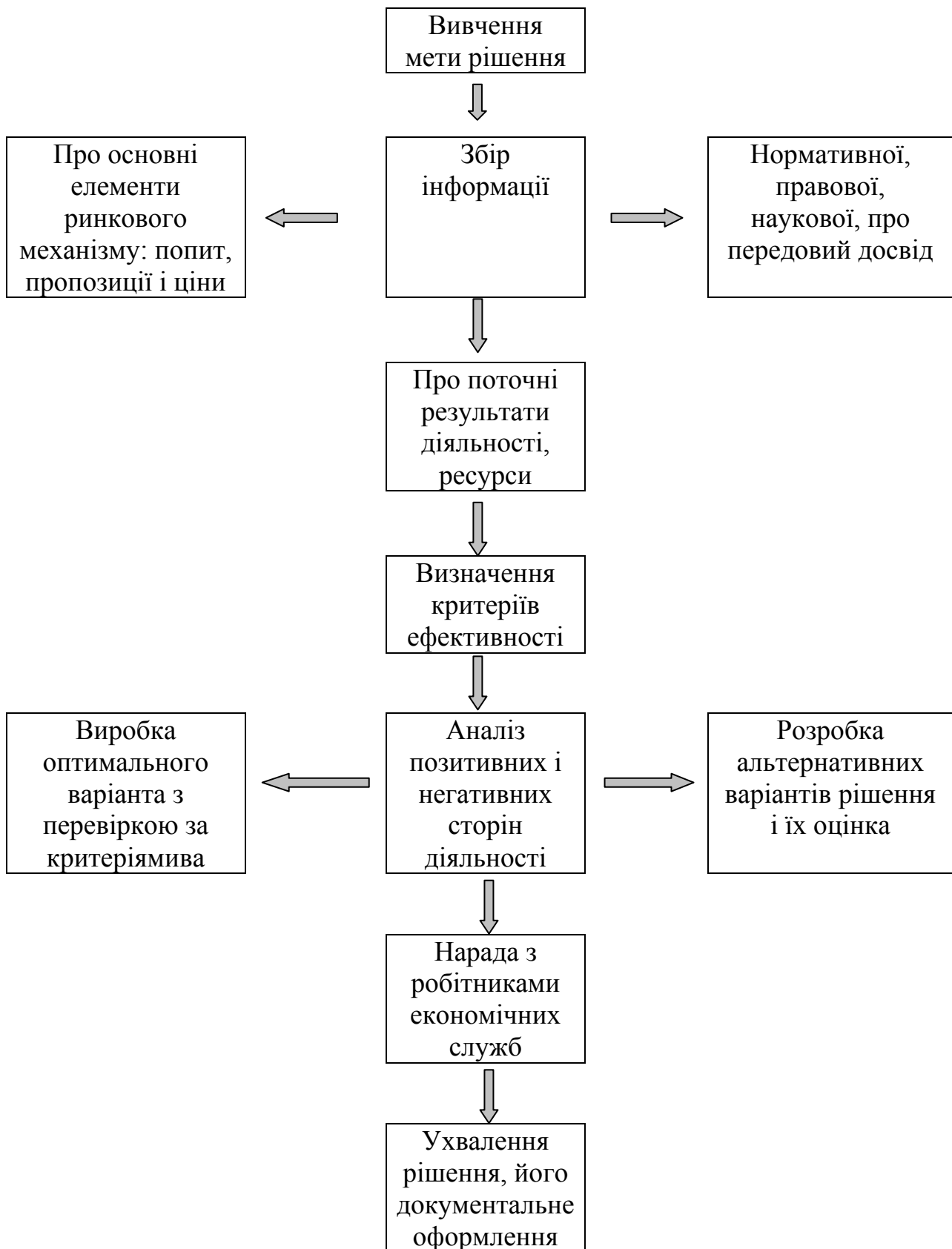

Рис. 2.1.3. Підготовка загального рішення щодо управління виробництвом

Рис. 2.1.4. Оформлення результатів аналізу

Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. У чому полягає багатозначність терміна «організація аналітичної роботи»?
2. Назвіть принципи та стадії організації економічного аналізу підприємства.
3. Який порядок планування аналітичної роботи?
4. Назвіть у послідовності етапи аналітичного процесу та охарактеризуйте їх.
5. Хто може бути виконавцем аналізу?
6. Назвіть основних суб'єктів аналітичної роботи та особливості завдань, які припадають на їх компетенцію.
7. Що відрізняє комплексний та тематичний аналіз?
8. З яких взаємопов'язаних блоків складається методика комплексного аналізу?
9. Розкрийте поняття «інформаційне забезпечення».
10. Назвіть основні джерела інформації.
11. У чому полягає специфіка аналітичної інформації?
12. Наведіть класифікацію системи інформаційного забезпечення економічного аналізу.
13. Розкрийте суть організації інформаційного забезпечення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.
14. Сформулюйте вимоги до якісної системи економічної інформації.
15. Як перевірити достовірність джерел інформації?
16. Наведіть прийоми оцінки достовірності інформації.
17. Яке місце посідає економічний аналіз в інформаційному забезпеченні системи управління?

18. Яка інформація належить до внутрішньої, яка – до зовнішньої? Поясніть їх взаємозв'язок та особливості отримання.
19. Розкрийте порядок оформлення результатів проведеного економічного аналізу.
20. У вигляді яких документів можуть бути оформлені результати аналітичного дослідження?

Тестові завдання

1. Розроблення програми аналізу, аналітичне опрацювання показників, оформлення результатів аналізу – це . . .

- а) етапи аналітичних досліджень;
- б) об'єкти аналізу;
- г) суб'єкти аналізу;
- д) предмет аналізу.

2. Обґрунтовані рішення аналітичного дослідження приймаються на етапі:

- а) планування аналітичної роботи;
- б) інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу;
- в) аналітична обробка даних про процес та результати господарювання;
- г) оформлення результатів аналізу.

3. Перевірка достовірності даних аналітичного дослідження проводиться на етапі:

- а) планування аналітичної роботи;
- б) інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу;
- в) аналітична обробка даних про процес та результати господарювання;
- г) оформлення результатів аналізу.

4. Ознайомлення з показниками роботи підприємства, які будуть використані в аналітичному дослідженні, проводиться на етапі:

- а) планування аналітичної роботи;
- б) інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу;
- в) аналітична обробка даних про процес та результати господарювання;
- г) оформлення результатів аналізу.

5. План проведення аналітичної роботи на рік, що являє собою календарний розклад окремих аналітичних досліджень, називається:

- а) тематичним;
- б) комплексним;
- в) перспективним;
- г) оперативним.

6. План тематичного аналітичного дослідження від плану комплексного аналітичного дослідження відрізняється . . .

- а) планом формування інформаційної бази;
- б) визначенням змісту та способів пошуку інформації;
- в) аналітичною обробкою даних про процес та результати господарювання;
- г) оформленням результатів аналізу.

7. Для аналітичного дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства використовують такі види інформації:

- а) обліково-звітну;
- б) директивну;
- в) необлікову;
- г) планову.

8. Інформацію класифікують за такими ознаками:

- а) за періодичністю надходження;
- б) стосовно процесу обробки;
- в) за рівнем достовірності;
- г) за повнотою зібраних даних.

9. Аналітична довідка як документальне оформлення результатів економічного аналізу має такі особливості:

- а) призначена для організацій вищого рівня;
- б) призначена для внутрішнього використання;
- в) оформлюється працівниками підприємства, яке аналізується;
- г) оформлюється працівниками сторонніх організацій.

Теми рефератів, доповідей

1. Форми та методи організації аналітичної роботи.
2. Об'єкти та суб'єкти економічного аналізу.
3. Організація аналітичних досліджень на підприємствах.
4. Основні етапи та послідовність проведення аналітичних досліджень.
5. Система показників, які використовуються в аналізі.
6. Характеристика інформаційної бази аналітичних досліджень.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

1. Організація економічного аналізу виробництва та реалізації.
2. Методика оцінки динаміки виробництва й реалізації продукції.
3. Методика оцінки впливу факторів на зміну обсягів реалізованої продукції.
4. Методика аналізу виробництва продукції за номенклатурою й асортиментом.
5. Методика аналізу впливу структурних зрушень на обсяг виробництва продукції.
6. Методика аналізу ритмічності роботи підприємства.
7. Методика аналізу оновлення продукції.
8. Методика аналізу конкурентоспроможності продукції

Ключові терміни та поняття

Виробнича програма – це система адресних завдань з виробництва й доставки продукції споживачам у розгорнутій номенклатурі, асортименті, відповідної якості та в установлені терміни згідно з договорами поставки.

Ринок розуміють як взаємодію попиту, пропозиції і сукупності домовленостей, які здійснюються в результаті такої взаємодії.

Попит визначається сукупністю потреб, мотивацій людей щодо певного товару чи послуг, тобто це та кількість товарів (послуг), яку покупці мають бажання та можливість купити за даною ціною.

Конкурентоспроможність визначається як характеристика продукції, що виражає її відмінність від продукції конкурента як за ступенем відповідності конкретній суспільній потребі, так і за витратами на її задоволення.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий річний обсяг випуску продукції (надання послуг) за здалегідь визначеними номенклатурою, асортиментом, якістю за умови найбільш

повного використання устаткування і виробничих площ, застосування прогресивної технології та організації виробництва.

Номенклатура – це перелік найменувань виробів із зазначенням кодів згідно із загальнодержавним статистичним класифікатором продукції.

Асортимент – це сукупність різновидів продукції кожного найменування, що відрізняються відповідними техніко-економічними показниками.

Суть прийому найменшого відсотка полягає в тому, що в рахунок виконання завдання з випуску продукції за асортиментом приймається найнижчий відсоток серед визначених, але не вище ніж 100.

Суть способу оцінки позицій асортименту – у виявленні питомої ваги в усій обов'язковій номенклатурі тих позицій, з яких завдання виконано.

Суть способу середнього відсотка в тому, що з кожної позиції у виконання завдання за асортиментом зараховується фактично випущена продукція, але не більше за передбачену завданням. Обсяг продукції, зарахований у виконання завдання з асортименту, відносять до обсягу продукції згідно з завданням й обчислюють відсоток.

Структура – це співвідношення окремих виробів у загальному їх випуску.

Суть методу прямого рахунку полягає в тому, що в рахунок виконання завдання з випуску продукції за структурою зараховується фактичний обсяг випуску, не вищий за його рівень при структурі завдання.

Під ритмічністю виробництва розуміють випуск продукції відповідно до погодинних, добових, місячних графіків в обсязі та асортименті, передбачених завданням.

Коефіцієнт ритмічності – визначається як відношення фактичного (але не вище завдання) випуску продукції (або його питомої ваги) до випуску продукції згідно з завданням (питомої ваги).

Якість – визначається міжнародною організацією з питань стандартизації, як сукупність властивостей і характеристик продукції (або послуг), яка забезпечує задоволення встановлених або передбачуваних потреб.

Критерій якості – відповідність якості вимогам покупців, платоспроможному попиту, стандартам, технічним показникам кращих товарів-аналогів, ступінь точності дотримання виробничих процесів.

Рівні якості: абсолютний, відносний, оптимальний.

Шляхи поліпшення якості: технічні, організаційні, соціально-економічні.

Коефіцієнт сортності – це відношення вартості всієї випущеної продукції до її вартості за умови, що вся продукція випускається за ціною найвищого сорту.

Брак продукції – це продукція випущена з відхиленнями від норм за якістю виготовлення виробів.

Виправний брак – це усунення дефектів виробів, після якого ці вироби є придатними до експлуатації або споживання.

Невиправний брак – остаточний брак, який виправити неможливо або економічно недоцільно.

Внутрішній брак – допущений на підприємстві під час виготовлення виробів.

Зовнішній брак – виявлений покупцями або споживачами під час користування виробами або споживання продукції.

Державні замовлення – виражають потреби держави в поставках продукції для задоволення суспільних потреб на прискорення науково-технічного прогресу.

Прямі угоди поставки – найпродуктивніша форма поставки продукції споживачам підприємствами-виробниками. До них належать договори між виробничими об'єднаннями, підприємствами, організаціями-виробниками та споживачами.

Реалізована продукція – це продукція, за яку надійшли кошти від покупця на рахунок підприємства-виробника.

3.1. Структурно-логічні схеми

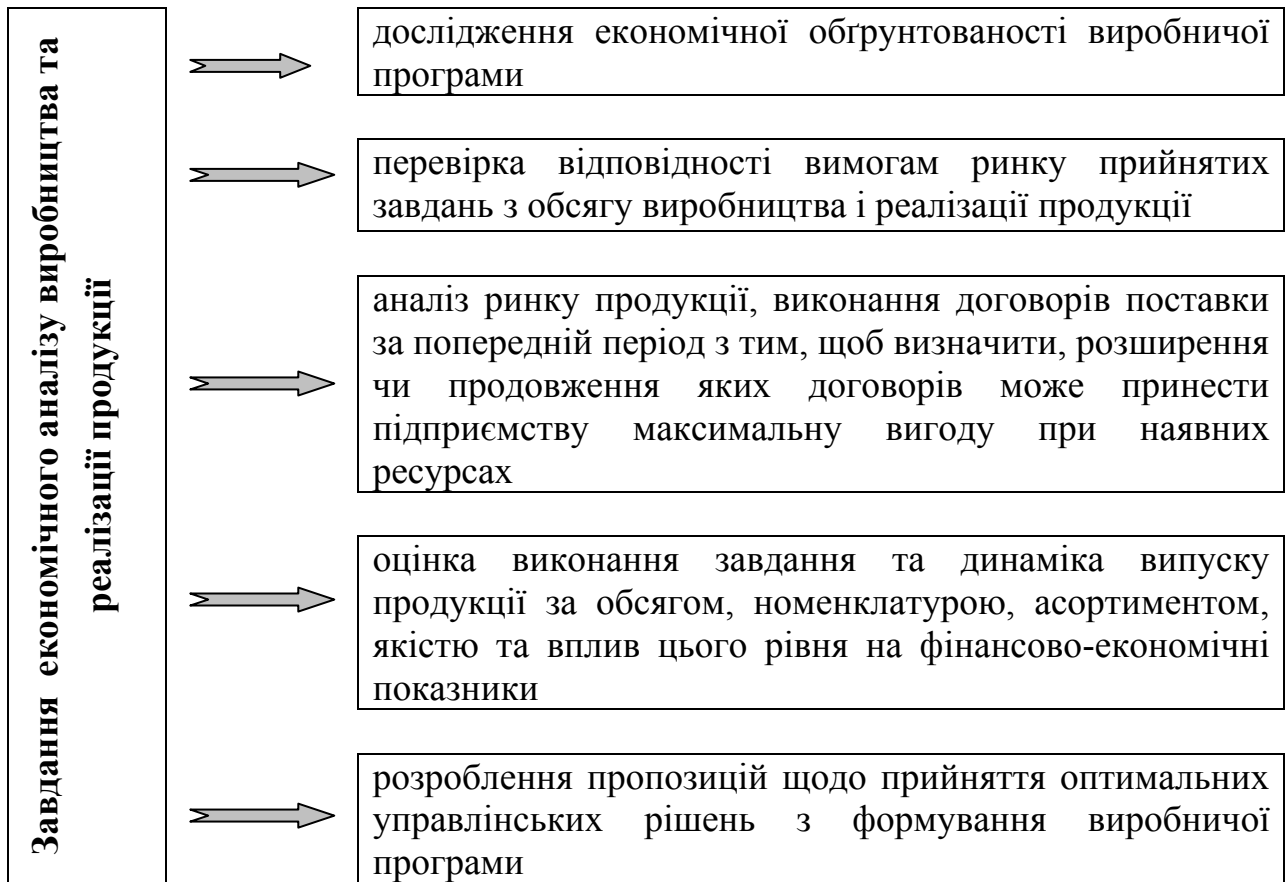

Рис. 3.1.1. Завдання економічного аналізу виробництва та реалізації продукції

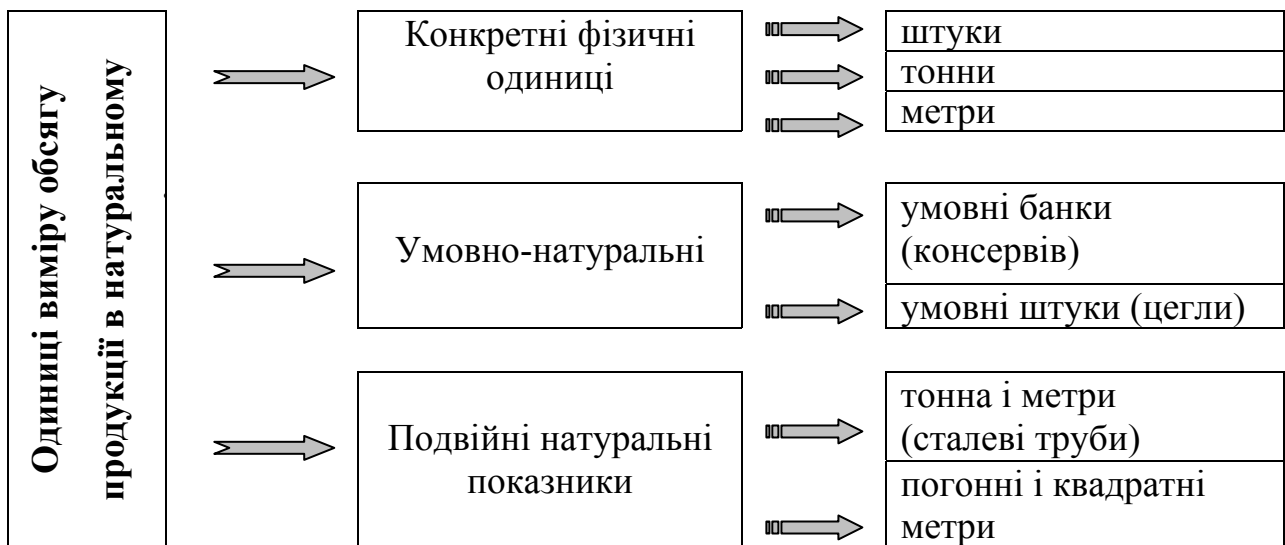

Рис. 3.1.2. Вимірники обсягу продукції в натуральному вираженні

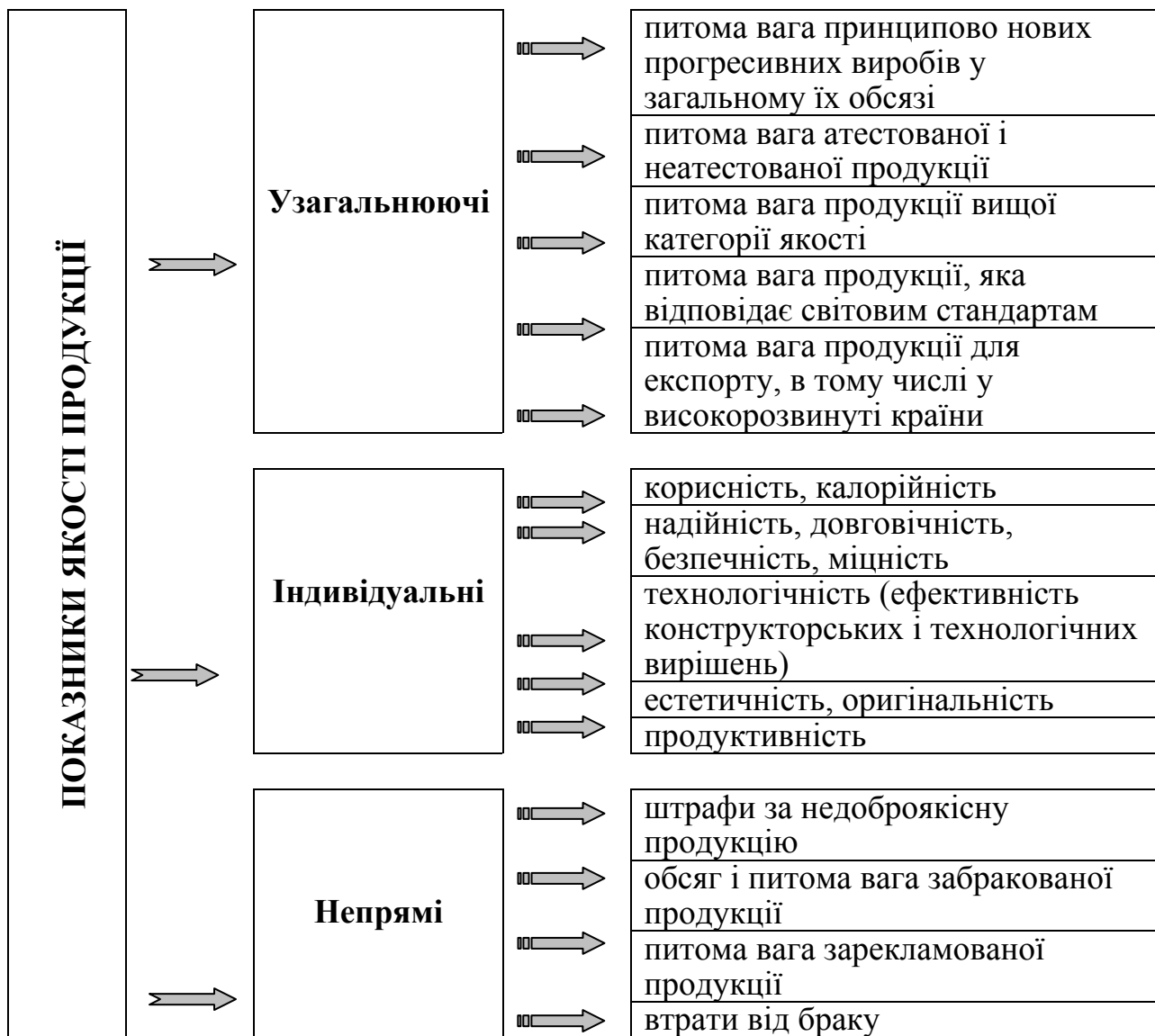

Рис. 3.1.3. Показники якості продукції

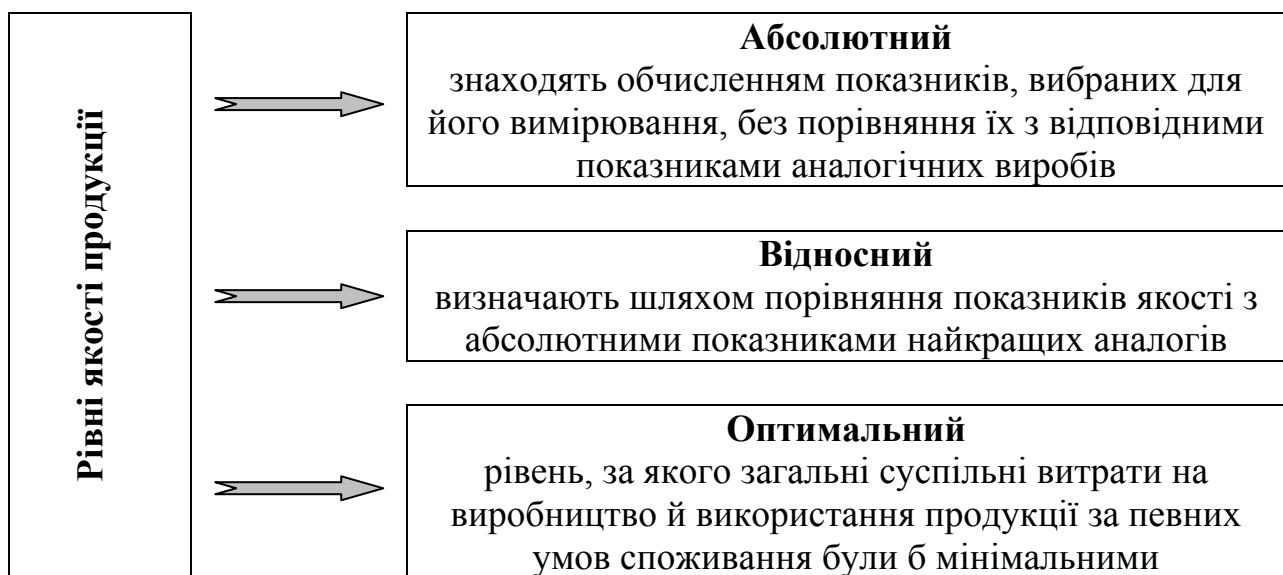

Рис. 3.1.4. Рівні якості продукції

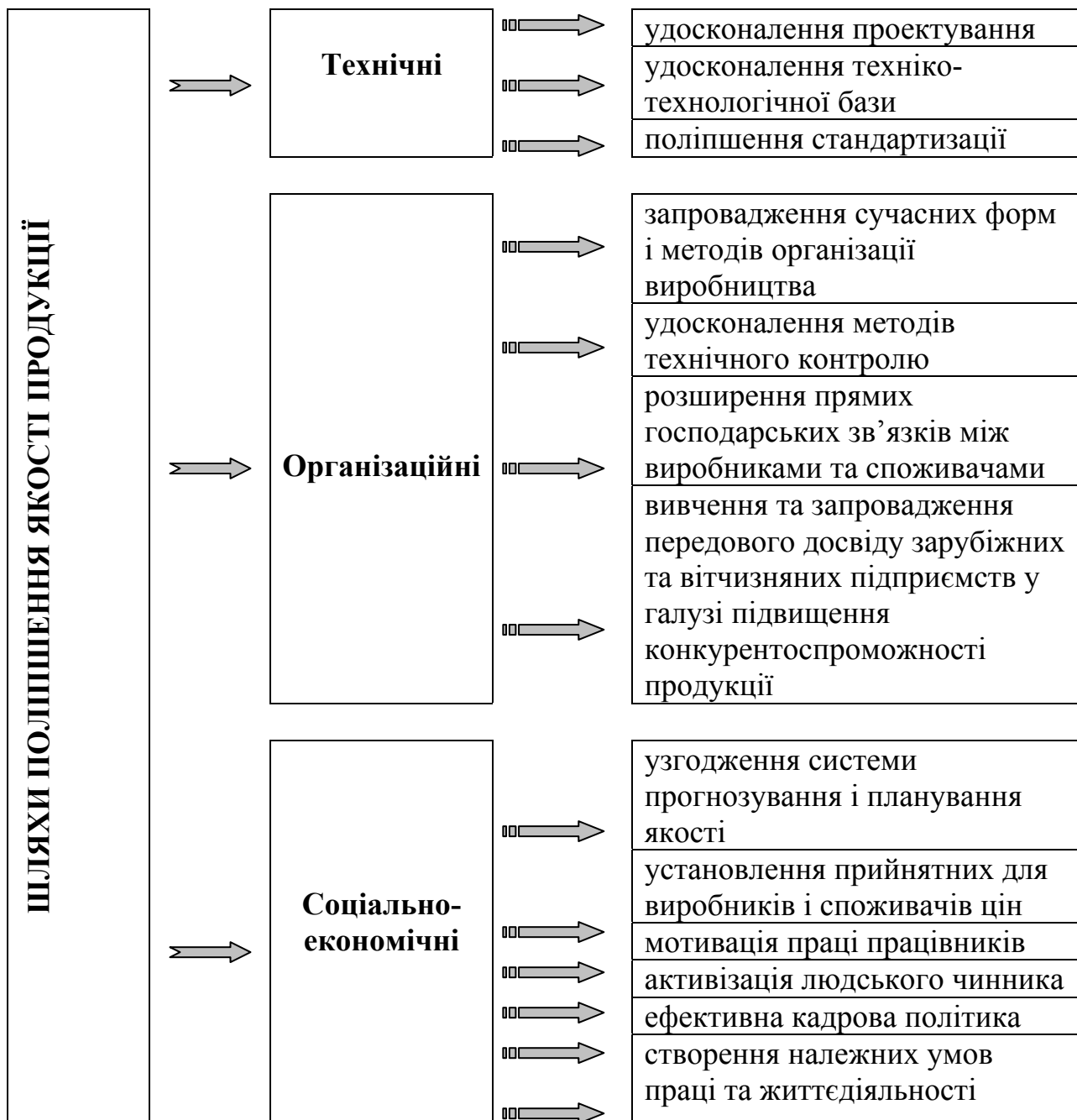

Рис. 3.1.5. Шляхи поліпшення якості продукції

3.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Розкрийте поняття “виробнича програма” та назвіть її показники.
2. Сформулюйте основні завдання аналізу виробничої програми.
3. Які вимірники обсягу продукції в натуральному та вартісному вираженні Ви знаєте?
4. Як визначається конкурентоспроможність продукції?
5. Що характеризує виробнича потужність підприємства?
6. В якій послідовності проводять оцінку виконання завдань з обсягу та реалізації продукції?
7. Що таке асортимент продукції?
8. Якими методами можна проводити оцінку виконання завдання з асортименту?
9. У чому полягає суть прийому найменшого відсотка?
10. У чому полягає суть способу середнього відсотка?
11. Що таке структура продукції?
12. Якими методами обчислюють вплив зміни структури виробництва на економічні показники діяльності підприємства?
13. Розкрийте поняття якості продукції, назвіть рівні якості та методи їх визначення.
14. Що таке коефіцієнт сортності та як його визначають?
15. Що розуміють під ритмічністю випуску продукції?
16. Які варіанти розрахунку коефіцієнта ритмічності Ви знаєте?
17. Як визначити упущену можливість підприємства з випуску продукції у зв'язку з неритмічною роботою?
18. Яка продукція вважається бракованою?
19. Які види браку Ви знаєте?
20. Що таке державні замовлення та прямі угоди поставки?
21. Яка продукція вважається реалізованою?
22. Назвіть чинники, які впливають на зміну обсягу реалізації.

3.3. Тестові завдання

1. Загальне оцінювання динаміки виробництва й продажу продукції надається за допомогою показників:

- а) чистий дохід, чистий прибуток, реалізація продукції на експорт;
- б) чистий дохід, обсяг виробництва, виконання зобов'язань по поставках;
- в) чистий дохід, обсяг виробництва, виробництво продукції на експорт, виконання зобов'язань по поставках, додана вартість;
- г) чистий дохід, чистий прибуток, податок на прибуток.

2. Які показники характеризують динаміку виробництва та реалізацію продукції:

- а) обсяг виробництва продукції (робіт, послуг) у порівняльних цінах, виробництво окремих видів продукції у фізичних одиницях;
- б) обсяг виробництва продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, виручка від реалізації продукції, продуктивність праці;
- в) виручка від реалізації без податку на додану вартість, акцизного збору (чистий дохід), додана вартість;
- г) обсяг виробництва продукції (робіт, послуг) у діючих цінах, виручка від реалізації продукції.

3. Реалізацію продукції сучасного підприємства точніше характеризує такий показник, як:

- а) дохід підприємства;
- б) чистий дохід підприємства;
- в) товарна продукція;
- г) прибуток.

4. Внесок підприємства в економіку народного господарства точніше характеризує такий показник, як:

- а) чистий дохід підприємства;
- б) додана вартість;
- в) виручка від реалізації продукції;
- г) обсяг виробництва продукції.

5. Зміну обсягу реалізації продукції обумовлюють такі чинники:

- а) зміна товарного випуску продукції та залишків нереалізованої продукції;
- б) залишки готової продукції на складі на початок періоду та зміна товарного випуску продукції;
- в) зміна товарного випуску продукції, залишків товарів, відвантажених, не сплачених у строк;
- г) виконання договорів на поставку продукції;

6. Коефіцієнт асортиментності – це . . .

- а) відношення фактичного випуску продукції до планового;
- б) відношення планового випуску продукції до фактичного;
- в) відношення фактичного випуску у межах плану до планового;
- г) відношення планового випуску до фактичного у межах плану.

7. Виконання завдання з асортименту продукції визначають таким чином:

- а) порівнянням фактичного обсягу продукції з даними за минулий період;
- б) порівнянням фактичного обсягу окремих видів продукції в межах завдання з обсягом окремих видів продукції по завданню;
- в) порівнянням фактичного обсягу з базовим;
- г) порівнянням базового обсягу виробництва з фактичним.

8. Середній коефіцієнт виконання завдання з асортименту розраховується, як:

- а) відношення собівартості продукції до її вартості;
- б) відношення вартості продукції, зарахованої до асортименту за її окремими позиціями, до її обсягу по завданню;
- в) відношення вартості продукції, зарахованої до асортименту, до її фактичного обсягу;
- г) відношення вартості продукції до її собівартості.

9. Вплив зміни структури продукції на обсяг виробництва визначається:

- а) множенням різниці між темпами зростання обсягу виробництва в порівняльних цінах і нормованої заробітної плати на обсяг виробництва за завданням;
- б) множенням різниці між темпами зростання обсягу виробництва в порівняльних цінах і нормованої заробітної плати на фактичний обсяг виробництва;

- в) різниця між темпами зростання обсягу виробництва в порівняльних та діючих цінах;
- г) різниця між темпами зростання нормованої заробітної плати та обсягу виробництва.

10. Коефіцієнт ритмічності розраховується як відношення:

- а) фактичного обсягу виробництва продукції до планового;
- б) фактичного обсягу продукції за окреми відрізки часу у межах плану до фактичного обсягу виробництва продукції;
- в) фактичного обсягу продукції за окреми відрізки часу у межах плану до планового обсягу виробництва продукції;
- г) фактичного обсягу продукції за окреми відрізки часу у межах плану до фактичного обсягу виробництва продукції за минулий період;

11. Відношення вартості всієї випущеної продукції до її вартості за умови, що вся продукція випускається за ціною найвищого сорту, - це . . .

- а) коефіцієнт ритмічності;
- б) коефіцієнт асортиментності;
- в) коефіцієнт сортності;
- г) коефіцієнт номенклатурності.

12. За способом виправлення брак поділяють на . . .

- а) внутрішній;
- б) зовнішній;
- в) виправний;
- г) невивправний.

13. Рівень, за якого загальні суспільні витрати на виробництво й використання продукції за певних умов споживання були б мінімальними, є рівнем якості продукції.

- а) відносним;
- б) оптимальним;
- в) абсолютним;
- г) технічним.

3.4. Теми рефератів, доповідей

1. Виробнича програма підприємства: зміст та особливості її розроблення в ринкових умовах.
2. Критерії та методи оцінки якості продукції.

3.5. Вправи для самостійної роботи

1. Провести аналіз динаміки виробництва та реалізації продукції, зробити детальний висновок. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.6.

Таблиця 3.5.1

Загальна оцінка динаміки виробництва й реалізації продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)	Темпи приросту, %
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.				
2. Обсяг реалізованої продукції (без ПДВ та акцизів), тис. грн.				
3. Співвідношення обсягу реалізації до обсягу виробництва (ряд. 2 / ряд.1), %				

2. Розрахувати вплив факторів на зміну обсягу продаж, сформулювати висновки та пропозиції, стосовно оптимізації реалізації. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.6.

Таблиця 3.5.2

Аналіз впливу факторів на зміну обсягу реалізації продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення:		
			Усього	у тому числі за рахунок	
				виробленої продукції	залишків нереалізованої продукції
1. Обсяг реалізованої продукції, тис. грн					
2. Обсяг виробленої продукції, тис. грн					
3. Зміна залишків нереалізованої продукції, тис. грн (р.2 – р.1)					

3. Провести аналіз зміни асортименту продукції на підприємстві, зробити відповідні висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатка А.6.

Таблиця 3.5.3

Аналіз зміни асортименту продукції звітного року у порівнянні з попереднім роком

Види продукції	Одиниця виміру	Фактично вироблено		Вартість фактично випущеної продукції за звітний рік у діючих оптових цінах, тис. грн.	Середня оптова ціна, діюча у звітному році, грн. (гр.5:гр.4)	Вартість фактично випущеної продукції за попередній рік у цінах звітного року, тис. грн. (гр.6×гр.3)	Вартість фактично випущеної продукції за звітний рік у межах випуску попереднього року, тис. грн. (гр. 5, але не більше гр. 7)
		за попередній рік	за звітний рік				
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього	×	×	×		×		

4. Провести аналіз структурних зрушень на підприємстві, розрахувати резерви зростання обсягу виробництва. Для розрахунків використовувати дані додатків А.6, А.8, А.9.

Таблиця 3.5.4

Аналіз випуску продукції з урахуванням змін трудомісткості

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Темпи росту, %
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.			
2. Витрати нормованої основної заробітної плати виробничих робітників, тис. грн.			
3. Витрати основної заробітної плати на 1 грн. товарної продукції, коп. (р.2 : р.1) x 100			

5. Здійснити аналіз ритмічності виробництва продукції, розрахувати коефіцієнт ритмічності, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатка А.7.

Таблиця 3.5.5

Розрахунок коефіцієнта ритмічності виробництва продукції

Декади місяця	Кількість робочих днів	Обсяг виробництва продукції, тис. грн.		Фактично в межах плану	Коефіцієнт ритмічності (гр. 5 : гр. 3)
		за планом	фактично		
1	2	3	4	5	6
1-а					
2-а					
3-я					
За місяць					

6. Дати оцінку якості продукції і вказати шляхи її підвищення. Для розрахунків використовувати дані додатка А.12.

Таблиця 3.5.6

Аналіз динаміки випуску продукції за рівнем сортності

Гатунок продукції	Ціна за одиницю виробу, грн	Випуск продукції в натуральних одиницях	
		План	Фактично
Вищий			
Перший			
Другий			

3.6. Приклад розв'язання вправ

1. Провести аналіз динаміки виробництва та реалізації продукції, зробити детальний висновок. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6.

Таблиця 3.6.1

Загальна оцінка динаміки виробництва й реалізації продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)	Темпи приросту, %
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	172593	169900	-2693	-1,56
2. Обсяг реалізованої продукції (без ПДВ та акцизів), тис. грн.	127857	150000	22143	17,31
3. Співвідношення обсягу реалізації до обсягу виробництва (ряд. 2 / ряд.1), %	74,08	88,29	14,21	x

Як свідчать дані таблиці, обсяг виробленої продукції за аналізований період скоротився на 2693 тис. грн., або 1,56%, при цьому обсяг реалізації збільшився на 22143 тис. грн., або 17,31%. Таким чином, якщо у попередньому році співвідношення обсягу реалізації до обсягу виробництва складало 74,08%, то за аналізований період відбулось його збільшення на 14,21% і на кінець звітного року воно складало вже 88,29%, тобто на підприємстві відбувається збільшення частки реалізованої продукції в обсязі виробленої продукції, що може свідчити про збільшення ринку збуту та попиту на продукцію.

2. Розрахувати вплив факторів на зміну обсягу продаж, сформулювати висновки та пропозиції, стосовно оптимізації реалізації. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6.

Таблиця 3.6.2

Аналіз впливу факторів на зміну обсягу реалізації продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення:		
			усього	у тому числі за рахунок	
				виробленої продукції	залишків нереалізованої продукції
1. Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	127857	150000	22143		
2. Обсяг виробленої продукції, тис. грн	172593	169900	-2693	-2693	
3. Зміна залишків нереалізованої продукції, тис. грн (р.2 – р.1)	44736	19900	-24836		24836

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період відбулось збільшення обсягу реалізації на 22143 тис. грн. за рахунок зменшення залишків нереалізованої продукції на 24836 тис. грн. Однак, при цьому на підприємстві відбулось зменшення обсягу виробництва, що призвело до зменшення обсягу реалізації на 2693 тис. грн.

3. Провести аналіз зміни асортименту продукції на підприємстві, зробити відповідні висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.6.

Таблиця 3.6.3

Аналіз зміни асортименту продукції звітнього року у порівнянні з попереднім роком

Види продукції	Одиниця виміру	Фактично вироблено		Вартість фактично випущеної продукції за звітний рік у діючих оптових цінах, тис. грн.	Середня оптова ціна, діюча у звітному році, тис.грн. (гр.5:гр.4)	Вартість фактично випущеної продукції за попередній рік у цінах звітнього року, тис. грн. (гр.6×гр.3)	Вартість фактично випущеної продукції за звітний рік у межах випуску попереднього року, тис. грн. (гр. 5, але не більше гр. 7)
		за попередній рік	за звітний рік				
1	2	3	4	5	6	7	8
А	шт	5555	5727	86500	15,11	83936	83936
Б	шт	1050	988	83400	84,41	88630	83400
В	шт	10	-	-	2,7	27	-
Усього	×	×	×	169900	×	172593	167336

Процент виконання завдання з асортименту становить 94,09% (за способом найменшого відсотка) і 96,95% ($167336 : 172593 \times 100$) – за середнім відсотком. За способом оцінки позицій завдання виконано на 50% (з двох позицій завдання виконано по одній), що стосується третьої позиції, то у звітному році даний вид продукції не випускався.

4. Провести аналіз структурних зрушень на підприємстві, розрахувати резерви зростання обсягу виробництва. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.6, Б.7, Б.8.

Таблиця 3.6.4

Аналіз випуску продукції з урахуванням змін трудомісткості

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Темпи росту, %
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	172593	169900	98,44
2. Витрати нормованої основної заробітної плати виробничих робітників, тис. грн.	7116	7337	103,11
3. Витрати основної заробітної плати на 1 грн. товарної продукції, коп. (р.2 : р.1) x 100	4,12	4,32	104,85

$$[(98,44 - 103,11) \times 172593] : 100 = -8060 \text{ (тис. грн.)}$$

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення трудомісткості продукції, що виробляється на 0,2 коп. ($4,32 - 4,12$), так у попередньому році на 1 грн. виробленої продукції приходилось 4,12 коп. основної заробітної плати, а у звітному році уже 4,32 коп., тобто підприємство стало виробляти більш трудомістку, але менш рентабельну продукцію, що у свою чергу привело до втрат продукції у розмірі 8060 тис. грн.

5. Здійснити аналіз ритмічності виробництва продукції, розрахувати коефіцієнт ритмічності, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.12.

Таблиця 3.6.5

Розрахунок коефіцієнта ритмічності виробництва продукції

Декади місяця	Кількість робочих днів	Обсяг виробництва продук		Фактично в межах плану	Коефіцієнт ритмічності (гр. 5 : гр. 3)
		за планом	фактично		
1	2	3	4	5	6
1-а	8	478	3900	3900	0,82
2-а	8	4800	4500	4500	0,94
3-я	8	4765	5650	4765	1,0
За місяць	24	14350	14050	13165	0,92

Як свідчать дані, наведені в таблиці, підприємство працювало неритмічно і коефіцієнт ритмічності в абсолютному розмірі становить 0,92 (чим ближчий коефіцієнт ритмічності до одиниці, тим ритмічніше виконується графік виробництва).

Крім того, вважається доцільним визначити упущені можливості підприємства з випуску продукції у зв'язку з неритмічною роботою методом різниць між випуском продукції, зарахованим у виконання плану з ритмічності, і плановим випуском продукції ($13165 - 14350 = 1285$ тис. грн.).

Таким чином, за рахунок неритмічної роботи підприємства втрати продукції становили 1285 тис. грн.

6. Дати оцінку якості продукції і вказати шляхи її підвищення. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.10.

Таблиця 3.6.6

Аналіз динаміки випуску продукції за рівнем сортності

Гатунок продукції Б	Ціна за одиницю виробу, тис.грн	Випуск продукції в натуральних одиницях		Випуск продукції в вартісному виразі	
		попередній рік	звітний рік	попередній рік	звітний рік
Вищий	91,476	395	354	36133	32383
Перший	82,100	369	329	30295	27011
Другий	77,629	286	305	22202	24006
Усього	х	1050	988	88630	83400
Вартість за ціною вищого сорту, тис. грн.	91,476	1050	988	96050	90378

Коефіцієнт сортності на підприємстві у попередньому році становив:

$$88630 : 96050 = 0,9227 (92,27\%)$$

Коефіцієнт сортності на підприємстві у звітному році становив:

$$83400 : 90378 = 0,9228 (92,28\%)$$

Отже, сортність випущеної продукції вища від значення попереднього року на 0,01% (92,28 – 92,27) при зменшенні обсягу виробництва порівняно з попереднім роком на 5,9%.

Визначим вплив зміни сортності на обсяг випущеної продукції. Для цього потрібно відхилення середньозваженої ціни виробів помножити на їх фактичну кількість.

У нашому прикладі фактична середня ціна виробу становить 84,413 тис. грн. (83400 : 988), а за попередній рік 84,409 тис. грн. (88630 : 1050).

Таким чином, підвищення якості випущеної продукції привело до збільшення її вартісного обсягу на 3,95 тис. грн. (84,413 – 84,409) x 988, або на 0,004% (3,95 : 88630 x 100) при зменшенні обсягу виробництва продукції Б на 5,9%.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ Й ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ

1. Організація економічного аналізу трудових ресурсів й фонду оплати праці.
2. Методика аналізу забезпеченості підприємства трудовими ресурсами.
3. Методика аналізу використання робочого часу.
4. Методика аналізу продуктивності праці.
5. Методика аналізу використання фонду оплати праці.
6. Методика аналізу впливу трудових чинників на обсяг виробленої продукції

Ключові терміни та поняття

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності.

Працівники підприємства за характером участі у процесі виробництва розподіляються на працівників основної діяльності (робітники, інженерно-технічний персонал – ІТП, службовці, молодший обслуговуючий персонал – МОП, учні, персонал охорони) і невиробничий персонал, що зайнятий в обслуговуючих та інших підрозділах.

Оцінка персоналу – це цілеспрямоване порівняння певних характеристик працівників з відповідними параметрами, вимогами.

Коефіцієнт прийому розраховується як відношення кількості прийнятого персоналу на роботу до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт вибуття розраховується як відношення кількості звільнених робітників до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт плинності кадрів розраховується як відношення кількості звільнених за власним бажанням та порушенням трудової дисципліни до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт стабільності персоналу розраховується як відношення чисельності робітників, що працювали цілий рік, до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт загального обороту розраховується як відношення заново прийнятого на роботу персоналу і того, що вибув до середньоспискової чисельності персоналу.

Продуктивність праці – кількість продукції (обсяг робіт, послуг) у грошовому або натуральному виразі, що виробляється одним працюючим за одиницю робочого часу або кількість робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції.

Рівень продуктивності праці – характеризується кількістю продукції (обсягом робіт, послуг) у грошовому або натуральному виразі, котра виробляється одним працівником (робітником) за одиницю робочого часу (годину, зміну, добу, місяць, квартал, рік), або кількістю робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції (виконаної роботи, наданої послуги).

Фонд оплати праці штатних працівників підприємства складається з фонду:

- **основної заробітної плати** – це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (посадових обв'язків, виробітку, нормо-годин);

- **додаткової заробітної плати** – це винагорода за працю понад установленої норми, за трудові успіхи та винахідливість, а також за особливі умови праці;

- **інших заохочувальних та компенсаційних витрат** – це виплати, які включають винагороди за підсумком роботи, премії, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, що не передбачені актами чинного законодавства.

4.1. Структурно-логічні схеми

Рис. 4.2.1. Основні етапи аналізу трудових ресурсів підприємства

4.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Чому трудові ресурси вважають найбільш активним і вирішальним чинником виробництва?
2. За допомогою яких показників проводиться аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами?
3. Які показники використовують для характеристики руху трудових ресурсів на підприємстві?
4. За якими показниками аналізується використання робочого часу?
5. Чим характеризується рівень продуктивності праці?
6. Які чинники сприяють підвищенню продуктивності праці?
7. Які факторні показники найчастіше включають у факторну модель аналізу впливу чинників праці на обсяг виробництва?
8. Що може безпосередньо вплинути на зменшення випуску продукції через факторні показники наявності та використання трудових ресурсів?
9. Який прийом економічного аналізу найчастіше використовується для виявлення впливу чинників праці на обсяг виробництва?
10. Який прийом економічного аналізу використовується для перевірки результатів розрахунків факторного аналізу?
11. Який фактор праці впливає на обсяг виробництва через різницю (у відсотках) між звітним рівнем людино-годин і рівнем людино-днів?
12. Із яких елементів складається фонд оплати праці?
13. Від змін якого показника залежить величина використаного фонду оплати праці робітників?
14. Які чинники впливають на відносне відхилення по фонду оплати праці робітників та за допомогою яких прийомів можливо визначити їх вплив?
15. Які висновки можна зробити при оцінці співвідношення темпів росту продуктивності праці та середньої заробітної плати?
3. Які чинники праці впливають на обсяг виробництва продукції?

4.3. Тестові завдання

1. Відносне відхилення по забезпеченості підприємства робітниками розраховується, як:

- а) порівняння фактичної чисельності робітників з чисельністю попереднього року;
- б) порівняння чисельності робітників за попередній рік з фактичною чисельністю;
- в) порівняння фактичної чисельності робітників з фактичною за звітний рік в оцінці минулого року;
- г) множенням середньоблікової чисельності робітників за звітний період на відсоток виконання завдання з виробництва продукції.

2. Удосконалення структури персоналу, підвищення кваліфікації кадрів – це резерв зростання випуску продукції за рахунок поліпшення використання . . .

- а) засобів праці;
- б) предметів праці;
- в) використання праці;
- г) засобів праці та праці.

3. Коефіцієнт стабільності персоналу – це відношення:

- а) прийнятих працівників до середньоспискової чисельності персоналу;
- б) звільнених працівників до середньоспискової чисельності персоналу;
- в) чисельності працівників, що працювали цілий рік до середньоспискової чисельності персоналу;
- г) середньоспискової чисельності працівників до чисельності прийнятих працівників.

4. Коефіцієнт обігу робочої сили з найму визначається як:

- а) відношення кількості прийнятих за звітний період часу робітників до їх середньої (за списком) чисельності;
- б) відношення кількості прийнятих за звітний період часу робітників до кількості прийнятих робітників за попередній час;
- в) відношення середньої (за списком) чисельності робітників до кількості прийнятих робітників за звітний період часу;
- г) відношення кількості прийнятих за звітний період часу робітників до кількості прийнятих робітників за попередній період часу;

5. Коефіцієнт обігу робочої сили зі звільнення визначається:

- а) шляхом відношення кількості робітників, що вибули з підприємства, до середньої чисельності працівників;
- б) шляхом відношення середньої чисельності робітників до кількості звільнених за звітний період часу;
- в) шляхом множення середньої чисельності робітників на кількість робітників, що вибули з підприємства;
- г) шляхом множення кількості робітників, що вибули з підприємства, до середньої чисельності працівників.

6. Коефіцієнт плинності кадрів визначається:

- а) відношенням кількості робітників, що звільнились з підприємства за звітний період часу, до чисельності цих робітників на початок року;
- б) відношенням середньооблікової чисельності робітників до кількості робітників, що звільнились з підприємства за звітний період часу;
- в) відношенням робітників, що звільнились з підприємства за власним бажанням та через порушення дисципліни праці, до середньооблікової чисельності робітників підприємства;
- г) відношенням робітників, що звільнились з підприємства через порушення дисципліни праці, до середньооблікової чисельності робітників підприємства.

7. Продуктивність праці у вартісному виразі обчислюється як відношення:

- а) матеріальних витрат до обсягу виробленої продукції;
- б) обсягу виробленої продукції до витрат робочого часу;
- в) обсягу виробленої продукції до середньоспискової чисельності працюючих;
- г) обсягу виробленої продукції до середньорічної вартості основних засобів.

8. Середньорічна продуктивність праці одного робітника розраховується:

- а) шляхом відношення обсягу виробленої продукції до середньорічної заробітної плати працюючих;
- б) шляхом множення середньоспискової чисельності робітників на обсяг виробленої продукції;
- в) шляхом відношення обсягу виробленої продукції до середньоспискової чисельності робітників;
- г) шляхом множення чисельності робітників на середню заробітну плату;
- д) шляхом відношення обсягу виробленої продукції до середньої кількості днів, відпрацьованих всіма робітниками.

9. Середньогодинна продуктивність праці розраховується:

- а) шляхом відношення середньоспискової чисельності робітників до середньомісячної заробітної плати одного робітника;
- б) шляхом помноження середньоспискової чисельності робітників на обсяг наданих послуг за звітний період часу;
- в) як відношення обсягу наданих послуг за звітний період до загальної кількості людино-годин, відпрацьованих усіма робітниками;
- г) як відношення загальної суми обсягу виробництва до загальної кількості працівників;
- д) шляхом відношення обсягу виробленої продукції до середньоспискової чисельності робітників.

10. На використання робочого часу впливають такі чинники:

- а) зміна чисельності робітників; зміна середньорічної продуктивності праці; зміна трудомісткості;
- б) зміна чисельності робітників; зміна середньої кількості днів, відпрацьованих одним робітником; зміна середньої тривалості робочого дня;
- в) зміна чисельності робітників; зміна середньомісячної заробітної плати; зміна середньої тривалості робочого дня;
- г) зміна чисельності працівників;
- д) зміна середньої кількості днів, відпрацьованих одним робітником; зміна середньомісячної заробітної плати; зміна трудомісткості.

11. На обсяг виробництва впливають такі чинники праці:

- а) зміна коефіцієнта плинності робочої сили; зміна середньої чисельності робітників;
- б) зміна середньоспискової чисельності робітників; зміна середньої кількості днів, відпрацьованих одним робітником; зміна середньої тривалості робочого дня; зміна середньогодинної продуктивності праці;
- в) зміна трудомісткості; зміна середньої тривалості робочого дня; зміна середньогодинної продуктивності праці;
- г) зміна середньорічного виробітку одного працівника;
- д) зміна середньої кількості днів, відпрацьованих одним робітником; зміна середньомісячної заробітної плати; зміна трудомісткості.

12. Причиною збільшення випуску продукції за рахунок чинників праці може бути:

- а) зменшення середньооблікової чисельності робітників;
- б) збільшення цілодобових та внутрішньозмінних втрат робочого часу;
- в) збільшення середньогодинної продуктивності праці;
- г) зменшення цілодобових та внутрішньозмінних втрат робочого часу.

13. Добуток відхилення із середньої чисельності робітників та базисних даних стосовно днів роботи одного робітника, тривалості робочого дня та середньогодинного виробітку одного робітника, це розрахунок впливу чинника праці на обсяг виробництва, такого, як:

- а) зміна тривалості робочого дня;
- б) зміна середньооблікової чисельності робітників;
- в) зміна середньогодинного виробітку одного робітника;
- г) зміна днів, відпрацьованих одним робітником.

14. Добуток відхилення із середньогодинного виробітку робітника та звітних даних стосовно середньооблікової чисельності робітників, середньої кількості днів виходу на роботу одного робітника та тривалості робочого дня, це розрахунок впливу чинника праці на обсяг виробництва, такого, як:

- а) зміна тривалості робочого дня;
- б) зміна середньооблікової чисельності робітників;
- в) зміна середньогодинного виробітку одного робітника;
- г) зміна днів, відпрацьованих одним робітником.

15. Добуток відхилення із середньої кількості днів виходу на роботу одного робітника, звітних даних стосовно середньооблікової чисельності робітників та базисних даних стосовно середньої тривалості робочого дня та середньогодинного виробітку одного робітника, це розрахунок впливу чинника праці на обсяг виробництва, такого, як:

- а) зміна тривалості робочого дня;
- б) зміна середньооблікової чисельності робітників;
- в) зміна середньогодинного виробітку одного робітника;
- г) зміна днів, відпрацьованих одним робітником.

16. Добуток відхилення із середньої тривалості робочого дня та звітних даних стосовно середньооблікової чисельності робітників і середньої кількості днів виходу на роботу одного робітника та базисних даних щодо середньогодинного виробітку одного робітника, це розрахунок впливу чинника праці на обсяг виробництва, такого, як:

- а) зміна тривалості робочого дня;
- б) зміна середньооблікової чисельності робітників;
- в) зміна середньогодинного виробітку одного робітника;
- г) зміна днів, відпрацьованих одним робітником.

17. Різниця (у відсотках) між звітними рівнями обсягу випуску продукції та людино-годин, що відпрацьовані всіма робітниками відображає вплив чинника праці на обсяг виробництва:

- а) тривалість робочого дня;
- б) виробіток одного робітника за одну годину робочого часу;
- в) кількість днів, що відпрацював один робітник у звітному періоді;
- г) зміна середньооблікової чисельності робітників.

18. Різниця (у відсотках) між звітним рівнем чисельності робітників та 100% базисного рівня обсягу випуску продукції відображає вплив чинника праці на обсяг виробництва:

- а) тривалість робочого дня;
- б) виробіток одного робітника за одну годину робочого часу;
- в) кількість днів, що відпрацював один робітник у звітному періоді;
- г) зміна середньооблікової чисельності робітників.

19. При розрахунку впливу чинників праці на зміну обсягу виробництва доцільно використовувати такий прийом аналізу:

- а) прийом порівняння;
- б) скорочений прийом ланцюгових підстановок;
- в) балансовий прийом;
- г) прийом різниць у рівнях показників.

20. Які чинники впливають на відхилення по оплаті праці по категоріях, крім робітників:

- а) середньоспискова чисельність персоналу, середня заробітна плата;
- б) середньоспискова чисельність персоналу, середня заробітна плата, продуктивність праці одного робітника;
- в) середня заробітна плата, продуктивність праці одного робітника;
- г) середньоспискова чисельність персоналу, продуктивність праці одного робітника.

4.4. Теми рефератів, доповідей

1. Аналіз складу, структури та руху робочої сили - як ресурсне забезпечення виробничої програми.
2. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів - як ресурсне забезпечення виробничої програми.

4.5. Вправи для самостійної роботи

1. Провести аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами, визначити абсолютне та відносне відхилення робочої сили, зробити детальний висновок. Для розрахунків використовувати дані додатків А.10, А.11.

Таблиця 4.5.1

Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами

Категорії персонала	Середньоспискова чисельність			відхилення	
	за попередній рік	фактично за звітний рік в оцінці минулого року	за звітний період	абсолютне	відносне
1. Працівники основної діяльності		X			X
з них:					
- робітники					

2. Згідно з даними статистичної звітності № 1-ПВ, № 3-ПВ, скласти показники, які характеризують фонд робочого часу, провести аналіз динаміки використання робочого часу на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків А.10, А.11.

Таблиця 4.5.2

Вихідна інформація для аналізу використання робочого часу робітників підприємства

Показники	За попередній рік	За звітний рік	Відхилення	Темп росту, %
1. Середньоспискова чисельність робітників, осіб				
2. Загальна кількість днів, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-дні.				
3. Загальна кількість годин, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-годин.				

3. Згідно з даними таблиці 4.5.2 провести розрахунки впливу факторів на зміну фонду робочого часу, виявити можливі резерви його ефективного використання, дати відповідні рекомендації.

Таблиця 4.5.3

Аналіз впливу факторів на ефективність використання робочого часу

Показники	Темп росту, %	Різниця в рівнях показників	Вплив на відхилення від завдання		Розра- хунок
			сума, тис. грн.	найменування чинників	
1.Середньоспискова чисельність робітників				середньоспискова чисельність робітників	
2.Загальне число люд.-днів, відпрацьованих усіма робітниками				кількість днів, відпрацьованих одним робітником	
3.Загальне число люд.-годин, відпрацьованих усіма робітниками				середня тривалість робочого дня	
Загальне відхилення					

4. Провести розрахунки та здійснити аналіз показників продуктивності праці на підприємстві, сформулювати відповідні висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків А.6, А.10, А.11.

Таблиця 4.5.4

Аналіз рівня та динаміки продуктивності праці

Показники	За попередній рік	За звітний рік	Відхилення (+, -)	Темп росту, %
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.				
2. Середньоспискова чисельність персоналу основної діяльності, осіб.				
3. Середньоспискова чисельність робітників, осіб				
4. Загальна кількість днів, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-дні.				
5. Загальна кількість годин, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-годин.				
6. Середнє число днів відпрацьованих одним робітником, дні (ряд. 4 : ряд. 3)				
7. Середня тривалість робочого дня, години (ряд. 5 : ряд. 4)				
8. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 2)				
9. Середньорічний виробіток одного робітника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 3)				
10. Середньоденний виробіток одного робітника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 4)				
11. Середньогодинний виробіток одного робітника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 5)				

5. Провести аналіз впливу факторів на зміну продуктивності праці одного працівника, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані табл. 4.5.4.

Таблиця 4.5.5

Аналіз впливу чинників на продуктивність праці одного працівника

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
1.Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн.			
2.Питома вага робітників у загальній чисельності працівників			
3.Середнє число днів, відпрацьованих одним робітником			
4.Середня тривалість робочого дня, годин			
5. Середньогодинний виробіток одного робітника, грн.			
6. Вплив на відхилення середньорічного виробітку одного працівника:			
- питомої ваги робітників у загальній чисельності працівників			
- числа днів відпрацьованих одним робітником			
- тривалості робочого дня			
- середньогодинного виробітку одного робітника			

6. Здійснити аналіз впливу факторів труда на зміну обсягу виробництва, виявіть резерви росту обсягу виробництва, дати рекомендації щодо мобілізації виявлених резервів. Для розрахунків використовувати дані табл. 4.5.4.

Аналіз впливу чинників праці на зміну обсягу виробництва

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення				
			усього (+,-)	у тому числі за рахунок			
				середньоспискової чисельності робітників	числа днів відпрацьованих одним робітником	тривалості робочого дня	середньогодинної продуктивності праці
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.							
2. Середньоспискова чисельність робітників, осіб							
3. Середнє число днів відпрацьованих одним робітником							
4. Середня тривалість робочого дня, годин							
5. Середньогодинний виробіток одного робітника, грн.							

7. Провести аналіз використання коштів на оплату праці, виявіть абсолютне та відносне відхилення фонду заробітної плати робітників підприємства, зробити відповідні висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків А.8, А.9.

Таблиця 4.5.7

Аналіз використання коштів на оплату праці

Категорії персонала	Фонд заробітної плати			відхилення	
	за попередній рік	фактично за звітний рік в оцінці минулого року	за звітний рік	абсолютне	відносне
1. Працівники основної діяльності		X			X
з них:					
- робітники					

8. Провести аналіз впливу факторів на зміну фонду оплати праці робітників підприємства, зробити відповідні висновки та пропозиції стосовно ефективного використання оплати праці на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків А.6, А.8, А.9, А.10, А.11.

Таблиця 4.5.8

Аналіз впливу факторів на зміну фонду оплати праці

Категорії працівників	Середньорічна чисельність, чол.		Середньорічна з/п 1 робітника, грн.		Відхилення у фонді оплати праці		
	попередній рік	звітний рік	попередній рік	звітний рік	В С Ь О Г О	в т. ч. за рахунок зміни	
						середньорічного виробітку	середньої заробітної плати
А	1	2	3	4	5	6	7
1. Робітники постійні							

9. Розрахувати співвідношення продуктивності праці та середньої заробітної плати, зробити пропозиції щодо прийняття управлінських рішень стосовно ефективного використання на підприємстві робочої сили та оплати праці. Для розрахунків використовувати дані додатків А.6, А.8, А.9.

Аналіз співвідношення продуктивності праці і
середньої заробітної плати

Показники	За попередній рік	За звітний рік	Звітний рік до попереднього року, %
1. Середньорічна продуктивність праці, грн.			
2. Середньорічна заробітна плата, тис.грн.			
2.1. у тому разі, не враховуючи премії			
3. Індекс продуктивності праці	x	x	
4. Індекс оплати праці	x	x	
5. Коефіцієнт випередження (ряд. 1 : ряд. 2), або (ряд. 3 : ряд. 4)	x	x	
6. Коефіцієнт зміни заробітної плати на одиницю продукції (ряд. 2.1. : ряд. 1)	x	x	

4.6. Приклад розв'язання вправ

1. Провести аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами, визначити абсолютне та відносне відхилення робочої сили, зробити детальний висновок. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.9, Б.11.

Таблиця 4.6.1

Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами

Категорії персонала	Середньоспискова чисельність			відхилення	
	за попередній рік	фактично за звітний рік в оцінці минулого року	за звітний період	абсолютне	відносне
1. Працівники основної діяльності	515	X	502	-13	X
з них:					
- робітники	386	380*	376	-10	-4

$$*380 = 386 \times [(169900 : 172593) \times 100] : 100$$

Як свідчать дані, наведені у таблиці, чисельність працівників основної діяльності за аналізований період скоротилась на 13 осіб, за рахунок зменшення чисельності робітників на 10 осіб, хоча при даному обсязі виробництва вона повинна була скоротитись лише на 4 особи.

2. Згідно з даними статистичної звітності, форм № 1-ПВ, № 3-ПВ (додаток Б.7, Б.8, Б.9, Б.11), скласти показники, які характеризують фонд робочого часу, провести аналіз динаміки використання робочого часу на підприємстві.

Таблиця 4.6.2

Вихідна інформація для аналізу використання робочого часу робітників підприємства

Показники	За попередній рік	За звітний рік	Відхилення	Темп росту, %
1. Середньоспискова чисельність робітників, осіб	386	376	-10	97,409
2. Загальна кількість днів, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-дні.	66289	73981	7692	111,604
3. Загальна кількість годин, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-годин.	530312	517867	-12445	97,653

Виходячи з даних, наведених у таблиці, ми можемо зробити висновок, що за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення середньооблікової чисельності робітників на 10 осіб, що становить 97,409% від попереднього року. Також відбулось зменшення загальної кількості годин, відпрацьованих усіма робітниками на 12445 люд.-години, що складало 97,653% від попереднього року, але у той же час відбулось збільшення загальної кількості днів, відпрацьованих усіма робітниками на 7692 люд.-дня, що становить 111,60% від рівня попереднього року.

3. Згідно з даними табл. 4.6.2 провести розрахунки впливу факторів на зміну фонду робочого часу, виявити можливі резерви його ефективного використання, надати відповідні рекомендації.

Таблиця 4.6.3

Аналіз впливу факторів на ефективність використання робочого часу

Показники	Темп росту, %	Різниця в рівнях показників	Вплив на відхилення від завдання		Розрахунок
			сума, тис. грн.	найменування чинників	
1.Середньоспискова чисельність робітників	97,409	-2,591	-13740	середньоспискова чисельність робітників	$\frac{-2,591 \times 530312}{100}$
2.Загальне число люд.-днів, відпрацьованих усіма робітниками	111,604	14,195	75278	кількість днів, відпрацьованих одним робітником	$\frac{14,195 \times 530312}{100}$
3.Загальне число люд.-годин, відпрацьованих усіма робітниками	97,653	-13,951	-73984	середня тривалість робочого дня	$\frac{-13,951 \times 530312}{100}$
Загальне відхилення			-12445		

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення фонду робочого часу на 12445 люд.-годину, що було викликано збільшенням внутрішньозмінних втрат робочого часу на 73984 люд.-годин та скороченням середньоспискової чисельності робітників на 13740 люд.-годин, але відбулось зменшення цілодобових втрат робочого часу, що дозволило збільшити фонд робочого часу на 75278 люд.-годин.

4. Провести розрахунки та здійснити аналіз показників продуктивності праці на підприємстві, сформулювати відповідні висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.6, Б.9, Б.11.

Таблиця 4.6.4

Аналіз рівня та динаміки продуктивності праці

Показники	За попередній рік	За звітний рік	Відхилення (+, -)	Темп росту, %
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	172593	169900	-2693	98,44
2. Середньоспискова чисельність персоналу основної діяльності, осіб.	515	502	-13	97,48
3. Середньоспискова чисельність робітників, осіб	386	376	-10	97,41
4. Загальна кількість днів, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-дні.	66289	73981	7692	111,6
5. Загальна кількість годин, відпрацьованих усіма робітниками, люд.-годин.	530312	517867	-12445	97,65
6. Середнє число днів відпрацьованих одним робітником, дні (ряд. 4 : ряд. 3)	172	197	25	114,53
7. Середня тривалість робочого дня, години (ряд. 5 : ряд. 4)	8,0	7,0	-1	87,50
8. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 2)	335,13	338,45	3,32	100,99
9. Середньорічний виробіток одного робітника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 3)	447,13	451,86	4,73	101,06
10. Середньоденний виробіток одного робітника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 4)	2,604	2,297	-0,307	88,21
11. Середньогодинний виробіток одного робітника, тис. грн. (ряд. 1 : ряд. 5)	0,3255	0,3281	0,0026	100,79

Як свідчать дані, наведені у таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення середньорічного виробітку одного працівника на 3,32 тис. грн. або 0,99%, також відбулось збільшення середньорічного виробітку одного робітника на 4,73 тис. грн. або 1,06% та середньогодинного виробітку одного робітника на 0,0026 тис. грн. або 0,79%. Але у той же час відбулось зменшення середньоденного виробітку одного робітника на 0,307 тис. грн. або 11,79%.

5. Провести аналіз впливу факторів на зміну продуктивності праці одного працюючого, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані табл. 4.6.4.

Таблиця 4.6.5

Аналіз впливу чинників на продуктивність праці одного працівника

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
1.Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн.	335,13	338,45	3,32
2.Питома вага робітників у загальній чисельності працівників	0,7495	0,7490	-0,0005
3.Середнє число днів, відпрацьованих одним робітником	172	197	25
4.Середня тривалість робочого дня, годин	8,0	7,0	-1
5. Середньогодинний виробіток одного робітника, грн.	0,3255	0,3281	0,0026
6. Вплив на відхилення середньорічного виробітку одного працівника:			
- питомої ваги робітників у загальній чисельності працівників	x	x	-0,22
- числа днів відпрацьованих одним робітником	x	x	48,76
- тривалості робочого дня	x	x	-48,03
- середньогодинного виробітку одного робітника	x	x	2,69

Як свідчать дані, наведені у таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення середньорічного виробітку одного працівника на 3,32 тис. грн. за рахунок збільшення числа днів відпрацьованих одним робітником на 48,76 тис. грн. та збільшення середньогодинного виробітку одного робітника на 2,69 тис. грн. Однак, за рахунок зменшення тривалості робочого дня та питомої ваги робітників у загальній чисельності працівників відбулось зменшення середньорічного виробітку одного працівника відповідно на 48,03 тис. грн. та 0,22 тис. грн.

Тому, вважається доцільним, рекомендувати керівництву підприємства ліквідувати внутрішньозмінні втрати робочого часу, що дозволить збільшити середньорічний виробіток одного працівника на 48,03 тис. грн.

6. Здійснити аналіз впливу чинників праці на зміну обсягу виробництва, виявити резерви росту обсягу виробництва, надати рекомендації щодо мобілізації виявлених резервів. Для розрахунків використовувати дані табл. 4.6.4.

Таблиця 4.6.6

Аналіз впливу чинників праці на зміну обсягу виробництва

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення				
			усього (+,-)	у тому числі за рахунок			
				середньо-спискової чисельності робітників	числа днів відпрацьованих одним робітником	тривалості робочого дня	середньогодинної продуктивності праці
1. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	172593	169900	-2693				
2. Середньо-спискова чисельність робітників, осіб	386	376	-10	-4471,2			
3. Середнє число днів відпрацьованих одним робітником	171,73	196,76	25,03		24503,2		
4. Середня тривалість робочого дня, годин	8	7	-1			-24077,4	
5. Середньогодинний виробіток одного робітника, грн.	0,32545	0,32807	0,00262				1356,8

Під час проведення аналізу впливу чинників засобів праці на обсяг виробництва було встановлено, що за аналізований період відбулось зменшення обсягу виробництва на 2693 тис. грн. за рахунок зменшення тривалості робочого дня на 24077,4 тис. грн. та зменшення середньоспискової чисельності робітників на 4471,2 тис. грн. Однак позитивний вплив на обсяг виробництва було надано збільшенням числа днів, відпрацьованих одним робітником на 24503,2 тис. грн. та збільшенням середньогодинного виробітку одного робітника на 1356,8 тис. грн.

Таким чином, підприємство має змогу збільшити обсяг виробництва на 24077,4 тис. грн. за умов ліквідації внутрішньозмінних втрат робочого часу.

7. Провести аналіз використання коштів на оплату праці, виявіть абсолютне та відносне відхилення фонду заробітної плати робітників підприємства, зробити відповідні висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.7, Б.8.

Таблиця 4.6.7

Аналіз використання коштів на оплату праці

Категорії персонала	Фонд заробітної плати			відхилення	
	за попередній рік	фактично за звітний рік в оцінці минулого року	за звітний рік	абсолютне	відносне
1. Працівники основної діяльності	9488	X	9783	295	X
з них:					
- робітники	7115	7004*	7237	122	233

$$*7004 = 7115 \times 98,44 : 100$$

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення фонду оплати праці на працівників основної діяльності на 295 тис. грн., також відбулось збільшення фонду оплати праці робітників на 122 тис. грн., однак

відносне відхилення по фонду оплати праці робітників показує, що при даному обсязі виробництва він повинен був збільшитись на 233 тис. грн.

8. Провести аналіз впливу факторів на зміну фонду оплати праці робітників підприємства, зробити відповідні висновки та пропозиції стосовно ефективного використання оплати праці на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.6, Б.7, Б.8.

Таблиця 4.6.8

Аналіз впливу факторів на зміну фонду оплати праці

Категорії працівників	Середньорічна чисельність, осіб		Середньорічна з/п 1 робітника, тис. грн.		Відхилення у фонді оплати праці		
	попередній рік	звітний рік	попередній рік	звітний рік	У С Б О Г О	у т. ч. за рахунок зміни середньорічного виробітку	середньої заробітної плати
А	1	2	3	4		5	6*
Робітники постійні	386	376	18,433	19,247	233	-73,73	306,06

* середньоспискова чисельність робітників фактично за звітний рік в оцінці минулого року: $386 \times 98,44 : 100 = 380$ осіб.

* розрахунок впливу середньорічного виробітку робітників:
 $(376 - 380) \times 18,433 = -73,73$

* розрахунок впливу середньої заробітної плати:
 $(19,247 - 18,433) \times 376 = 306,06$

За аналізований період на підприємстві відносне відхилення по фонду оплати праці робітників у 233 тис. грн. було викликано збільшенням середньої заробітної плати робітників на 306,06 тис. грн., однак, за рахунок збільшення середнього виробітку одного робітника відбулось зменшення фонду оплати праці на 73,73 тис. грн.

9. Розрахувати співвідношення продуктивності праці та середньої заробітної плати, зробити пропозиції для прийняття управлінських рішень стосовно ефективного використання на підприємстві робочої сили та оплати праці. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.6, Б.7, Б.8.

Аналіз співвідношення продуктивності праці та
середньої заробітної плати

Показники	За попередній рік	За звітний рік	Звітний рік до попереднього року, %
1. Середньорічна продуктивність праці, грн.	447,13	451,86	101,06
2. Середньорічна заробітна плата, тис.грн.	18,433	19,247	104,42
2.1. у тому разі, не враховуючи премії	17,854	18,765	105,10
3. Індекс продуктивності праці	x	x	1,0106
4. Індекс оплати праці	x	x	1,0442
5. Коефіцієнт випередження (ряд. 1 : ряд. 2), або (ряд. 3 : ряд. 4)	x	x	0,968
6. Коефіцієнт зміни заробітної плати на одиницю продукції (ряд. 2.1. : ряд. 1)	x	x	1,039

За аналізований період виробіток продукції на одного робітника збільшився з 447,13 тис. грн. до 451,86 тис. грн., тобто на 4,73 тис. грн. або на 1,06%. За цей же період середньорічна заробітна плата зросла на 0,814 тис. грн. (19,247 – 18,433) або на 4,42%, також слід відзначити, що середньорічна заробітна плата, яка не враховує премії зросла на 0,911 тис. грн. (18,765 – 17,854) або на 5,10%.

Аналіз співвідношення між темпами зростання продуктивності праці (101,06%) та середньої заробітної плати одного робітника (104,42%) за аналізований період свідчить, що темпи росту середньої заробітної плати випереджають темпи росту продуктивності праці, тому коефіцієнт випередження дорівнює 0,968, а коефіцієнт зміни заробітної плати на одиницю продукції складає 1,039, тобто на одиницю продукції у попередньому році приходилось 3,99 коп. заробітної плати (17,854 : 447,13), а у звітному році вже 4,15 коп. (18,765 : 451,86). Таким чином, ми можемо зробити висновок, що у звітному році порівняно з попереднім роком на підприємстві відбулись перевитрати по фонду оплати праці за рахунок випередження темпів зростання оплати праці над темпами зростання продуктивності праці.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1. Організація економічного аналізу основних засобів.
2. Методика аналізу наявності та структури основних засобів.
3. Методика аналізу руху та технічного стану основних засобів.
4. Методика аналізу ефективності використання основних засобів.

Ключові терміни та поняття

Основні засоби – матеріальні активи, які перебувають у розпорядженні підприємства для використання в процесі виробництва, здавання в оренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких становить більше одного року.

Виробничі основні засоби – функціонують у сфері матеріального виробництва підприємства.

Невиробничі основні засоби – це засоби невиробничої сфери (житлові будинки, об'єкти соціально-культурного й побутового призначення, які перебувають на балансі підприємства).

Структура основних засобів – співвідношення окремих груп основних засобів.

Активна частина основних виробничих засобів – це та частина основних виробничих засобів, яка приймає безпосередню участь у виробничому процесі та характеризує виробничі можливості підприємства й завдяки цьому забезпечує належний обсяг та якість продукції (робіт, послуг). До активної частини основних засобів відносять машини й устаткування (силові та робочі машини та устаткування, вимірювальні й регулюючі прилади і пристрої, лабораторне устаткування), обчислювальну техніку, яка використовується в автоматизованих системах управління технологічними процесами, інші машини й устаткування, а також транспортні засоби.

Коефіцієнт оновлення – відображає інтенсивність оновлення основних засобів і обчислюється як відношення вартості основних засобів, що надійшли за відповідний період, до вартості основних засобів на кінець року.

Коефіцієнт уведення – обчислюється як відношення введених у дію основних засобів до вартості основних засобів на кінець року.

Коефіцієнт вибуття – характеризує ступінь інтенсивності вибуття основних засобів із виробництва й обчислюється як відношення вартості вибутих за звітний період основних засобів до вартості основних засобів на початок року.

Коефіцієнт зношеності – визначається як відношення суми зношеності за відповідний період до початкової вартості цих основних засобів.

Коефіцієнт придатності – обчислюється як відношення залишкової вартості основних засобів до їх початкової вартості.

Фондоозброєність – це відношення середньорічної вартості основних виробничих засобів до середньоспискової чисельності робітників.

Технічна озброєність праці – визначається відношенням вартості активної частини виробничого устаткування до середньоспискової чисельності робітників.

Фондовіддача – це відношення обсягу продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних виробничих засобів підприємства.

Фондомісткість – це показник, обернений до фондівіддачі. Він характеризує вартість основних виробничих засобів, яка припадає на одиницю вартості продукції (робіт, послуг).

Рентабельність основних виробничих засобів – це відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних засобів.

5.1. Структурно логічні схеми

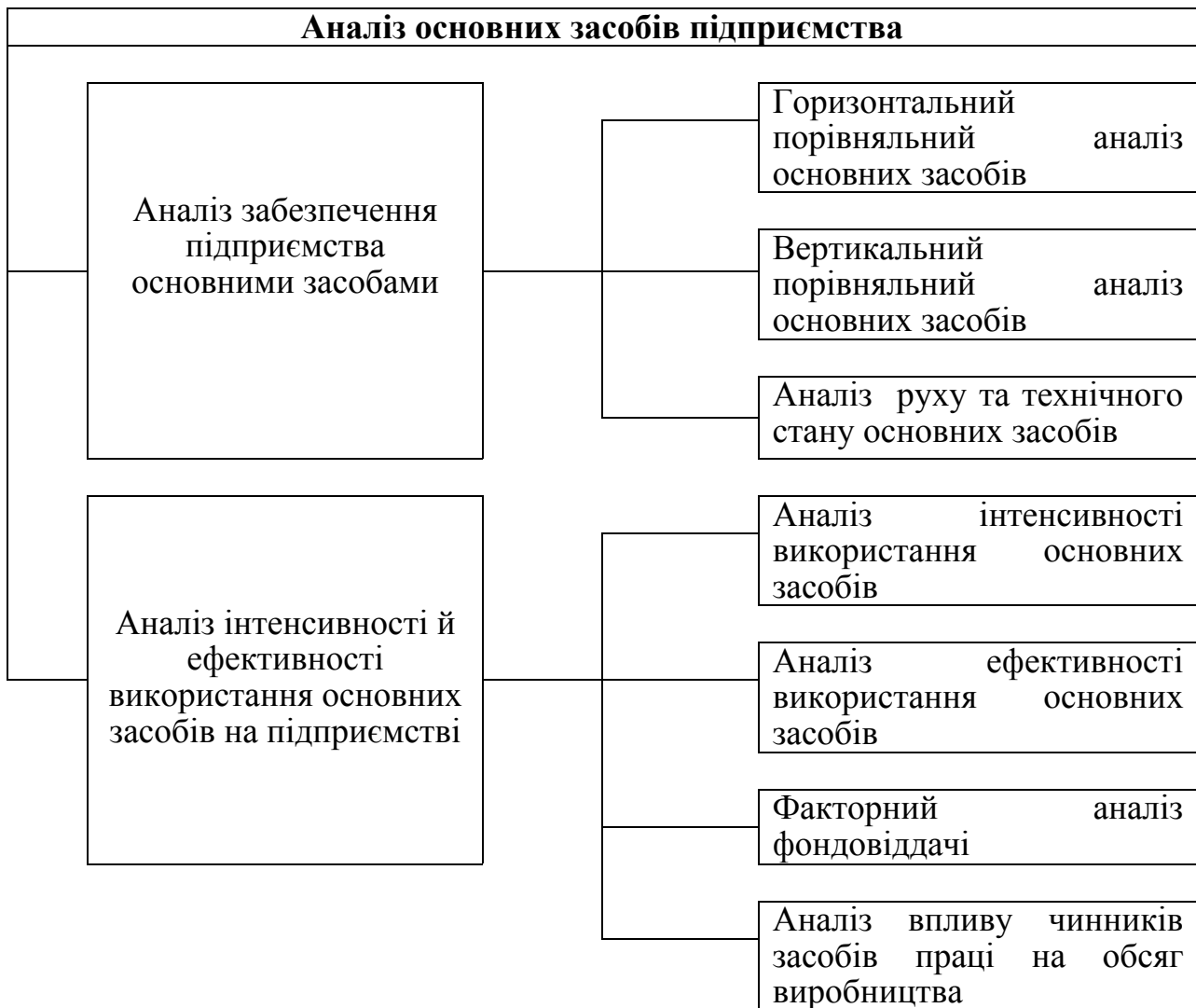

Рис. 5.1.1. Основні етапи аналізу основних засобів підприємства

Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Що розуміють під терміном “основні засоби” та за якими групами класифікуються основні засоби?
2. Розкрийте значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу ефективності використання основних засобів.
3. Перелічіть основні питання, які досліджують у процесі аналізу забезпеченості підприємства основними засобами.

4. Назвіть показники узагальнюючої оцінки динаміки основних засобів і характеру їх змін, а також показники технічного стану основних засобів.
5. Які узагальнюючі показники ефективності використання основних виробничих засобів Ви знаєте?
6. Поясніть порядок проведення аналізу руху та технічного стану основних засобів підприємства.
7. Розкрийте етапи проведення аналізу ефективності використання основних засобів.
8. Перерахуйте показники, що використовуються для аналізу ефективності використання основних засобів.
9. Як визначити вплив зміни фондівддачі та середньорічної вартості основних виробничих засобів на відхилення з обсягу виробництва?
10. Охарактеризуйте два шляхи підвищення ефективності використання устаткування.
11. Які факторні показники найчастіше включають у факторну модель аналізу впливу чинників засобів праці на обсяг виробництва?
12. Що може безпосередньо вплинути на зменшення випуску продукції через факторні показники наявності та використання основних засобів?
13. Який прийом економічного аналізу найчастіше використовується для виявлення впливу чинників засобів праці на обсяг виробництва?
14. Який прийом економічного аналізу використовується для перевірки результатів розрахунків факторного аналізу?
15. Вплив якого чинника засобів праці відображає різниця (у відсотках) між звітним рівнем обсягу випуску продукції та рівнем середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства?
16. Висвітліть методика аналізу визначення резервів збільшення випуску продукції і фондівддачі за рахунок більш ефективного використання основних засобів.

5.3. Тестові завдання

1. Джерелом інформації для аналізу використання основних засобів є:

- а) форма № 1-П-НПП;
- б) форма № 11-ОЗ;
- в) форма № 5;
- г) форма № 1-ПВ.

2. Забезпеченість підприємства основними засобами характеризують такі показники:

- а) вартість основних засобів на кінець звітного періоду, питома вага активної частини основних засобів основної діяльності;
- б) фондоозброєність праці та вартість уведених за звітний період основних засобів;
- в) фондоозброєність праці, технічна оснащеність робітників, середньорічна вартість основних засобів основної діяльності та питома вага активної частини основних засобів основної діяльності;
- г) фондівіддача, фондоозброєність.

3. Технічний рівень засобів праці характеризують такі показники:

- а) фондівіддача, фондоозброєність;
- б) коефіцієнт зносу та придатності засобів праці, середній строк експлуатації обладнання;
- в) фондоемкість;
- г) рівень використання виробничих потужностей.

4. Аналіз зношеності засобів праці проводиться за допомогою таких показників:

- а) коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності;
- б) фондівіддача;
- в) фондоемкість, коефіцієнт зносу;
- г) фондоозброєність;
- д) технічна оснащеність, коефіцієнт зносу.

5. Коефіцієнт зносу основних засобів розраховується як:

- а) відношення первісної вартості основних засобів до загальної суми необоротних активів;
- б) відношення залишкової й первісної вартості основних засобів;
- в) відношення суми зносу до первісної вартості основних засобів;
- г) відношення первісної вартості основних засобів до суми зносу.

6. Узагальнюючу оцінку динаміки основних засобів і характеру їх зміни проводять за допомогою коефіцієнтів . . .

- а) оновлення;
- б) зношення;
- в) фондомісткості;
- г) фондovіддачі.

7. Коефіцієнт вводу основних засобів розраховується як відношення вартості основних засобів, що надійшли у звітному періоді, до:

- а) середньої вартості основних засобів;
- б) вартості основних засобів на початок звітного періоду;
- в) вартості основних засобів на кінець звітного періоду;
- г) різниці вартості введені і вибулих основних засобів.

8. Узагальнюючими показниками ефективності використання основних засобів є:

- а) фондоозброєність, коефіцієнт зносу основних засобів, фондovіддача;
- б) фондovіддача, рівень використання виробничої потужності, співвідношення темпів зростання продуктивності праці та її фондоозброєності;
- в) фондоємкість, фондоозброєність;
- г) фондоємкість, фондоозброєність, фондovіддача.

9. Фондовіддача основних виробничих засобів (ОВЗ) розраховується:

- а) як відношення середньорічної вартості ОВЗ до обсягу виробництва;
- б) як відношення обсягу виробництва до середньорічної вартості ОВЗ;
- в) як відношення середньорічної вартості активної частини ОВЗ до загальної їх середньорічної вартості;
- г) як відношення середньорічної вартості ОВЗ до обсягу реалізації;
- д) як відношення середньорічної вартості активної частини ОВЗ до обсягу виробництва продукції.

10. Відношення обсягу продукції до середньорічної вартості основних засобів основної діяльності – це . . .

- а) фондоозброєність;
- б) фондovіддача;
- в) технічна озброєність праці;
- г) фондомісткість.

11. Найчастіше до факторної моделі аналізу впливу основних засобів основної діяльності на обсяг виробництва продукції включають такі факторні показники:

- а) середньорічна вартість основних засобів основної діяльності, питома вага активної частини основних засобів основної діяльності, фондівдача активної частини основних засобів основної діяльності;
- б) фондоозброєність, технічна оснащеність робітників, питома вага активної частини основних засобів основної діяльності;
- в) фондівдача, знос та вибуття основних засобів основної діяльності;
- г) середньорічна вартість основних засобів основної діяльності, технічна оснащеність робітників, фондоозброєність.

12. Для визначення впливу використання основних виробничих засобів (ОВЗ) на зміну обсягу виробленої продукції використовуються такі показники:

- а) фондівдача ОВЗ;
- б) фондівдача активних засобів, питома вага активних засобів у загальній вартості ОВЗ, середньорічна вартість ОВЗ;
- в) фондоозброєнність;
- г) середньорічна вартість ОВЗ;
- д) середньорічна вартість ОВЗ, фондоозброєнність, фондівдача ОВЗ.

13. Причиною зменшення обсягу виробництва може бути:

- а) зниження питомої ваги активних засобів, та фондівдачі активних засобів;
- б) помилка в нарахуванні амортизації;
- в) ріст фондоозброєнності;
- г) збільшення чисельності працівників;
- д) зменшення внутрішньозмінних та цілодобових втрат робочого часу.

14. На зміну обсягу виробництва прямо впливають такі чинники засобів праці:

- а) середньорічна вартість ОВЗ, питома вага активної частини ОВЗ, фондівдача активної частини ОВЗ;
- б) фондівдача активної частини ОВЗ та ступінь зносу ОВЗ;
- в) вартість ОВЗ, що надійшли та вартість ОВЗ, що вибули;
- г) фондівдача ОВЗ;
- д) зношенність ОВЗ.

15. Добуток відхилення середньої вартості основних засобів основного виду діяльності та базисних даних щодо питомої ваги їх активної частки й фондівдачі активної частки основних засобів основного виду діяльності підприємства, це розрахунок впливу чинника засобів праці на обсяг виробництва, такого, як:

- а) зміна питомої ваги середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності;
- б) зміна середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- в) зміна фондівіддачі активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- г) зміна фондівіддачі основних засобів основного виду діяльності підприємства.

16. Добуток відхилення питомої ваги середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності та фактичних даних стосовно середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства та базисних даних щодо фондівіддачі їхньої активної частини – це розрахунок впливу чинника засобів праці на обсяг виробництва такого, як:

- а) зміна питомої ваги середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності;
- б) зміна середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- в) зміна фондівіддачі активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- г) зміна фондівіддачі основних засобів основного виду діяльності підприємства.

17. Добуток відхилення з фондівіддачі активної частини основних засобів основного виду діяльності та фактичних даних стосовно середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства та питомої ваги їх активної частини – це розрахунок впливу чинника засобів праці на обсяг виробництва такого, як:

- а) зміна питомої ваги середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності;
- б) зміна середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- в) зміна фондівіддачі активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- г) зміна фондівіддачі основних засобів основного виду діяльності підприємства.

18. Різниця (у відсотках) між звітним рівнем середньої вартості виробничих фондів основного виду діяльності підприємства та 100% базисного рівня обсягу виробництва продукції відображає вплив чинника засобів праці на обсяг виробництва такого, як:

- а) зміна питомої ваги середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності;
- б) зміна середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- в) зміна фондівдачі активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- г) зміна фондівдачі основних засобів основного виду діяльності підприємства.

19. Різниця (у відсотках) між звітним рівнем середньої вартості активної частини основних виробничих засобів та рівнем загальної середньої вартості всіх засобів основного виду діяльності підприємства відображає вплив чинника засобів праці на обсяг виробництва такого, як:

- а) зміна питомої ваги середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності;
- б) зміна середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- в) зміна фондівдачі активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- г) зміна фондівдачі основних засобів основного виду діяльності підприємства.

20. Різниця (у відсотках) між звітним рівнем обсягу випуску продукції та рівнем середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства відображає вплив чинника засобів праці такого, як:

- а) зміни питомої ваги середньої вартості активної частини основних засобів основного виду діяльності;
- б) зміни середньої вартості основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- в) зміни фондівдачі активної частини основних засобів основного виду діяльності підприємства;
- г) зміни фондівдачі основних засобів основного виду діяльності підприємства.

5.4. Теми рефератів, доповідей

1. Аналіз складу, структури та руху основних засобів як ресурсне забезпечення виробничої програми.
2. Аналіз ефективності використання основних засобів як ресурсне забезпечення виробничої програми.

5.5. Вправи для самостійної роботи

1. Провести вертикальний та горизонтальний аналіз основних виробничих засобів. Для розрахунків використовувати дані додатків А.4, А.5.

Таблиця 5.5.1

Аналіз структури основних виробничих засобів

Показники	На початок року, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець року, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення (+, -)	Відхилення у структурі, п.п.
1. Земельні ділянки						
2. Будинки, споруди і передавальні пристрої						
3. Машини та обладнання						
4. Транспортні засоби						
5. Інструменти, прилади, інвентар						
6. Бібліотечні фонди						
7. Малоцінні необоротні матеріальні активи						
8. Нетитульні споруди						
Усього						

2. Провести розрахунок та аналіз показників руху основних засобів, зробити відповідні висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків А.4, А.5.

Таблиця 5.5.2

Аналіз руху основних засобів на підприємстві

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
А	1	2	3
1. Наявність основних засобів на початок року, тис. грн.			
2. Надійшло за рік, тис. грн.			
3. Вибуло протягом року, тис. грн.			
4. Наявність на кінець року, тис. грн.			
5. Знос на кінець року, тис. грн.			
6. Річний приріст, тис. грн.			
7. Коефіцієнти:			
- оновлення			
- вибуття			
- зносу			
- придатності			
- заміни			
- приросту			
- розширення			
8. Термін оновлення основних засобів, років (1 : 2)			

3. Розрахувати та зробити аналіз показників забезпечення підприємства основними засобами. Дати рекомендації. Для розрахунків використовувати дані додатків А.4, А.5, А.10, А.11.

Таблиця 5.5.3

Оцінка забезпечення підприємства основними засобами

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Темп росту, %
1. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн.			
2. Середньорічна вартість активних засобів, тис. грн.			
3. Середньооблікова чисельність персоналу основної діяльності, чол.			
4. Середньооблікова чисельність робітників, чол.			
5. Фондоозброєність праці одного працюючого, тис. грн			
6. Технічна озброєність праці одного робітника, тис. грн			

4. Провести аналіз показників ефективності використання основних виробничих засобів, зробити висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.4, А.5, А.6.

Таблиця 5.5.4

Аналіз ефективності використання основних виробничих засобів підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення, (+,-)
А	1	2	3
1. Середньорічна вартість ОВЗ, тис. грн.			
2. Обсяг виробленої продукції, тис.грн.			
3. Валовий прибуток, тис. грн.			
4. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.			
5. Фондовіддача, грн.			
6. Фондомісткість, грн.			
7. Отримано в розрахунку на 100 грн. основних виробничих засобів:			
- валового прибутку			
- прибутку від операційної діяльності			

5. Здійснити аналіз впливу чинників на ступінь ефективності використання основних виробничих засобів, виявити резерви можливого зростання показника фондовіддачі на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків А.4, А.5, А.6.

Таблиця 5.5.5

Аналіз впливу чинників на зміну фондовіддачі основних виробничих засобів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)	у т. ч.	
				питома вага акт. час. фондів	фондовіддача активної частини
А	1	2	3	4	5
1. Фондовіддача, грн.					
2. Обсяг виробленої продукції, тис. грн.					
3. Середньорічна вартість ОВЗ, тис.грн.					
4. Середньорічна вартість активної частини засобів, тис.грн.					
5. Питома вага активної частини засобів, %					
6. Фондовіддача активної частини засобів, грн.					

6. Провести розрахунки та аналіз впливу чинників засобів праці на зміну обсягу виробництва, виявити резерви зростання виробництва на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків А.4, А.5, А.6.

Таблиця 5.5.6

Аналіз впливу чинників засобів праці на обсяг виробництва

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)			
			всього	у т. ч. за рахунок		
				Середньорічної вартості ОВЗ	Пито-мої ваги АЗ	Фондо віддачі АЗ
1. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.						
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн						
3. Питома вага активних засобів, %						
4. Фондовіддача активних засобів, грн						

5.6. Приклад розв'язання вправ

1. Провести вертикальний та горизонтальний аналіз основних виробничих засобів. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.4, Б.5.

Таблиця 5.6.1

Аналіз структури основних виробничих засобів

Показники	На початок року, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець року, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення (+, -)	Відхилення у структурі, п.п.
1. Земельні ділянки	-	-	-	-	-	-
2. Будинки, споруди і передавальні пристрої	21656	31,10	26348	33,79	4692	2,69
3. Машини та обладнання	41877	60,14	44969	57,68	3092	-2,46
4. Транспортні засоби	4467	6,42	4840	6,21	373	-0,21
5. Інструменти, прилади, інвентар	-	-	-	-	-	-
6. Інші основні засоби	1632	2,34	1809	2,32	177	-0,02
7. Бібліотечні фонди	-	-	-	-	-	-
8. Малоцінні необоротні матеріальні активи	-	-	-	-	-	-
9. Нетитульні споруди	-	-	-	-	-	-
Усього	69632	100	77966	100	8334	-

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення основних засобів на 8334 тис. грн. за рахунок збільшення будинків, споруд і передавальних пристроїв на 4692 тис. грн., машин та обладнання на 3092 тис.

грн., транспортних засобів на 373 тис. грн. та інших основних засобів на 177 тис. грн.

Також за аналізований період відбулись зміни у структурі основних засобів, так відбулось збільшення частки будинків, споруд і передавальних пристроїв на 2,69 п.п., але у той же час зменшились частки машин та обладнання на 2,46 п.п., транспортних засобів на 0,21 п.п. та інших основних засобів на 0,02 п.п.

2. Провести розрахунок та аналіз показників руху основних засобів, зробити відповідні висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.4, Б.5.

Таблиця 5.6.2

Аналіз руху основних засобів на підприємстві

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
А	1	2	3
1. Наявність основних засобів на початок року, тис. грн.	49982	69632	19650
2. Надійшло за рік, тис. грн.	19676	8507	-11169
3. Вибуло протягом року, тис. грн.	26	173	147
4. Наявність на кінець року, тис. грн.	69632	77966	8334
5. Знос на кінець року, тис. грн.	20029	28610	8581
6. Річний приріст, тис. грн.	19650	8334	-11316
7. Коефіцієнти, %:			
- оновлення (2 : 4)	28,26	10,91	-17,35
- вибуття (3 : 1)	0,05	0,25	0,2
- зносу (5 : 4)	28,76	36,70	7,94
- придатності (5 – 6) : 5	71,24	63,30	-7,94
- заміни (3 : 2)	0,13	2,03	1,9
- приросту (6 : 1)	39,3	11,97	-27,33
- розширення (100 - коефіцієнт заміни,%)	99,87	97,97	-1,9
8. Термін оновлення основних засобів, років (1 : 2)	2,5	8,2	5,7

За аналізований період на підприємстві темпи оновлення основних засобів випереджають темпи вибуття, так коефіцієнт оновлення на кінець

звітнього року складав 10,91%, а коефіцієнт вибуття лише 0,25%. Що стосується зносу основних засобів, то на підприємстві відбулось його збільшення на 7,94% і на кінець року основні засоби були зношені на 36,7%, також відбулось зменшення коефіцієнта придатності на 7,94% і на кінець року він становив 63,3%. Слід відзначити, що за аналізований період відбулось збільшення коефіцієнта заміни на 1,9%, але у той же час зменшились коефіцієнти приросту основних засобів на 27,33% та розширення на 1,9%.

Термін оновлення основних засобів показує, що якщо підприємство буде притримуватись політики оновлення основних засобів минулого року, то повне оновлення основних засобів наступить через 2,5 роки, а якщо в силі лишиться політика звітнього року, то повне оновлення основних засобів наступить лише через 8,2 роки.

3. Розрахувати та зробити аналіз показників забезпечення підприємства основними засобами. Дати рекомендації. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.4, Б.5, Б.9, Б.11.

Таблиця 5.6.3

Оцінка забезпечення підприємства основними засобами

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Темп росту, %
1. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн.	59807	73799	123,40
2. Середньорічна вартість активних засобів, тис. грн.	40219	48077	119,54
3. Середньооблікова чисельність персоналу основної діяльності, осіб	515	502	97,48
4. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	386	376	97,41
5. Фондоозброєність праці одного працюючого, тис. грн	116,13	147,01	126,59
6. Технічна озброєність праці одного робітника, тис. грн	104,19	127,86	122,72

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення фондоозброєності праці одного працівника на 30,88 тис. грн. (147,01 – 116,13)

або на 26,59% та збільшення озброєності праці одного робітника на 23,67 тис. грн. або 22,72%, що було викликано збільшенням середньорічної вартості основних засобів основної діяльності на 13992 тис. грн. та їх активної частини на 7858 тис. грн., а також зменшенням середньоблікової чисельності персоналу основної діяльності на 13 осіб та робітників на 10 осіб.

4. Провести аналіз показників ефективності використання основних виробничих засобів, зробити висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.4, Б.5, Б.6.

Таблиця 5.6.4

Аналіз ефективності використання основних виробничих засобів підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення, (+,-)
А	1	2	3
1. Середньорічна вартість ОВЗ, тис. грн.	59807	73799	13992
2. Обсяг виробленої продукції, тис.грн.	172593	169900	-2693
3. Валовий прибуток, тис. грн.	15345	28037	12692
4. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	3600	1597	-2003
5. Фондовіддача, грн.	2,89	2,30	-0,59
6. Фондомісткість, грн.	0,35	0,43	0,08
7. Отримано в розрахунку на 100 грн. основних виробничих засобів:			
- валового прибутку	25,66	37,99	12,33
- прибутку від операційної діяльності	6,02	2,16	-3,86

За аналізований період на підприємстві відбулось зменшення фондovіддачі на 0,59 грн. і на кінець року вона становила 2,30 грн., відповідно збільшилась фондомісткість на 0,08 грн. і на кінець звітного року вона становила 0,43 грн.

Що стосується отримання валового прибутку на 100 грн. основних виробничих засобів, то цей показник за аналізований період значно покращився, так у попередньому році на 100 грн. основних засобів приходилось

25,66 грн. валового прибутку, а у звітному році вже 37,99 грн., тобто збільшення складає 12,33 грн. А от прибуток від операційної діяльності на підприємстві за аналізований період скоротився на 2003 тис. грн. і також відбулось зменшення його розміру в розрахунку на 100 грн. основних виробничих засобів, так у попередньому році на 100 грн. основних виробничих засобів приходилось 6,02 грн. прибутку від операційної діяльності, а у звітному році вже лише 2,16 грн., тобто зменшення становить 3,86 грн.

5. Здійснити аналіз впливу чинників на ступінь ефективності використання основних виробничих засобів, виявити резерви можливого зростання показника фондівдачі на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.4, Б.5, Б.6.

Таблиця 5.6.5

Аналіз впливу чинників на зміну фондівдачі
основних виробничих засобів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення(+,-)		
			усього	у т. ч.	
				питома вага акт. час. фондів	фондовіддача активної частини
А	1	2	3	4	5
1. Фондовіддача, грн.	2,89	2,30	-0,59	-0,09	-0,50
2. Обсяг виробленої продукції, тис.грн.	172593	169900	-2693	х	х
3. Середньорічна вартість ОВЗ, тис.грн.	59807	73799	13992	х	х
4. Середньорічна вартість активної частини засобів, тис.грн.	40219	48077	7856	х	х
5. Питома вага активної частини засобів, %	67,25	65,15	-2,1	-0,09	х
6. Фондовіддача активної частини засобів, грн.	4,2913	3,5339	-0,7574	х	-0,50

За аналізований період на підприємстві відбулось зменшення фондівдачі основних засобів основної діяльності на 0,59 грн. за рахунок

зменшення фондів активної частини основних засобів на 0,50 грн. та за рахунок зменшення питомої ваги активної частини засобів на 0,09 грн. Таким чином підприємство має змогу збільшити фондів активної частини основної діяльності на 0,59 грн. за рахунок доведення фондів активної частини фондів та питомої ваги активної частини фондів до рівня попереднього року.

6. Провести розрахунки та аналіз впливу чинників засобів праці на зміну обсягу виробництва, виявити резерви зростання виробництва на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.4, Б.5, Б.6.

Таблиця 5.6.6

Аналіз впливу чинників засобів праці на обсяг виробництва

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)			
			усього	у т. ч. за рахунок		
				середньорічної вартості ОВЗ	питомої ваги АЗ	фондовіддачі АЗ
1. Обсяг виробництва продукції, тис. грн	172593	169900	-2693			
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	59807	73799	13992	40378		
3. Питома вага активних засобів, %	67,2479	65,14586	-2,10204		-6657	
4. Фондовіддача активних засобів, грн	4,2913	3,5339	-0,7574			-36414

За аналізований період на підприємстві відбулось зменшення обсягу виробництва на 2693 тис. грн. за рахунок зменшення фондів активної частини засобів на 36414 тис. грн. та зменшення питомої ваги активної частини засобів на 6657 тис. грн. Але за рахунок збільшення середньорічної вартості основних виробничих засобів відбулось збільшення обсягу виробництва на 40378 тис. грн.

Таким чином, підприємство має змогу збільшити обсяг виробництва на 43071 тис. грн. за рахунок доведення фондів активної частини фондів та питомої ваги активної частини фондів до рівня попереднього року.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

1. Організація економічного аналізу матеріальних ресурсів.
2. Методика аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
3. Методика аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.
4. Методика оцінки впливу факторів предметів праці на зміну обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства.

Ключові терміни та поняття

Матеріальні ресурси – це предмети праці, які включають сировину, основні матеріали, паливо, тару та інші матеріали, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і наявність яких є необхідною умовою ритмічної роботи підприємства.

Норма – це завдання, яке фіксує гранично допустимі витрати конкретного матеріального ресурсу на виробництво одиниці продукції або виконання одиниці роботи.

Суть управління запасами полягає в здійсненні контролю за станом запасів і прийнятті заходів, спрямованих на економію часу і коштів шляхом мінімізації затрат на утримання запасів, необхідних для своєчасного та якісного виконання виробничої програми.

Метою управління запасами є забезпечення безперебійного виробництва продукції в потрібній кількості та в установлені терміни, повної реалізації випущеної продукції з мінімальними затратами на утримання запасів.

Коефіцієнт асортиментності визначають відношенням суми, зарахованої у виконання завдання з асортименту (фактичне надходження в межах потреби підприємства), до потреби по завданню.

Матеріаловіддача – визначається відношенням вартості продукції (робіт, послуг) до суми матеріальних витрат. Цей показник характеризує віддачу матеріалів, а саме – вихід продукції (робіт, послуг) з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів (сировини, палива, електроенергії).

Матеріаломісткість – визначається відношенням суми матеріальних витрат до вартості виробленої продукції (робіт, послуг) і показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню випущеної продукції (робіт, послуг).

Коефіцієнт використання матеріалів – характеризує наскільки ефективно використовуються матеріали в процесі виробництва і визначається шляхом ділення суми фактичних матеріальних витрат на розмір матеріальних витрат, обчислений виходячи з планових калькуляцій і фактичного випуску та асортименту продукції.

6.1. Структурно-логічні схеми

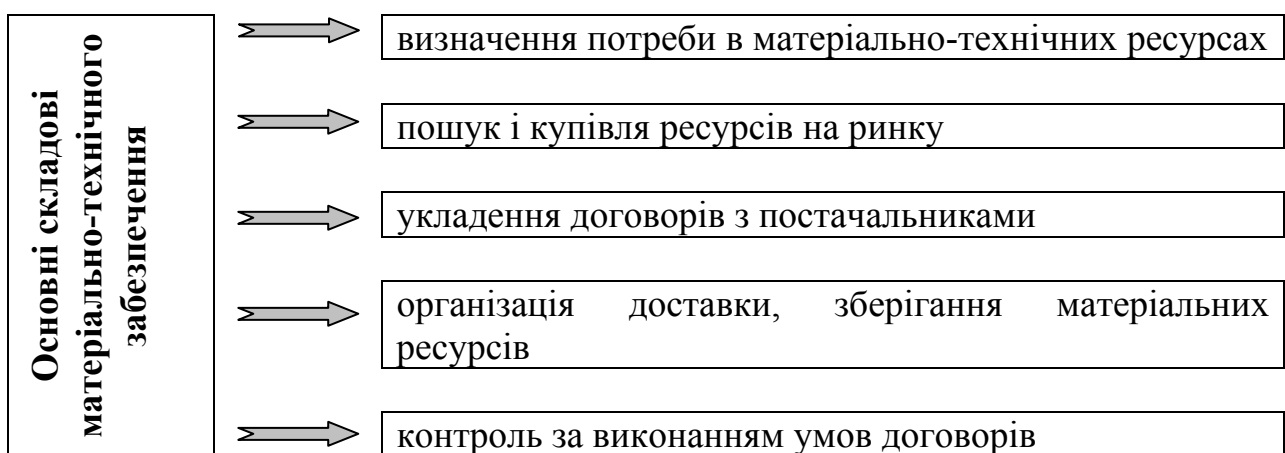

Рис. 6.1.1. Основні складові матеріально-технічного забезпечення

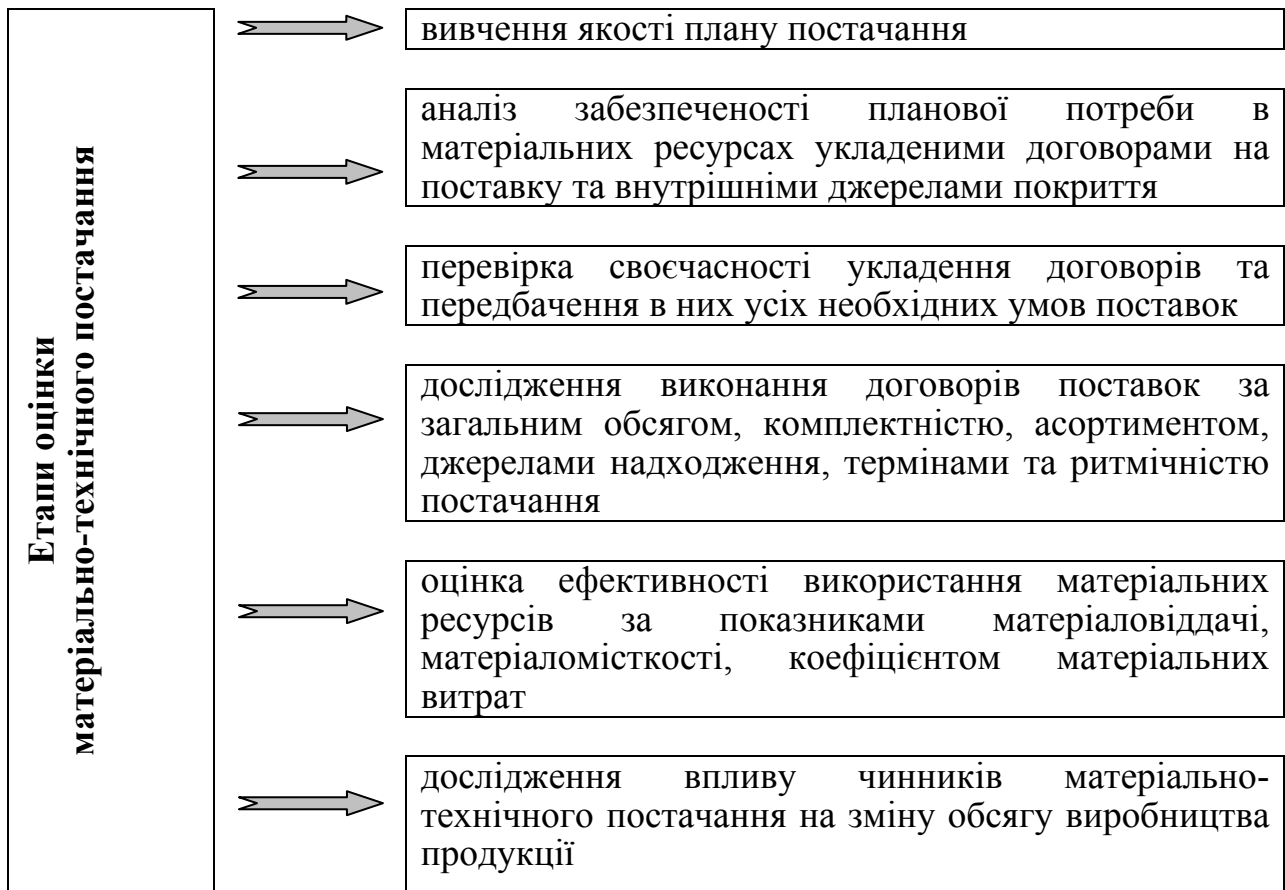

Рис. 6.1.2. Етапи оцінки матеріально-технічного постачання

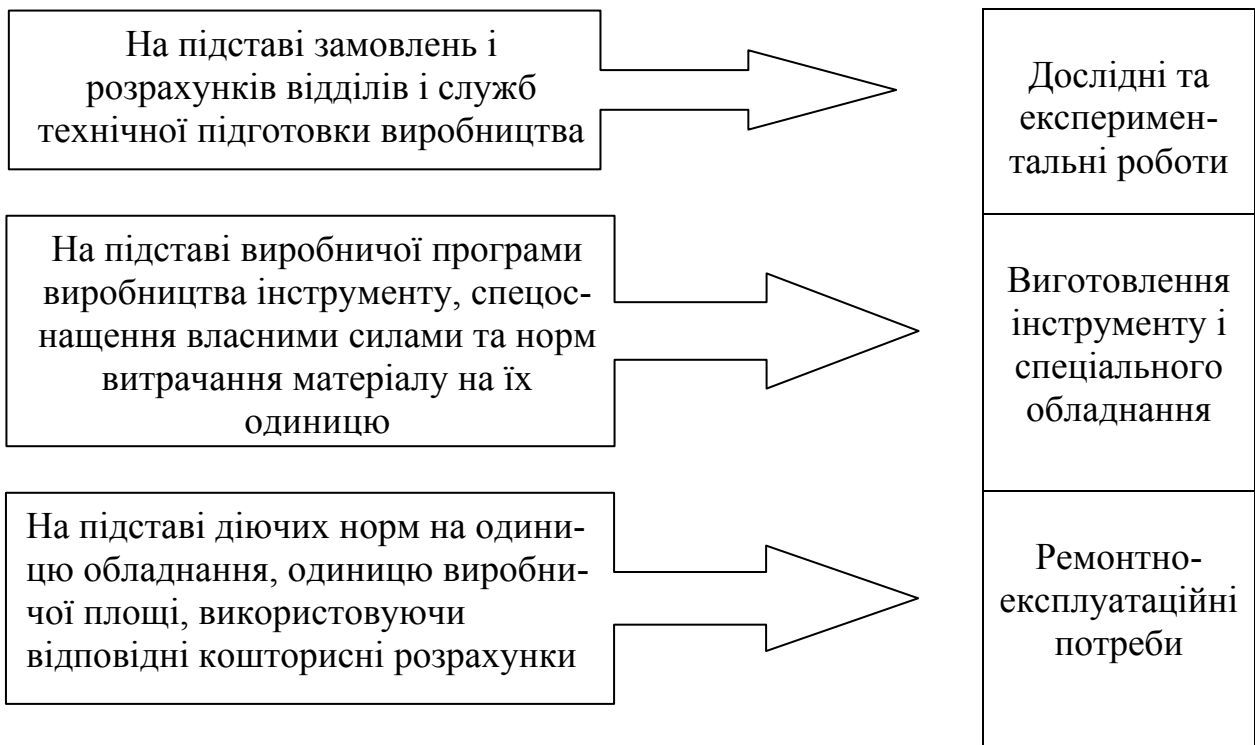

Рис. 6.1.3. Порядок розрахунку потреби в матеріальних ресурсах

Шляхи забезпечення підприємства матеріальними ресурсами

Екстенсивний

передбачає збільшення придбання та виробництва матеріальних ресурсів і пов'язаний з додатковими витратами, що призводить до зростання питомої ваги матеріальних витрат. При цьому собівартість продукції може зменшитись, якщо збільшити обсяг виробництва чи скоротити постійні витрати

Збільшення добування сировини та ресурсів

Збільшення виробництва матеріальних ресурсів (матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, енергії тощо)

Раціональний розкрий матеріалів

Застосування прогресивних, науково обґрунтованих норм витрачання матеріальних ресурсів і їх дотримання у процесі виробництва

Використання безвідходних технологій

Утилізація відходів матеріальних ресурсів

Інтенсивний

передбачає більш економне витрачання наявних запасів у процесі виробництва продукції, що забезпечує скорочення питомої ваги матеріальних витрат і зниження собівартості продукції

Рис. 6.1.4. Шляхи забезпечення матеріальними ресурсами

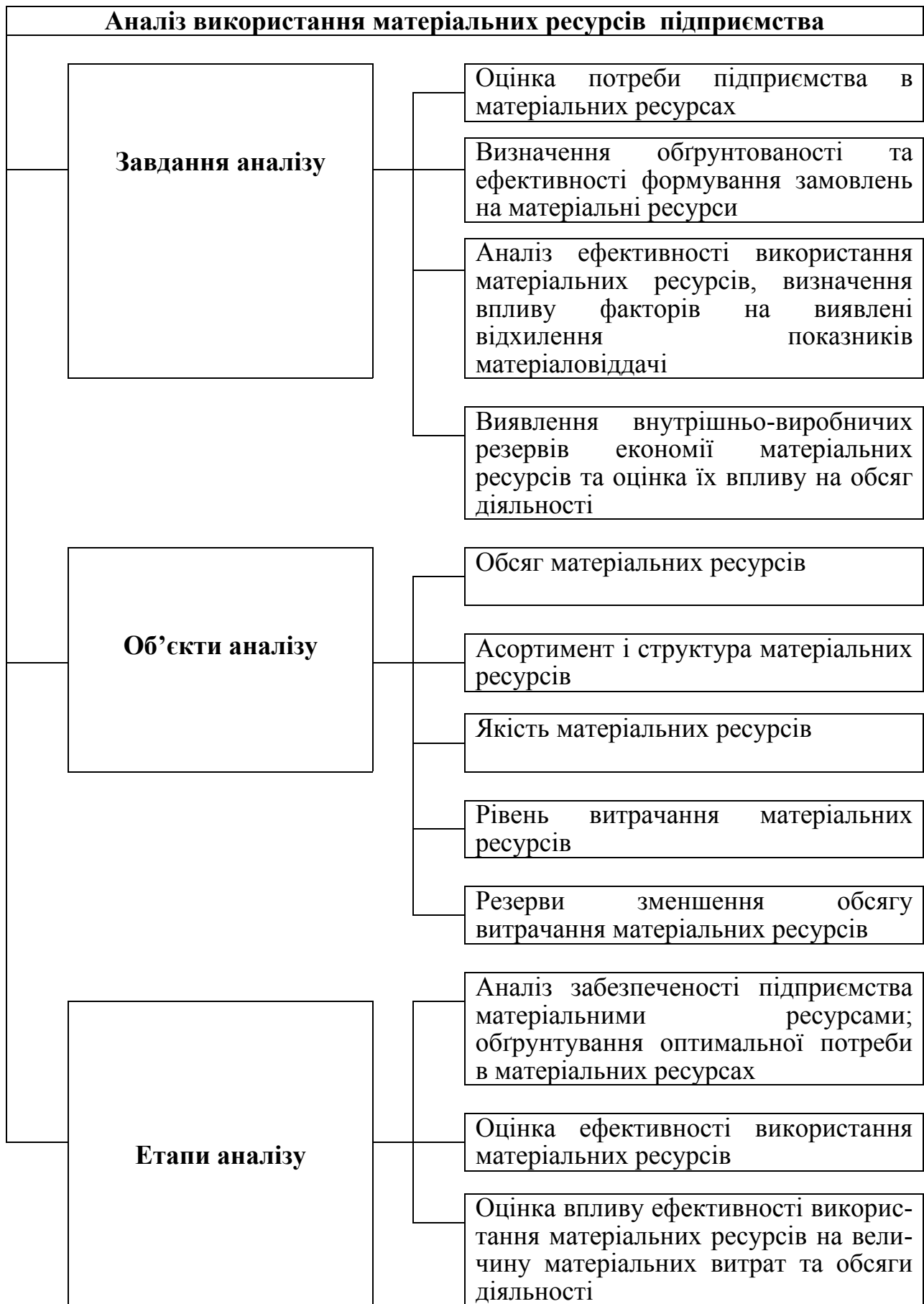

Рис. 6.1.5. Завдання, об'єкти та етапи аналізу використання матеріальних ресурсів

6.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Розкрийте значення та завдання аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
2. Охарактеризуйте етапи проведення аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
3. Назвіть порядок розрахунку потреби в матеріальних ресурсах.
4. Охарактеризуйте інтенсивний та екстенсивний шляхи забезпечення підприємства матеріальними ресурсами.
5. Розкрийте значення та завдання аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.
6. Перерахуйте джерела інформації для аналізу використання матеріальних ресурсів.
7. Назвіть основні показники ефективності використання матеріальних ресурсів.
8. За допомогою яких показників можливо оцінити ефективність використання матеріальних ресурсів?
9. Як розраховується коефіцієнт використання матеріалів та що він показує?
10. Як розраховується матеріаловіддача та що вона характеризує?
11. Як розраховується матеріаломісткість та що вона характеризує?
12. Як розраховується питома вага матеріальних витрат у собівартості виробленої продукції і що вона відображає?
13. Які чинники впливають на відхилення за рівнем матеріаломісткості продукції?
14. Як визначити вплив зміни матеріаломісткості на обсяг виробленої продукції?
15. Яка факторна модель дозволяє оцінити вплив вартості матеріальних ресурсів на обсяг виробництва продукції?
16. Які причини можуть призвести до понаднормативних витрат матеріалів на підприємстві?
17. За якою методикою оцінюють вплив матеріаловіддачі на зміну обсягу випуску (реалізації) продукції?
18. Назвіть основні групи факторів, що є носіями резервів економії матеріальних ресурсів.
19. Наведіть приклади заходів, за допомогою яких на підприємстві можна підвищити ефективність використання матеріальних ресурсів.
20. Назвіть резерви зростання виробництва продукції.

6.3. Тестові завдання

1. Аналіз матеріальних ресурсів підприємства охоплює такі напрями:

- а) аналіз наявності та руху матеріальних ресурсів;
- б) аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів;
- в) аналіз організаційно-технічного рівня підприємства;
- г) аналіз впливу зміни матеріаловіддачі на обсяг виробленої продукції.

2. До матеріальних ресурсів належать:

- а) сировина;
- б) основні й допоміжні матеріали;
- в) паливо;
- г) енергія;
- д) тара.

3. Джерелом інформації для аналізу використання матеріальних ресурсів є:

- а) форма № 1-П-НПП;
- б) форма № 2;
- в) форма № 5;
- г) форма № 1-ПВ.

4. Основними причинами відхилень складських запасів матеріальних ресурсів від нормативу є:

- а) зміна залишків виробничих запасів;
- б) зміна обсягів виробництва продукції;
- в) зміна норм затрат ресурсів на виробництво окремих видів продукції;
- г) асортиментно-структурні зрушення у виробництві;
- д) нераціональне розміщення складів.

5. Аналіз використання матеріальних ресурсів здійснюється за такими узагальнюючими показниками:

- а) матеріаломісткість продукції;
- б) матеріаловіддача продукції;
- в) рівень відходів та браку продукції;
- г) коефіцієнт корисного використання сировини;
- д) енергомісткість виробництва.

6. До узагальнюючих показників ефективності використання матеріальних ресурсів відносять:

- а) паливомісткість;
- б) енергоємність;
- в) металомісткість;
- г) прибуток на 1 грн. матеріальних витрат.

7. Матеріаловіддача розраховується як відношення:

- а) суми матеріальних витрат до вартості виробленої продукції;
- б) вартості виробленої продукції до суми матеріальних витрат;
- в) суми матеріальних витрат на технологічні цілі до загальної суми матеріальних витрат;
- г) загальної суми матеріальних витрат до матеріальних витрат на технологічні цілі.

8. Матеріаломісткість – це відношення:

- а) суми матеріальних витрат до вартості виробленої продукції;
- б) вартості виробленої продукції до суми матеріальних витрат;
- в) вартості корисно використаних матеріалів до вартості всіх матеріалів;
- г) вартості фактично використаних матеріалів до вартості матеріалів за планом у розрахунку на фактичний обсяг випуску продукції.

9. Факторна модель обсягу виробленої продукції враховує вплив таких факторів:

- а) матеріаловіддача продукції;
- б) рівень браку;
- в) норматив виробничих запасів;
- г) асортиментно-структурні зрушення у виробництві.

10. Вплив матеріаломісткості на обсяг виробленої продукції розраховується, як:

- а) шляхом відношення матеріальних затрат до обсягу виробленої продукції;
- б) шляхом відношення обсягу виробленої продукції до матеріальних затрат;
- в) шляхом відношення фактичних матеріальних затрат до базового рівня матеріаломісткості та порівняння фактичного обсягу виробленої продукції із отриманим результатом;
- г) шляхом відношення базового рівня матеріальних затрат до фактичної матеріаломісткості та порівняння одержаного результату із базовим обсягом виробленої продукції.

11. До резервів збільшення обсягу виробленої продукції у зв'язку зі зниженням ефективності використання матеріальних ресурсів відносять:

- а) зменшення обсягу виробленої продукції із-за допущення перевитрат матеріальних ресурсів;
- б) зменшення продукції із-за зменшення матеріаломісткості продукції;
- в) виявлені перевитрати матеріальних витрат;
- г) виявлену економію матеріальних ресурсів.

12. Різниця (у відсотках) між звітним рівнем матеріальних витрат на виробництво продукції та базисним рівнем цих витрат відбиває вплив фактора на обсяг виробництва такого, як:

- а) вплив зміни матеріаловіддачі використаних на виробництво матеріальних ресурсів;
- б) вплив зміни витрат матеріалів на виробництво проти величини витрат матеріалів у базисному періоді або проти величини норм витрат;
- в) вплив зміни матеріалоємності продукції підприємства;
- г) вплив зміни матеріаловіддачі та матеріалоємності продукції підприємства.

13. Різниця (у відсотках) між звітним рівнем матеріальних витрат на виробництво підприємства та рівнем обсягу випуску його продукції відбиває безпосередньо вплив фактора на обсяг виробництва такого, як:

- а) зміни матеріаловіддачі використаних на виробництво матеріальних ресурсів;
- б) зміни витрат матеріалів на виробництво проти величини витрат матеріалів у базисному періоді або проти величини норм витрат;
- в) зміни матеріалоємності продукції підприємства;
- г) зміни матеріаловіддачі та матеріалоємності продукції підприємства.

6.4. Теми рефератів, доповідей

1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами як ресурсне забезпечення виробничої програми.
2. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів як ресурсне забезпечення виробничої програми.

6.5. Вправи для самостійної роботи

1. Провести аналіз забезпеченості потреби підприємства у матеріальних ресурсах, зробити відповідні висновки. Для розрахунків використовувати дані додатка А.13.

Таблиця 6.5.1

Аналіз забезпеченості потреби підприємства у матеріальних ресурсах

№ п/п	Вид матеріалу	Од. виміру	Планова потреба	Інтервал постачання (дні)	Фактично надійшло	Добова потреба	Забезпеченість (у днях)	Забезпеченість (у нат. вим.)
1	2	3	4	5	6	7=4:5	8=6:7	9=6-4
1								
2								
3								

2. Розрахувати та провести аналіз основних показників ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків А.6, А.3.

Таблиця 6.5.2

Основні показники ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
Обсяг виробництва продукції, тис.грн			
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.			
Матеріальні затрати, тис.грн.			
Прибуток від основної операційної діяльності, тис.грн.			
Матеріаломісткість			

3. Розрахувати та провести аналіз показників матеріаловіддачі, матеріаломісткості, прибутку на 1грн. матеріальних витрат, питому вагу

матеріальних витрат в операційних витратах, зробити відповідні висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.6.

Таблиця 6.5.3

Аналіз показників ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Зміна (+,-)
1. Прибуток на 1грн. матеріальних витрат, грн.			
2. Матеріаловіддача, грн.			
3. Матеріаломісткість, грн.			
4. Коефіцієнт співвідношення матеріаловіддачі в звітному році в порівнянні з попереднім роком	x		x
5. Питома вага матеріальних витрат в операційних витратах, %			

4. Провести аналіз часткових показників матеріаломісткості, зробити відповідні висновки та пропозиції, стосовно ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.6, А.14.

Таблиця 6.5.4

Аналіз часткових показників матеріаломісткості

Показники	Попередній період	Звітний період	Зміни (+,-)
1. Обсяг виробництва продукції, тис.грн.			
2. Матеріальні витрати, тис. грн.			
у тому числі:			
- сировина, матеріали, куповані вироби і напівфабрикати			
- паливо			
- енергія			
3. Загальна матеріаломісткість, грн.			
у тому числі:			
- сировиномісткість			
- паливомісткість			
- енергомісткість			

5. Здійснити розрахунки та аналіз впливу матеріаломісткості на показники обсягу виробництва та собівартості продукції підприємства. Зробити висновки та пропозиції стосовно мобілізації резерву ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.6.

Таблиця 6.5.5

Аналіз впливу матеріаломісткості на обсяг виробництва та собівартість продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
А	1	2	3
1. Матеріальні витрати, тис. грн.			
2. Обсяг виробництва продукції, тис.грн.			
3. Матеріаломісткість продукції, грн.			
4. Вплив матеріаломісткості на:			
4.1. собівартість продукції - економія матеріальних ресурсів (-); - перевитрати матеріальних ресурсів (+)			
4.2. обсяг виробництва продукції - зростання (+); - зменшення (-)			

6.6. Приклад розв'язання вправ

1. Провести аналіз забезпеченості потреби підприємства у матеріальних ресурсах, зробити відповідні висновки. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.13.

Таблиця 6.6.1

Аналіз забезпеченості потреби підприємства у матеріальних ресурсах

Вид матеріалу	Од. виміру	Планова потреба	Інтервал постачання (дні)	Фактично надійшло	Добова потреба	Забезпеченість (у днях)	Забезпеченість (у нат. вим.)
2	3	4	5	6	7=4:5	8=6:7	9=6-4
А	шт.	1500	25	1600	60	27	100
Б	м	875	15	875	58	15	-
В	кг	325	40	300	8	38	-25

Як свідчать дані, наведені у таблиці, забезпеченість у днях по матеріалу А складає 27 днів, при інтервалі постачання 25 днів, крім того перевищення потреби в натуральних вимірниках складає 100 шт., тобто підприємство забезпечено матеріалом А, що дозволить йому організувати ритмічну роботу.

По матеріалу Б забезпеченість у днях співпадає з інтервалом постачання (15 днів), крім того на підприємстві не сформовано запасу матеріалу Б, тобто при виникненні непередбачених обставин, які призведуть до збільшення інтервалу постачання підприємство повинно буде зупинити виробництво продукції.

По матеріалу В інтервал постачання складає 40 днів, а забезпечено підприємство матеріалом В лише на 38 днів, тобто незабезпеченість підприємства складає 25 кг матеріалу В.

Таким чином, керівництву підприємства необхідно переглянути договори поставки матеріалів для того, щоб організувати своєчасне їх постачання та забезпечити ритмічну роботу підприємства.

2. Розрахувати та провести аналіз основних показників ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6.

Таблиця 6.6.2

Динаміка основних показників ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
Обсяг виробництва продукції, тис.грн	172593	169900	-2693
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	112512	137436	24924
Матеріальні затрати, тис.грн.	101330	127163	25833
Прибуток від основної операційної діяльності, тис.грн.	4433	14317	9884
Матеріаломісткість, коп.	58,71	74,85	16,14

Як свідчать дані таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення обсягу виробництва на 2693 тис. грн., але прибуток від

основної операційної діяльності збільшився на 9884 тис. грн. При цьому також відбулось збільшення матеріальних затрат на 25833 тис. грн. та собівартості реалізованої продукції на 24924 тис. грн. Що стосується матеріаломісткості виробленої продукції, то у попередньому році вона складала 58,71 коп., а у звітному році вже 74,85 коп., тобто збільшення становить 16,14 коп., що свідчить про неефективне використання матеріальних ресурсів.

3. Розрахувати та провести аналіз показників матеріаловіддачі, матеріаломісткості, прибутку на 1 грн. матеріальних витрат, питому вагу матеріальних витрат в операційних витратах, зробити відповідні висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6.

Таблиця 6.6.3

Аналіз показників ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Зміна (+,-)
1. Прибуток на 1 грн. матеріальних витрат, коп.	4,4	11,26	6,86
2. Матеріаловіддача, грн.	1,703	1,336	-0,367
3. Матеріаломісткість, коп.	58,71	74,85	16,14
4. Коефіцієнт співвідношення матеріаловіддачі в звітному році в порівнянні з попереднім роком	x	0,78	x
5. Питома вага матеріальних витрат в операційних витратах, %	81,55	77,60	-3,95

Як свідчать дані таблиці, підприємство неефективно використовує матеріальні ресурси, так як за аналізований період відбулось зменшення матеріаловіддачі на 36,7 коп. та збільшення матеріаломісткості на 16,14 коп. Але слід зазначити, що у той же час на підприємстві відбулось зменшення питомої ваги матеріальних витрат в операційних витратах на 3,95% й збільшення прибутку на 1 грн. матеріальних витрат на 6,86 коп., що є позитивною тенденцією роботи підприємства.

4. Провести аналіз часткових показників матеріаломісткості, зробити відповідні висновки та пропозиції, стосовно ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6, Б.14.

Таблиця 6.6.4

Аналіз часткових показників матеріаломісткості

Показники	Попередній період	Звітний період	Зміни (+,-)
1. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	172593	169900	-2693
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	101330	127163	25833
у тому числі:			
- сировина, матеріали, куповані вироби і напівфабрикати	65441	76809	11368
- паливо	15900	22193	6293
- енергія	19989	28161	8172
3. Загальна матеріаломісткість, грн.	58,71	74,85	16,14
у тому числі:			
- сировиномісткість	37,92	45,21	7,29
- паливомісткість	9,21	13,06	3,85
- енергомісткість	11,58	16,58	5,0

Як свідчать розрахунки, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення матеріаломісткості продукції на 16,14 коп., тобто від 58,71 коп. у попередньому році до 74,85 коп. у звітному році. Дані зміни відбулись за рахунок збільшення сировино місткості на 7,29 коп., енергомісткості на 5,0 коп. та паливо місткості на 3,85 коп. Дана ситуація свідчить про неефективне використання матеріальних ресурсів підприємства.

5. Здійснити розрахунки та аналіз впливу матеріаломісткості на показники обсягу виробництва та собівартості продукції підприємства. Зробити висновки та пропозиції стосовно мобілізації резерву ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6.

Аналіз впливу матеріаломісткості на обсяг виробництва та собівартість
продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)
А	1	2	3
1. Матеріальні витрати, тис. грн.	101330	127163	25833
2. Обсяг виробництва продукції, тис.грн.	172593	169900	-2693
3. Матеріаломісткість продукції, грн.	58,71	74,85	+16,14
4. Вплив матеріаломісткості на:			
4.1. собівартість продукції - економія матеріальних ресурсів (-); - перевитрати матеріальних ресурсів (+)	$(+16,14 \times 169900) : 100 =$ +27422		
4.2. обсяг виробництва продукції - зростання (+); - зменшення (-)	$(-27422 : 58,71) \times 100 =$ -46708		

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення матеріаломісткості продукції на 16,14 коп., що призвело до перевитрат матеріальних ресурсів, тобто збільшення собівартості продукції на 27422 тис. грн., що у свою чергу призвело до зменшення обсягу виробництва на 46708 тис. грн.

Таким чином, аналізоване підприємство має змогу збільшити обсяг виробництва продукції на 46708 тис. грн. за умови доведення матеріаломісткості продукції до рівня попереднього року.

7. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИТРАТ

1. Організація економічного аналізу витрат підприємства.
2. Методика аналізу витрат звичайної діяльності підприємства.
3. Методика аналізу операційних витрат основної діяльності.
4. Методика визначення шляхів оптимізації операційних витрат.

Ключові терміни та поняття

Витрати підприємства – це сукупність витрат живої та уречевленої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства, а за натурально-речовим складом – спожита частина матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Собівартість – це оцінка продукції на базі вартості сировини, матеріалів, палива, енергії, праці та інших ресурсів, що споживаються в процесі її виробництва.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства, безпосередньо пов'язані з виробництвом і реалізацією товарів, робіт і послуг.

Витрати звичайної діяльності – це витрати підприємства, пов'язані з будь-якою його основною діяльністю, а також з операціями, що її забезпечують або виникають унаслідок її проведення.

Операційні витрати – є основним видом витрат підприємства, безпосередньо пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Витрати на одну гривню продукції – це універсальний показник, який дає можливість оцінити не лише виконання плану за собівартістю продукції, а й дати оцінку її динаміки в будь-якій галузі виробництва, провести порівняльний аналіз собівартості продукції на підприємствах, які випускають однорідну продукцію. Він розраховується як відношення загальної суми витрат на виробництво і реалізацію продукції до вартості випущеної продукції. На зміну

витрат на одну гривню продукції впливають відхилення в структурі та асортименті, рівень витрат на виробництво окремих виробів, ціни та тарифи на матеріальні ресурси та оптові ціни на продукцію. Розрахунок впливу цих факторів проводять методом ланцюгових підстановок.

Елементи витрат – це однорідні за складом витрати підприємства, які характеризують використані ресурси незалежно від форми і місця їх використання на той чи інший об'єкт віднесення витрат.

Калькуляційні статті – характеризують склад використаних ресурсів залежно від напрямів і місця їх використання на об'єкт витрат, тобто, групування затрат за статтями калькуляції вказує, на що конкретно та в яких розмірах використані ресурси.

Метод аналізу собівартості за калькуляційними статтями – це порівняння фактичних витрат з плановими за кожною статтею, визначення суми економії чи перевитрат.

Прямі витрати – це витрати, які безпосередньо пов'язані з процесом виробництва або реалізації певного виду продукції та які прямо відносять на собівартість виробленої продукції.

Непрямі витрати – пов'язані з виробництвом кількох видів продукції, їх розподіляють за об'єктами калькуляції пропорційно до відповідної бази (основної і додаткової заробітної плати робітників або всіх прямих витрат тощо). Прикладом непрямих витрат є загальновиробничі витрати, витрати на утримання основних засобів.

Відносний рівень витрат визначають шляхом віднесення витрат будь-якого функціонуючого підрозділу до відповідних показників конкурентів.

Поточні резерви зниження собівартості включають усі види непродуктивних витрат (явні і приховані), також перевитрати ресурсів і надмірні витрати горошових коштів, виявлені в ході аналізу.

Перспективні резерви – це збільшення обсягів виробництва продукції за рахунок зменшення її собівартості, впровадження досягнень науково-технічного прогресу та спеціалізації, кооперування й комбінування виробництва.

7.1. Структурно-логічні схеми

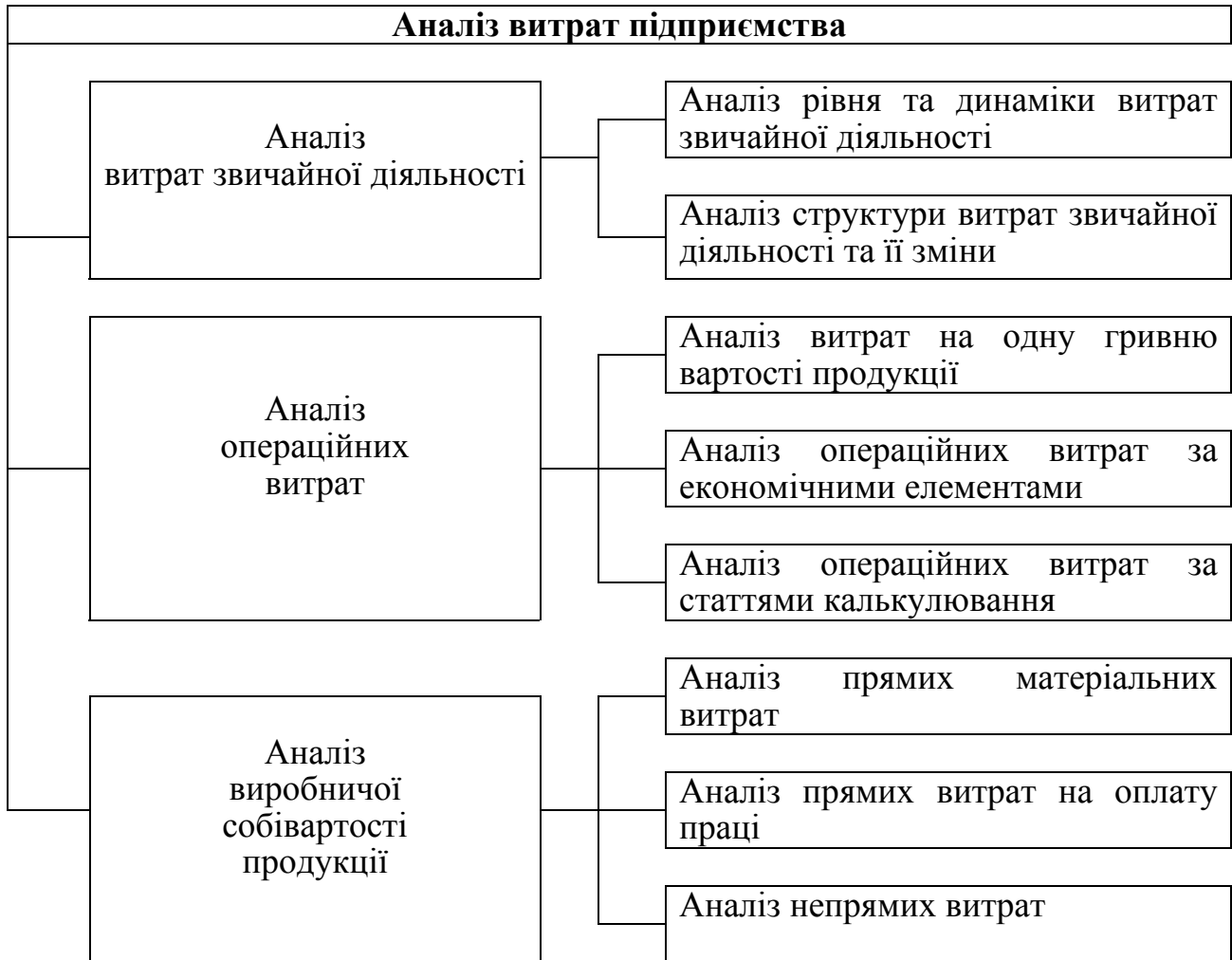

Рис. 7.1.1. Основні етапи аналізу витрат підприємства

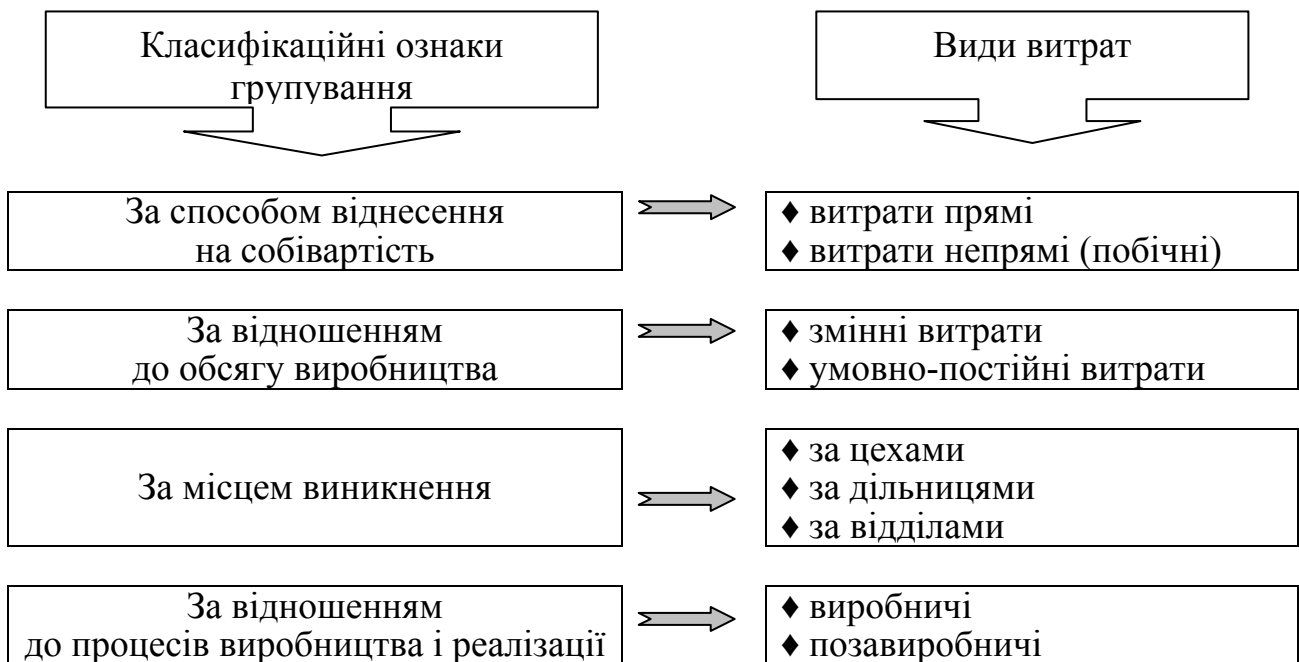

Рис. 7.1.2. Класифікаційні ознаки витрат

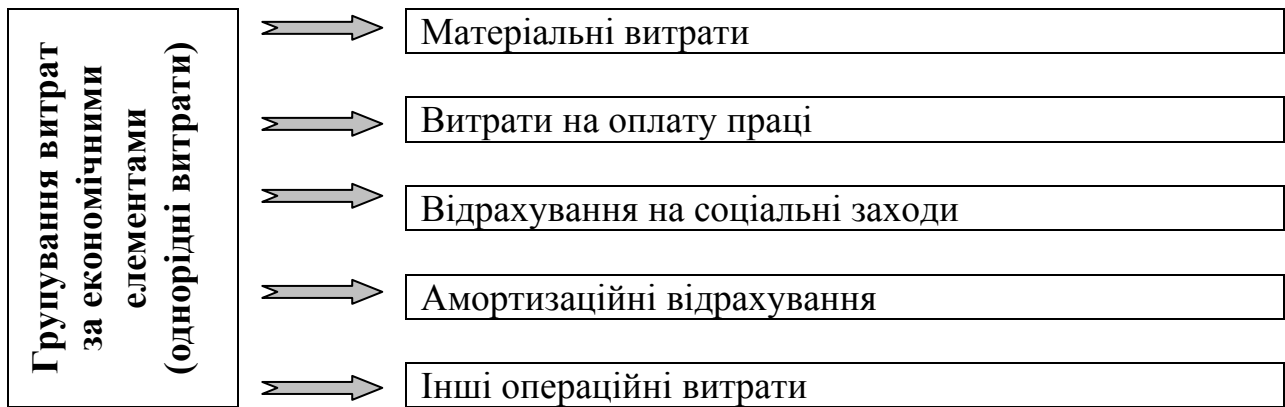

Рис. 7.1.3. Групування витрат за економічними елементами

Рис. 7.1.4. Групування витрат за цільовим призначенням

7.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Дайте визначення собівартості продукції та розкрийте значення цього показника в підвищенні ефективності діяльності підприємства.
2. Сформулюйте мету та охарактеризуйте основні напрями аналізу витрат підприємства.
3. Сформулюйте основні завдання аналізу витрат на виробництво продукції?
4. Які джерела інформації використовують для аналізу витрат підприємства?
5. Як обчислити витрати на одну гривню продукції?
6. Які чинники впливають на зміну витрат на одну гривню продукції?
7. За якими ознаками класифікуються витрати підприємств?
8. Як класифікуються витрати залежно від видів діяльності?
9. Які витрати входять до складу прямих витрат?
10. Які витрати входять до складу загальновиробничих витрат?
11. Ким обирається метод розподілу витрат та як він здійснюється?
12. Які витрати входять до складу витрат за економічними елементами?
13. У чому полягають особливості аналізу структури операційних витрат за економічними елементами?
14. Назвіть особливості аналізу структури операційних витрат за статтями витрат (статтями калькулювання).
15. Які витрати відносять до умовно-постійних?
16. Які витрати відносять до умовно-змінних?
17. З яких витрат складається собівартість реалізованої продукції?
18. Які витрати входять до складу виробничої собівартості продукції?
19. Як проводиться аналіз собівартості за елементами витрат?
20. Як проводиться аналіз впливу трудомісткості на собівартість виробленої продукції?
21. Як проводиться аналіз впливу матеріаломісткості на собівартість виробленої продукції?
22. Для чого використовують результати аналізу витрат і собівартості?
23. Як визначаються резерви зменшення собівартості виробленої продукції?

7.3. Тестові завдання

1. З якою метою здійснюється класифікація витрат на умовно-постійні та умовно-змінні:

- а) прогнозування прибутку;
- б) визначення для кожної конкретної ситуації обсягу реалізації, що забезпечує незбиткову діяльність;
- в) вирізнення виробничої собівартості та собівартості реалізованої продукції;
- г) варіант 1 та 2.

2. До умовно-постійних витрат належать:

- а) витрати, які залежать від рівня виконання виробничої програми;
- б) витрати, які не залежать, чи майже не залежать від зміни рівня виконання виробничої програми;
- в) витрати, які не залежать, чи майже не залежать від зміни витрат на виробництво продукції;
- г) витрати, які не залежать від рівня виконання виробничої програми.

3. До умовно-змінних витрат належать:

- а) витрати, які залежать, чи майже залежать від рівня виконання виробничої програми;
- б) витрати, які залежать, чи майже залежать від зміни рівня виконання кошторису підприємства;
- в) витрати, які залежать, чи майже залежать від зміни витрат щодо випуску продукції;
- г) витрати, які не залежать, чи майже не залежать від рівня виконання виробничої програми

4. У залежності від обсягу виробництва загалом виробничі витрати діляться на:

- а) прості та комплексні;
- б) прості та змінні;
- в) комплексні та постійні;
- г) умовно-змінні та умовно-постійні.

5. Аналіз витрат на 1 гривню виробленої продукції доцільно виконувати:

- а) тільки в цілому за всіма витратами;
- б) тільки за кожною статтею витрат окремо;
- в) як у цілому за всіма витратами, так і за кожною статтею окремо;

г) за тими статтями витрат, які мають найбільше відхилення від нормативних або планових витрат.

6. Як визначається рівень витрат на одиницю виробленої продукції:

- а) відношенням обсягу виробництва до її собівартості;
- б) відношенням матеріальних витрат до обсягу виробництва у діючих цінах;
- в) відношенням обсягу виробництва до матеріальних витрат;
- г) відношенням собівартості виробленої продукції до її обсягу у діючих цінах.

7. Витрати на 1 гривню доходів за видами діяльності, які здійснює підприємство в процесі звичайної діяльності та які не пов'язані з виробництвом продукції, розраховують як співвідношення:

- а) доходів за видами діяльності до витрат за відповідними видами діяльності;
- б) собівартості реалізованої продукції до обсягу реалізованої продукції;
- в) витрат за видами діяльності до доходів за відповідними видами діяльності;
- г) доходів за відповідними видами діяльності до витрат за відповідними видами діяльності.

8. Виробництво продукції з відносно високим рівнем рентабельності у більшому обсязі, ніж було передбачено завданням:

- а) призводить до зростання витрат на 1 грн. обсягу реалізованої продукції;
- б) не приводить до зміни витрат на 1 грн. реалізованої продукції;
- в) призводить до зниження витрат на 1 грн. обсягу реалізованої продукції;
- г) призводить до зростання витрат за окремими статтями витрат.

9. Джерелами інформаційної бази поелементного аналізу витрат є:

- а) кошторис витрат, форма № 2 “Звіт про фінансові результати;
- б) бізнес план, форма № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”;
- в) планова калькуляція окремих видів продукції та журнал 5;
- г) форма № 2-ПВ “Річний звіт з праці, форма № 11-ОЗ “Звіт про наявність і рух основних засобів”, форма № 3-МТП “Звіт про залишки і використання матеріалів”.

10. Під елементами витрат мають на увазі:

- а) сукупність економічно однорідних витрат;
- б) витрати на окремі вироби;
- в) витрати на основне і допоміжне виробництво;
- г) витрати за центрами відповідальності.

11. Згідно з чинним законодавством виділяють такі економічні елементи:

- а) матеріальні витрати, основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, амортизація, інші операційні витрати;
- б) матеріальні витрати, енергетичні витрати, заробітна плата, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати;
- в) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати;
- г) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, кошти, амортизація, інші операційні витрати.

12. При проведенні аналізу витрат за економічними елементами, розрахунок питомої ваги кожного елемента проводять як співвідношення:

- а) окремого елемента витрат до загальної суми елементів витрат;
- б) загальної суми елементів витрат до суми кожного елемента витрат;
- в) окремого елемента витрат до суми собівартості реалізованої продукції;
- г) окремого елемента витрат до обсягу виробництва.

13. Що належить до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг):

- а) витрати на утримання та експлуатацію машин й обладнання;
- б) витрати на аудиторську перевірку;
- в) витрати на службове відрядження;
- г) операційна оренда.

14. Що належить до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг):

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на аудиторську перевірку;
- в) витрати на службове відрядження;
- г) витрати на опалення та водопостачання невиробничих приміщень.

15. До складу повної собівартості виробленої продукції належать:

- а) інші надзвичайні витрати;
- б) адміністративні витрати;
- в) фінансові витрати;
- г) витрати від участі в капіталі.

16. До складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) входять:

- а) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;

- б) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, понаднормативні виробничі витрати;
- в) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут;
- г) виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, понаднормативні виробничі витрати, інші операційні витрати.

17. До прямих відносяться витрати:

- а) які змінюються у прямій залежності від зміни обсягу виробництва;
- б) які не можуть бути розкладені на більш прості елементи;
- в) які можуть бути безпосередньо віднесені до певного об'єкта витрат;
- г) на технологічні цілі.

18. До яких витрат відносяться витрати, які підприємство здійснює в процесі операційної діяльності та які не пов'язані безпосередньо з їх наданням та реалізацією, а саме витрати на дослідження та розробки, собівартість реалізованої іноземної валюти, собівартість реалізованих виробничих запасів, сума безнадійної дебіторської заборгованості, втрати від операційної курсової різниці:

- а) інші операційні витрати;
- б) фінансові витрати;
- в) втрати від участі в капіталі;
- г) інші витрати.

19. До яких витрат відносяться витрати, які підприємство здійснює в процесі звичайної діяльності, а саме збитки від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються за методом участі в капіталі:

- а) інші операційні витрати;
- б) фінансові витрати;
- в) втрати від участі в капіталі;
- г) інші витрати.

20. До яких витрат відносяться витрати, які підприємство здійснює в процесі звичайної діяльності, а саме витрати на відсотки та інші витрати підприємства, які пов'язані із залученням позикового капіталу:

- а) інші операційні витрати;
- б) фінансові витрати;
- в) втрати від участі в капіталі;
- г) інші витрати.

21. До яких витрат відносяться витрати, які підприємство здійснює в процесі звичайної діяльності, а саме витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат) та які безпосередньо пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, а саме собівартість реалізованих фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, втрати від неопераційних курсових різниць:

- а) інші операційні витрати;
- б) фінансові витрати;
- в) втрати від участі в капіталі;
- г) інші витрати.

22. До яких витрат відносяться витрати, які підприємство отримало внаслідок аварій, стихійного лиха або інших подій, повторення яких не очікується в діяльності підприємства:

- а) інші операційні витрати;
- б) фінансові витрати;
- в) втрати від участі в капіталі;
- г) надзвичайні витрати.

23. Аналіз витрат за видами діяльності, які здійснює підприємство в процесі звичайної діяльності та які не пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, спрямовані на оцінку:

- а) структури та показників ефективності їх використання;
- б) складу, структури, динаміки та витрат на 1 гривню доходу;
- в) показників з використанням прийомів групування та елімінування;
- г) показників з використанням економіко-математичних прийомів.

24. Вплив зміни трудомісткості на собівартість виробленої продукції розраховується:

- а) шляхом множення зміни трудомісткості на фактичний обсяг виробництва продукції;
- б) шляхом ділення зміни трудомісткості на фактичний обсяг виробництва продукції;
- в) шляхом множення зміни трудомісткості на обсяг виробництва продукції попереднього року;
- г) шляхом множення трудомісткості на базовий обсяг виробництва продукції.

25. Адміністративні витрати відносяться до такої групи витрат:

- а) постійні;
- б) змінні;

- в) умовно-постійні;
- г) постійних та змінних.

26. Виробничі витрати відносяться до такої групи витрат:

- а) постійні;
- б) умовно-постійні;
- в) умовно-змінні;
- г) змінні.

27. Як розраховується резерв зменшення собівартості, якщо базова трудомісткість складала 35 коп., фактична трудомісткість – 40 коп., базовий обсяг виробництва продукції 3054 тис. грн., фактичний обсяг виробництва продукції – 3116 тис. грн.:

- а) $40 - 35$; б) $3116 - 3054$; в) $(40 - 35) \times 3054$; г) $(40 - 35) \times 3116$.

28. Як розраховується резерв зменшення собівартості, якщо базова матеріаломісткість складала 25 коп., фактична матеріаломісткість – 38 коп., базовий обсяг виробництва продукції – 3050 тис. грн., фактичний обсяг виробництва продукції – 3120 тис. грн.:

- а) $25 - 38$; б) $3120 - 3050$; в) $(38 - 25) \times 3050$; г) $(38 - 25) \times 3120$.

29. Як розраховується резерв зменшення собівартості, якщо базова трудомісткість складала 35 коп., фактична трудомісткість – 48 коп., базовий обсяг виробленої продукції – 3150 тис. грн., фактичний обсяг виробленої продукції – 3220 тис. грн.:

- а) $35 - 48$; б) $3150 - 3220$; в) $(35 - 48) \times 3150$; г) $(48 - 35) \times 3220$.

7.4. Теми рефератів, доповідей

1. Особливості використання функціонально-вартісного аналізу при аналізі витрат підприємства.
2. Оптимізація витрат підприємства – як дієвий інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства.

7.5. Вправи для самостійної роботи

1. Провести аналіз структури витрат звичайної діяльності, зробити відповідні висновки та пропозиції стосовно оптимізації витрат на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатка А.3.

Таблиця 7.5.1.

Аналіз структури витрат звичайної діяльності

Показники	Попередній рік	Звітний рік
1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн		
- питома вага, %		
- відхилення структури від попереднього року, п.п		
2. Адміністративні витрати, тис.грн		
- питома вага, %		
- відхилення структури від попереднього року, п.п		
3. Витрати на збут, тис.грн		
- питома вага, %		
- відхилення структури від попереднього року, п.п		
4. Інші операційні витрати, тис.грн		
- питома вага, %		
- відхилення структури від попереднього року, п.п		
5. Фінансові витрати		
- питома вага, %		
- відхилення структури від попереднього року, п.п		
6. Втрати від участі в капіталі		
- питома вага, %		
- відхилення структури від попереднього року, п.п		
7. Інші витрати, тис.грн.		
- питома вага, %		
- відхилення структури від попереднього року, п.п		
УСЬОГО витрати звичайної діяльності		

2. Провести аналіз впливу факторів на 1 гривню товарної продукції, визначити можливі резерви оптимізації собівартості на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатка А.3.

Таблиця 7.5.2

Аналіз зміни операційних витрат на 1 гривню товарної продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення, %
1. Чистий дохід, тис.грн.			
2. Витрати операційної діяльності, тис.грн			
3. Витрати на одну гривню реалізованої продукції, грн..			

3. Провести аналіз операційних витрат на виробництво продукції за економічними елементами витрат, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатка А.3.

Таблиця 7.5.3

Аналіз операційних витрат на виробництво продукції

за економічними елементами витрат

Елементи витрат	Попередній рік		Звітний рік		В і д х и л е н н я		
	Σ, тис. грн	Питома вага, %	Σ, тис. грн	Питома вага, %	Σ, тис. грн	%	Питома вага, %
А	1	2	3	4	5	6	7
1. Матеріальні витрати							
2. Витрати на оплату праці							
3. Відрахування на соціальні заходи							
4. Амортизація							
5. Інші операційні витрати							
У с ь о г о							

4. Провести аналіз впливу матеріаломісткості продукції на зміну собівартості, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.6.

Таблиця 7.5.4

Загальні показники використання матеріалів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
А	1	2	3
1. Матеріальні витрати, тис. грн.			
2. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.			
3. Матеріаломісткість, коп.			
4. Економія (-), перевитрати (+) матеріальних витрат, тис. грн.	х	х	

5. Провести аналіз впливу трудомісткості продукції на зміну собівартості, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків А.3, А.6.

Таблиця 7.5.5

Загальні показники використання коштів на оплату праці

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
А	1	2	3
1. Витрати на оплату праці, тис. грн.			
2. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.			
3. Трудомісткість, коп.			
4. Економія (-), перевитрати (+) витрат на оплату праці, тис. грн.	х	х	

7.6. Приклад розв'язання вправ

1. Провести аналіз структури витрат звичайної діяльності, зробити відповідні висновки та пропозиції стосовно оптимізації витрат на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.3.

Таблиця 7.6.1.

Аналіз структури витрат звичайної діяльності

Показники	Попередній рік	Звітний рік
1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	112512	137436
- питома вага, %	90,55	83,87
- відхилення структури від попереднього року, п.п	x	-6,68
2. Адміністративні витрати, тис.грн	63	114
- питома вага, %	0,05	0,07
- відхилення структури від попереднього року, п.п	x	0,02
3. Витрати на збут, тис.грн	10849	13606
- питома вага, %	8,73	8,30
- відхилення структури від попереднього року, п.п	x	-0,43
4. Інші операційні витрати, тис.грн	833	12720
- питома вага, %	0,67	7,76
- відхилення структури від попереднього року, п.п	x	7,09
5. Фінансові витрати	-	-
- питома вага, %	-	-
- відхилення структури від попереднього року, п.п	x	-
6. Втрати від участі в капіталі	-	-
- питома вага, %	-	-
- відхилення структури від попереднього року, п.п	x	-
7. Інші витрати, тис.грн.	-	-
- питома вага, %	-	-
- відхилення структури від попереднього року, п.п	x	-
УСЬОГО витрати звичайної діяльності	124257	163876

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення витрат звичайної діяльності на 39619 тис. грн. за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 24924 тис. грн., інших операційних витрат на 11887 тис. грн., витрат на збут на 2757 тис. грн. та адміністративних витрат на 51 тис. грн. Також відбулись зміни у структурі витрат звичайної діяльності, так відбулось збільшення питомої ваги інших операційних витрат на 7,09 п.п. та адміністративних витрат на 0,02 п.п. При цьому відбулось зменшення питомої ваги собівартості реалізованої продукції на 6,68 п.п. та витрат на збут на 0,43 п.п.

Підприємству необхідно звернути увагу на оптимізацію рівня витрат, що забезпечить їх максимальну доцільність та прибутковість.

2. Провести аналіз впливу факторів на 1 гривню товарної продукції, визначити можливі резерви оптимізації собівартості на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.3.

Таблиця 7.6.2

Аналіз зміни операційних витрат на 1 гривню товарної продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення,%
1. Чистий дохід, тис.грн.	127857	165473	29,42
2. Витрати операційної діяльності, тис.грн.	124257	163876	31,88
3. Витрати на одну гривню реалізованої продукції, грн.	97,18	99,03	1,90

Як свідчать дані, наведені в таблиці, на підприємстві за аналізований період відбулось збільшення чистого доходу на 29,42%, при цьому витрати операційної діяльності збільшились на 31,88%, тобто темпи росту витрат випереджають темпи росту чистого доходу, що призвело до збільшення витрат на одну гривню реалізованої продукції на 1,85 коп. або 1,9%.

3. Провести аналіз операційних витрат на виробництво продукції за економічними елементами витрат, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.3.

Аналіз операційних витрат на виробництво продукції
за економічними елементами витрат

Елементи витрат	Попередній рік		Звітний рік		В і д х и л е н н я		
	Σ, тис. грн	Пито- ма вага, %	Σ, тис. грн	Пито- ма вага, %	Σ, тис. грн	%	Пито мої ваги, %
А	1	2	3	4	5	6	7
1. Матеріальні витрати	101330	81,55	127163	77,60	25833	25,49	-3,95
2. Витрати на оплату праці	10949	8,81	11317	6,91	368	3,36	-1,9
3. Відрахування на соціальні заходи	3845	3,09	3988	2,43	143	3,72	-0,66
4. Амортизація	7301	5,88	8688	5,30	1387	19,0	-0,58
5. Інші операційні витрати	832	0,67	12720	7,76	11888	1428,8	7,09
У с ь о г о	124257	100	163876	100	39619	31,88	-

Як свідчать дані, наведені у таблиці, операційні витрати підприємства збільшились на 39619 тис. грн. або 31,88%. Дані зміни відбулись за рахунок збільшення матеріальних витрат на 25833 тис. грн. або 25,49%, інших операційних витрат на 11888 тис. грн. або у 14 разів, амортизаційних відрахувань на 1387 тис. грн. або 19,0%, витрат на оплату праці на 368 тис. грн. або 3,36% та відрахувань на соціальні заходи на 143 тис. грн. або 3,72%.

Також, за аналізований період, на підприємстві відбулись зміни у структурі операційних витрат, так питома вага інших операційних витрат у загальній сумі операційних витрат зросла на 7,09%, а питома вага матеріальних витрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи та амортизаційних відрахувань зменшилась відповідно на 3,95%, 1,9%, 0,66% та 0,58%.

4. Провести аналіз впливу матеріаломісткості продукції на зміну собівартості, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6.

Таблиця 7.6.4

Загальні показники використання матеріалів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
А	1	2	3
1. Матеріальні витрати, тис. грн.	101330	127163	25833
2. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	172593	169900	-2693
3. Матеріаломісткість, коп.	58,71	74,85	16,14
4. Економія (-), перевитрати (+) матеріальних витрат, тис. грн.	х	х	$\frac{16,14 \times 169900}{100} = 27421,86$

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення матеріаломісткості на 16,14 коп., що призвело до перевитрат матеріальних витрат на 27421,86 тис. грн., тобто відбулось збільшення собівартості продукції. Таким чином, підприємство має резерв зменшення собівартості продукції на 27421,86 тис. грн. за рахунок доведення матеріаломісткості до рівня попереднього року.

5. Провести аналіз впливу трудомісткості продукції на зміну собівартості, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.3, Б.6.

Таблиця 7.6.5

Загальні показники використання коштів на оплату праці

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
А	1	2	3
1. Витрати на оплату праці, тис. грн.	14794	15305	511
2. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	172593	169900	-2693
3. Трудомісткість, коп.	8,57	9,08	0,51
4. Економія (-), перевитрати (+) витрат на оплату праці, тис. грн.	х	х	$\frac{0,51 \times 169900}{100} = 866,49$

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення трудомісткості виробленої продукції на 0,51 коп., що призвело до перевитрат витрат на оплату праці на 866,49 тис. грн., тобто відбулось збільшення собівартості на цю суму. Таким чином, підприємство має резерв зменшення собівартості на 866,49 тис. грн. за рахунок доведення трудомісткості до рівня попереднього року.

8. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

1. Організація економічного аналізу фінансових результатів.
2. Методика аналізу динаміки та складу фінансових результатів підприємства.
3. Методика аналізу фінансових результатів від основної операційної діяльності.
4. Методика аналізу кількісного рівня дослідження фінансових результатів.
5. Методика аналізу рівня рентабельності підприємства.

Ключові терміни та поняття

Дохід – грошові кошти або інші активи, отримані в результаті будь-якої діяльності.

Доходи підприємства – це збільшення економічних вигод у вигляді отримання активів або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків власників). Доходи підприємства формуються відповідно до видів його діяльності: звичайної (операційної – основної та іншої, інвестиційної, фінансової, іншої) та надзвичайної.

Звичайна діяльність – це будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, які її забезпечують, або виникають у результаті її проведення.

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Основна діяльність - це операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), які є головною метою створення підприємства та забезпечують основну частину його доходу.

Надзвичайна діяльність – це подія, або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства та не очікується, що вона буде повторюватись періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Валовий дохід (виручка) від реалізації (товарів, послуг) – загальний дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів (податок на додану вартість, акцизи, тощо).

Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів (послуг) – дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, послуг за відрахуванням податків, зборів, знижок тощо.

Інші операційні доходи – це доходи від операційної діяльності, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), які пов'язані з операційною діяльністю підприємства, а саме дохід від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць, повернення попередньо списаних активів, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій) та ін.

Доходи від участі в капіталі – доходи, які отримані від інвестування в асоційовані, дочірні підприємства та спільну діяльність, облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

Інші фінансові доходи – це доходи від отримання дивідендів, відсотків та інших доходів підприємства, які отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, облік яких ведеться за методом участі в капіталі).

Інші доходи – доходи підприємства, які виникають у процесі реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, а також доходи від неопераційних курсових різниць та інші доходи звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Надзвичайні доходи – це доходи підприємства, які виникають за рахунок страхового розміщення та покриття втрат від надзвичайних ситуацій та інші доходи від операцій та подій, які відповідають визначенню надзвичайних подій.

Прибуток – це частина доходу, що залишається на підприємстві після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції (робіт, послуг) та іншими видами діяльності.

Фінансовий результат діяльності підприємства – це прибуток або збиток, який отримано в результаті співвідношення доходів та витрат від відповідного виду діяльності підприємства.

Валовий прибуток – визначається як різниця чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Фінансовий результат від основної операційної діяльності – визначається як різниця між валовим прибутком і адміністративними витратами та витратами на збут.

Фінансовий результат від операційної діяльності – це сума фінансового результату від основної операційної діяльності та результату від іншої операційної діяльності.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування – це сума фінансового результату від операційної діяльності та результату від фінансової діяльності.

Фінансовий результат від надзвичайної діяльності до оподаткування – це прибуток (збиток) підприємства, який отримано від надзвичайних подій при співставленні доходів та витрат його надзвичайної діяльності.

Чистий прибуток – це прибуток, який залишається у підприємства після уплати всіх податків з прибутку від оподаткування.

Аналіз загальної суми прибутку здійснюється шляхом порівняння фактично одержаної суми за звітний період із даними за минулий рік і даними плану (прогнозу) прибутку за звітний період. При цьому докладно аналізують складові частини загальної суми прибутку, вивчають напрями розвитку їх у звітному періоді, аналізують структуру прибутку.

Вклад на покриття постійних витрат і формування прибутку (“ефект виробничого важеля”, маржинальний дохід) – це різниця між виторгом від реалізації продукції (чистом доходом) і змінними витратами на виробництво цієї продукції.

Коефіцієнт вкладу на покриття – відношення вкладу на покриття до обсягу продажу.

Рентабельність – це відносний показник ефективності діяльності підприємства, який показує співвідношення ефекту із наявними (використаними) ресурсами, це сукупність дохідності, вигідності, прибутковості бізнесу.

Загальна рентабельність – характеризує ефективність виробничо-господарської (комерційної) діяльності підприємства.

Рентабельність продукції характеризує ефективність витрат на її виробництво.

Рентабельність реалізації продукції (послуг) – відображає ефективність використання поточних витрат і розраховується як відношення валового прибутку від реалізації до собівартості реалізованої продукції або як відношення валового прибутку від реалізації до обсягу реалізованої продукції (саме в такому вигляді цей показник більше застосовується у зарубіжній практиці).

Рентабельність окремих видів продукції розраховується як відношення прибутку від реалізації окремого виду продукції до його собівартості.

Рентабельність виробництва (підприємства) – найбільш узагальнюючий показник його діяльності, який відображає використання всіх факторів виробництва і реалізації продукції, оборотність господарських коштів, та розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до середньорічної вартості основних засобів та матеріальних оборотних коштів.

Рентабельність персоналу – характеризує величину прибутку, що приходить на одного робітника та обчислюється як відношення прибутку від операційної діяльності до середньорічної чисельності персоналу основної діяльності.

8.1. Структурно-логічні схеми

Основні етапи аналізу фінансових результатів

Рис. 8.1.1. Основні етапи аналізу фінансових результатів

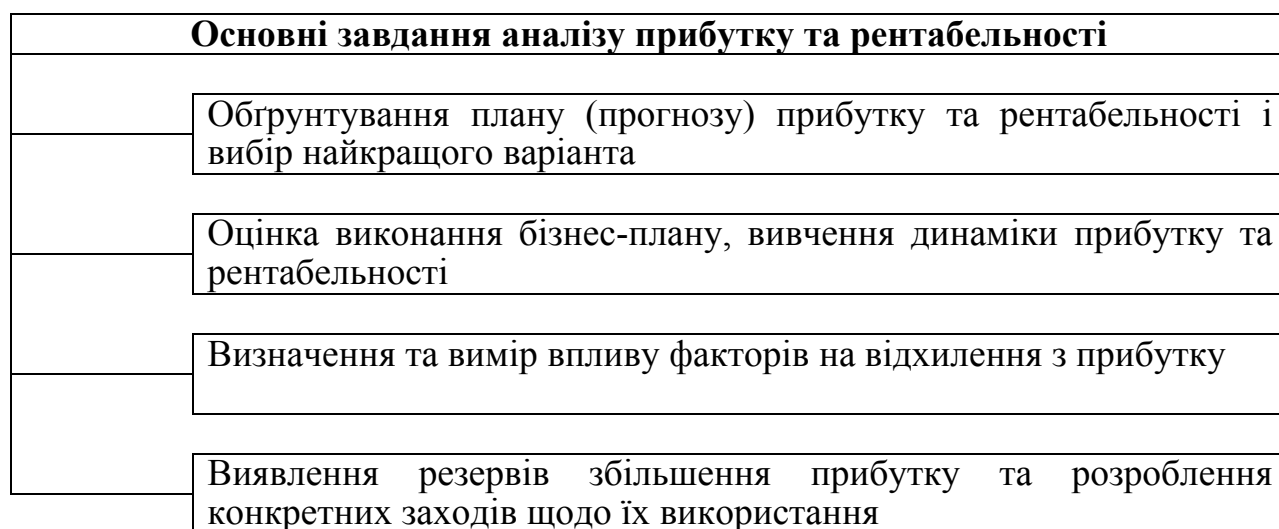

Рис. 8.1.2. Основні завдання аналізу прибутку та рентабельності

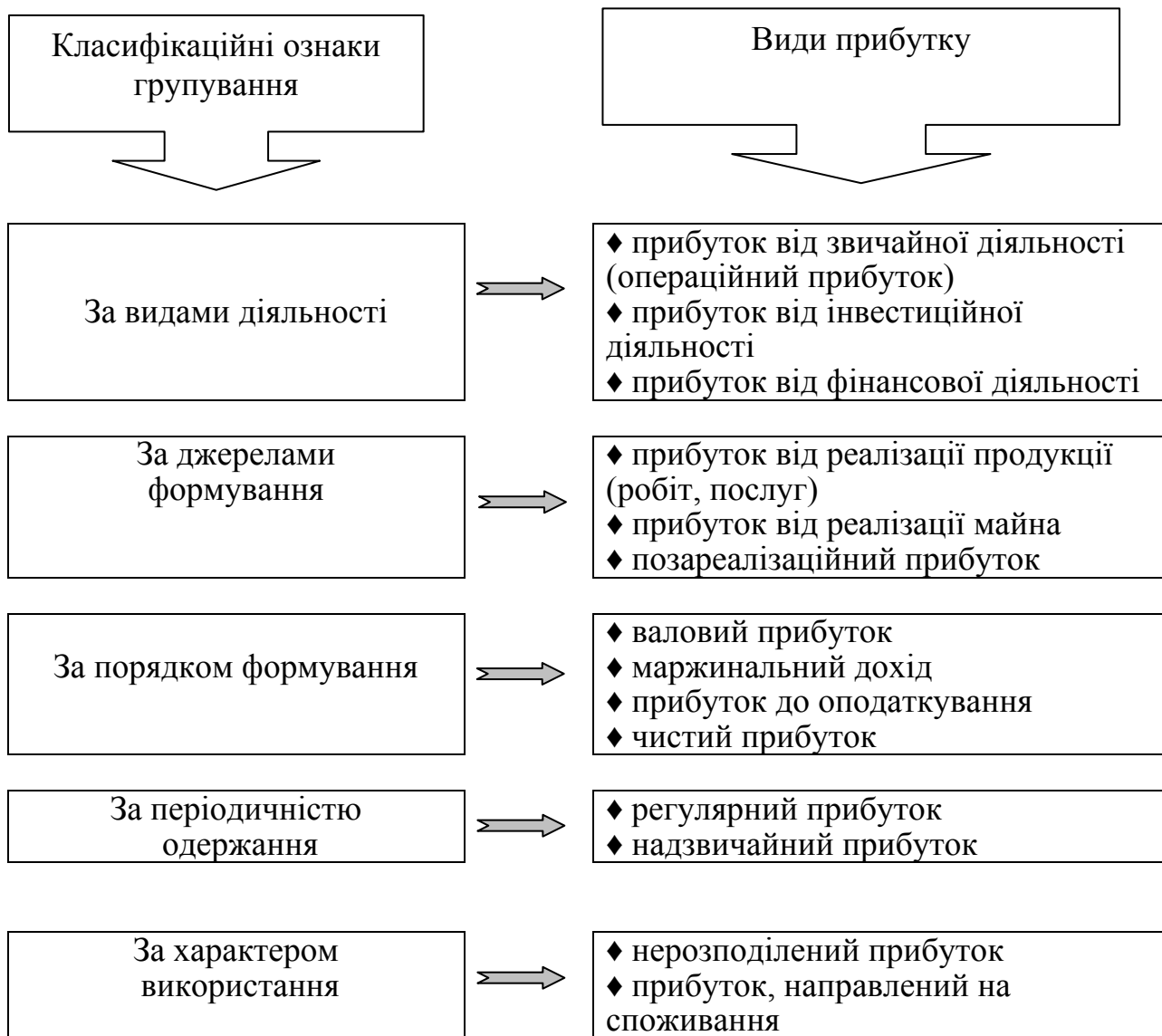

Рис. 8.1.3. Класифікаційні ознаки прибутку

8.2. Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Назвіть один із найважливіших показників, який характеризує ефективність діяльності підприємств і дайте його характеристику.
2. Чому прибуток є важливим узагальнюючим показником оцінки ефективності діяльності суб'єктів господарської діяльності?
3. Назвіть завдання та об'єкти аналізу фінансових результатів.
4. За якими ознаками класифікують прибуток?
5. Які види прибутку Ви знаєте?
6. Назвіть інформаційну базу аналізу прибутку.
7. Назвіть та охарактеризуйте основні поняття про доходи.

8. Які функції виконує прибуток підприємства?
9. Охарактеризуйте основні показники прибутку і порядок їх розрахунку.
10. Як проводиться аналіз динаміки та виконання плану за одержаним прибутком та які джерела інформації використовуються при проведенні аналізу?
11. Які чинники впливають на зміну прибутку від основної операційної діяльності?
12. Як проводиться аналіз впливу чинників на прибуток від основної операційної діяльності та які його особливості?
13. Як визначають вплив структури продажу на прибуток підприємства?
14. Як розраховується резерв збільшення прибутку за рахунок інших операційних доходів та витрат? Які джерела інформації використовуються?
15. Як визначається резерв збільшення прибутку за рахунок доходів та витрат від фінансової діяльності? Які джерела інформації використовуються?
16. Як розраховується резерв збільшення прибутку за рахунок збільшення обсягу реалізації? Які джерела інформації використовуються?
17. Як обчислюється резерв збільшення прибутку за рахунок дотримання запланованої структури реалізації? Які джерела інформації використовуються?
18. Назвіть особливості аналізу взаємозв'язку “витрати – обсяг реалізації – прибуток”.
19. Що називають “ефектом виробничого важеля”?
20. Що характеризують показники рентабельності діяльності підприємства?
21. Які показники рентабельності Ви знаєте?
22. Як розраховується загальна рентабельність підприємства?
23. Як розраховується показник рентабельності реалізації продукції (послуг) і що він відображає?
24. Як розраховується показник рентабельності персоналу?
25. Які чинники впливають на зміну рентабельності персоналу?

8.3. Тестові завдання

1. Реалізацію продукції сучасного підприємства точніше характеризує показник:

- а) дохід підприємства;
- б) чистий дохід підприємства;
- в) обсяг наданих послуг;
- г) обсяг виробленої продукції.

2. Усі складові прибутку підприємства – це:

- а) прибуток від операційної та фінансової діяльності;
- б) прибуток від операційної, інвестиційної, фінансової та надзвичайної діяльності підприємства;
- в) фінансові результати від основної операційної, надзвичайної діяльності та інші операційні доходи;
- г) прибуток від основної операційної та іншої операційної діяльності.

3. Валовий прибуток, маржинальний дохід, прибуток до оподаткування та чистий прибуток – це класифікація прибутку за:

- а) порядком формування;
- б) видами діяльності;
- в) джерелами формування;
- г) періодичністю одержання;
- д) характером використання.

4. Регулярний прибуток та надзвичайний прибуток – це класифікація прибутку за:

- а) порядком формування;
- б) видами діяльності;
- в) джерелами формування;
- г) періодичністю одержання;
- д) характером використання.

5. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), прибуток від реалізації майна, позареалізаційний прибуток – це класифікація прибутку за:

- а) порядком формування;
- б) видами діяльності;
- в) джерелами формування;
- г) періодичністю одержання;

д) характером використання.

6. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування – це:

- а) валовий прибуток та фінансові доходи;
- б) фінансовий результат від таких різних видів звичайної діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової та ін.;
- в) фінансовий та інші доходи і витрати;
- г) фінансовий результат від основної операційної діяльності.

7. Фінансові результати від основної операційної діяльності визначаються таким чином:

- а) валовий прибуток - адміністративні витрати - витрати на збут;
- б) валовий прибуток + інші операційні доходи - інші операційні витрати;
- в) немає правильного варіанта відповіді.
- г) валовий прибуток – собівартість реалізованої продукції.

8. Чистий прибуток підприємства визначається таким чином:

- а) як різниця між сукупними доходами і сукупними витратами підприємства;
- б) як різниця між валовим доходом і валовими витратами підприємства;
- в) як сума операційного прибутку та прибутку від фінансової діяльності;
- г) як різниця між чистим доходом і операційними витратами підприємства;

9. Який показник обчислюється як різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції . . .

- а) чистий прибуток;
- б) операційний прибуток;
- в) прибуток від звичайної діяльності;
- г) валовий прибуток.

10. Валовий прибуток підприємства визначається таким чином:

- а) як сума операційного прибутку та прибутку від фінансової діяльності;
- б) як різниця між валовим доходом і валовими витратами підприємства;
- в) як різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції;
- г) як різниця між чистим доходом і сукупними витратами підприємства.

11. Визначити характер змін валового прибутку при зміні виробничої собівартості продажу:

- а) зростання виробничої собівартості реалізації призводить до збільшення валового прибутку;

- б) зростання виробничої собівартості продажу призводить до зменшення валового прибутку;
- в) зростання виробничої собівартості реалізації не призводить до змін валового прибутку;
- г) зростання виробничої собівартості продукції не призводить до змін валового прибутку.

12. Визначити сукупність прийомів стосовно загальної оцінки виконання плану та динаміки фінансових результатів підприємства:

- а) горизонтальний, вертикальний, групування, порівняння та деталізації;
- б) трендовий, горизонтальний, вертикальний, групування та деталізації;
- в) кореляційний, горизонтальний, вертикальний, групування та деталізації;
- г) сальдовий, горизонтальний, вертикальний, групування, порівняння та деталізації.

13. На прибуток від основної операційної діяльності впливають такі чинники:

- а) зміна обсягу виробництва продукції; зміна виробничої собівартості; зміна рентабельності;
- б) зміна структури послуг; зміна обсягу реалізації; зміна цін; зміна залишків готової продукції;
- в) зміна структури послуг; зміна обсягу реалізації; зміна собівартості реалізованих послуг; зміна цін;
- г) зміна структури послуг; зміна обсягу реалізації; зміна собівартості реалізованих послуг; зміна цін; зміна адміністративних витрат та витрат на збут.

14. Адміністративні витрати слід віднести до такої групи витрат:

- а) постійні;
- б) змінні;
- в) умовно-постійні;
- г) умовно-змінні.

15. Указати спосіб розрахунків впливу реалізаційних цін на прибуток від основної операційної діяльності:

- а) шляхом порівняння фактичного доходу з базисним;
- б) шляхом порівняння фактичного чистого доходу з базисним, перерахованим на фактичний обсяг і склад продажу;
- в) шляхом порівняння фактичного чистого доходу з базисним, перерахованим на фактичний обсяг продажу;
- г) шляхом порівняння фактичного доходу з фактичною собівартістю реалізації.

16. Указати спосіб розрахунку впливу зміни обсягу реалізації на прибуток від основної операційної діяльності:

- а) шляхом порівняння фактичного прибутку від основної операційної діяльності з базисним;
- б) шляхом порівняння базисного операційного прибутку, перерахованого на фактичний обсяг і склад продажу з базисним операційним прибутком;
- в) шляхом порівняння фактичного операційного прибутку з базисним, перерахованим на фактичний обсяг продажу;
- г) шляхом порівняння фактичного доходу з фактичною собівартістю реалізації.

17. Указати спосіб розрахунку впливу зміни собівартості реалізованої продукції на прибуток від основної операційної діяльності:

- а) шляхом порівняння фактичної собівартості реалізованої продукції з базисною та зміною знака результату на протилежний;
- б) шляхом порівняння фактичної собівартості реалізованої продукції з базисним її показником, перерахованим на фактичний обсяг реалізації;
- в) шляхом порівняння фактичної собівартості реалізованої продукції з базисним її показником, перерахованим на фактичний обсяг реалізації та зміною знака результату на протилежний;
- г) шляхом порівняння фактичного доходу з фактичною собівартістю реалізації.

18. Резерв збільшення прибутку підприємства через збільшення обсягу реалізації розраховується, як:

- а) сума резерву реалізації помножена на витрати на 1 грн. виробленої продукції;
- б) сума резерву реалізації помножена на планову рентабельність реалізованої продукції;
- в) сума резерву реалізації поділена на фактичну рентабельність реалізованої продукції;
- г) сума резерву реалізації поділена на планову рентабельність реалізованої продукції;

19. Вклад на покриття постійних витрат і формування прибутку – це різниця між . . .

- а) вибором від реалізації продукції і постійними витратами на виробництво продукції;
- б) вибором від реалізації продукції і змінними витратами на виробництво продукції;
- в) вибором від реалізації продукції і повною собівартістю продукції;
- г) вибором від реалізації продукції і чистим прибутком.

20. Коефіцієнт вкладу на покриття – це відношення . . .

- а) вкладу на покриття до обсягу продаж;
- б) обсягу продаж до вкладу на покриття;
- в) чистого прибутку до обсягу продаж;
- г) обсягу продаж до чистого прибутку.

21. Рентабельність – це . . .

- а) відносний показник ефективності діяльності підприємства;
- б) сума отриманого прибутку підприємством;
- в) показник аналізу платоспроможності підприємства;
- г) показник аналізу витрат основної операційної діяльності.

22. Аналіз рентабельності передбачає . . .

- а) розрахунок коефіцієнтів рентабельності, коефіцієнтів ефективності розподілу прибутку;
- б) розрахунок коефіцієнтів прибутковості діяльності;
- в) структурний аналіз прибутку;
- г) структурний аналіз витрат основної операційної діяльності.

23. Рентабельність продажу можна розрахувати за даними . . .

- а) балансу підприємства;
- б) звіту про фінансові результати;
- в) звіту про рух грошових коштів;
- г) звіту про власний капітал.

24. Як розраховується фінансовий результат операційної діяльності підприємства, виходячи з такої інформації: валовий прибуток – 150 тис.грн.; доходи від операційної оренди активів – 5 тис.грн.; адміністративні витрати – 45 тис.грн.; витрати на збут – 20 тис.грн.; інші операційні витрати - 2 тис.грн.

- а) $150 + 5 - 45 - 20 - 2$;
- б) $150 - 5 + 2 - 45 - 20$;
- в) $150 + 5 + 2 - 45 + 20$;
- г) $150 - 5 - 45 - 20 - 2$.

25. Як розраховується прибуток від звичайної діяльності при наявності такої інформації: прибуток від звичайної діяльності до оподаткування - 50000 грн.; прибуток від операційної діяльності - 45000 грн.; податок на прибуток – 25 %.

- а) $50 + 45 \times 25$;
в) $45 - 45 \times 0,25$;

- б) $50 - (50 \times 25 : 100)$;
г) $50 - 50 \times 0,25$.

26. Як розраховується чистий прибуток, якщо прибуток від операційної діяльності – 300 тис. грн., доход від участі в капіталі – 20 тис. грн., фінансові витрати – 70 тис. грн., податок на прибуток від звичайної діяльності – 78 тис. грн.:

- а) $300 + 20 - 70 - 78$;
в) $300 + 20 - 70$;

- б) $300 - 70 - 78$;
г) $300 - 20 + 70 + 78$.

27. Як розраховується фінансовий результат від операційної діяльності, виходячи з наступної інформації: валовий прибуток – 180, доходи від реалізації оборотних активів – 7, адміністративні витрати – 52, витрати на збут – 4 тис. грн., інші операційні витрати – 8 тис. грн.

- а) $180 + 8 - 52 - 4$;
в) $180 - 52 - 4 - 8$;

- б) $180 + 7 - 52 - 4$;
г) $180 + 7 - 52 - 4 - 8$.

28. Показник рентабельності персоналу розраховується, як відношення:

- а) чистого прибутку до середньоспискової чисельності персоналу основної діяльності;
б) прибутку від операційної діяльності до середньоспискової чисельності персоналу основної діяльності;
в) чистого доходу від реалізації продукції до середньоспискової чисельності штатних працівників підприємства.;
г) чистого доходу до середньоспискової чисельності робітників.

8.4. Теми рефератів, доповідей

1. Аналіз прибутку як інструмент оптимізації доходів та витрат підприємства.
2. Особливості проведення аналізу взаємозв'язку “витрати – обсяг реалізації – прибуток”.
3. Аналіз рентабельності діяльності підприємства.

8.5. Вправи для самостійної роботи

1. Оцінити виконання завдання з отриманого прибутку, розрахувати показники та зробити висновки. Для розрахунків використовувати дані додатка А.3.

Таблиця 8.5.1

Аналіз динаміки отриманого прибутку підприємства

Показники	Минулий рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн	Відхилення	
			(+, -) тис. грн	у %
1. Прибуток від основної операційної діяльності				
2. Результат від інших операцій, які пов'язані з операційною діяльністю				
2.1. Інші операційні доходи				
2.2. Інші операційні витрати				
3. Фінансовий результат від операційної діяльності				
4. Результат від фінансової діяльності				
4.1. Дохід від участі в капіталі				
4.2. Втрати від участі в капіталі				
4.3. Інші фінансові доходи				
4.4. Інші витрати				
4.5. Інші доходи				
4.6. Фінансові витрати				
5. Фінансові результати від звичайної діяльності				
6. Результат від надзвичайних подій				
7. Загальна сума отриманого прибутку				

2. Провести вертикальний та горизонтальний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Для розрахунків використовувати дані додатка А.3.

Структурно-динамічний аналіз основних елементів формування фінансових
результатів

Показники	Сума, тис. грн.		Структура елементів формування чистого прибутку, %		Зміна структури, пунктів
	попередній рік	звітний рік	попередній	звітний	
1. Чистий дохід			100	100	-
2. Собівартість реалізованої продукції					
3. Валовий прибуток					
4. Адміністративні витрати					
5. Витрати на збут					
6. Прибуток від основної операційної діяльності					
7. Операційні доходи					
8. Операційні витрати					
9. Прибуток від операц. діяльності					
10. Фінансові доходи					
11. Фінансові витрати					
12. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування					
13. Чистий прибуток					

3. Провести аналіз впливу чинників на прибуток від основної операційної діяльності. Для розрахунків використовувати дані додатка А.3.

Аналіз прибутку від основної операційної діяльності

Показники	Попередній рік (базис)	Згідно з базисом на фактичну реалізацію	Звітний рік	Найменування чинників	Вплив на прибуток	
					Розрахунок	Сума
А	1	2	3	4	5	6
1. Виручка від реалізації (без ПДВ)				1. Зміна цін	1.3.- 1.2.	
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції				2. Зміна виробничої собівартості	2.3.- 2.2.	
3.Адміністративні витрати				3. Зміна адміністративних витрат	3.3.- 3.2.	
4. Витрати на збут				4. Зміна витрат на збут	4.3.- 4.2.	
5. Прибуток від основної операційної діяльності				5. Зміна обсягу реалізації	6.2.- 5.1.	
6. Прибуток при фактичному обсязі реалізації				6. Зміна складу продукції	5.2.- 6.2.	
Загальне відхилення прибутку від основної операційної діяльності (факт –попередній рік)						

4. Оцінити виконання завдання з системи показників рентабельності продажу підприємства. Розрахувати недостатні показники, зробити висновки та пропозиції, стосовно зростання рентабельності продажу на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатка А.3.

Таблиця 8.5.4

Аналіз показників рентабельності

Показники	Попередній рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн	Відхилення (+, -)
А	1	2	3
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації			
2. Прибуток від основної операційної діяльності			
3. Прибуток від операційної діяльності			
4. Прибуток від звичайної діяльності			
5. Чистий прибуток			
6. Рентабельність продажу від основної операційної діяльності ($\frac{m_2}{m_1} \times 100$)			
7. Рентабельність продажу від операційної діяльності ($\frac{n_3}{n_1} \times 100$)			
8. Чиста рентабельність продажу ($\frac{n_5}{n_1} \times 100$)			
9. Повна собівартість основної операційної діяльності			
10. Рівень рентабельності основної операційної діяльності, %: $\frac{п.2}{п.9} \times 100$			

8.6. Приклад розв'язання вправ

1. Оцінити виконання завдання з отриманого прибутку, розрахувати показники та зробити висновки. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.3.

Таблиця 8.6.1

Аналіз динаміки отриманого прибутку підприємства

Показники	Минулий рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн	Відхилення	
			(+, -) тис. грн	у %
1. Прибуток від основної операційної діяльності	4433	14317	9884	223,0
2. Результат від інших операцій, які пов'язані з операційною діяльністю	-833	-12720	-11887	1427,0
2.1. Інші операційні доходи	-	-	-	-
2.2. Інші операційні витрати	833	12720	11887	1427,0
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	3600	1597	-2003	-55,64
4. Результат від фінансової діяльності	-	-	-	-
4.1. Дохід від участі в капіталі	-	-	-	-
4.2. Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-
4.3. Інші фінансові доходи	-	-	-	-
4.4. Інші витрати	-	-	-	-
4.5. Інші доходи	-	-	-	-
4.6. Фінансові витрати	-	-	-	-
5. Фінансові результати від звичайної діяльності	3600	1597	-2003	-55,64
6. Результат від надзвичайних подій	-	-	-	-
7. Загальна сума отриманого прибутку	3600	1597	-2003	-55,64

Як свідчать дані, наведені у таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення прибутку на 2003 тис. грн. або 55,64%. Дані зміни відбулись за рахунок збільшення збитку від іншої операційної діяльності на 11887 тис. грн. або 14,27 рази, при цьому прибуток від основної операційної діяльності збільшився на 9884 тис. грн. або у 2,23 рази.

2. Провести вертикальний та горизонтальний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.3.

Таблиця 8.6.2

Структурно-динамічний аналіз основних елементів формування фінансових результатів

Показники	Сума, тис. грн.		Структура елементів формування чистого прибутку, %		Зміна структури, пунктів
	попередній рік	звітний рік	попередній	звітний	
1. Чистий дохід	127857	165473	100	100	-
2. Собівартість реалізованої продукції	112512	137436	88,0	83,06	-4,94
3. Валовий прибуток	15345	28037	12,0	16,94	4,94
4. Адміністративні витрати	63	114	0,05	16,94	16,89
5. Витрати на збут	10849	13606	8,49	8,22	-0,27
6. Прибуток від основної операційної діяльності	4433	14317	3,47	8,65	5,18
7. Операційні доходи	-	-	-	-	-
8. Операційні витрати	833	12720	0,65	7,69	7,04
9. Прибуток від операц. діяльності	3600	1597	2,82	0,97	0,15
10. Фінансові доходи	-	-	-	-	-
11. Фінансові витрати	-	-	-	-	-
12. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	3600	1597	2,82	0,97	0,15
13. Чистий прибуток	2700	1198	2,11	0,72	-1,39

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві питома вага виробничих витрат у виручці від реалізації складала більш, ніж на 80%. Причому спостерігається тенденція щодо зменшення собівартості в структурі виручки від реалізації на 4,94 п.п. Негативним моментом є зростання адміністративних витрат на 16,89 п.п., також

відбувається збільшення витрат на збут, але їх частка в обсязі реалізації зменшилась на 0,27 п.п.

Також слід відзначити, що у звітному періоді підприємство не отримувало операційних доходів, але відбулось збільшення операційних витрат і їх частка в обсязі реалізації збільшилась на 7,04 п.п.

Отже, збільшення витрат підприємства призвело до зменшення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування та чистого прибутку підприємства в загальній сумі обсягу реалізації, що є негативною тенденцією.

3. Провести аналіз впливу чинників на прибуток від основної операційної діяльності. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.3.

Таблиця 8.6.3

Аналіз прибутку від основної операційної діяльності

Показники	Попередній рік (базис)	Згідно з базисом на фактичну реалізацію	Звітний рік	Найменування чинників	Вплив на прибуток	
					Розрахунок	Сума
А	1	2	3	4	5	6
1. Виручка від реалізації (без ПДВ)	127857	$\frac{127857 \times 129.4}{100}$ 165447	165473	1. Зміна цін	$165473 - 165447 =$ 26	+26
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції	112512	$\frac{112512 \times 129.4}{100}$ 145591	137436	2. Зміна виробничої собівартості	$137436 - 145591 =$ -8155	+8155
3. Адміністративні витрати	63	63	114	3. Зміна адміністративних витрат	$114 - 63 =$ 51	-51
4. Витрати на збут	10849	$\frac{10894 \times 129.4}{100}$ 14039	13606	4. Зміна витрат на збут	$13606 - 14039 =$ -433	+433
5. Прибуток від основної операційної діяльності	4433	5754	14317	5. Зміна обсягу реалізації	$5736 - 4433 =$ 1303	+1303
6. Прибуток при фактичному обсязі реалізації	x	$\frac{4433 \times 129.4}{100} =$ 5736	x	6. Зміна складу продукції	$5754 - 5736 =$ 18	+18
Загальне відхилення прибутку від основної операційної діяльності (факт – попередній рік)					$14317 - 4433 =$	9884

* 129,4% - темп росту обсягу реалізації.

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення прибутку від основної операційної діяльності на 9884 тис. грн. за рахунок зменшення виробничої собівартості на 8155 тис. грн., збільшення обсягу реалізації на 1303 тис. грн., зменшення витрат на збут на 433 тис. грн., зміни цін на реалізовану продукцію на 26 тис. грн. та поліпшення структури реалізації продукції на 18 тис. грн. Але у той же час відбулось збільшення адміністративних витрат підприємства, що призвело до зменшення прибутку від основної операційної діяльності на 51 тис. грн. Таким чином, підприємство має змогу збільшити прибуток від основної операційної діяльності на 51 тис. грн. за рахунок доведення адміністративних витрат до рівня попереднього року.

4. Оцінити виконання завдання з системи показників рентабельності продажу підприємства. Розрахувати недостатні показники, зробити висновки та пропозиції, стосовно зростання рентабельності продажу на підприємстві. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.3.

Таблиця 8.6.4

Аналіз показників рентабельності

Показники	Попередній рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн	Відхилення (+, -)
А	1	2	3
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації	127857	165473	37616
2. Прибуток від основної операційної діяльності	4433	14317	9884
3. Прибуток від операційної діяльності	3600	1597	-2003
4. Прибуток від звичайної діяльності	3600	1597	-2003
5. Чистий прибуток	2700	1198	-1502
6. Рентабельність продажу від основної операційної діяльності ($\frac{m_2}{m_1} \times 100$)	3,47	8,65	5,18
7. Рентабельність продажу від операційної діяльності ($\frac{n_3}{n_1} \times 100$)	2,82	0,97	-1,85
8. Чиста рентабельність продажу ($\frac{n_5}{n_1} \times 100$)	2,11	0,72	-1,39
9. Повна собівартість основної операційної діяльності	112512	137436	24924
10. Рівень рентабельності основної операційної діяльності, %: $\frac{п.2}{п.9} \times 100$	3,94	10,42	6,48

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення рентабельності продажу від основної операційної діяльності на 5,18% та збільшення рентабельності основної операційної діяльності на 6,48%, але у той же час відбулось зменшення рентабельності продажу від операційної діяльності на 1,85% та зменшення чистої рентабельності продажу на 1,39%. Дана ситуація склалась на підприємстві в зв'язку з тим, що темпи зростання чистого доходу випереджають темпи зростання собівартості реалізованої продукції, що у свою чергу призводить до зростання рентабельності основної операційної діяльності, але із-за збільшення витрат пов'язаних з іншою операційною діяльністю відбувається зменшення рентабельності операційної діяльності.

Таким чином, підприємству необхідно звернути особливу увагу на іншу операційну діяльність, а саме на інші операційні витрати, всебічно їх проаналізувати і знайти напрямки їх оптимізації, що дозволить в подальшому збільшити прибуток від даного виду діяльності та підвищити рентабельність.

9. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

1. Організація економічного аналізу фінансового стану підприємства.
2. Методика аналізу динаміки складу і структури активів підприємства і джерел їхнього фінансування. Аналіз причин зміни оборотних коштів на підприємстві.
3. Методика аналізу абсолютних і відносних показників фінансової стійкості підприємства.
4. Методика аналізу ліквідності й платоспроможності підприємства.
5. Методика аналізу ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Ключові терміни та поняття

Фінансовий стан – це здатність (спроможність) підприємства фінансувати свою діяльність.

Валюта балансу - це орієнтована сума коштів, вона є обліковою величиною і не відображає реальної суми, яку можна отримати в разі ліквідації підприємства.

Коефіцієнт приросту майна підприємства – визначається як співвідношення різниці валюти балансу на кінець та на початок року до її величини на початок року.

Монетарні активи – статті балансу, що відображають засоби і зобов'язання в поточній грошовій оцінці.

Немонетарні активи – основні засоби, незакінчене капітальне будівництво, виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари для продажу.

Реальні активи – це реально існуюче власне майно і фінансові вкладення за їх дійсною вартістю.

Коефіцієнт прибутковості (рентабельності) капіталу – це узагальнюючий показник міри ефективності використання капіталу, визначається відношенням прибутку до середньорічної суми капіталу.

Грошовий потік - неперервний процес руху коштів у часі та вимірювач спроможності підприємства покривати свої витрати і погашати зобов'язання власними ресурсами.

Самофінансування – це фінансування за рахунок заробленого підприємством прибутку.

Капітал – це засоби, які є в розпорядженні суб'єкта господарювання для здійснення діяльності з метою одержання прибутку.

Основний капітал – це вкладення коштів з довгостроковою метою в основні засоби, фінансові інвестиції, нематеріальні активи, спільні підприємства та ін.

Коефіцієнт прибутковості (рентабельності) основного капіталу – це показник ефективності використання основного капіталу, який характеризує розмір прибутку в розрахунку на одну гривню вартості основного капіталу й обчислюється як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основного капіталу.

Обіговий (оборотний) капітал – перебуває у сфері виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів) та у сфері обігу (готова продукція на складі та відвантажена покупцям, кошти в розрахунках, короткострокові фінансові вкладення, готівка в касі, кошти на рахунках у банках, товари та ін.) Він функціонує як у грошовій, так і матеріальній формах.

Статутний капітал – це сума засобів засновників для забезпечення статутної діяльності.

Додатковий капітал – це джерело засобів підприємства, яке утворюється в результаті переоцінки майна або продажу акцій за ціною, вищою від їхньої номінальної вартості.

Резервний капітал - створюється згідно з законодавством або відповідно до установчих документів за рахунок чистого прибутку підприємства.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) - показує, на скільки збільшилась величина власного капіталу підприємства за рахунок результатів його діяльності.

Засоби спеціального призначення і цільового фінансування - це безоплатно отримані цінності від фізичних і юридичних осіб, а також безповоротні та поворотні бюджетні асигнування на утримання об'єктів соціальної інфраструктури і на відновлення платоспроможності підприємств на бюджетному фінансуванні.

Позиковий капітал – це кредити банків і фінансових компаній, позики, кредиторська заборгованість, лізинг, комерційні папери та ін.

Дебіторська заборгованість – це заборгованість підприємств, організацій, осіб даному підприємству.

Кредиторська заборгованість – заборгованість постачальникам ресурсів, персоналові підприємства з оплати праці, бюджетові, позабюджетним фондам.

Фінансовий леверидж – це взаємозв'язок між прибутком і співвідношенням позикового та власного капіталу, потенційна можливість впливати на прибуток шляхом зміни обсягу і структури власного та позикового капіталу.

Фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

Наявність власних оборотних коштів (ВОК), їх збереження та ефективне використання – важлива ознака фінансової стійкості підприємства. ВОК визначають як різницю між загальною сумою власного капіталу, забезпечення наступних витрат і платежів та довгострокових зобов'язань (I, II

та III розділи пасиву балансу) та необоротними активами (I розділ активу балансу) або як різницю між поточними активами та поточними зобов'язаннями.

Платоспроможність – це наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які випливають із кредитних та інших операцій грошового характеру.

Ліквідність балансу – можливість суб'єкта господарювання перетворити активи в готівку і погасити свої платіжні зобов'язання.

Ліквідність активів – це величина, зворотна ліквідності балансу за часом перетворення активів у грошові кошти. Що необхідно менше часу для перетворення того чи іншого активу в грошову форму, то вища його ліквідність.

Ступінь ліквідності активу - визначається проміжком часу, необхідним для його перетворення у грошову форму.

Ліквідність підприємства – це фінансова гнучкість, тобто здатність позичати кошти з різних джерел, збільшувати акціонерний капітал, продавати активи, швидко реагувати на кон'юнктуру ринку і т. ін.

Кредитоспроможність – здатність своєчасно розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

Кредитоспроможність позичальника – це наявність передумов для одержання кредиту і здатність повністю та в установлений термін розраховуватися з банком за своїми зобов'язаннями.

Фінансове прогнозування має за мету передбачити можливі очікувані негативні зміни фінансового стану, визначити ймовірність банкрутства підприємства.

Діагностика ймовірності банкрутства – проводиться прогнозування обсягу реалізації продукції, доходів, витрат, чистих грошових потоків та складається прогнозний баланс.

Структурно-логічні схеми

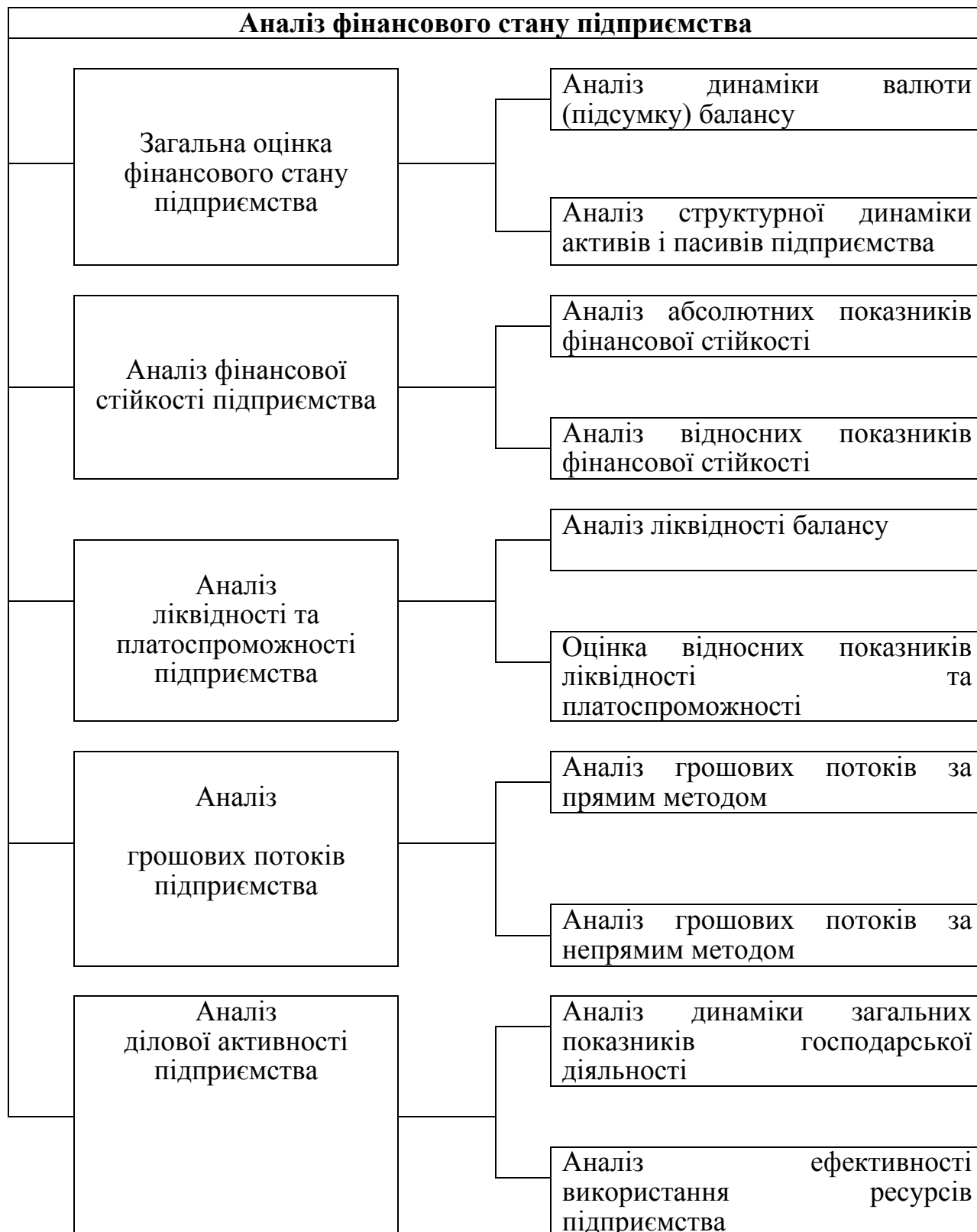

Рис. 9.1.1. Основні етапи аналізу фінансового стану підприємства

Рис. 9.1.2. Класифікація видів аналізу фінансового стану підприємства

Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства	
	Оцінка динаміки, складу та структури активів і пасивів
	Визначення динаміки негативних статей балансу
	Оцінка різких змін окремих статей балансу
	Аналіз ліквідності та платоспроможності
	Оцінка фінансової стійкості
	Оцінка грошових потоків
	Аналіз ділової активності
	Оцінка стану на ринку цінних паперів
	Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства
	Оцінка імовірності неплатоспроможності та банкрутства
	Пошук шляхів покращення фінансово-майнового стану підприємства

Рис. 9.1.3. Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства

Етапи експрес-аналізу	
Перший етап	проводиться перевірка показників фінансової звітності за формальними та якісними ознаками (наявність усіх необхідних форм і додатків, відповідність підсумків, взаємна ув'язка показників різноманітних форм звітності)
Другий етап	встановлюється характер змін у складі засобів підприємства та в їх джерелах, які відбулися в аналізованому періоді
Третій етап	здійснюється розрахунок та оцінка динаміки відносних показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання
Четвертий етап	формування висновків та рекомендацій за результатами проведеного аналізу

Рис. 9.1.4. Етапи проведення експрес-аналізу

Показники структури капіталу	За терміном розміщення	Довгостроковий капітал	Основні засоби
		Поточні активи	Довготермінові фінансові вкладення
			Нематеріальні активи
	Запаси		
	За джерелами утворення	Власний капітал	Дебіторська заборгованість
			Короткострокові фінансові вкладення
Грошові кошти			
Ефективність використання капіталу	Прибутковість (рентабельність) капіталу	Джерела власних коштів	
		Позиковий капітал	
		Довготермінові фінансові зобов'язання	
Інтенсивність використання капіталу	Оборотність капіталу	Короткострокові фінансові зобов'язання	
		Прибутковість загального капіталу	
		Прибутковість оборотного капіталу	
Кредитоспроможність	Попередня оцінка позичальника	Прибутковість власного капіталу	
		Коефіцієнт оборотності	
		Тривалість одного обороту	
		Платоспроможність	Період функціонування підприємства
			Наявність бізнес-плану
	Прибуткова діяльність		
	Погашення позик у минулому		
	Сплата відсотків за користування кредитом		
	Фінансова стійкість	Показники структури капіталу	Коефіцієнт абсолютної ліквідності
			Коефіцієнт швидкої ліквідності
			Коефіцієнт поточної ліквідності
		Показники стану основних коштів	Коефіцієнт фінансової незалежності
			Коефіцієнт фінансової стійкості
			Коефіцієнт фінансової залежності
		Показники стану оборотних засобів	Плече фінансового важеля
			Частка основного капіталу у власному
			Коефіцієнт модернізації
			Коефіцієнт реальної вартості майна
	Надійність		Коефіцієнт стабільності структури оборотних коштів
			Коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу
Коефіцієнт забезпечення матеріальних оборотних фондів власними джерелами фінансування			
Коефіцієнт забезпечення кредиту			
Оборотність дебіторської заборгованості			
		Оборотність кредиторської заборгованості	
		Оборотність готової продукції	

Рис. 9.1.5. Система показників оцінки фінансового стану підприємства

Питання для роздуму, самоперевірки, повторення

1. Назвіть джерела інформації для аналізу фінансового стану підприємства.
2. Як групуються активи підприємства?
3. Які активи належать до монетарних?
4. Які активи відносяться до немонетарних?
5. У чому полягає сутність вертикального та горизонтального аналізу балансу?
6. За якою методикою проводиться аналіз причин зміни оборотних коштів?
7. Як класифікується капітал підприємства?
8. Назвіть основні завдання аналізу джерел коштів підприємства.
9. Як визначається наявність власних оборотних коштів?
10. Чим зумовлюється фінансова стійкість підприємства?
11. Чи існує взаємозв'язок фінансової стійкості та платоспроможності підприємства?
12. Назвіть основні завдання аналізу фінансової стійкості підприємства.
13. За допомогою яких відносних показників проводиться аналіз фінансової стійкості підприємства? Як вони розраховуються?
14. Чи існує взаємозв'язок між показниками ліквідності й платоспроможності підприємства?
15. На які групи поділяються активи підприємства за ступенем ліквідності?
16. Які активи є найбільш ліквідними?
17. Назвіть показники та їх розрахунок за допомогою яких проводиться аналіз ліквідності.
18. Які показники відображають ефективність використання обігових коштів?
19. Які чинники впливають на зміну оборотності оборотних коштів?
20. Унаслідок чого відбувається вивільнення грошових коштів з обороту?

Тестові завдання

1. Прийомом вертикального аналізу встановлюється:

- а) зміна показників звітного періоду порівняно з попереднім звітним періодом;
- б) зміна фактичних фінансових показників порівняно з плановими;
- в) зміна структури фінансових показників;
- г) зміна структури фінансових показників порівняно з плановими.

2. Прийомом горизонтального аналізу встановлюється:

- а) зміна показників звітного періоду порівняно з базисним періодом;
- б) зміна даних питомої ваги фактичних фінансових показників порівняно з плановими;
- в) зміна структури фінансових показників;
- г) зміна даних питомої ваги та структури фактичних фінансових показників.

3. Горизонтальний, вертикальний, порівняльний та інтегральний види аналізу – це класифікація . . .

- а) за суб'єктами аналізу;
- б) за змістом питань, які вивчаються;
- в) за методом проведення;
- г) за об'єктами аналізу.

4. Дані, що наводяться в активі балансу підприємства, показують . . .

- а) розміщення капіталу, що перебуває в розпорядженні підприємства;
- б) джерела фінансових ресурсів;
- в) позаоборотні активи;
- г) структуру джерел фінансових ресурсів.

5. Основні складові частини активів підприємства:

- а) необоротні активи, запаси та дебіторська заборгованість;
- б) необоротні та оборотні активи, витрати майбутніх періодів;
- в) необоротні активи, запаси, кредиторська та дебіторська заборгованість;
- г) необоротні активи, власний капітал, дебіторська заборгованість.

6. Оборотний капітал – це:

- а) довгострокова та короткострокова дебіторська заборгованість, запаси, грошові кошти;

- б) запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів;
- в) запаси, дебіторська та кредиторська заборгованість;
- г) дебіторська та кредиторська заборгованість, витрати майбутніх періодів.

7. Збільшення частки оборотного капіталу в загальній сумі активів свідчить про . . .

- а) збільшення власного капіталу;
- б) формування більш мобільної структури активів;
- в) звуження виробничої бази підприємства;
- г) збільшення грошових коштів.

8. Найбільш ліквідні активи:

- а) грошові кошти та їх еквіваленти, короткострокові фінансові інвестиції;
- б) товари та витрати майбутніх періодів;
- в) одержані векселі та відстрочені податкові активи;
- г) дебіторська заборгованість.

9. Активи середньої ліквідності – це:

- а) дебіторська заборгованість;
- б) виробничі запаси;
- в) інші оборотні активи;
- г) грошові кошти та їх еквіваленти.

10. Активи, що реалізуються повільно:

- а) виробничі запаси;
- б) поточні фінансові інвестиції;
- в) грошові кошти та їх еквіваленти;
- г) дебіторська заборгованість.

11. Поточна дебіторська заборгованість належить до:

- а) необоротних активів;
- б) оборотних активів;
- в) позикових коштів;
- г) витрат майбутніх періодів.

12. Наявність власних оборотних коштів розраховується:

- а) як різниця між власним капіталом підприємства та його необоротними активами;

- б) як різниця між власним капіталом підприємства та його поточними зобов'язаннями;
- в) як різниця між короткостроковими та довгостроковим зобов'язаннями підприємства;
- г) як різниця між власним капіталом підприємства та поточними зобов'язаннями.

13. Наявність власних оборотних коштів підприємства визначається, як:

- а) усього за розділом II активу – усього за розділом IV пасиву балансу;
- б) усього за розділом I пасиву – усього за розділом I активу;
- в) усього за розділом I пасиву – усього за розділом II активу;
- г) усього за розділом II пасиву – усього за розділом I активу.

14. Величина власних оборотних коштів підприємства характеризує:

- а) платоспроможність підприємства;
- б) ділову активність підприємства;
- в) наявність високоліквідних активів;
- г) наявність необоротних активів.

15. Коефіцієнт автономії розраховується, як:

- а) відношення власного капіталу до загальної суми до джерел коштів підприємства;
- б) відношення власного капіталу до оборотних активів;
- в) відношення власного капіталу до поточних зобов'язань;
- г) відношення власного капіталу до необоротних активів.

16. Коефіцієнт маневреності власного капіталу підприємства розраховується таким чином:

- а) як відношення власного капіталу до валюти балансу підприємства;
- б) як відношення власного оборотного капіталу до поточних зобов'язань підприємства;
- в) як відношення власного оборотного капіталу до власного капіталу підприємства;
- г) як відношення власного оборотного капіталу до запасів підприємства.

17. Коефіцієнт покриття балансу розраховується:

- а) як відношення загальної суми джерел коштів підприємства та суми його власного капіталу;
- б) як відношення суми власного капіталу до загальної суми джерел коштів підприємства;

- в) як відношення загальної суми оборотних коштів та витрат майбутніх періодів до загальної суми зобов'язань підприємства;
- г) як відношення суми власного капіталу до поточних зобов'язань.

18. Коефіцієнт фінансової незалежності розраховується:

- а) як відношення власного капіталу до загальної суми позичкового капіталу підприємства;
- б) як відношення загальної суми позичкового капіталу до власного капіталу підприємства;
- в) як відношення оборотних активів до загальної суми позичкового капіталу підприємства;
- г) як відношення суми власного капіталу до поточних зобов'язань.

19. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується:

- а) як відношення суми залишків по статтях грошових коштів та їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до загальної суми залишків по поточних зобов'язаннях;
- б) суми оборотних активів на кінець року до суми поточних зобов'язань на кінець року;
- в) суми необоротних активів на кінець року до суми оборотних активів на кінець року;
- г) як відношення суми власного капіталу до поточних зобов'язань.

20. Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується:

- а) як відношення загальної суми оборотних активів підприємства до загальної суми його поточних зобов'язань;
- б) як відношення грошових коштів, поточних фінансових інвестицій та коштів у поточних розрахунках із дебіторами до загальної суми поточних зобов'язань підприємства;
- в) як відношення оборотних активів до суми довгострокових зобов'язань підприємства;
- г) як відношення суми власного капіталу до поточних зобов'язань.

21. Коефіцієнт поточної ліквідності розраховується:

- а) як відношення загальної суми оборотних активів підприємства до загальної суми його поточних зобов'язань;
- б) як відношення грошових коштів та коштів у розрахунках із дебіторами до загальної суми поточних зобов'язань підприємства;
- в) як відношення оборотних активів до суми довгострокових зобов'язань підприємства;
- г) як відношення суми власного капіталу до поточних зобов'язань.

22. Який із наведених коефіцієнтів показує, яка частина поточних зобов'язань підприємства може бути погашена негайно:

- а) коефіцієнт загальної ліквідності;
- б) коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності;
- в) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- г) коефіцієнт робочого капіталу.

23. Аналіз фінансової стійкості підприємства проводять за допомогою таких коефіцієнтів:

- а) коефіцієнта автономії;
- б) коефіцієнта рентабельності продажів;
- в) коефіцієнта загальної ліквідності;
- г) коефіцієнта оборотності оборотних коштів.

24. Ефективність використання оборотних коштів на підприємстві відображають такі показники:

- а) коефіцієнт оборотності та час одного обороту в днях;
- б) зношення малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- в) рентабельність оборотних коштів та рентабельність власного оборотного капіталу;
- г) фондоозброєність.

25. Тривалість одного обороту обігових коштів підприємства розраховується:

- а) як відношення кількості днів періоду, який аналізується, до середньої за звітний період вартості обігових коштів;
- б) як відношення виручки від реалізації без податків до середньої за звітний період вартості обігових коштів підприємства;
- в) як відношення середньої вартості обігових коштів, помноженої на кількість днів періоду, який аналізується, до виручки від реалізації без податків;
- г) як відношення середньої вартості обігових коштів до днів періоду.

26. Якому значенню буде дорівнювати коефіцієнт абсолютної ліквідності при наявності такої інформації: виробничі запаси – 156 тис. грн., дебіторська заборгованість – 552 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти – 14 тис. грн. довгострокові зобов'язання – 150 тис. грн., поточні зобов'язання – 703 тис. грн.

- а) 0,02;
- б) 0,05;
- в) 1,05;
- г) 1,1.

27. Якому значенню буде дорівнювати коефіцієнт абсолютної ліквідності при наявності такої інформації: виробничі запаси – 6270 тис. грн., дебіторська заборгованість – 628 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти – 30 тис. грн., власний капітал – 40455 тис. грн., поточні зобов'язання – 8609 тис. грн.

а) 0,003; б) 0,05; в) 1,05; г) 1,1.

28. Якому значенню буде дорівнювати коефіцієнт швидкої ліквідності при наявності такої інформації: виробничі запаси – 156 тис. грн., дебіторська заборгованість – 552 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти – 14 тис. грн., довгострокові зобов'язання – 150 тис. грн., поточні зобов'язання – 703 тис. грн.

а) 0,8; б) 1,0; в) 1,05; г) 1,1.

29. Якому значенню буде дорівнювати коефіцієнт автономії при наявності такої інформації: власний капітал – 402 тис. грн., забезпечення наступних витрат і платежів – 1520 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти – 14 тис. грн., довгострокові зобов'язання – 150 тис. грн., поточні зобов'язання – 703 тис. грн., загальна сума джерел коштів підприємства – 2373 тис. грн.

а) 0,8; б) 0,17; в) 1,05; г) 1,25.

30. Якому значенню буде дорівнювати коефіцієнт маневреності власного капіталу підприємства при наявності такої інформації: власний капітал – 402 тис. грн., забезпечення наступних витрат і платежів – 1520 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти – 14 тис. грн., довгострокові зобов'язання – 150 тис. грн., поточні зобов'язання – 703 тис. грн., необоротні активи – 500 тис. грн.; загальна сума джерел формування активів – 2775 тис. грн.

а) 0,8; б) -0,24; в) 1,05; г) 1,25.

31. Якому значенню буде дорівнювати коефіцієнт автономії за наявності такої інформації: власний капітал – 40455 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти – 30 тис. грн., поточні зобов'язання – 8609 тис. грн., загальна сума джерел формування активів – 49064 тис. грн.

а) 0,01; б) 0,82; в) 1,05; г) 1,25.

32. Якому значенню буде дорівнювати коефіцієнт маневровості власного капіталу підприємства при наявності такої інформації: власний капітал –

4455 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти – 25 тис. грн., поточні зобов'язання – 809 тис. грн., необоротні активи – 2500 тис. грн., загальна сума джерел формування активів – 49064 тис. грн.

- а) 0,01; б) 0,44; в) 1,05; г) 1,25.

33. Якому значенню буде дорівнювати тривалість обороту оборотних засобів при наявності такої інформації: середньорічні залишки оборотних засобів за попередній рік склали – 721 тис. грн., за звітний рік – 852 тис. грн., обсяг реалізації за звітний рік склав – 2167 тис. грн.

- а) 142 дні; б) 168 днів; в) 210 днів; г) 112 днів.

34. Якому значенню буде дорівнювати тривалість обороту оборотних засобів при наявності такої інформації: середньорічні залишки оборотних засобів за попередній рік склали – 800 тис. грн., за звітний рік – 888 тис. грн., обсяг реалізації за звітний рік склав – 2377 тис. грн.

- а) 162 дні; б) 134 дні; в) 110 днів; г) 122 дні.

35. Якому значенню буде дорівнювати тривалість обороту оборотних засобів при наявності такої інформації: середньорічні залишки оборотних засобів за попередній рік склали – 10185 тис. грн., за звітний рік – 14687 тис. грн., обсяг реалізації за звітний рік склав – 32566 тис. грн.

- а) 148 днів; б) 162 дні; в) 230 днів; г) 132 дні.

36. Якому значенню буде дорівнювати тривалість обороту оборотних засобів при наявності такої інформації: середньорічні залишки оборотних засобів за попередній рік склали – 30232 тис. грн., за звітний рік – 25010 тис. грн., обсяг реалізації за звітний рік склав – 23294 тис. грн.

- а) 242 дні; б) 387 днів; в) 210 днів; г) 312 днів.

9.4. Теми рефератів, доповідей

1. Загальна оцінка фінансового стану підприємства.
2. Аналіз фінансової та ринкової стійкості підприємства.
3. Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства.

9.5. Вправи для самостійної роботи

1. За даними балансу скласти агрегований порівняльний аналітичний баланс підприємства. Для розрахунків використовувати дані додатків А.1, А.2.

Таблиця 9.5.1

Агрегований порівняльний аналітичний баланс підприємства

№ п/п	Стаття балансу	на кінець попереднього року		на кінець звітнього року		зміни у звітному році порівняно з попереднім	
		тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	абсолютні (+,-), тис. грн.	структури, п.п.
Актив							
1.	Усього активів						
1.1.	Необоротні активи						
1.2.	Оборотні активи						
1.2.1	Запаси						
1.2.2	Дебіторська заборгованість						
1.2.3	Грошові кошти та їх еквіваленти						
1.2.4	Інші оборотні активи						
1.2.5	Витрати майбутніх періодів						
1.3.	Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття						
	Виробничий потенціал						
Пасив							
1.	Усього пасивів						
1.1.	Власний капітал						
1.1.1	Зареєстрований капітал						
1.1.2	Нерозподілений прибуток						
2.	Позиковий капітал						
2.1.	Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
2.2.	Короткострокові кредити і позики						
2.3.	Кредиторська заборгованість						
2.4.	Інші поточні зобов'язання						
3.	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття						

2. Провести горизонтальний та вертикальний аналіз активів підприємства, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків А.1, А.2.

Таблиця 9.5.2

Горизонтальний та вертикальний аналіз активів підприємства

Показники	Абсолютні величини		Питома вага у загальній величині активів, %		Зміни	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	(+,-)	Частка пунктів
1. Необоротні активи, тис. грн.						
2. Оборотні активи, тис. грн.						
Разом			100	100		-
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів			-	-	-	-

3. Провести аналіз причин зміни оборотних активів підприємства, надати висновок. Для розрахунків використовувати дані додатка А.2.

Таблиця 9.5.3

Аналіз причин зміни оборотних активів

Причини збільшення	Σ , тис.грн.	Причини зменшення	Σ , тис.грн.
1. Збільшення власного капіталу		1. Збільшення капіталовкладень	
2. Збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень		2. Збільшення довгострокових фінансових інвестицій	
3. Збільшення поточних зобов'язань і забезпечень		3. Збільшення довгострокової дебіторської заборгованості	
4. Збільшення зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу, та гркпами вибуття		4. Збільшення відстрочених податкових зобов'язань	
5. Накопичена амортизація		5. Збільшення інших необоротних активів	
		6. Збільшення необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття	
Усього		Усього	

4. Здійснити горизонтальний та вертикальний аналіз запасів, зробити висновки та пропозиції, стосовно раціональної структури запасів на підприємстві, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків А 1, А.2.

Таблиця 9.5.4

Зміна структури запасів

Показники	Абсолютні величини		Питома вага у загальній величині оборотних активів, %		Зміни	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	(+,-)	Частка пунктів
Виробничі запаси						
Поточні біологічні активи						
Незавершене виробництво						
Готова продукція						
Товари						
Усього запасів						

5. Визначити тип фінансової стійкості підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків А.1, А.2.

Таблиця 9.5.5

Аналіз типу фінансової стійкості підприємства

Показники	На кінець попереднього року	На кінець звітного року
А	1	2
1. Власний капітал, тис. грн.		
2. Необоротні активи, тис. грн.		
3. Власні оборотні кошти, тис. грн. (1-2)		
4. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.		
5. Наявність власних та довгострокових джерел покриття запасів, тис. грн. (3+4)		
6. Короткострокові кредити і позики, тис. грн.		
7. Загальна сума основних джерел покриття запасів, тис. грн. (5+6)		
8. Запаси, тис. грн.		
9. Надлишок, нестача власних оборотних коштів для покриття запасів, тис. грн. (3-8)		

Продовження табл. 9.5.5

А	1	2
10. Надлишок, нестача власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань для покриття запасів, тис. грн. (5-8)		
11. Надлишок, нестача основних джерел для покриття запасів, тис. грн. (7-8)		
12. Тип фінансової стійкості		
13. Запас фінансової стійкості у днях (пок. 11 : чиста виручка від реалізації продукції) x 360		
14. Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (11 : 8), грн.		

6. Провести аналіз фінансової стійкості підприємства за допомогою наданих коефіцієнтів, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатка А.2.

Таблиця 9.5.6

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Зміна (+,-)
А	Б	1	2	3
1. Коефіцієнт автономії (рекомендоване значення $\geq 0,5$)	[Власний капітал]: [Валюта балансу]			
2. Коефіцієнт фінансової залежності (рекомендоване значення ≥ 1)	[Валюта балансу]: [Власний капітал]			
3. Коефіцієнт фінансового ризику (рекомендоване значення ≤ 1)	[Позиковий капітал]: [Власний капітал]			
4. Коефіцієнт мобільності (рекомендоване значення варіюється в залежності від галузі, у якій функціонує підприємство)	[Оборотні активи]: [Необоротні активи]			

Продовження табл. 9.5.6

А	Б	1	2	3
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (рекомендоване значення $\geq 0,1$)	[Власні оборотні кошти]: [Власний капітал]			
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами (рекомендоване значення ≥ 1)	[Власні оборотні кошти]: [Запаси]			
7. Коефіцієнт автономії джерел формування запасів (рекомендоване значення – збільшення)	[Власні оборотні кошти]: [Основні джерела формування запасів]			
8. Коефіцієнт кредиторської заборгованості (рекомендоване значення – зменшення)	[Кредиторська заборгованість]: [Поточні зобов'язання]			
9. Коефіцієнт співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю)	[Дебіторська заборгованість]: [Кредиторська заборгованість]			

7. Провести аналіз ліквідності балансу підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатка А.2.

Таблиця 9.5.7

Аналіз ліквідності балансу підприємства

Активи	Сума, тис. грн.		Пасиви	Сума, тис. грн.		Надлишок (+), нестача (-), тис. грн.	
	на кінець попереднього року	на кінець звітного року		на кінець попереднього року	на кінець звітного року	на кінець попереднього року	на кінець звітного року
А	1	2	3	4	5	1-4	2-5
Найбільш ліквідні			Найтерміновіші зобов'язання				
Швидко-реалізовані			Коротко-строкові				
Повільно-реалізовані			Довго-строкові				
Важко-реалізовані			Постійні				
Баланс			Баланс			X	X

8. Провести аналіз показників платоспроможності підприємства за допомогою наданих коефіцієнтів, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатка А.2.

Таблиця 9.5.8

Аналіз показників платоспроможності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	зміна (+,-)
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (рекомендоване значення $\geq 0,2-0,25$)	[Грошові кошти та їх еквіваленти]: [Поточні зобов'язання]			
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності (рекомендоване значення $\geq 0,8-1$)	[Грошові кошти та їх еквіваленти + кошти у розрахунках]: [Поточні зобов'язання]			
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (рекомендоване значення $\geq 2 -2,5$)	[Оборотні активи]: [Поточні зобов'язання]			

9. Провести аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків А.1, А.2, А.3.

Таблиця 9.5.9

Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства

Показники	Роки		Зміна в звітному році порівняно з попереднім
	попередній	звітний	
А	1	2	3
1. Чистий дохід, тис. грн.			
2. Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн.:			
2.1. запаси			
2.2. засоби у розрахунках			
2.3. грошові кошти та їх еквіваленти			
2.4. інші оборотні активи			
3. Кредиторська заборгованість, тис. грн.			
4. Коефіцієнти оборотності:			

Продовження табл. 9.5.9

А	1	2	3
4.1. Оборотних коштів			
у тому числі:			
- запасів			
- засобів у розрахунках			
- грошових коштів та їх еквівалентів			
- інших оборотних активів.			
4.2. Кредиторської заборгованості			
5. Тривалість обороту в днях:			
5.1. оборотних коштів			
у тому числі:			
- запасів			
- засобів у розрахунках			
- грошових коштів та їх еквівалентів			
- інших оборотних активів			
5.2. Кредиторської заборгованості			

10. Провести аналіз впливу чинників на зміну оборотності оборотного капіталу підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків А.1, А.2, А.3.

Таблиця 9.5.10

Аналіз впливу чинників та зміну оборотності
оборотного капіталу підприємства

Види оборотного капіталу	Тривалість одного обороту в днях			Зміна		
	попередній рік	при обсязі реалізації за попередній рік та середньорічних залишках оборотних коштів за звітний рік	звітний рік	усього	у тому числі за рахунок	
					середньорічних залишків оборотних коштів	обсягу реалізації продукції
А	1	2	3	4 = 3-1	5 = 2-1	6 = 3-2
1. Запаси						
2. Засоби у розрахунках						
3. Грошові кошти						
4. Інші оборотні активи						
5. Усього оборотного капіталу						

9.6. Приклад розв'язання вправ

1. За даними балансу скласти агрегований порівняльний аналітичний баланс підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2.

Таблиця 9.6.1

Агрегований порівняльний аналітичний баланс підприємства

№ п/п	Стаття балансу	на кінець попереднього року		на кінець звітнього року		зміни у звітньому році порівняно з попереднім	
		тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	абсолютні (+,-), тис. грн.	структури, п.п.
Актив							
1.	Усього активів	70821	100	85816	100	14995	-
1.1.	Необоротні активи	50294	71,02	50048	58,32	-246	-12,7
1.2.	Оборотні активи	20527	28,98	35768	41,68	15241	12,7
1.2.1	Запаси	6675	32,52	18432	51,53	11757	19,01
1.2.2	Дебіторська заборгованість	12642	61,59	16630	46,49	3988	-15,1
1.2.3	Грошові кошти та їх еквіваленти	17	0,08	700	1,96	683	1,88
1.2.4	Інші оборотні активи	1193	5,81	6	0,02	-1187	-5,79
1.2.5	Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-
1.3.	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
	Виробничий потенціал	5441	7,68	16809	19,59	11368	11,91
Пасив							
1.	Усього пасивів	70821	100	85816	100	14995	-
1.1.	Власний капітал	12681	17,91	19397	22,60	6716	4,69
1.1.1	Зареєстрований капітал	5410	42,66	18200	93,83	12790	51,17
1.1.2	Нерозподілений прибуток	7271	57,34	1197	6,17	-6074	-51,17
2.	Позиковий капітал	58140	82,09	66418	77,40	8341	-4,69
2.1.	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	34803	59,86	40850	61,50	6047	1,64
2.2.	Короткострокові кредити і позики	-	-	-	-	-	-
2.3.	Кредиторська заборгованість	18339	31,54	17465	26,30	-874	-5,24
2.4.	Інші поточні зобов'язання	4998	8,60	8103	12,20	3105	3,6
3.	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення активів на 14995 тис. грн. за рахунок збільшення оборотних активів на 15241 тис. грн. У свою чергу збільшення оборотних активів було викликано збільшенням запасів на 11757 тис. грн., дебіторської заборгованості на 3988 тис. грн. та грошових коштів та їх еквівалентів на 683 тис. грн., однак, при цьому відбулось зменшення інших оборотних активів на 1187 тис. грн. Крім того, слід зазначити, що на підприємстві відбулось зменшення необоротних активів на 246 тис. грн., а виробничий потенціал підприємства збільшився на 11368 тис. грн.

Що стосується структури активів підприємства, то у ній також відбулись зміни, так частка оборотних активів у загальній сумі активів підприємства зросла на 12,7 п.п. за рахунок збільшення частки запасів на 19,01 п.п. та частки грошових коштів та їх еквівалентів на 1,88 п.п., при цьому частка дебіторської заборгованості та інших оборотних активів зменшилась відповідно на 15,1 п.п. та 5,79 п.п. Також відбулось зменшення частки необоротних активів у загальній сумі активів на 12,7 п.п. Що стосується виробничого потенціалу, то його частка у загальній сумі активів зросла на 11,91 п.п.

При проведенні аналізу джерел формування майна підприємства було встановлено, що за аналізований період вони зросли на 14995 тис. грн. за рахунок збільшення позикового капіталу на 8341 тис. грн. та власного капіталу на 6716 тис. грн. У свою чергу збільшення позикових коштів відбулось за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань підприємства на 6047 тис. грн. та збільшення інших поточних зобов'язань на 3105 тис. грн. при цьому відбулось зменшення кредиторської заборгованості на 874 тис. грн. Також слід зазначити, що збільшення власного капіталу підприємства відбулось за рахунок збільшення статутного капіталу на 12790 тис. грн. при цьому нерозподілений прибуток підприємства скоротився на 6074 тис. грн.

Також, за аналізований період, на підприємстві відбулись зміни у структурі джерел формування активів, так частка власного капіталу в загальній сумі джерел зросла на 4,69 п.п., а частка позикового капіталу відповідно зменшилась на 4,69 п.п. Збільшення частки власного капіталу відбулось за рахунок збільшення частки статутного капіталу на 51,17 п.п., частка нерозподіленого прибутку відповідно зменшилась на 51,17 п.п.

Що стосується структури позикового капіталу, то на підприємстві відбулось збільшення частки інших поточних зобов'язань на 3,6 п.п. та довгострокових зобов'язань на 1,64 п.п. при цьому частка кредиторської заборгованості зменшилась на 5,24 п.п.

2. Провести горизонтальний та вертикальний аналіз активів підприємства, зробити висновки та пропозиції. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2.

Таблиця 9.6.2

Горизонтальний та вертикальний аналіз активів підприємства

Показники	Абсолютні величини		Питома вага у загальній величині активів, %		Зміни	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	(+,-)	Частка пунктів
1. Необоротні активи, тис. грн.	50294	50048	71,02	58,32	-246	-12,7
2. Оборотні активи, тис. грн.	20527	35768	28,98	41,68	15241	12,7
Разом	70821	85816	100	100	14995	-
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,41	0,72	-	-	-	-

Як свідчать дані, наведені в таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення оборотних активів на 15241 тис. грн. і їх частка в загальній сумі активів зросла на 12,7 п.п., але при цьому відбулось зменшення необоротних активів на 246 тис. грн. і їх частка в загальній сумі активів відповідно зменшилась на 12,7 п.п. Таким чином, на підприємстві відбулось збільшення коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів на 0,31, тобто, за звітний період в оборотні активи підприємства було вкладено значно більше коштів, чим у попередньому році, при цьому відбулось зменшення нерухомого майна, що свідчить про уповільнення оборотності оборотного капіталу.

3. Провести аналіз причин зміни оборотних активів підприємства, надати висновок. Для розрахунків використовувати дані додатка Б.2.

Таблиця 9.6.3

Аналіз причин зміни оборотних активів

Причини збільшення	Σ, тис. грн.	Причини зменшення	Σ, тис. грн.
1. Збільшення власного капіталу	6718,0	1. Збільшення капіталовкладень	8333,7
2. Збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень	9043,0	2. Збільшення довгострокових фінансових інвестицій	-
3. Збільшення поточних зобов'язань і забезпечень	-766,1	3. Збільшення довгострокової дебіторської заборгованості	-
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	4. Збільшення відстрочених податкових зобов'язань	-
5. Накопичена амортизація	8580,0	5. Збільшення інших необоротних активів	-
		6. Збільшення необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття	-
Усього	24341,0	Усього	9099,8

$$24341 - 9000,8 = 15241,2$$

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення оборотних активів на 15241,2 тис. грн. за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень на 9043,0 тис. грн., накопиченої амортизації на 8580,0 тис. грн., власного капіталу на 6718,0 тис. грн., але у той же час відбулось зменшення поточних зобов'язань і забезпечень на 766,1 тис. грн. Також, на підприємстві відбулось збільшення капіталовкладень, що відволікло з обороту оборотних коштів на суму 8333,7 тис. грн.

4. Здійснити горизонтальний та вертикальний аналіз запасів, зробити висновки та пропозиції, стосовно раціональної структури запасів на підприємстві, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2.

Таблиця 9.6.4

Зміна структури запасів

Показники	Абсолютні величини		Питома вага у загальній величині оборотних активів, %		Зміни	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	(+,-)	Частка пунктів
Виробничі запаси	5441	16809	81,51	91,20	11368	9,69
Поточні біологічні активи	-	-	-	-	-	-
Незавершене виробництво	-	-	-	-	-	-
Готова продукція	1234	1623	18,49	8,80	389	-9,69
Товари	-	-	-	-	-	-
Усього запасів	6675	18432	100	100	11757	-

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення запасів на 11757 тис. грн. за рахунок збільшення виробничих запасів на 11368 тис. грн. та готової продукції на 389 тис. грн. При цьому відбулось збільшення частки виробничих запасів у загальній сумі запасів на 9,69 п.п., а частка готової продукції відповідно зменшилась на 9,69 п.п. Тобто, збільшення питомої ваги виробничих запасів у структурі запасів може свідчити, як про зростання виробничого потенціалу підприємства, так і про прагнення за рахунок вкладень у виробничі запаси захистити кошти від знецінення під впливом інфляції або ж про нераціональність обраної господарської стратегії, унаслідок чого значну частину оборотного капіталу іммобілізовано в запасах.

5. Визначити тип фінансової стійкості підприємства, надати висновки.
Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2.

Таблиця 9.6.5
Аналіз типу фінансової стійкості підприємства

Показники	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року
А	1	2
1. Власний капітал, тис. грн.	12681	19397
2. Необоротні активи, тис. грн.	50294	50048
3. Власні оборотні кошти, тис. грн. (р.1 – р.2)	-37613	-30651
4. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	34803	40850
5. Наявність власних та довгострокових джерел покриття запасів, тис. грн. (р.3 + р.4)	-2810	10199
6. Короткострокові кредити і позики, тис. грн.	-	-
7. Загальна сума основних джерел покриття запасів, тис. грн. (р.5 + р.6)	-2810	10199
8. Запаси, тис. грн.	6675	18432
9. Надлишок, нестача власних оборотних коштів для покриття запасів, тис. грн. (р.3 - р.8)	-44288	-49083
10. Надлишок, нестача власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань для покриття запасів, тис. грн. (р.5 – р.8)	-9485	-8233
11. Надлишок, нестача основних джерел для покриття запасів, тис. грн. (р.7 – р.8)	-9485	-8233
12. Тип фінансової стійкості	кризовий	кризовий
13. Запас фінансової стійкості у днях (р.11 : чиста виручка від реалізації продукції) x 360	-26,71	-17,91
14. Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (р.11 : р.8), грн.	-1,42	-0,44

Таким чином, підприємство протягом двох років має кризовий фінансовий стан, тобто для забезпечення запасів не вистачає “нормальних” джерел їх формування і підприємству загрожує банкрутство, але у зв'язку з тим, що відбувається зменшення нестачі коштів на 1 грн. запасів від 1,42 грн. у попередньому році до 0,44 грн. у звітному році ми можемо зробити висновок,

що аналізоване підприємство поступово намагається поліпшити свій фінансовий стан.

6. Провести аналіз фінансової стійкості підприємства за допомогою наданих коефіцієнтів, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2.

Таблиця 9.6.6

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Зміна (+,-)
А	Б	1	2	3
1. Коефіцієнт автономії (рекомендоване значення $\geq 0,5$)	[Власний капітал]: [Валюта балансу]	0,179	0,226	0,047
2. Коефіцієнт фінансової залежності (рекомендоване значення ≥ 1)	[Валюта балансу]: [Власний капітал]	5,585	4,424	-1,161
3. Коефіцієнт фінансового ризику (рекомендоване значення ≤ 1)	[Позиковий капітал]: [Власний капітал]	4,585	3,424	-1,161
4. Коефіцієнт мобільності (рекомендоване значення варіюється в залежності від галузі, у якій функціонує підприємство)	[Оборотні активи]: [Необоротні активи]	0,408	0,715	0,307
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (рекомендоване значення $\geq 0,1$)	[Власні оборотні кошти]: [Власний капітал]	-2,966	-1,580	1,386
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами (рекомендоване значення ≥ 1)	[Власні оборотні кошти]: [Запаси]	-5,635	-1,663	3,972
7. Коефіцієнт автономії джерел формування запасів (рекомендоване значення – збільшення)	[Власні оборотні кошти]: [Основні джерела формування запасів]	-13,385	-3,005	-10,38
8. Коефіцієнт кредиторської заборгованості (рекомендоване значення – зменшення)	[Кредиторська заборгованість]: [Поточні зобов'язання]	1,0	1,0	-
9. Коефіцієнт співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю)	[Дебіторська заборгованість]: [Кредиторська заборгованість]	0,542	0,650	0,108

Під час проведення коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості підприємства було встановлено, що за аналізований період коефіцієнт автономії не відповідав нормативному значенню, але спостерігається тенденція його збільшення, тобто, якщо у попередньому році власний капітал займав 17,9% в загальній сумі джерел фінансування майна, то у звітному році вже 22,6%, що свідчить про незначне зменшення фінансової залежності підприємства, яке підтверджується значеннями коефіцієнта фінансової залежності, який у попередньому році становив 5,585, а у звітному році вже 4,424, а це у свою чергу свідчить про зменшення фінансового ризику підприємства, так у попередньому році на 1 грн. власного капіталу приходилось 4,585 грн. позикового капіталу, а у звітному році вже 3,424 грн., тобто відбулось покращення ситуації.

Коефіцієнт мобільності підприємства показує, що у попередньому році на 1 грн. необоротних активів підприємства приходилось 0,408 грн. або 40,8 коп. оборотних активів, а у звітному році цей показник збільшився і становив вже 0,715 грн., або 71,5 коп., при оптимальному співвідношенні між цими видами активів від 30% до 70%, тобто за аналізований період відбулось збільшення оборотного капіталу підприємства, але коефіцієнт маневровості власного капіталу має від'ємне значення, як у попередньому так і у звітному році, тобто збільшення оборотних коштів відбувається за рахунок збільшення залучених коштів, а це говорить про те, що підприємству не вистачає власного оборотного капіталу, хоча значення цього коефіцієнта зменшується, тобто спостерігається тенденція покращення ситуації. Дана інформація підтверджується коефіцієнтом забезпеченості запасів власним оборотним капіталом та коефіцієнтом автономії джерел формування запасів, які також мають від'ємне значення, але поступово зменшуються, тобто відбувається поліпшення ситуації, щодо його фінансової стійкості.

Коефіцієнт кредиторської заборгованості показує, що як у попередньому році, так і у звітному році поточні зобов'язання на 100% склались з кредиторської заборгованості, що є найбільш ризиковим джерелом фінансування оборотних активів, оскільки термін їх повернення кредиторам є найбільш коротким, а найбільш прийнятним є фінансування оборотних активів за рахунок короткострокових кредитів, термін повернення яких один рік, але на аналізованому підприємстві короткотермінові кредити відсутні.

Коефіцієнт співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю показує, що у попередньому році підприємство могло на 54,2% покрити свої найбільш строкові зобов'язання за рахунок грошових коштів, які

воно отримає на рахунок від дебіторів, а у звітному році вже 65,0%, тобто на підприємстві відбувається поліпшення фінансової стійкості порівняно з попереднім роком.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що аналізоване підприємство має низький (кризовий) рівень фінансової стійкості, але спостерігається тенденція до його покращення.

7. Провести аналіз ліквідності балансу підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2.

Таблиця 9.6.7

Аналіз ліквідності балансу підприємства

Активи	Сума, тис. грн.		Пасиви	Сума, тис. грн.		Надлишок (+), нестача (-), тис. грн.	
	на кінець поперед нього року	на кінець звіт ного року		на кінець поперед нього року	на кінець звітнього року	на кінець поперед нього року	на кінець звітнього року
А	1	2	3	4	5	6=1-4	7=2-5
Найбільш ліквідні	17	700	Найтерміновіші зобов'язання	23337	25568	-23320	-24868
Швидко-реалізовані	13835	16636	Короткострокові	-	-	13835	16636
Повільно-реалізовані	6675	18432	Довгострокові	34803	40851	-28128	-22419
Важко-реалізовані	50294	50048	Постійні	12681	19397	37613	30651
Баланс	70821	85816	Баланс	70821	85816	X	X

Як свідчать дані, наведені в таблиці, баланс підприємства, як у попередньому так і у звітному році не відповідає критеріям абсолютної ліквідності. Так, на підприємстві не вистачає найбільш ліквідних активів для покриття найтерміновіших зобов'язань, повільнореалізовуваних активів для покриття довгострокових зобов'язань, а також сума важкореалізовуваних активів перевищує суму постійних пасивів, але при цьому на підприємстві спостерігається надлишок швидко-реалізовуваних активів із-за відсутності короткострокових пасивів. Тобто, ми можемо зробити висновок, що підприємство не є платоспроможним на найближчий час, крім того, виникають сумніви щодо можливості залишитись платоспроможним у довгостроковій перспективі.

8. Провести аналіз показників платоспроможності підприємства за допомогою наданих коефіцієнтів, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2.

Таблиця 9.6.8

Аналіз показників платоспроможності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	зміна (+,-)
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (рекомендоване значення $\geq 0,2-0,25$)	[Грошові кошти та їх еквіваленти]: [Поточні зобов'язання]	0,00073	0,027	0,02627
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності (рекомендоване значення $\geq 0,8-1$)	[Грошові кошти та їх еквіваленти + кошти у розрахунках]: [Поточні зобов'язання]	0,594	0,678	0,084
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (рекомендоване значення $\geq 2 -2,5$)	[Оборотні активи]: [Поточні зобов'язання]	0,880	1,398	0,518

Аналіз показників платоспроможності підприємства показує, що за аналізований період відбувається незначне збільшення значень усіх коефіцієнтів, але як у попередньому році, так і у звітному році вони не відповідають нормативним значенням.

Так за рахунок мобілізації грошових коштів та їх еквівалентів підприємство мало змогу розрахуватись по поточних зобов'язаннях у попередньому році лише на 0,073%, а у звітному році на 2,7% при нормативному значенні від 20% до 25%.

За рахунок мобілізації грошових коштів та їх еквівалентів та коштів у розрахунках підприємство мало змогу розрахуватись по поточних зобов'язаннях у попередньому році лише на 59,4%, а у звітному році на 67,8% при нормативному значенні від 80% до 100%.

За рахунок мобілізації всіх оборотних коштів підприємство мало змогу розрахуватись по поточних зобов'язаннях у попередньому році лише на 88%, а у звітному році вже на 139,8% при нормативному значенні від 200% до 250%.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що на даний час підприємство не є платоспроможним, хоча спостерігається тенденція незначного покращення ситуації порівняно з попереднім роком.

9. Провести аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2, Б.3.

Таблиця 9.6.9

Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства

Показники	Роки		Зміна в звітному році порівняно з попереднім
	попередній	звітний	
А	1	2	3
1. Чистий дохід, тис. грн.	127857	165473	37616
2. Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн.:	19742	28148	8406
2.1. запаси	8108	12554	4446
2.2. засоби у розрахунках	9989	14636	4647
2.3. грошові кошти та їх еквіваленти	66	359	293
2.4. інші оборотні активи	1579	599	-980
3. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	23340	24452	1112
4. Коефіцієнти оборотності: (р.1 : р.2)			
4.1. Оборотних коштів	6,48	5,88	-0,6
у тому числі:			
- запасів	15,77	13,18	-2,59
- засобів у розрахунках	12,80	11,31	-1,49
- грошових коштів та їх еквівалентів	1937	461	-1476
- інших оборотних активів.	80,97	276,25	195,28
4.2. Кредиторської заборгованості	5,48	6,77	1,29
5. Тривалість обороту в днях: (р.2 x 360) : р.1			
5.1. оборотних коштів	56	61	5
у тому числі:			
- запасів	23	27	4
- засобів у розрахунках	28	32	4
- грошових коштів та їх еквівалентів	0,19	0,78	0,59
- інших оборотних активів	4	1	-3
5.2. Кредиторської заборгованості	66	53	-13

Як свідчать дані, наведені у таблиці, за аналізований період на підприємстві відбулось уповільнення оборотності оборотних коштів у 0,6 раза, за рахунок уповільнення оборотності запасів, засобів у розрахунках та грошових коштів та їх еквівалентів, але при цьому відбулось прискорення

оборотності інших оборотних активів. Все це призвело до збільшення тривалості обороту оборотних коштів на 5 днів. Що стосується кредиторської заборгованості, то її оборотність прискорилась у 1,29 раза, що призвело до зменшення тривалості одного обороту на 13 днів.

Виходячи з вищенаведеного, представляється доцільним, розрахувати суму коштів, які були додатково залучені або вилучені з обороту.

$$5 \times 165473 : 360 = 2298,24 \text{ (тис. грн.)}$$

$$-13 \times 165473 : 360 = -5975,41 \text{ (тис. грн.)}$$

Таким чином, підприємству довелось додатково залучити в оборот 2298,24 тис. грн. із-за уповільнення оборотності оборотних коштів на 5 днів, крім того, підприємство додатково вивільнило з обороту 5975,41 тис. грн. за рахунок прискорення оборотності кредиторської заборгованості на 13 днів.

10. Провести аналіз впливу чинників на зміну оборотності оборотного капіталу підприємства, надати висновки. Для розрахунків використовувати дані додатків Б.1, Б.2, Б.3.

Таблиця 9.5.10

Аналіз впливу чинників та зміну оборотності оборотного капіталу підприємства

Види оборотного капіталу	Тривалість одного обороту в днях			Зміна		
	попередній рік	при обсязі реалізації за попередній рік та середньорічних залишках оборотних коштів за звітний рік	звітний рік	усього	у тому числі за рахунок	
					середньорічних залишків оборотних коштів	обсягу реалізації продукції
А	1	2	3	4 = 3-1	5 = 2-1	6 = 3-2
1. Запаси	23	35	27	4	12	-8
2. Засоби у розрахунках	28	41	32	4	13	-9
3. Грошові кошти	0,19	1	0,78	0,59	0,81	-0,22
4. Інші оборотні активи	4	2	1	-3	-2	-1
5. Усього оборотного капіталу	56	79	61	5	23	-18

Як свідчать дані, що наведені в таблиці, у звітному році порівняно з попереднім роком оборотність усього оборотного капіталу уповільнилась на 5 днів за рахунок збільшення середньорічних залишків оборотних коштів на 23 дні, але за рахунок збільшення обсягу реалізація відбулось прискорення оборотних коштів на 18 днів.

У свою чергу, дані зміни були викликані уповільненням оборотності запасів на 4 дні за рахунок збільшення середньорічних залишків запасів на 12 днів, але за рахунок збільшення обсягу реалізації оборотність прискорилась на 8 днів. Також ситуація спостерігається по оборотності засобів у розрахунках та грошових коштах. Але, що стосується оборотності інших оборотних активів, то прискорення оборотності на 3 дні було викликано зменшенням середньорічних залишків та збільшенням обсягу реалізації, що дало змогу прискорити оборотність інших оборотних активів відповідно на 2 дні та 1 день.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що керівництвом підприємства було обрано нерациональну господарську стратегію, унаслідок чого відбувається уповільнення оборотності оборотного капіталу, що призводить до необхідності залучати в оборот додаткові кошти.

10. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Під час підготовки висновків щодо результатів аналізу виробничо-фінансової діяльності підприємства необхідно враховувати, що дослідження повинні бути системними, комплексними та вестися у взаємозалежності та взаємообумовленості всіх сторін діяльності підприємства. Це дозволить підвищити ефективність виробничої та фінансової діяльності, а також оцінити ринкову активність підприємства. Підготовка узагальнених результатів виробничо-фінансової діяльності засновується на аналізі ефективності використання трудових, виробничих та матеріальних ресурсів, аналізі виробничої програми підприємства, операційних витрат основної діяльності та визначенні фінансових результатів та фінансового стану підприємства.

Загальне оцінювання динаміки виробництва й реалізації продукції показує, що обсяг виробленої продукції за аналізований період на підприємстві скоротився на 2693 тис. грн., або 1,56%, при цьому обсяг реалізації збільшився на 22143 тис. грн., або 17,31%. Таким чином, якщо у попередньому році співвідношення обсягу реалізації до обсягу виробництва складало 74,08%, то за аналізований період відбулось його збільшення на 14,21% і на кінець звітного року воно складало вже 88,29%, тобто на підприємстві відбувається збільшення частки реалізованої продукції в обсязі виробленої продукції, що може свідчити про збільшення ринку збуту та попиту на продукцію.

Під час проведення розрахунку впливу факторів на зміну обсягу продаж, було встановлено, що за аналізований період відбулось збільшення обсягу реалізації на 22143 тис. грн. за рахунок зменшення залишків нереалізованої продукції на 24836 тис. грн. Однак, при цьому на підприємстві відбулось зменшення обсягу виробництва, що призвело до зменшення обсягу реалізації на 2693 тис. грн.

Аналіз зміни асортименту продукції на підприємстві показав, що процент

виконання завдання з асортименту становить 94,09% (за способом найменшого відсотка) і 96,95% ($167336 : 172593 \times 100$) – за середнім відсотком. За способом оцінки позицій завдання виконано на 50% (з двох позицій завдання виконано по одній), що стосується третьої позиції, то у звітному році даний вид продукції не випускався.

Також було проведено аналіз структурних зрушень на підприємстві, який показав, що за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення трудомісткості продукції, що виробляється, на 0,2 коп. ($4,32 - 4,12$), так у попередньому році на 1 грн. виробленої продукції приходилось 4,12 коп. основної заробітної плати, а у звітному році уже 4,32 коп., тобто підприємство стало виробляти більш трудомістку, але менш рентабельну продукцію, що у свою чергу призвело до втрат продукції у розмірі 8060 тис. грн.

Також було встановлено, що підприємство працювало неритмічно і коефіцієнт ритмічності в абсолютному розмірі становить 0,92 (чим ближчий коефіцієнт ритмічності до одиниці, тим ритмічніше виконується графік виробництва).

Крім того, було визначено упущені можливості підприємства з випуску продукції в зв'язку з неритмічною роботою і таким чином, за рахунок неритмічної роботи підприємства втрати продукції становили 1285 тис. грн.

Під час надання оцінки якості продукції було виявлено, що сортність випущеної продукції вища від значення попереднього року на 0,01% ($92,28 - 92,27$) при зменшенні обсягу виробництва порівняно з попереднім роком на 5,9%.

Крім того, підвищення якості випущеної продукції призвело до збільшення її вартісного обсягу на 3,95 тис. грн., або на 0,004% при зменшенні обсягу виробництва продукції Б на 5,9%.

При проведенні аналізу ефективності використання трудових ресурсів та фонду оплати праці було виявлено, що за аналізований період чисельність

працівників основної діяльності за аналізований період скоротилась на 13 осіб, за рахунок зменшення чисельності робітників на 10 осіб, хоча при даному обсязі виробництва вона повинна була скоротитись лише на 4 особи.

Крім того, на підприємстві відбулось зменшення загальної кількості годин, відпрацьованих усіма робітниками на 12445 люд.-години, що складало 97,653% від попереднього року, але у той же час відбулось збільшення загальної кількості днів, відпрацьованих усіма робітниками на 7692 люд.-дня, що становить 111,60% від рівня попереднього року.

Під час проведення аналізу впливу факторів на ефективність використання робочого часу було встановлено, що за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення фонду робочого часу на 12445 люд.-годин, що було викликано збільшенням внутрішньозмінних втрат робочого часу на 73984 люд.-годин та скороченням середньоспискової чисельності робітників на 13740 люд.-годин, але відбулось зменшення цілодобових втрат робочого часу, що дозволило збільшити фонд робочого часу на 75278 люд.-годин.

Аналіз показників продуктивності праці на підприємстві, показав, що за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення середньорічного виробітку одного працюючого на 3,32 тис. грн. або 0,99%, також відбулось збільшення середньорічного виробітку одного робітника на 4,73 тис. грн. або 1,06% та середньогодинного виробітку одного робітника на 0,0026 тис. грн. або 0,79%. Але у той же час відбулось зменшення середньоденного виробітку одного робітника на 0,307 тис. грн. або 11,79%.

Під час проведення аналізу впливу факторів на зміну продуктивності праці одного працівника було виявлено, що за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення середньорічного виробітку одного працівника на 3,32 тис. грн. за рахунок збільшення числа днів відпрацьованих одним робітником на 48,76 тис. грн. та збільшення середньогодинного виробітку одного робітника на 2,69 тис. грн. Однак, за рахунок зменшення

тривалості робочого дня та питомої ваги робітників у загальній чисельності працівників відбулось зменшення середньорічного виробітку одного працівника відповідно на 48,03 тис. грн. та 0,22 тис. грн.

Тому, вважається доцільним, рекомендувати керівництву підприємства ліквідувати внутрішньозмінні втрати робочого часу, що дозволить збільшити середньорічний виробіток одного працівника на 48,03 тис. грн.

Також було проведено аналіз впливу чинників праці на зміну обсягу виробництва. Під час проведення якого було встановлено, що за аналізований період відбулось зменшення обсягу виробництва на 2693 тис. грн. за рахунок зменшення тривалості робочого дня на 24077,4 тис. грн. та зменшення середньоспискової чисельності робітників на 4471,2 тис. грн. Однак, позитивний вплив на обсяг виробництва було надано збільшенням числа днів, відпрацьованих одним робітником на 24503,2 тис. грн. та збільшенням середньогодинного виробітку одного робітника на 1356,8 тис. грн.

Таким чином, підприємство має змогу збільшити обсяг виробництва на 24077,4 тис. грн. за умов ліквідації внутрішньозмінних втрат робочого часу.

Крім того, за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення фонду оплати праці працівників основної діяльності на 295 тис. грн., також відбулось збільшення фонду оплати праці робітників на 122 тис. грн., однак, відносне відхилення по фонду оплати праці робітників показує, що при даному обсязі виробництва він повинен був збільшитись на 233 тис. грн.

Під час проведення аналізу впливу факторів на зміну фонду оплати праці робітників підприємства було встановлено, що за аналізований період на підприємстві відносне відхилення по фонду оплати праці робітників у 233 тис. грн. було викликано збільшенням середньої заробітної плати робітників на 306,06 тис. грн., однак, за рахунок збільшення середнього виробітку одного робітника відбулось зменшення фонду оплати праці на 73,73 тис. грн.

Тому було розраховано співвідношення продуктивності праці та середньої заробітної плати і встановлено, що за аналізований період виробіток продукції на одного робітника збільшився з 447,13 тис. грн. до 451,86 тис. грн., тобто на 4,73 тис. грн. або на 1,06%. За цей же період середньорічна заробітна плата зросла на 0,814 тис. грн. (19,247 – 18,433) або на 4,42%. Слід відзначити, що середньорічна заробітна плата, яка не враховує премії зросла на 0,911 тис. грн. (18,765 – 17,854) або на 5,10%.

Аналіз співвідношення між темпами зростання продуктивності праці (101,06%) та середньої заробітної плати одного робітника (104,42%) за аналізований період свідчить, що темпи росту середньої заробітної плати випереджають темпи росту продуктивності праці, тому коефіцієнт випередження дорівнює 0,968, а коефіцієнт зміни заробітної плати на одиницю продукції складає 1,039, тобто, на одиницю продукції у попередньому році приходилось 3,99 коп. заробітної плати (17,854 : 447,13), а у звітному році вже 4,15 коп. (18,765 : 451,86). Таким чином, ми можемо зробити висновок, що у звітному році порівняно з попереднім роком, на підприємстві відбулись перевитрати по фонду оплати праці за рахунок випередження темпів зростання оплати праці над темпами зростання продуктивності праці.

Під час аналізу ефективності використання основних засобів підприємства було виявлено, що за аналізований період на підприємстві відбулось їх збільшення на 8334 тис. грн. за рахунок збільшення будинків, споруд і передавальних пристроїв на 4692 тис. грн., машин та обладнання на 3092 тис. грн., транспортних засобів на 373 тис. грн. та інших основних засобів на 177 тис. грн.

За аналізований період відбулись зміни у структурі основних засобів, відбулось збільшення частки будинків, споруд і передавальних пристроїв на 2,69 п.п., але у той же час зменшились частки машин та обладнання на 2,46 п.п., транспортних засобів на 0,21 п.п. та інших основних засобів на 0,02 п.п.

Аналіз показників руху основних засобів показав, що за аналізований період на підприємстві темпи оновлення основних засобів випереджають темпи вибуття, так коефіцієнт оновлення на кінець звітного року склав 10,91%, а коефіцієнт вибуття – лише 0,25%. Що стосується зносу основних засобів, то на підприємстві відбулось його збільшення на 7,94% і на кінець року основні засоби були зношені на 36,7%, також відбулось зменшення коефіцієнта придатності на 7,94% і на кінець року він становив 63,3%. Слід відзначити, що за аналізований період відбулось збільшення коефіцієнта заміни на 1,9%, але у той же час зменшились коефіцієнти приросту основних засобів на 27,33% та розширення – на 1,9%.

Термін оновлення основних засобів показує, що підприємство дотримуючись політики оновлення основних засобів минулого року, буде мати повне оновлення основних засобів через 2,5 роки, а якщо в силі залишиться політика звітного року, то повне оновлення основних засобів буде лише через 8,2 роки.

Аналіз показників забезпечення підприємства основними засобами показав, що за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення фондоозброєності праці одного працівника на 30,88 тис. грн. або на 26,59% та збільшення озброєності праці одного робітника на 23,67 тис. грн. або 22,72%, що було викликано збільшенням середньорічної вартості основних засобів основної діяльності на 13992 тис. грн. та їх активної частини на 7858 тис. грн., а також зменшенням середньоблікової чисельності персоналу основної діяльності на 13 осіб та робітників на 10 осіб.

Під час проведення аналізу показників ефективності використання основних виробничих засобів було встановлено, що за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення фондівіддачі на 0,59 грн. і на кінець року вона склала 2,30 грн., відповідно збільшилась фондомісткість на 0,08 грн. і на кінець звітного року вона склала 0,43 грн.

Що стосується отримання валового прибутку на 100 грн. основних виробничих засобів, то цей показник за аналізований період значно покращився. Так, у попередньому році на 100 грн. основних засобів приходилось 25,66 грн. валового прибутку, а у звітному році вже 37,99 грн., тобто збільшення складає 12,33 грн. А от прибуток від операційної діяльності на підприємстві за аналізований період скоротився на 2003 тис. грн. і також відбулось зменшення його розміру в розрахунку на 100 грн. основних виробничих засобів. Так у попередньому році на 100 грн. основних виробничих засобів приходилось 6,02 грн. прибутку від операційної діяльності, а у звітному році вже лише 2,16 грн., тобто зменшення становить 3,86 грн.

Було проведено аналіз впливу чинників на ступінь ефективності використання основних виробничих засобів, який показав, що за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення фондівіддачі основних засобів основної діяльності на 0,59 грн. за рахунок зменшення фондівіддачі активної частини основних засобів на 0,50 грн. та за рахунок зменшення питомої ваги активної частини засобів на 0,09 грн. Таким чином, підприємство має змогу збільшити фондівіддачу основних засобів основної діяльності на 0,59 грн. за рахунок доведення фондівіддачі активної частини фондів та питомої ваги активної частини фондів до рівня попереднього року.

А під час аналізу впливу чинників засобів праці на зміну обсягу виробництва було встановлено, що за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення обсягу виробництва на 2693 тис. грн. за рахунок зменшення фондівіддачі активної частини засобів на 36414 тис. грн. та зменшення питомої ваги активної частини засобів на 6657 тис. грн. Але за рахунок збільшення середньорічної вартості основних виробничих засобів відбулось збільшення обсягу виробництва на 40378 тис. грн.

Таким чином, підприємство має змогу збільшити обсяг виробництва на 43071 тис. грн. за рахунок доведення фондівіддачі активної частини фондів та питомої ваги активної частини фондів до рівня попереднього року.

Під час проведення аналізу забезпеченості підприємства окремими видами матеріальних ресурсів було встановлено, що забезпеченість у днях по матеріалу А складає 27 днів, при інтервалі постачання 25 днів, крім того, перевищення потреби в натуральних вимірниках складає 100 шт., тобто, підприємство забезпечено матеріалом А, що дозволить йому організувати ритмічну роботу.

По матеріалу Б забезпеченість у днях співпадає з інтервалом постачання (15 днів), крім того, на підприємстві не сформовано запасу матеріалу Б, тобто, при виникненні непередбачених обставин, які призведуть до збільшення інтервалу постачання, підприємство повинно буде зупинити виробництво продукції.

По матеріалу В інтервал постачання складає 40 днів, а забезпечено підприємство матеріалом В лише на 38 днів, тобто, незабезпеченість підприємства складає 25 кг матеріалу В.

Таким чином, керівництву підприємства необхідно переглянути договори поставки матеріалів для того, щоб організувати своєчасне їх постачання та забезпечити ритмічну роботу підприємства.

Аналіз основних показників ефективного використання матеріальних ресурсів на підприємстві показав, що за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення обсягу виробництва на 2693 тис. грн., але прибуток від основної операційної діяльності збільшився на 9884 тис. грн. При цьому також відбулось збільшення матеріальних затрат на 25833 тис. грн. та собівартості реалізованої продукції на 24924 тис. грн. Що стосується матеріаломісткості виробленої продукції, то у попередньому році вона складала 58,71 коп., а у звітному році вже 74,85 коп., тобто збільшення становить 16,14 коп., що свідчить про неефективне використання матеріальних ресурсів, так як за аналізований період відбулось зменшення матеріаловіддачі та збільшення матеріаломісткості. Але слід зазначити, що у той же час на підприємстві відбулось зменшення питомої ваги матеріальних витрат в операційних витратах

на 3,95% й збільшення прибутку на 1 грн. матеріальних витрат на 6,86 коп., що є позитивною тенденцією роботи підприємства.

Крім того, за аналізований період на підприємстві відбуло збільшення матеріаломісткості продукції на 16,14 коп., тобто від 58,71 коп. у попередньому році до 74,85 коп. у звітному році. Дані зміни відбулись за рахунок збільшення сировиномісткості на 7,29 коп., енергомісткості на 5,0 коп. та паливо місткості на 3,85 коп. Дана ситуація також свідчить про неефективне використання матеріальних ресурсів підприємства.

Слід зазначити, що збільшення матеріаломісткості продукції призвело до перевитрат матеріальних ресурсів, тобто збільшення собівартості продукції на 27422 тис. грн., що у свою чергу, призвело до зменшення обсягу виробництва на 46708 тис. грн.

Таким чином, аналізоване підприємство має змогу збільшити обсяг виробництва продукції на 46708 тис. грн. за умови доведення матеріаломісткості продукції до рівня попереднього року.

Під час проведення аналізу витрат підприємства було встановлено, що за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення витрат звичайної діяльності на 39619 тис. грн. за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 24924 тис. грн., інших операційних витрат на 11887 тис. грн., витрат на збут на 2757 тис. грн. та адміністративних витрат на 51 тис. грн. Відбулись зміни у структурі витрат звичайної діяльності, так відбулось збільшення питомої ваги інших операційних витрат на 7,09 п.п. та адміністративних витрат на 0,02 п.п. При цьому відбулось зменшення питомої ваги собівартості реалізованої продукції на 6,68 п.п. та витрат на збут на 0,43 п.п.

Підприємству необхідно звернути увагу на оптимізацію рівня витрат, що забезпечить їх максимальну доцільність та прибутковість.

Аналіз впливу факторів на 1 гривню товарної продукції визначив, що на підприємстві за аналізований період відбулось збільшення чистого доходу на 29,42%, при цьому витрати операційної діяльності збільшились на 31,88%,

тобто темпи росту витрат випереджають темпи росту чистого доходу, що призвело до збільшення витрат на одну гривню реалізованої продукції на 1,85 коп. або 1,9%.

Крім того, операційні витрати підприємства збільшились на 39619 тис. грн. або 31,88%. Ці зміни відбулись за рахунок збільшення матеріальних витрат на 25833 тис. грн. або 25,49%, інших операційних витрат на 11888 тис. грн. або у 14 разів, амортизаційних відрахувань на 1387 тис. грн. або 19,0%, витрат на оплату праці на 368 тис. грн. або 3,36% та відрахувань на соціальні заходи на 143 тис. грн. або 3,72%.

Також за аналізований період на підприємстві відбулись зміни у структурі операційних витрат. Так, питома вага інших операційних витрат у загальній сумі операційних витрат зросла на 7,09%, а питома вага матеріальних витрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи та амортизаційних відрахувань зменшилась відповідно на 3,95%, 1,9%, 0,66% та 0,58%.

На підприємстві за аналізований період відбулось збільшення матеріаломісткості на 16,14 коп., що призвело до перевитрат матеріальних витрат на 27421,86 тис. грн., тобто відбулось збільшення собівартості продукції. Таким чином, підприємство має резерв зменшення собівартості продукції на 27421,86 тис. грн. за рахунок доведення матеріаломісткості до рівня попереднього року.

Така сама ситуація склалася й по трудомісткості виробленої продукції. Так, за аналізований період на підприємстві відбулось її збільшення на 0,51 коп., що призвело до перевитрат витрат на оплату праці на 866,49 тис. грн., тобто відбулось збільшення собівартості на цю суму. Таким чином, підприємство має резерв зменшення собівартості на 866,49 тис. грн. за рахунок доведення трудомісткості до рівня попереднього року.

Під час проведення аналізу фінансових результатів було встановлено, що за аналізований період на підприємстві відбулось зменшення прибутку на 2003 тис. грн. або 55,64%. Дані зміни відбулись за рахунок збільшення збитку від

іншої операційної діяльності на 11887 тис. грн. або 14,27 рази, при цьому прибуток від основної операційної діяльності збільшився на 9884 тис. грн. або у 2,23 рази.

Крім того, на підприємстві питома вага виробничих витрат у виручці від реалізації складала більш ніж на 80%. Причому спостерігається тенденція щодо зменшення собівартості в структурі виручки від реалізації на 4,94 п.п. Негативним моментом є зростання адміністративних витрат на 16,89 п.п., також від бувається збільшення витрат на збут, але їх частка в обсязі реалізації зменшилась на 0,27 п.п.

Слід відзначити, що у звітному періоді підприємство не отримувало операційних доходів, але відбулось збільшення операційних витрат і їх частка в обсязі реалізації збільшилась на 7,04 п.п.

Отже, збільшення витрат підприємства призвело до зменшення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування та чистого прибутку підприємства в загальній сумі обсягу реалізації, що є негативною тенденцією.

Але всеж таки за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення прибутку від основної операційної діяльності на 9884 тис. грн. за рахунок зменшення виробничої собівартості на 8155 тис. грн., збільшення обсягу реалізації на 1303 тис. грн., зменшення витрат на збут на 433 тис. грн., зміни цін на реалізовану продукцію на 26 тис. грн. та поліпшення структури реалізації продукції на 18 тис. грн. Але у той же час відбулось збільшення адміністративних витрат підприємства, що призвело до зменшення прибутку від основної операційної діяльності на 51 тис. грн. Таким чином, підприємство має змогу збільшити прибуток від основної операційної діяльності на 51 тис. грн. за рахунок доведення адміністративних витрат до рівня попереднього року.

Також була дана оцінка виконання завдання з системи показників рентабельності продажу підприємництва, яка показала, що за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення рентабельності продажу від основної операційної діяльності на 5,18% та збільшення рентабельності основної операційної діяльності на 6,48%, але у той же час відбулось

зменшення рентабельності продажу від операційної діяльності на 1,85% та зменшення чистої рентабельності продажу на 1,39%. Дана ситуація склалась на підприємстві в зв'язку з тим, що темпи зростання чистого доходу випереджають темпи зростання собівартості реалізованої продукції, що у свою чергу призводить до зростання рентабельності основної операційної діяльності, але із-за збільшення витрат, пов'язаних з іншою операційною діяльністю, відбувається зменшення рентабельності операційної діяльності.

Таким чином, підприємству необхідно звернути особливу увагу на іншу операційну діяльність, а саме на інші операційні витрати, всебічно їх проаналізувати і знайти напрямки їх оптимізації, що дозволить в подальшому збільшити прибуток від данного виду діяльності та підвищити рентабельність.

Проведений аналіз виробничо-фінансової діяльності підприємства, показав, що протягом досліджуваного періоду на підприємстві відбулось збільшення активів на 14995 тис. грн. за рахунок збільшення оборотних активів на 15241 тис. грн. У свою чергу збільшення оборотних активів було викликано збільшенням запасів на 11757 тис. грн., дебіторської заборгованості на 3988 тис. грн. та грошових коштів та їх еквівалентів на 683 тис. грн., однак при цьому відбулось зменшення інших оборотних активів на 1187 тис. грн. Крім того, слід зазначити, що на підприємстві відбулось зменшення необоротних активів на 246 тис. грн., а виробничий потенціал підприємства збільшився на 11368 тис. грн.

Що стосується структури активів підприємства, то у ній також відбулись зміни. Так, частка оборотних активів у загальній сумі активів підприємства зросла на 12,7 п.п. за рахунок збільшення частки запасів на 19,01 п.п. та частки грошових коштів та їх еквівалентів на 1,88 п.п., при цьому частка дебіторської заборгованості та інших оборотних активів зменшилась відповідно на 15,1 п.п. та 5,79 п.п. Також відбулось зменшення частки необоротних активів у загальній сумі активів на 12,7 п.п. Що стосується виробничого потенціалу, то його частка у загальній сумі активів зросла на 11,91 п.п.

При проведенні аналізу джерел формування майна підприємства було встановлено, що за аналізований період вони зросли на 14995 тис. грн. за рахунок збільшення позикового капіталу на 8341 тис. грн. та власного капіталу на 6716 тис. грн. У свою чергу збільшення позикових коштів відбулось за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань підприємства на 6047 тис. грн. та збільшення інших поточних зобов'язань на 3105 тис. грн., при цьому відбулось зменшення кредиторської заборгованості на 874 тис. грн. Слід зазначити, що збільшення власного капіталу підприємства відбулось за рахунок збільшення статутного капіталу на 12790 тис. грн. при цьому нерозподілений прибуток підприємства скоротився на 6074 тис. грн.

За аналізований період на підприємстві відбулись зміни у структурі джерел формування активів. Частка власного капіталу в загальній сумі джерел зросла на 4,69 п.п., а частка позикового капіталу відповідно зменшилась на 4,69 п.п. Збільшення частки власного капіталу відбулось за рахунок збільшення частки статутного капіталу на 51,17 п.п., частка нерозподіленого прибутку відповідно зменшилась на 51,17 п.п.

Що стосується структури позикового капіталу, то на підприємстві відбулось збільшення частки інших поточних зобов'язань на 3,6 п.п. та довгострокових зобов'язань на 1,64 п.п., при цьому частка кредиторської заборгованості зменшилась на 5,24 п.п.

Також слід зазначити, що за аналізований період на підприємстві відбулось збільшення оборотних активів і їх частка в загальній сумі активів зросла, але при цьому відбулось зменшення необоротних активів і їх частка в загальній сумі активів зменшилась і таким чином, на підприємстві відбулось збільшення коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів на 0,31, тобто, за звітний період в оборотні активи підприємства було вкладено значно більше коштів, чим у попередньому році, при цьому відбулось зменшення нерухомого майна, що свідчить про уповільнення оборотності оборотного капіталу.

Збільшення оборотних активів на 15241,2 тис. грн. відбулось за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень на 9043,0 тис. грн., накопиченої амортизації на 8580,0 тис. грн., власного капіталу на 6718,0 тис. грн., але у той же час відбулось зменшення поточних зобов'язань і забезпечень на 766,1 тис. грн. Також, на підприємстві відбулось збільшення капіталовкладень, що відволікло з обороту оборотних коштів на суму 8333,7 тис. грн.

За аналізований період на підприємстві відбулось збільшення запасів на 11757 тис. грн. за рахунок збільшення виробничих запасів на 11368 тис. грн. та готової продукції на 389 тис. грн. При цьому відбулось збільшення частки виробничих запасів у загальній сумі запасів на 9,69 п.п., а частка готової продукції відповідно зменшилась на 9,69 п.п. Тобто, збільшення питомої ваги виробничих запасів у структурі запасів може свідчити, як про зростання виробничого потенціалу підприємства, так і про прагнення за рахунок вкладень у виробничі запаси захистити кошти від знецінення під впливом інфляції або ж про нераціональність обраної господарської стратегії, унаслідок чого значну частину оборотного капіталу іммобілізовано в запасах.

Під час визначення типу фінансової стійкості підприємства було встановлено, що протягом двох років має кризовий фінансовий стан, тобто для забезпечення запасів не вистачає “нормальних” джерел їх формування і підприємству загрожує банкрутство, але у зв'язку з тим, що відбувається зменшення нестачі коштів на 1 грн. запасів від 1,42 грн. у попередньому році до 0,44 грн. у звітному році, ми можемо зробити висновок, що аналізоване підприємство поступово намагається поліпшити свій фінансовий стан.

Під час проведення коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості підприємства було встановлено, що за аналізований період коефіцієнт автономії не відповідав нормативному значенню, але спостерігається тенденція його збільшення, тобто, якщо у попередньому році власний капітал займав 17,9% в загальній сумі джерел фінансування майна, то у звітному році вже 22,6%, що свідчить про незначне зменшення фінансової залежності підприємства, яке підтверджується значеннями коефіцієнта фінансової

залежності, який у попередньому році становив 5,585, а у звітному році вже 4,424, а це у свою чергу свідчить про зменшення фінансового ризику підприємства, так у попередньому році на 1 грн. власного капіталу приходилось 4,585 грн. позикового капіталу, а у звітному році вже 3,424 грн., тобто відбулось покращення ситуації.

Коефіцієнт мобільності підприємства показує, що у попередньому році на 1 грн. необоротних активів підприємства приходилось 0,408 грн. або 40,8 коп. оборотних активів, а у звітному році цей показник збільшився і становив вже 0,715 грн., або 71,5 коп., при оптимальному співвідношенні між цими видами активів від 30% до 70%, тобто за аналізований період відбулось збільшення оборотного капіталу підприємства, але коефіцієнт маневровості власного капіталу має від'ємне значення, як у попередньому так і у звітному році, тобто збільшення оборотних коштів відбувається за рахунок збільшення залучених коштів, а це говорить про те, що підприємству не вистачає власного оборотного капіталу, хоча значення цього коефіцієнту зменшується, тобто спостерігається тенденція покращення ситуації. Дана інформація підтверджується коефіцієнтом забезпеченості запасів власним оборотним капіталом та коефіцієнтом автономії джерел формування запасів, які також мають від'ємне значення, але поступово зменшуються, тобто відбувається поліпшення ситуації, щодо його фінансової стійкості.

Коефіцієнт кредиторської заборгованості показує, що як у попередньому році, так і у звітному році поточні зобов'язання на 100% склались з кредиторської заборгованості, що є найбільш ризиковим джерелом фінансування оборотних активів, оскільки термін їх повернення кредиторам є найбільш коротким, а найбільш прийнятним є фінансування оборотних активів за рахунок короткострокових кредитів, термін повернення яких один рік, але на аналізованому підприємстві короткотермінові кредити відсутні.

Коефіцієнт співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю показує, що у попередньому році підприємство змогло на 54,2% покрити свої найбільш строкові зобов'язання за рахунок грошових коштів, які

воно отримає на рахунок від дебіторів, а у звітному році – на 65,0%, тобто на підприємстві відбувається поліпшення фінансової стійкості порівняно з попереднім роком.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що аналізоване підприємство має низький (кризовий) рівень фінансової стійкості, але спостерігається тенденція до його покращення.

Баланс підприємства як у попередньому так, і у звітному році не відповідає критеріям абсолютної ліквідності. Так, на підприємстві не вистачає найбільш ліквідних активів для покриття найтерміновіших зобов'язань, повільно реалізовуваних активів для покриття довгострокових зобов'язань, а також сума важко реалізовуваних активів перевищує суму постійних пасивів, але при цьому на підприємстві спостерігається надлишок швидко реалізовуваних активів із-за відсутності короткострокових пасивів. Тобто, ми можемо зробити висновок, що підприємство не є платоспроможним на найближчий час, крім того виникають сумніви щодо можливості залишитись платоспроможним у довгостроковій перспективі.

Аналіз показників платоспроможності підприємства показує, що за аналізований період відбувається незначне збільшення значень усіх коефіцієнтів, але як у попередньому році, так і у звітному році вони не відповідають нормативним значенням.

Так за рахунок мобілізації грошових коштів та їх еквівалентів підприємство мало змогу розрахуватись по поточних зобов'язаннях у попередньому році лише на 0,073%, а у звітному році – на 2,7% при нормативному значенні від 20% до 25%.

За рахунок мобілізації грошових коштів і їх еквівалентів та коштів у розрахунках підприємство мало змогу розрахуватись по поточних зобов'язаннях у попередньому році лише на 59,4%, а у звітному році на 67,8% при нормативному значенні від 80% до 100%.

За рахунок мобілізації усіх оборотних коштів підприємство мало змогу розрахуватись по поточних зобов'язаннях у попередньому році лише на 88%, а у звітному році вже на 139,8% при нормативному значенні від 200% до 250%.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що на даний час підприємство не є платоспроможним, хоча спостерігається тенденція незначного поліпшення ситуації порівняно з попереднім роком.

Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства показав, що за аналізований період на підприємстві відбулось уповільнення оборотності оборотних коштів у 0,6 раза, за рахунок уповільнення оборотності запасів, засобів у розрахунках та грошових коштів та їх еквівалентів, але при цьому відбулось прискорення оборотності інших оборотних активів. Все це призвело до збільшення тривалості обороту оборотних коштів на 5 днів. Що стосується кредиторської заборгованості, то її оборотність прискорилась у 1,29 раза, що призвело до зменшення тривалості одного обороту на 13 днів.

Таким чином, підприємству довелось додатково залучити в оборот 2298,24 тис. грн. із-за уповільнення оборотності оборотних коштів на 5 днів, крім того, підприємство додатково вивільнило з обороту 5975,41 тис. грн. за рахунок прискорення оборотності кредиторської заборгованості на 13 днів.

Аналіз впливу чинників на оборотність оборотних засобів підприємства показав, що у звітному році порівняно з попереднім роком оборотність усього оборотного капіталу уповільнилась на 5 днів за рахунок збільшення середньорічних залишків оборотних коштів на 23 дні, але за рахунок збільшення обсягу реалізація відбулось прискорення оборотних коштів на 18 днів.

У свою чергу, дані зміни були викликані уповільненням оборотності запасів на 4 дні за рахунок збільшення середньорічних залишків запасів на 12 днів, але за рахунок збільшення обсягу реалізації оборотність прискорилась на 8 днів. Також ситуація спостерігається по оборотності засобів у розрахунках та

грошових коштах. Але, що стосується оборотності інших оборотних активів, то прискорення оборотності на 3 дні було викликано зменшенням середньорічних залишків та збільшенням обсягу реалізації, що дало змогу прискорити оборотність інших оборотних активів відповідно на 2 дні та 1 день.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що керівництвом підприємства було обрано нераціональну господарську стратегію, унаслідок чого відбувається уповільнення оборотності оборотного капіталу, що призводить до необхідності залучати в оборот додаткові кошти.

Упровадження наданих рекомендацій дозволить поліпшити фінансовий стан досліджуваного підприємства.

Важливим елементом заключного етапу аналітичного процесу є надання практичної спрямованості результатам економічного аналізу. Надані пропозиції дають можливість сформулювати відповідні управлінські рішення, реалізація яких здійснюється відповідними службами підприємства. Слід зазначити, що результати економічного аналізу, які носять стратегічний характер і можуть суттєво вплинути в подальшому на розвиток господарської діяльності підприємства є конфіденціальними.

Таким чином, більш ретельна організація економічного аналізу досягається шляхом удосконалення методик комплексної оцінки результатів діяльності, які охоплюють всі сторони діяльності підприємства, що сприяє підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Досягнутий науковий рівень методики та організації економічного аналізу має враховуватися в подальшому розвитку аналітичної роботи.

Література

1. Абрютіна М.С. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства: учебно-практичне посібня. / М.С. Абрютіна, А.В. Грачев – М.: Изд-во „Дело и Сервис”, 1998. – 256 с.
2. Айтамас П.Й. Управлінський облік / П.Й. Айтамас. – Д. – Центр навч. літ-ри, 2006. – 440 с.
3. Аналіз господарської діяльності в промисловості: [учебник] / Н.А. Русак, В.И. Стражев, О.Ф. Мигун и др. – Мн.:Выш.шк.,1998. – 398 с.
4. Баканов М.И. Теория экономического анализа: [учебник] / Под ред. М.И. Баканова., М.В. Мельника, А.Д. Шеремета – [5-е изд.], перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 536 с.
5. Баканов М.И. Теория экономического анализа:[учебник] / М.И. Баканов – [4-е изд.], доп. и перераб./ А.Д.Шеремет – М. Финансы и статистика, 2002. – 416 с.
6. Банк В.Р. Финансовый анализ: [учеб. пособ.] / В.Р. Банк, С.В. Банк, Л.В. Тараскина. – М.: ТК Велби, изд-во “Проспект”, 2006. – 344 с.
7. Барнгольц С.Б. Методология экономического анализа деятельности хозяйствующего субъекта: [учеб. пособие.], / С. Б. Барнгольц., М.В. Мельник. – М.: Финансы и статистика 2003. – 240 с.
8. Басовский Л.Е. Теория экономического анализа: [учебное пособие.] / Л.Е. Басовский – М.: ИНФРА-М, 2001. – 222 с.
9. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента: в 2- х томах: Т.2 / И. А.Бланк. – К.: Эльга, 2001. – 512 с.
10. Богатко А.Н. Основы экономического анализа хозяйствующего субъекта. – М. / А.Н. Богатко Финансы и статистика. 2002. – 384 с.
11. Бороненкова Ф.Ф. Управленческий анализ: [учеб. пособие.] / Ф.Ф. Бороненкова., – М.: Финансы и статистика, 2002. – 384 с.
12. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз. [практикум:] / Ф.Ф. Бутинець., Є.В. Мних., О.В.Олійник – [навчальний посібник для студентів ВНЗів.] Житомир: ЖІТІ, 2000. – 416 с.
13. Бутко А.Д. Теорія економічного аналізу: [підручник.]/ А.Д. Бутко., – К.: КНТЕУ, 2005. – 411 с.
14. Вахрушина М.А. Управленческий анализ. / М.А. Вахрушина., - М.: Омега – Л, 2005.- 432 с.

15. Внедрение сбалансированной системы показателей./Horvath & Partners; Пер. с нем.–2-е изд.– М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 478 с.
16. Герасименко Г.П. Управленческий, финансовый и инвестиционный анализ: [практикум.] / Г.П. Герасименко., С.С.Маркарьян, и др. – Ростов н/Д. Изд.центр «Март», 2002. – 160 с.
17. Головка Т.В. Стратегічний аналіз: [навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни.] / За ред. д.е.н., проф. М.В. Кужельного. – / Т.В. Головка., С.В.Сагова С.- К.: КНЕУ, 2002. – 198 с.
18. Грачёва Р.Е. Энциклопедия бухгалтерского учёта / Р. Е. Грачёва. – К.: Галицкие контракты, 2004. – 832 с.
19. Економічний аналіз: [навч. посібник.]/ М.А. Болюх, В.З. Бучевський, М.Л. Горбуток; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
20. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: [навчальний посібник.] – Київ: ЦНЛ, 2005. – 400 с.
21. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч. посіб.] Г.В. Савицкая – [3-тє вид., випр. і доп.] Рекомендовано МОН / Г.В.Савицька – К., 2007. – 668с. тв. пал., (8пр).
22. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: [підручник - 3-тє вид., перероб. і доп.] Затверджено МОН / Попович П.Я. – К., 2008. - 630с., тв. пал., (ст.. 8 пр).
23. Економічний аналіз: [навч. метод. посіб.] Для ВНЗ. Рекомендоване МОН / Андрєєва Г.І. – К., 2008. – 263с., тв. пал., (ст.. 14 пр).
24. Економічний аналіз: [підручник.] / Г.І.Кіндрацька, М.С.Білик, А.Г.Загородній., – [3-тє вид. перероб. і доп.] Затверджено МОН / – К., 2008. – 487с., тв. пал., (ст.. 7 пр).
25. Економічний аналіз: [практикум.] / В.А.Кармазин, О.М. Савицька. Рекомендовано МОН – К., - 2007. – 255с., тв. пал., (ст.. 18 пр.).
26. Економічний аналіз: [практикум.] / С.В.Шубіна, Ж.І.Торжник. Рекомендовано МОН - К., 2007. – 230с., тв. пал., (ст.. 16пр.).
27. Ермолович Л.Л. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: [учеб. пособие] / под общ. ред. Л.Л. Ермолович., Л.Г.Сивчик, Г.В. Толкач, И.В.Щитникова – Мн.: Интерпрессервис; Экоперспектива. 2001. – 576 с.

28. Житная И.П. и др. Теория экономического анализа. – / И.П. Житная Луганск. 2004. – 366 с.
29. Завьялова З.М. Теория экономического анализа. [курс лекций.] / З.М. Завьялова – М: Финансы и статистика, 2002. – 192 с.
30. Иванова Н.Ю. Аналіз беззбитковості виробництва: теорія та практика: [навчальний посібник.] / Н.Ю. Иванова – К.: Лібра, 2002. – 72 с.
31. Ивахненко В.М. Економічний аналіз: [навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / В.М.Ивахненко., М.І.Горбатюк, В.С.Львовичкін, –К.: КНЕУ, 1999.– 176 с.
32. Каплан Роберт С. Стратегическое единство: создание синергии организации с помощью сбалансированной системы показателей: [пер. с англ.] – / Р.С. Каплан., Н. Дейвид.- М.: ООО „И.Д. Вильямс” 2006.– 384 с.
33. Кіндрацька Г.І. - Економічний аналіз: теорія і практика: [підручник] / За ред. проф. А.Г. Загороднього., / Г.І. Кіндрацька., М.С. Білик., А.Г. Загородній., – [Вид. 2-ге, перероб. і доп.] – Львів. « Магнолія 2006», 2008. – 440с.
34. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: [учебник.] / В.В. Ковалев., О.Н. Волкова., – М.: / ТК Велби, изд-во Проспект, 2004. – 424с.
35. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. / В.В. Ковалев – М.: Финансы и статистика, 1999. – 168 с.
36. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. / М.Я. Коробов.: [навч. посібник.] – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2000. – 378 с.
37. Кравченко Л.И. Анализ хозяйственной деятельности предприятий общественного питания. [учеб.-практ. пособие.] / Л.И. Кравченко – МН.: ООО „ФУ Аинформ”, 2003. – 288 с.
38. Курошева Г.М. Теория антикризисного управления предприятием: [учеб. пособ.] / Г. М. Курошева. – СПб.: Речь, 2002. – 372 с.
39. Курс економічного аналізу: [навч. посіб.] / В.М. Іваненко – [5 –те вид, і доп.] Рекомендовано МОН– К., - 2006. – 261с., тв. пал., (ст. 16 пр.).
40. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: [навч. посібник] /Р.О. Костирко. – Х.: Фактор, 2007. – 784с.
41. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: [історія, методологія, практика.] / І.Д. Лазаришина– Рівне: НУВГП, 2005. – 369 с.

42. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: [Монографія.] / Л.А. Лахтіонова– К.: КНЕУ, 2001. – 387с.
43. Любушин Н.П. Анализ финансово- экономической деятельности предприятия: [учеб. пособие для вузов] / Под ред. проф. Н.П. Любушина./ В.Б. Лесева., В.Г. Дьякова – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 471 с.
44. Малюга Н.М. [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей.] / Н.М. Малюга., С.Ф. Легенчук С.Ф., О.В. Головка. – Житомир: ЖДТУ, 2006. – 236 с.
45. Мец В.О. Економічний аналіз. / В.О. Мец. – К.: КНЕУ, 2001. – 236 с.
46. Мних Є.В. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. / Є.В. Мних., – К.: „Інститут змісту і методів навчання”, 1996. – 236 с.
47. Мних Є.В. Економічний аналіз. [підручник.] / Є.В. Мних., – К.: Київ. нац. торг. -екон. ун-т, 2008. – 514 с.
48. Мних Є.В. Економічний аналіз: [навчальний посібник.] / Є.В. Мних., І.Д. Ференц – Львів: „Армія України”, 2000. – 144 с.
49. Мошенський С.З. Економічний аналіз: [підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / С.З. Мошенський., О.В. Олійник., / За ред. д.е.н., проф. Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця – [2-ге вид., доп. Іперероб.]– Житомир: ПП «Рута», - 2007. – 704с.
50. Павленко А.Ф., Чумаченко М.Г. Трансформація курсу „Економічний аналіз діяльності підприємства”: [наук. доповідь.] / А.Ф. Павленко, М.Г. Чумаченко. – К.: КНЕУ, 2001. – 88 с.
51. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 “Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність” – [Офіц. текст із змін. станом на 5 бер. 2008 р.] [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://prou4ot.info/index.php?section=browse&CatID=92&ArtID=15>
52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 “Інвестиційна нерухомість” – Офіц. текст станом на 2 лип. 2007 р. [Електронний ресурс].Режимдоступу:<http://pro.u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=92&ArtID=155>
53. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: [підручник.] / П.Я. Попович – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 630 с.

54. Радченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі:[навчальний посібник.] . / К.І. Радченко.: [Видання 2-ге доповнене.] – Львів: „Новий світ 2000”, 2003. – 272 с.
55. Рипась-Сарагоси Ф.Б. Основы финансового и управленческого анализа. / Ф.Б. Рипась –Сарагоси. – М.: ПРИОР, 2000. – 224 с.
56. Ричард Томас. Количественные методы анализа хозяйственной деятельности. /Пер с англ. / Т. Ричард., – М.: Изд-во „Дело и сервис”, 1999. – 432 с.
57. Савицкая Г.В. Экономический анализ: [учеб.] / Г.В. Савицкая – [9-е изд.]; испр. – М.: Новое знание, 2004. – 640 с.
58. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Глафіра Вікентіївна Савицька. – К.: Знання, 2004 . – 654 с.
59. Савицкая Г.В. Экономический анализ: [учебник] / Глафира Викентьевна Савицкая – [11-е изд.] – М.: Новое знание, 2005. – 651 с.
60. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: [учеб. пособие.] / Г.В. Савицкая – [7-е изд., испр.] – Мн.: Новое знание, 2002. – 704 с.
61. Соколова Г.Н. Информационные технологии экономического анализа. / Г.Н. Соколова – М.: „Экзамен”, 2002. – 320 с.
62. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: [навчальний посібник.] – [2-ге видання, перероб. і доп.] / Н.В. Тарасенко., – Львів: „Новий світ – 2000”, 2003. – 320 с.
63. Теорія економічного аналізу: [нав. посіб.] / Г.І. Купалова Рекомендовано МОН – К., 2008. – 639с., тв. пал., (ст.. 8пр.).
64. Теория анализа хозяйственной деятельности: [учебник.] / В.В. Осмоловский, Л.И. Кравченко, Н.А. Русак и др.; под общ. ред. В.В. Осмоловского. – Мн.: Новое знание. 2001. – 318 с.
65. Теорія економічного аналізу. [опорний конспект лекцій.] / Укладачі: Є.В. Мних, А.Д. Бутко. – К.: КНТЕУ, 2006. – 80 с.
66. Финансовый менеджмент: теория и практика: [учебник] / Стоянова Е.С., Крылова Т.Б., Балабанов И. Т. и др.; под ред. Е.С. Стояновой. – [5-е изд.]. – М.: Перспектива, 2005. – 656 с.
67. Чечевицына Л.Н. Экономический анализ: [учебное пособие.] / Л.Н. Чечевицына – Ростов н/Д: Изд-во „Феникс”, 2001. – 448 с.

68. Чумаченко Н.Г. Экономический анализ и управление производством./ Н.Г. Чумаченко – К.: КИНХ, 1969. – 234 с.
69. Чучалов Е.А., Бессонов Н.Н. Приемы экономического анализа. / Е.А. Чучалов – М.: Финансы и статистика, 1988. – 76 с.
70. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: [учебник] / А.Д. Шеремет – [2-е изд., доп.] – М.: ИНФРА-М, 2005. – 366 с.
71. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа. / А.Д. Шеремет., Е.В. Ненашев. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 237 с.
72. Шишкова Т.В. Экономический анализ в системе управления предприятием. / Т.В. Шишкова – М.: „Финансы”, 1978. -48 с.
73. Экономический анализ: [учебник для вузов.] / Под ред. Л.Т. Гиляровской. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 527 с.
74. Экономический анализ: ситуация, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений, финансовое прогнозирование: [учеб. пособие] / Под. Ред. М.И. Баканова, А.Д. Шеремета . – М.: Финансы и статиска, 2001. – 656с.
75. Эффективное управление. / П. Друкер; [пер. с англ.] М. Котельниковой. – М.: ООО „Издательство Астрель”; ООО „Издательство АСТ”; ЗАО НПП „Ермак”, 2004. – 284 с.

**ДОДАТКИ
ДОДАТОК А**

Додаток А.1

Форма №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	Попередній період	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001	-	5
накопичена амортизація	1002	-	5
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6799	12603
Основні засоби	1010	5734	7192
первісна вартість	1011	14468	16312
знос	1012	8734	9120
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020	3114	4050
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	15647	23850
II. Оборотні активи			
Запаси		1242	1081
У тому числі виробничі запаси	1100	1123	915
Поточні біологічні активи	1110	204	230
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	7920	9157
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	31	901
у тому числі з податку на прибуток	1136	52	42
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	52	42
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	17	57
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	1080	1080
Усього за розділом II	1195	10546	12548
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	26193	36398

Пасив	Код рядка	Попередній період	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	300	300
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	6020	6022
Резервний капітал	1415	1576	1576
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	8927	10069
Неоплачений капітал	1425	(143)	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	16680	17967
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510	1400	731
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525	22	
Усього за розділом II	1595	1422	731
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1600	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	971	3303
розрахунками з бюджетом	1620	30	28
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	24	40
розрахунками з оплати праці	1630	155	143
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665	5251	9139
Інші поточні зобов'язання	1690	60	5047
Усього за розділом III	1695	8091	17700
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	26193	36398

Додаток А. 2

Форма №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	Звітний період	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001	5	5
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	12603	7
Основні засоби	1010	7192	8131
первісна вартість	1011	16312	17571
знос	1012	9120	9440
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020	4050	23550
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	23850	31693
II. Оборотні активи			
Запаси		1081	1387
У тому числі виробничі запаси	1100	915	1137
Поточні біологічні активи	1110	230	388
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9157	2150
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	901	-
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	42	128
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	57	
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	1080	1528
Усього за розділом II	1195	12548	5581
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	36398	37274

Пасив	Код рядка	Звітний період	
		На початок звітного періоду	На початок звітного періоду
1	2		
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	300	300
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	6022	6022
Резервний капітал	1415	1576	1576
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10069	10477
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	17967	18375
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510	731	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	731	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	3303	1161
розрахунками з бюджетом	1620	28	45
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	40	60
розрахунками з оплати праці	1630	143	181
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665	9139	14476
Інші поточні зобов'язання	1690	5047	2976
Усього за розділом III	1695	17700	18899
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	36398	37274

Форма № 2

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7679	6657
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5789	4915
Валовий: прибуток	2090	1890	1742
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120	(3313)	(2906)
Адміністративні витрати	2130	(1128)	(951)
Витрати на збут	2150	(87)	(52)
Інші операційні витрати	2180	(3346)	(1900)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	642	1745
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	638	19
Фінансові витрати	2250	(50)	(335)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(822)	(287)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	408	1142
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	408	1142
збиток	2355	()	()

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2294	1373
Витрати на оплату праці	2505	5035	4477
Відрахування на соціальні заходи	2510	1505	1040
Амортизація	2515	1000	678
Інші операційні витрати	2520	600	301
Разом	2550	10434	7869

Додаток А.4
Витяг з форми № 5

ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
(за попередній період)

II. ОСНОВНІ ЗАСОБИ

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року	Надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)	Вибуло за рік	Залишок на кінець року
Земельні ділянки	100					
Капітальні витрати на поліпшення земель	110					
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120	8402	1670	419	14	10477
Машини та обладнання	130	4532	231	-174	178	4411
Транспортні засоби	140	520	15	280	4	811
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150	187	31	-31		187
Робоча і продуктивна худоба	160					
Багаторічні насадження	170					
Інші основні засоби	180	809	112	-494	1	426
Бібліотечні фонди	190					
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200	18			18	
Тимчасові (нетитульні) споруди	210					
Природні ресурси	220					
Інвентарна тара	230					
Предмети прокату	240					
Інші необоротні матеріальні активи	250					
Разом	260	14468	2059	-	215	16312

ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
(за звітний період)

II. ОСНОВНІ ЗАСОБИ

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року	Надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)	Вибуло за рік	Залишок на кінець року
Земельні ділянки	100					
Капітальні витрати на поліпшення земель	110					
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120	10477	786	-131	2	11130
Машини та обладнання	130	4411	644	131	281	4905
Транспортні засоби	140	811	107			918
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150	187	8		3	192
Робоча і продуктивна худоба	160					
Багаторічні насадження	170					
Інші основні засоби	180	426				426
Бібліотечні фонди	190					
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200					
Тимчасові (нетитульні) споруди	210					
Природні ресурси	220					
Інвентарна тара	230					
Предмети прокату	240					
Інші необоротні матеріальні активи	250					
Разом	260	16312	1545	-	286	17571

ЗВІТ ПРО ВИРОБНИЦТВО ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Види продукції	Одиниця виміру	Фактично вироблено			
		за звітний рік		за попередній рік	
		у натуральному виразі	вартість продукції у фактичних цінах виробника, тис. грн.	у натуральному виразі	вартість продукції у фактичних цінах виробника, тис. грн.
А	шт	7309	1023	11930	1670
Б	шт	4274	652	7497	1143
В	шт	3035	486	4433	709
Г	шт	31287	4036	24317	3137
Д	тис. грн.	х	1368	х	173
Разом	х	х	7565	х	6832

Вихідна інформація для розрахунку коефіцієнта ритмічності

Декади місяця	Кількість робочих днів	Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1-а	8	190	165
2-а	8	195	220
3-а	8	190	255
За місяць	24	575	640

ЗВІТ З ПРАЦІ
(за попередній період)

Розділ І. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку року, тис. грн
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд.4020+4030+4080)	4010	2718
у тому числі:	4020	
Фонд основної заробітної плати		2110
Фонд додаткової заробітної плати всього	4030	569
з нього:		
- надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	-
- премії та винагороди, що носять систематичний характер (щомісячні, щоквартальні)	4050	33
- виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства: у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	-
внаслідок зростання споживчих цін	4070	9
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	39
з них:		
- матеріальна допомога	4090	4
- соціальні пільги, що носять індивідуальний характер	4100	35
Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	191
з нього оплата (компенсація) основної та додаткової відпустки	4111	191
Рядки 4120-4150 заповнюються у звіті за січень-грудень		
Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволена до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	-
2. Виплати, що не входять до фонду оплати праці		-
Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі):	4130	127
- штатним працівникам облікового складу		
- особам, які не передбачають в обліковому складі	4140	443
Нараховано виплат працівникам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням	4144	113
з них:	4145	40
- оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства		
3. Реалізовано продукції та послуг		
Вартість проданої продукції та наданих послуг штатним працівникам в рахунок нарахованої заробітної плати (дивись пп. 2.1.7 Інструкція зі статистики заробітної плати)	4150	-

ЗВІТ З ПРАЦІ
(за звітний період)

Розділ І. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку року, тис. грн
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд.4020+4030+4080)	4010	4832
у тому числі:		
Фонд основної заробітної плати	4020	4308
Фонд додаткової заробітної плати всього	4030	524
з нього:		
- надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	166
- премії та винагороди, що носять систематичний характер (щомісячні, щоквартальні)	4050	129
- виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства: у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	-
внаслідок зростання споживчих цін	4070	-
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	-
з них:	4090	-
- матеріальна допомога		
- соціальні пільги, що носять індивідуальний характер	4100	-
Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	229
з нього оплата (компенсація) основної та додаткової відпустки	4111	229
Рядки 4120-4150 заповнюються у звіті за січень-грудень		
Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволена до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	-
2. Виплати, що не входять до фонду оплати праці		
Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі):	4130	90
- штатним працівникам облікового складу		
- особам, які не передбачають в обліковому складі	4140	554
Нараховано виплат працівникам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням	4144	126
з них:		
- оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства	4145	35
3. Реалізовано продукції та послуг		
Вартість проданої продукції та наданих послуг штатним працівникам в рахунок нарахованої заробітної плати (дивись пп.. 2.1.7 Інструкція зі статистики заробітної плати)	4150	-

ЗВІТ ПРО ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ

(за попередній період)

Розділ І. Використання робочого часу

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		Людино-годин	Працівників, осіб
Фонд робочого часу, всього (ряд. 3020+3040)	3010	482983	220
Відпрацьовано, всього**	3020	413707	×
з них надурочно	3030	-	×
Невідпрацьовано, всього (сума рядків з 3050 по 3150)	3040	69276	×
у тому числі:			
щорічні відпустки (основні та додаткові)	3050	8991	215
тимчасова непрацездатність	3060	21322	136
навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством	3070	121	×
неявки у зв'язку з тимчасовим переводом для роботи на іншому підприємстві	3080	-	-
неявки з дозволу адміністрації	3090	1214	×
відпустки за ініціативою адміністрації	3100	-	-
неявки у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень	3120	12728	30
простої	3130	-	×
масові невиходи на роботу (страйки)	3140	-	-
інші причини	3150	24900	×
	3180		

** із форми № 1-ПВ (термінова-місячна) рядок 1060 гр. 2 за відповідний період

ЗВІТ ПРО ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ
(за звітний період)

Розділ І. Використання робочого часу

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		Людино-годин	Працівників, осіб
Фонд робочого часу, всього (ряд. 3020+3040)	3010	539437	271
Відпрацьовано, всього**	3020	452089	×
з них надурочно	3030	-	×
Невідпрацьовано, всього (сума рядків з 3050 по 3150)	3040	87348	×
у тому числі:			
щорічні відпустки (основні та додаткові)	3050	924	185
тимчасова непрацездатність	3060	22308	124
навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством	3070	21	×
неявки у зв'язку з тимчасовим переводом для роботи на іншому підприємстві	3080	-	-
неявки з дозволу адміністрації	3090	16800	×
відпустки за ініціативою адміністрації	3100	-	-
неявки у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень	3120	4368	52
простої	3130	3176	×
масові невиходи на роботу (страйки)	3140	-	-
інші причини	3150	39751	×
	3180		

** із форми № 1-ПВ (термінова-місячна) рядок 1060 гр. 2 за відповідний період

Вихідна інформація для оцінки якості продукції

Гатунок продукції Б	Ціна за одиницю виробу, грн.	Випуск продукції в натуральних одиницях, шт	
		попередній рік	звітний рік
Вищий	159	9277	11354
Перший	133	8150	10329
Другий	84	6890	9604
Усього	х	24317	31287

Додаток А.13

Вихідна інформація для аналізу забезпеченості потреби підприємства у матеріальних ресурсах

Вид матеріалу	Од. виміру	Планова потреба	Інтервал постачання (дні)	Фактично надійшло
1	2	3	4	5
А	шт.	5500	25	5600
Б	м	1075	10	975
В	кг	525	20	525

Додаток А.14

Вихідна інформація для аналізу часткових показників матеріаломісткості

Показники	Попередній період	Звітний період
Матеріальні витрати, тис. грн.	1373	2294
у тому числі:		
- сировина, матеріали, куповані вироби і напівфабрикати	854	1482
- паливо	256	360
- енергія	263	452

ДОДАТОК Б

Додаток Б.1

Форма №1 Баланс підприємства (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	Попередній період	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001	691,0	691,0
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011	49981,9	69632,3
знос	1012	12733,6	20029,0
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	37939,3	50294,3
II. Оборотні активи			
Запаси		9284,9	6674,4
У тому числі виробничі запаси	1100	8542,4	5440,5
Поточні біологічні активи	1110	256,3	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6422,2	11767,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	858,9	916,8
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6,8	6,8
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	114,7	17,4
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	2013,2	1144,2
Усього за розділом II	1195	18957,0	20526,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	56896,3	70821,1

Пасив	Код рядка	Попередній період	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	5410,4	5410,4
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	-	4568,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	8622,2	2700,0
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	14032,6	12679,0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510	22517,1	31808,0
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	22517,1	31808,0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	2995,5
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	18577,9	17310,6
розрахунками з бюджетом	1620	208,9	207,4
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	261,1	226,9
розрахунками з оплати праці	1630	528,1	595,2
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	770,6	4998,5
Усього за розділом III	1695	20346,6	26334,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	56896,3	70821,1

Додаток Б. 2

Форма №1 Баланс підприємства (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	Звітний період	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001	691,0	691,0
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011	69632,3	77966,0
знос	1012	20029,0	28609,0
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	50294,3	50048,0
II. Оборотні активи			
Запаси		6674,4	18432,0
У тому числі виробничі запаси	1100	5440,5	16809,0
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11767,2	15709,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	916,8	914,0
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6,8	7,0
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	17,4	700,0
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	1144,2	6,0
Усього за розділом II	1195	20526,8	35768,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	70821,1	85816,0

Пасив	Код рядка	Звітний період	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	5410,4	18200,0
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	4568,6	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2700,0	1197,0
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	12679,0	19397,0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510	31808,0	40851,0
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	31808,0	40851,0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2995,5	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	17310,6	16980,0
розрахунками з бюджетом	1620	207,4	-
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	226,9	-
розрахунками з оплати праці	1630	595,2	485,0
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	4998,5	8103,0
Усього за розділом III	1695	26334,1	25568,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	70821,1	85816,0

Форма № 2

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	165473	127857
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	137436	112512
Валовий:			
прибуток	2090	28037	15345
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120	()	()
Адміністративні витрати	2130	(114)	(63)
Витрати на збут	2150	(13606)	(10849)
Інші операційні витрати	2180	(12720)	(833)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1597	3600
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	1597	3600
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	399	900
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1198	2700
збиток	2355	()	()

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	127163	101330
Витрати на оплату праці	2505	11317	10949
Відрахування на соціальні заходи	2510	3988	3845
Амортизація	2515	8688	7301
Інші операційні витрати	2520	12720	832
Разом	2550	163876	124257

Додаток Б.4
Витяг з форми № 5

ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
(за попередній період)

II. ОСНОВНІ ЗАСОБИ

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року	Надійшло за рік	Вибуло за рік	Залишок на кінець року
Земельні ділянки	100				
Капітальні витрати на поліпшення земель	110				
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120	14735	6913		21648
Машини та обладнання	130	30840	11082		41922
Транспортні засоби	140	3220	1237		4457
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150				
Робоча і продуктивна худоба	160				
Багаторічні насадження	170				
Інші основні засоби	180	1187	444	26	1605
Бібліотечні фонди	190				
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200				
Тимчасові (нетитульні) споруди	210				
Природні ресурси	220				
Інвентарна тара	230				
Предмети прокату	240				
Інші необоротні матеріальні активи	250				
Разом	260	49982	19676	26	69632

ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
(за звітний період)
II. ОСНОВНІ ЗАСОБИ

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року	Надійшло за рік	Вибуло за рік	Залишок на кінець року
Земельні ділянки	100				
Капітальні витрати на поліпшення земель	110				
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120	21648	4700		26348
Машини та обладнання	130	41922	3047		44969
Транспортні засоби	140	4457	556	173	4840
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150				
Робоча і продуктивна худоба	160				
Багаторічні насадження	170				
Інші основні засоби	180	1605	204		1809
Бібліотечні фонди	190				
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200				
Тимчасові (нетитульні) споруди	210				
Природні ресурси	220				
Інвентарна тара	230				
Предмети прокату	240				
Інші необоротні матеріальні активи	250				
Разом	260	69632	8507	173	77966

ЗВІТ ПРО ВИРОБНИЦТВО ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Види продукції	Одиниця виміру	Фактично вироблено			
		за звітний рік		за попередній рік	
		у натуральному виразі	вартість продукції у фактичних цінах виробника, тис. грн.	у натуральному виразі	вартість продукції у фактичних цінах виробника, тис. грн.
А	шт	5727	86500	5555	83936
Б	шт	988	83400	1050	88630
В	шт	-	-	10	27
Разом	х	х	169900	х	172593

ЗВІТ З ПРАЦІ
(за попередній період)

Розділ І. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку року, тис. грн
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд.4020+4030+4080)	4010	10542
у тому числі:	4020	
Фонд основної заробітної плати		9834
Фонд додаткової заробітної плати всього	4030	708
з нього:		
- надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	-
- премії та винагороди, що носять систематичний характер (щомісячні, щоквартальні)	4050	7
- виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства: у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	-
внаслідок зростання споживчих цін	4070	8,8
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	
з них:	4090	
- матеріальна допомога		
- соціальні пільги, що носять індивідуальний характер	4100	
Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	708
з нього оплата (компенсація) основної та додаткової відпустки	4111	660
Рядки 4120-4150 заповнюються у звіті за січень-грудень		
Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволена до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	-
2. Виплати, що не входять до фонду оплати праці		-
Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі):	4030	-
- штатним працівникам облікового складу		
- особам, які не передбачають в обліковому складі	4140	-
Нараховано виплат працівникам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням	4144	355
з них:	4145	145
- оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства		
3. Реалізовано продукції та послуг		
Вартість проданої продукції та наданих послуг штатним працівникам в рахунок нарахованої заробітної плати (дивись пп. 2.1.7 Інструкція зі статистики заробітної плати)	4150	-

ЗВІТ З ПРАЦІ
(за звітний період)

Розділ І. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку року, тис. грн
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд.4020+4030+4080)	4010	10870
у тому числі:		
Фонд основної заробітної плати	4020	10061
Фонд додаткової заробітної плати всього	4030	809
з нього:		
- надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	-
- премії та винагороди, що носять систематичний характер (щомісячні, щоквартальні)	4050	7
- виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства: у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	-
внаслідок зростання споживчих цін	4070	-
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	-
з них:	4090	-
- матеріальна допомога		
- соціальні пільги, що носять індивідуальний характер	4100	-
Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	809
з нього оплата (компенсація) основної та додаткової відпустки	4111	743
Рядки 4120-4150 заповнюються у звіті за січень-грудень		
Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволена до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	-
2. Виплати, що не входять до фонду оплати праці		
Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі):	4030	-
- штатним працівникам облікового складу		
- особам, які не передбачають в обліковому складі	4140	-
Нараховано виплат працівникам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням	4144	371
з них:	4145	131
- оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства		
3. Реалізовано продукції та послуг		
Вартість проданої продукції та наданих послуг штатним працівникам в рахунок нарахованої заробітної плати (дивись пп.. 2.1.7 Інструкція зі статистики заробітної плати)	4150	-

ЗВІТ ПРО ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ
(за попередній період)

Розділ І. Використання робочого часу

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		Людино-годин	Працівників, осіб
Фонд робочого часу, всього (ряд. 3020+3040)	3010	1142856	572
Відпрацьовано, всього**	3020	982352	×
з них надурочно	3030	-	×
Невідпрацьовано, всього (сума рядків з 3050 по 3150)	3040	160504	×
у тому числі:			
щорічні відпустки (основні та додаткові)	3050	83608	535
тимчасова непрацездатність	3060	42632	318
навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством	3070	4344	×
неявки у зв'язку з тимчасовим переводом для роботи на іншому підприємстві	3080	-	-
неявки з дозволу адміністрації	3090	26680	×
відпустки за ініціативою адміністрації	3100	-	-
неявки у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень	3120	-	-
простої	3130	3240	×
масові невиходи на роботу (страйки)	3140	-	-
прогули	3150	-	×
	3180		

** із форми № 1-ПВ (термінова-місячна) рядок 1060 гр. 2 за відповідний період

Вихідна інформація для оцінки якості продукції

Гатунок продукції Б	Ціна за одиницю виробу, тис.грн	Випуск продукції в натуральних одиницях	
		попередній рік	звітний рік
Вищий	91,476	395	354
Перший	82,100	369	329
Другий	77,629	286	305
Усього	х	1050	988

ЗВІТ ПРО ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ
(за звітний період)

Розділ І. Використання робочого часу

Назва показників	Код рядка	За період з початку року	
		Людино-годин	Працівників, осіб
Фонд робочого часу, всього (ряд. 3020+3040)	3010	1118544	558
Відпрацьовано, всього**	3020	878376	×
з них надурочно	3030	-	×
Невідпрацьовано, всього (сума рядків з 3050 по 3150)	3040	240168	×
у тому числі:			
щорічні відпустки (основні та додаткові)	3050	53968	409
тимчасова непрацездатність	3060	37648	281
навчальні відпустки та інші неявки, передбачені законодавством	3070	37128	×
неявки у зв'язку з тимчасовим переведом для роботи на іншому підприємстві	3080	-	-
неявки з дозволу адміністрації	3090	22352	×
відпустки за ініціативою адміністрації	3100	-	-
неявки у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень	3120	85896	406
простої	3130	3176	×
масові невиходи на роботу (страйки)	3140	-	-
прогули	3150	-	×
	3180		

** із форми № 1-ПВ (термінова-місячна) рядок 1060 гр. 2 за відповідний період

Додаток Б.12

Вихідна інформація для розрахунку коефіцієнта ритмічності

Декади місяця	Кількість робочих днів	Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1-а	8	478	3900
2-а	8	4800	4500
3-а	8	4765	5650
За місяць	24	14350	14050

Додаток Б.13

Вихідна інформація для аналізу забезпеченості потреби підприємства у матеріальних ресурсах

Вид матеріалу	Од. виміру	Планова потреба	Інтервал постачання (дні)	Фактично надійшло
1	2	3	4	5
А	шт.	1500	25	1600
Б	м	875	15	875
В	кг	325	40	300

Додаток Б.14

Вихідна інформація для аналізу часткових показників матеріаломісткості

Показники	Попередній період	Звітний період
Матеріальні витрати, тис. грн.	101330	127163
у тому числі:		
- сировина, матеріали, куповані вироби і напівфабрикати	65441	76809
- паливо	15900	22193
- енергія	19989	28161

Навчальне видання

*Волкова Ніна Анатоліївна
Подвальна Наталія Едуардівна*

Організація та методика економічного аналізу

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Підписано до друку 13.08.2013 р. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Ум.-друк. арк. 15,51. Замовлення № 805
Тираж 300 прим.

Друкарня «Атлант» ВОІ СОІУ
65029, м. Одеса, Ольгіївський узвіз, 8
тел.:728-45-71
e-mail: ev_atlant@mail.ru
Свідоцтво:23179617